National Library
of Sweden

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2013

Ref

Statens
offentliga
utredningar
1970:44
Utbildnings-
departementet

Språkundersökning bland finländska barn och ungdomar i Sverige

SOU

Rapport av finsk-svenska utbildningsrådet
Stockholm 1969

Statens offentliga utredningar 1970

Kronologisk förteckning

1. Barns utemiljö. Tryckeribolaget. C.
2. Om stat och kyrka. Beckman. U.
3. Balanserad regional utveckling. Esselte. In.
4. Reformerad lärarutbildning. Svenska Reproduktions AB. U.
5. Statligt stöd till fiskehamnar. Esselte. Jo.
6. Ny livsmedelsstadga m.m. Del I. Förslag och motiv. Tryckeribolaget. S.
7. Ny livsmedelsstadga m.m. Del II. Bilagor. Tryckeribolaget. S.
8. Yrkesteknisk högskoleutbildning. Svenska Reproduktions AB. U.
9. Snöskotern-fordonet och föraren. Esselte. K.
10. Fria läromedel. Beckman. U.
11. Folktandvårdens utbyggande och reglering. Beckman. S.
12. Värnpliktstjänstgöringens civila meritvärde. Esselte. Fö.
13. Sveriges energiförsörjning. Energipolitik och organisation. Svenska Reproduktions AB. I.
14. Urbaniseringen i Sverige. Bilagedel I till Balanserad regional utveckling. Esselte. In.
15. Regionalekonomisk utveckling. Bilagedel II till Balanserad regional utveckling. Esselte. In.
16. Riksdagsgrupperna • Regeringsbildningen. Norstedt & Söner. Ju.
17. Ersättare för riksdagsledamöterna. Esselte. Ju.
18. Upphandling av byggnader. Del 2. Administrationen. Beckman. Fi.
19. Svensk FN-lag. Esselte. Ju.
20. Behörighet, meritvärdering, studieprognos. Specialundersökningar av kompetensfrågor. Esselte. U. (Utkommer senare.)
21. Vägar till högre utbildning. Esselte. U.
22. Pedagogisk utbildning och forskning. Berlingska Boktryckeriet, Lund. U.
23. Understödsföreningar. Svenska Reproduktions AB. Fi.
24. Rationell bensinhandel. Esselte. H.
25. Aspirationer, möjligheter och skattemoral. Göteborgs Offsettryckeri AB, Surte. Fi.
26. Körkort och körkortsregistrering. Norstedt & Söner. K.
27. Allmänna val på våren? Norstedt & Söner. Ju.
28. Tjänstgöringsbetyg. Norstedt & Söner. Fi.
29. Decentralisering av statlig verksamhet. Esselte. Fi.
30. Stordriftsfördelar inom industriproduktionen. Esselte. Fi.
31. Militära straff och disciplinmedel. Esselte. Ju.
32. Polisen i samhället. Esselte. Ju.
33. Medel för styrning av byggnadsverksamheten. Norstedt & Söner. In.
34. Svenska folkets inkomster. Esselte. In. (Utkommer senare.)
35. Hemförsäljning. Göteborgs Offsettryckeri AB, Surte. Ju.
36. Kilometerbeskattning. Berlingska Boktryckeriet, Lund. Fi.
37. Översyn av vissa punktskatter. Esselte. Fi.
38. Förtrolig företagsinformation och börshandel. Esselte. Fi.
39. Sexualkunskapen på grundskolans låg- och mellanstadier. Esselte. U.
40. Revision av vattenlagen. Norstedt & Söner. Ju.
41. Företag och Samhälle. Del 1. Esselte. I.
42. Företag och Samhälle. Del 2. Esselte. I.
43. Ungdom – Bostad. Esselte. In.
44. Språkundersökningen bland finländska barn och ungdomar i Sverige. Esselte. U.

Anm. Om särskild tryckort ej anges är tryckorten Stockholm.

Statens offentliga utredningar
1970 : 44
Utbildningsdepartementet

Språkundersökning bland finländska barn och ungdomar i Sverige

Rapport av finsk-svenska utbildningsrådet
Stockholm 1969

ESSELTE TRYCK, STOCKHOLM 1970 ALLF 107 2 007

Till herr statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet

Finsk-svenska utbildningsrådet har med stöd av vederbörliga beslut låtit utföra en undersökning av finska medborgare i Sverige i åldersgrupperna 3–19 år med avseende på språksituation, skolförhållanden samt vissa bakgrundsdata. Undersökningen har för utbildningsrådets räkning och i nära samverkan med utbildningsrådet utförts av statistiska centralbyråns utredningsinstitut. Den för utredningsarbetet närmast ansvarige är numera byrådirektören Dag Hallberg.

Det senaste decenniets betydande invandring till Sverige har efter hand medfört behov av omfattande åtgärder för invandrarnas anpassning i landet. Detta behov har i mycket hög grad gällt utbildning såväl för de vuxna invandrarna som för deras barn. Genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdag har ett system av åtgärder successivt vuxit fram omfattande för de vuxna främst undervisning i svenska och om svenska förhållanden samt för barn och ungdomar i skolåldern stödåtgärder av olika slag, för vilket syfte resurser tilldelats enligt särskilda bestämmelser. I prop. 1968: 67 angående bl. a. undervisning av minoriteters barn gjordes en överblick över de beslut som meddelats härom och förslag framlades till ytterligare åtgärder som borde vidtas eller prövas. I detta sammanhang behandlades även frågan om undervisning av invandrarbarn i respektive på deras modersmål. De inom ramen för stödundervisningsbestämmelserna givna möjligheterna till sådan undervisning förbättrades avsevärt genom det på grundval av prop. 1968: 129 fattade beslutet om revidering av grundskolans läroplan. Enligt detta beslut skall elev med annat modersmål än svenska efter eget bestämmande kunna få, förutom stödundervisning enligt tidigare beslut, två veckotimmars undervisning i sitt modersmål i utbyte mot två veckotimmars undervisning i annat ämne. I anslutning till de av Kungl. Maj:t och riksdagen fattade besluten har skolöverstyrelsen utarbetat information samt råd och anvisningar angående ifrågavarande undervisning.

Finsk-svenska utbildningsrådet tillsattes år 1967 såsom ett gemensamt finsk-svenskt organ med uppgift att verka för att underlätta den i Sverige bosatta finsk-språkiga befolkningens utbildningsproblem. Utbildningsrådet har, i vad gäller undervisningen av barn och ungdom, funnit sin huvuduppgift vara att tillsammans med skolöverstyrelsen söka förverkliga intentionerna med de nyss omnämnda besluten. Detta förverkligande innefattar sådana åtgärder som att tvåspråkiga lärare måste anskaffas och anställas i kommuner där behov finns, att läromedel måste utvecklas och produceras, att undervisningen måste planeras och organiseras på sätt som svarar mot förutsättningarna bl. a. i fråga om populationens språksituation och geografiska spridning samt att information måste föras ut till alla av dessa frågor berörda. Det var inför sådana uppgifter som

utbildningsrådet på ett tidigt stadium av sin verksamhet fann oundgängligt att kartlägga och analysera situationen för den grupp, de finskspråkiga i Sverige, som rådets mandat omfattar. Av flera skäl avgränsades den undersökning som igångsattes till att omfatta barn och ungdom. Genom de bakgrundsdata undersökningen innefattar ger den emellertid också viss information om en betydande del av de vuxna finska medborgarna i Sverige, nämligen föräldrarna till de närmare 42 000 individer som undersökningspopulationen omfattar.

Det är möjligt att den nu genomförda undersökningen kan ge uppslag till nya, hittills oprövade typer av åtgärder. Dess huvudsakliga syfte är emellertid att ge det erforderliga planeringsunderlaget för sådana åtgärder som berörts i det föregående. Det etappvis framtagna undersökningsmaterialet har för övrigt redan utnyttjats som underlag för rekrytering av tvåspråkiga lärare.

Den företagna undersökningen ger underlag för centrala samt i viss utsträckning även regionala bedömningar och åtgärder. För de enskilda kommunernas handlande krävs däremot en komplettering med lokalt företagna undersökningar.

En uppföljning av undersökningen är nödvändig för att handlandet på sikt skall ha stöd av ett aktuellt underlag. Utbildningsrådet har med företrädare för skolöverstyrelsen tagit upp frågan om en utvidgning av undervisningsstatistiken med uppgifter om invandrarbarnen. Frågan övervägs för närvarande inom överstyrelsen. Vidare har överläggningar förts om att i 1970 års folkräkning ta med vissa centrala uppgifter såsom exempelvis angående modersmål. Utbildningsrådet har vidare aktualiserat frågan om utnyttjande av den finska utflyttningsstatistiken. Utbildningsrådet räknar med att dessa överväganden skall resultera i en tillfredsställande uppföljning av den företagna undersökningen.

Utbildningsrådet får härmed vördsamt överlämna undersökningsrapporten.

Stockholm den 26 augusti 1969.

Innehåll

Kapitel 1 *Bakgrund och syfte* 11
1.1 Inledning 11
1.2 Undersökningens variabler . . . 11
1.3 Undersökningens uppläggning och genomförande 12
1.4 Rapportens omfattning 13
1.4.1 Allmänt 13
1.4.2 Kort översikt över kapitlens innehåll 13

Kapitel 2 *Populationsbeskrivning efter bakgrundsvariabler* 14
2.1 Inledning 14
2.2 Ålder 14
2.3 Kön 14
2.4 Indelning efter födelseland . . . 14
2.5 Flyttningsår till Sverige 14
2.6 Föräldrarnas språk 16
2.7 Bostadsort 17
2.8 Några samband mellan bakgrundsvariabler 17
2.8.1 Kön mot ålder och födelseland 17
2.8.2 Ålder och födelseland . . . 17
2.8.3 Ålder och flyttningsår . . . 19
2.8.4 Ålder och föräldrarnas språk 19
2.8.5 Ålder och födelseland mot föräldrarnas språk 20
2.8.6 Flyttningsår till Sverige och föräldrarnas språk 20
2.8.7 Bostadsort och ålder . . . 23
2.8.8 Bostadsort och flyttningsår 23
2.8.9 Bostadsort och föräldrarnas språk 23

Kapitel 3 *Situationen i Finland före flyttningen* 25
3.1 Inledning 25
3.2 Skolform i Finland 25
3.3 Information från skolan i Finland 25
3.4 Medtagande av finska läromedel vid flyttningen 25
3.5 Språkmiljö i Finland 27
3.6 Språkkunskap i Finland 27

Kapitel 4 *Nuvarande förhållanden* . . . 30
4.1 Inledning 30
4.2 Nuvarande sysselsättning 30
4.3 Skolutbildning i Sverige 31
4.3.1 Inledning 31
4.3.2 Hjälp av tvåspråkig lärare . 31
4.3.3 Stödundervisning 32
4.3.4 Hjälpklass 32
4.3.5 Kvarsittning 32
4.3.6 Svårigheter att följa undervisningen i vissa ämnen . . 33
4.3.7 Behov av tvåspråkig lärare 34
4.3.8 Tvåspråkig lärare – faktisk hjälp och redovisat behov . 35
4.3.9 Redovisat behov av tvåspråkig lärare och stödundervisning 36
4.3.10 Behov av tvåspråkig lärare och gått i hjälpklass resp. gått om 36
4.3.11 Svårigheter i vissa ämnen och behov av tvåspråkig lärare 37
4.4 Språkmiljö i Sverige 39

4.5 Nuvarande språkkunskaper . . . 40
4.5.1 Inledning 40
4.5.2 Förmåga att förstå, tala och skriva svenska 40
4.5.3 Förmåga att förstå, tala och skriva finska 42
4.5.4 Sambandet mellan kunskaper i finska och kunskaper i svenska 43
4.5.5 Kunskaper i svenska och förmåga att läsa bok på svenska 45
4.5.6 Kunskaper i finska och förmåga att läsa bok på finska 49
4.6 Nuvarande sysselsättning och skolutbildning i Sverige 50
4.6.1 Inledning 50
4.6.2 Sysselsättning och svårigheter i skolarbetet 51
4.6.3 Sysselsättning och behov av tvåspråkig lärare 51
4.7 Sysselsättning och nuvarande språkmiljö 51
4.8 Sysselsättning och nuvarande språkkunskaper 51
4.9 Skolförhållanden och språkmiljö 53
4.10 Skolförhållanden och språkkunskaper 56
4.10.1 Allmänna skolsvårigheter och språkkunskaper . . . 56
4.10.2 Skolans stödåtgärder och språkkunskaper 58
Tvåspråkig lärare och språkkunskaper 58
Stödundervisning och språkkunskaper 60
Hjälpklass och språkkunskaper 61
4.10.3 Svårigheter i vissa ämnen och språkkunskaper . . . 62
4.10.4 Angiven orsak till svårigheterna och språkkunskaper 63
4.10.5 Behov av tvåspråkig lärare och kunskaper i svenska och finska 65
4.11 Språkmiljö i Sverige och skolutbildning 70

Kapitel 5 *Bakgrundsdata och nuvarande förhållanden* 76
5.1 Inledning 76
5.2 Kön och nuvarande sysselsättning 76
5.3 Bakgrundsdata och skolförhållanden i Sverige 76
5.3.1 Flyttningsår och stödåtgärder från svensk skola . . . 76
5.3.2 Flyttningsår och svårigheter i vissa ämnen 77
5.3.3 Flyttningsår och angivet behov av tvåspråkig lärare . . 80
5.3.4 Föräldrarnas språk och barnens svårigheter i skolan . . 81
5.3.5 Föräldrarnas språk och barnens behov av tvåspråkig lärare 81
5.3.6 Bostadsort och skolförhållanden i Sverige 81
5.4 Bakgrundsdata och språkmiljö i Sverige 84
5.5 Bakgrundsdata och nuvarande språkkunskaper 87
5.5.1 Födelseland och språkkunskaper 87
5.5.2 Flyttningsår och språkkunskaper 90
5.5.3 Föräldrars och barns språkkunskaper 91
5.5.4 Bostadsort och populationsindividernas språkkunskaper 91

Kapitel 6 *Språksituationen i Finland före flyttningen och nuvarande förhållanden* 95
6.1 Inledning 95
6.2 Språk i hem och kommun i Finland redovisat mot aktuella kunskaper i svenska 95
6.3 Språk i hem och kommun i Finland redovisat mot aktuella kunskaper i finska 95
6.4 Språkkunskapernas förändring efter flyttningen till Sverige 96

Kapitel 7 *Framtidsplaner och önskemål angående undervisning i finska* . . 102
7.1 Inledning 102
7.2 Framtidsplaner 102
7.3 Önskemål om undervisning i finska 104
7.4 Bakgrundsdata och framtidsplaner 106
7.5 Senaste skolform i Finland och framtidsplaner 109
7.6 Nuvarande sysselsättning och framtidsplaner 109
7.7 Skolutbildning i Sverige och framtidsplaner 114

7.8 Språkmiljö och framtidsplaner . . 115
7.9 Nuvarande språkkunskaper och framtidsplaner 116
7.10 Önskemål om undervisning i finska och framtidsplaner 124
7.11 Bakgrundsdata och önskemål om undervisning i finska 127
7.12 Sysselsättning och önskemål om undervisning i finska 138
7.13 Skolsvårigheter i Sverige p. g. a. bristande kunskaper i svenska och önskemål om undervisning i finska 141
7.14 Språkmiljö och önskemål om undervisning i finska 143
7.15 Nuvarande språkkunskaper och önskemål om undervisning i finska 143
7.15.1 Kunskaper i svenska och undervisning i finska . . . 143
7.15.2 Kunskaper i finska och undervisning i finska 150

Kapitel 8 *Sammanfattning* 155
8.1 Allmänt om undersökningen . . 155
8.2 Populationsindividernas bakgrund och situation i Finland före flyttningen 155
8.3 Aktuella kunskaper i svenska och finska 156
8.4 Språkmiljö i Sverige 156
8.5 Sysselsättning och skolförhållanden – sambandet med språkkunskaper 157
8.5.1 Sysselsättning 157
8.5.2 Svårigheter i svensk skola. . 157
8.5.3 Angivet behov av tvåspråkig lärare 158
8.5.4 Stödåtgärder från skolans sida 158
8.6 Planer på flyttning till Finland . . 159
8.7 Planer angående framtida sysselsättning 160
8.8 Önskemål om undervisning i finska 161
8.8.1 Åldersgruppernas önskemål om undervisning i finska . . 161
8.8.2 Avsikt att flytta till Finland och önskemål om undervisning i finska 161
8.8.3 Föräldrarnas språk och önskemål om undervisning i finska 161
8.8.4 Samband mellan önskemål om undervisning i finska och språkkunskaper 162
8.8.5 Samband mellan önskemål om undervisning i finska och skolsvårigheter 162

Bilaga 1 Teknisk rapport 163

Bilaga 2 Enkätformulär 179

Förord

Föreliggande språkundersökning överlämnades till statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet i augusti 1969 och redovisades då i en begränsad, stencilerad upplaga. Undersökningens syfte var, som framgår av överlämnandeskrivelsen, att ge erforderligt planeringsunderlag för åtgärder på utbildningsområdet med sikte på de finska invandrarnas behov.

En undersökning av det här slaget åldras i viss mening ganska snabbt. För det första förändras givetvis den undersökta populationen i fråga om ålder, språksituation och sysselsättning m. m. För det andra förändras gruppen finska medborgare i Sverige genom att delar av den undersökta populationen återutvandrar och genom att nya invandrare kommer i stället. Under de två år som gått sedan undersökningen genomfördes har en mycket stor invandring skett från Finland till Sverige, varför gruppen finska medborgare i Sverige – i skolåldrar liksom i övriga åldrar – är avsevärt större nu än då.

I viktiga hänseenden torde undersökningen emellertid ha en betydelse och en aktualitet som är relativt oberoende av nyssnämnda förändringar i det statistiska underlaget. Undersökningen ger sålunda upplysning om samband exempelvis mellan å ena sidan olika bakgrundsfaktorer och å andra sidan den aktuella språk- och skolsituationen eller mellan å ena sidan språksituationen och å andra sidan skolsituationen i olika skolämnen. Den ger en bild av inlärandet av det nya språket svenskan och förmågan att behålla modersmålet finskan ställt i relation till bl. a. invandringstidpunkt eller levnadsålder. Den ger också information om vilka önskemål om stödåtgärder och om möjligheter till undervisning i det finska modersmålet som förelåg inom undersökningspopulationen.

All denna information bör, med beaktande av rimliga felmarginaler och med komplettering av färsk invandringsstatistik, kunna vara vägledande för arbetet bland nya grupper av finska invandrare. Det är därför som finsk-svenska utbildningsrådet begärt och fått tillstånd att publicera den gjorda språkundersökningen i en tryckt upplaga för att kunna sprida den till en vidare krets av intresserade.

1 Bakgrund och syfte

1.1 *Inledning*

Denna rapport avser en enkätundersökning som Statistiska Centralbyråns Utredningsinstitut utfört på uppdrag av Finsk-svenska utbildningsrådet under 1968. Under våren 1969 kom uppdraget att utvidgas till att omfatta även en presentation av resultatet i form av redigerade och kommenterade tabeller. Undersökningen avsåg ge Utbildningsrådet ett statistiskt underlag för förslag till åtgärder som ryms inom givna direktiv. Finsk-svenska utbildningsrådets direktiv kan i korthet sammanfattas enligt följande.

Utbildningsrådet är ett förslagställande och rådgivande organ och skall enligt sina direktiv verka för att underlätta den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildningsproblem. Sin uppgift har Utbildningsrådet formulerat i följande fyra punkter:

1. att överväga och föreslå åtgärder inom utbildningsområdet för att underlätta en anpassning till svenska förhållanden,
2. att överväga och föreslå åtgärder med syfte att bevara kontakten med Finland och underlätta en återanpassning till finska förhållanden,
3. att kartlägga vilka resurser som fordras för förverkligande av nyssnämnda åtgärder och framlägga förslag till hur dessa resurser skall framskaffas och
4. att som underlag för ovannämnda överväganden och förslag låta verkställa erforderliga undersökningar av statistisk, pedagogisk m. m. art.

Den preciserade målsättningen för denna undersökning har varit att kartlägga språk- och skolsituationen för finsktalande barn och ungdomar främst i skolpliktig ålder men också i angränsande åldrar. Medtagandet av förskolebarnen avser att bilda underlag för förslag till åtgärder för den första undervisningen i förskolan eller grundskolans lågstadium, medan kartläggningen av de äldsta förutsetts skapa grund för åtgärder i det frivilliga skolväsendet, folkbildningen och vuxenutbildningen.

Beträffande arbetsfördelningen i denna undersökning gäller att utredningsinstitutet i huvudsak har svarat för planeringsarbetet och bearbetningen. Utbildningsrådets medverkan har i första hand gällt precisering av önskemål och utformning av mätinstrumentet. Undersökningsplanens olika delar, gällande urvalsförfarande, mätteknik och resultatredovisning har utformats i samråd med Utbildningsrådet.

1.2 *Undersökningens variabler*

De variabler som undersökningen har omfattat kan indelas i fyra huvudgrupper:

(I) Bakgrundsvariabler

(II) Variabler rörande situationen i Finland före flyttningen (Gäller enbart dem som bott i Finland)

(III) Variabler rörande språk- och skolförhållanden i Sverige (Gäller för skolförhållanden enbart dem som går eller har gått i skola i Sverige)

(IV) Variabler rörande framtidsplaner och utbildningsönskemål.

Bakgrundsvariablerna omfattar förutom kön, ålder och bostadsort även inflyttningsår, födelseland samt föräldrarnas språk. Frågorna angående situationen i Finland har avsett att kartlägga språkmiljö och språkkunskaper jämte skolbakgrund vid flyttningstillfället. Den tredje variabelgruppen har omfattat den aktuella språk- och skolsituationen i Sverige och frågorna har berört den nuvarande språkmiljön och de aktuella språkkunskaperna samt nuvarande och tidigare svårigheter att följa undervisningen i svensk skola jämte vidtagna stödåtgärder från skolans sida. Den fjärde gruppen har omfattat variabler rörande utbildningsplaner i stort, planer på flyttning till Finland samt önskemål om vissa angivna former av undervisning i finska i Sverige.

1.3 *Undersökningens uppläggning och genomförande*

Som bilaga till denna rapport (bilaga 1) medföljer en teknisk rapport över undersökningens uppläggning, genomförande och resultatredovisning. I detta avsnitt skall enbart ges en kort sammanfattning av den tekniska rapporten.

Den grupp individer som undersökningens resultat avses beröra benämnes målpopulation. Denna är inte entydigt avgränsad i tiden, då de åtgärder som Utbildningsrådet ämnar föreslå eventuellt kommer att sättas in i framtiden, och därigenom beröra en för tillfället svårbestämbar grupp individer. Den population som man med hänsyn till Utbildningsrådets uppgifter främst skulle ha önskat undersöka är i Sverige bosatta finsktalande barn och ungdomar födda 1949–1965. Då det inte finns något register över finsktalande personer och då finskspråkigheten har varit en av huvudvariablerna som man med undersökningen har velat mäta har undersökningspopulationen i stället bestämts omfatta i Sverige boende finska medborgare i aktuella åldrar. Detta förhållande har medfört att undersökningen ej har kommit att omfatta finsktalande svenska medborgare samtidigt som vissa barn och ungdomar som deltagit i undersökningen är helt svenskspråkiga. (I detta sammanhang bör uppmärksammas att en arbetsgrupp tillsatt av Skolöverstyrelsen (LUR 13) har genomfört undersökningar av liknande karaktär under 1968 omfattande befolkning i svenska delen av Tornedalen.[1] Syftet med gruppens undersökningar var att skapa underlag för förslag till utformning av lärarutbildningen för att tillgodose behovet för den finsktalande befolkningen i Tornedalen. I dessa undersökningar har deltagit såväl svenska som finska medborgare bosatta i aktuella delar av Norrbotten. Några direkta resultatjämförelser med föreliggande undersökning kan dock ej göras då populations- och variabeldefinitionerna i hög grad skiljer sig åt.) Urvalsramen har utgjorts av en förteckning över i Sverige bosatta och kyrkobokförda finska medborgare födda 1949–1965 per den 1.12.1967. Urvalsstorleken har varit ca 10 000 och urvalsfraktionen 23 %.

Enkätformuläret (bilaga 2 a och b) har förekommit i två till innehållet i det närmaste identiska versioner; en version att besvaras av målsmän till barn 3–12 år gamla och en version att direkt besvaras av urvalspersoner i åldern 13–19 år.

Postenkäten jämte tre påminnelser i de fall svar uteblivit sändes ut under september–oktober 1968. 84 % svar erhölls. Bland återstående 16 % drogs ett slumpmässigt urval om 256 individer att deltaga i intervju per telefon eller genom personligt besök. Genom detta förfarande stannade det uppräknade individbortfallet på 3 %.

Det insamlade primärmaterialet har efter en första manuell granskning även granskats med hjälp av datamaskin. Även framställningen av ca 330 råtabeller har skett i datamaskin.

[1] M. Kenttä, E. Weinz (LUR 13) Lärarutbildningen och den finsktalande befolkningen i Norrbotten, Luleå 1969.

1.4 *Rapportens omfattning*

1.4.1 Allmänt

Rapporten omfattar dels en redovisning av populationens individer fördelade efter svaren på enkätens olika frågor och dels en redovisning av de tabeller som tagits fram för att belysa eventuellt förekommande samband mellan undersökningens variabler. Tabellerna innehåller huvudsakligen procenttal utgörande skattningen av andelar i populationen. Skattningsformlerna återfinnes i den tekniska rapporten avsnitt 3.2.5, bilaga 1. Redovisningen har ej karaktär av åtgärdsinriktad analys utan tabellerna är kompletterade med kommenterande text för att utifrån undersökningens syfte framhålla tabellernas väsentligaste information. Vidare har för varje tabell gjorts en bedömning av huruvida redovisade skattningar av populationsstorheter kan tänkas ha påverkats av olika former av felkällor (se avsnitt 4 i den tekniska rapporten), och då främst mätfel och bortfallsfel.

För vissa skattningar av procenttal och populationstotaler har ett konfidensintervall beräknats. En beskrivning av förfarandet vid beräkning av konfidensintervall i denna undersökning återfinnes i den tekniska rapporten avsnitt 4.2.1, bilaga 1. Där ej annat anges är konfidensintervallet beräknat med 95 % tilltro, dvs. populationens värde ligger med 95 % sannolikhet inom det angivna intervallet.

Samtliga hänvisningar till frågeformuläret avser versionen till de äldre barnen, dvs. bilaga 2 b.

1.4.2 Kort översikt över kapitlens innehåll

Varje variabelgrupp (se avsnitt 1.2) ägnas ett eller flera kapitel. Således behandlas bakgrundsvariablerna i kapitel 2, variabler rörande situationen i Finland före flyttningen i kapitel 3, nuvarande språk- och skolförhållanden i kapitel 4–6 samt framtidsplaner och utbildningsönskemål i kapitel 7. Varje variabelgrupp införes på likartat sätt: efter en inledning med presentation av variablerna i gruppen följer en redovisning av enkla svarsfördelningar för dessa. Därefter kommer en redogörelse för de samband som kan förekomma mellan variabler inom den aktuella gruppen. Slutligen behandlas samband mellan variabler inom gruppen och variabler utanför gruppen som tidigare har presenterats.

Sista kapitlet utgör en sammanfattning av hela rapporten.

Som bilagor medföljer den tekniska rapporten (bilaga 1), enkätformuläret (bilaga 2).

2 Populationsbeskrivning efter bakgrundsvariabler

2.1 *Inledning*

Som undersökningens bakgrundsvariabler karakteriseras ålder, kön, födelseland, flyttningsår till Sverige, föräldrarnas språkkunskaper och bostadsort. För att ge en allmän beskrivning av populationen skall denna i det följande avsnittet redovisas efter var och en av bakgrundsvariablerna. Därefter redovisas vissa tabeller som tagits fram för att åskådliggöra eventuellt förekommande samband mellan bakgrundsvariablerna.

2.2 *Ålder*

De ca 41 000 finska barn och ungdomar i de aktuella åldrarna som fanns i Sverige i oktober 1968 (utom dem som har flyttat hit under perioden dec 67–okt 68) fördelar sig på åldersklasser enligt tabell 2.1.

En intressant jämförelse kan göras med resultatet från etapp 1. Större delen av individerna i första etappen ingår i undersökningspopulationen i etapp 2. De som ej ingår utgörs huvudsakligen av dem som

a) erhållit svenskt medborgarskap sedan 1.12.67

b) utflyttat ur riket (företrädesvis till Finland).

Summan av grupperna a) och b) är ca 2 000 individer, varav ca 20 % tillhör grupp a) och ca 80 % grupp b). Dessa fördelar sig på åldersklasser enligt tabell 2.2.

Andelen som erhållit svenskt medborgarskap eller flyttat utomlands (företrädesvis tillbaka till Finland) är störst i den äldsta åldersgruppen. Detta framträder speciellt tydligt i tabellens andra rad där ifrågavarande kategori är relaterad mot antalet populationsindivider i resp. åldersklass per den 1.12.1967.

2.3 *Kön*

Populationen utgörs av 49,3 % pojkar och 50,7 % flickor. Den 1.1.1967 fanns totalt i Sverige 51,3 % pojkar och 48,7 % flickor i motsvarande åldrar.

2.4 *Indelning efter födelseland*

Av tabell 2.3 framgår att mer än hälften av individerna är födda i Finland men att åtminstone 42 % är födda i Sverige.

Tabellen är en redovisning av svaren på fråga 13 där det frågades efter födelselandet för urvalspersonen.

2.5 *Flyttningsår till Sverige*

På frågan »Vilket år flyttade Ni (barnet) till Sverige?» svarade man enligt nedan (frågan avsåg senaste flyttningen):

De som ej har uppgivit något inflyttningsår har i ovanstående tabell antagits vara födda i Sverige. Detta har resulterat i ett något högre procenttal för denna andel i

Tabell 2.1. Populationen indelad i åldersklasser. I procent.

	Ålder						
	3—6	7—9	10—12	13—16	17—19	Summa	Ant. populationsindivider
Procent	34	21	17	16	12	100	41 177
Procent inom varje årsklass	8,5	7	5,7	4	4		

Tabell 2.2. Individer som erhållit svenskt medborgarskap under perioden dec. 1967—okt. 1968 eller utflyttade ur riket under samma period fördelade på åldersklasser. I procent.

	Ålder					
	3—6	7—9	10—12	13—16	17—19	Summa
Sv. medb.skap+utflyttade Procent (bastal = 2 000)	27	15	7	15	36	100
Sv. medb.skap+utflyttade i procent av ant. populationsindivider i åldersklassen 1.12.67	4,6	4,4	2,4	5,5	15,4	

Tabell 2.3. Populationsindividerna fördelade efter födelseland. I procent.

Födelseland					
Finland	Sverige	Annat land	Uppg. sakn.	Summa	Ant. populationsindivider
53,8	42,0	0,3	3,9	100	41 177

Tabell 2.4. Populationen indelad efter flyttningsår till Sverige. I procent.

	Inflyttningsår								
Födda i Sverige	1967	1966	1964 —65	1962 —63	1959 —61	1958 eller tidigare	Uppg. sakn.	Summa	Ant. populationsindivider
44	4	7	20	7	10	7	1	100	41 175
Genomsnittlig procentandel per år	4,1	7,3	9,7	3,4	3,2				

tabell 2.4 än i tabell 2.3, vilket torde innebära att ytterligare ett par procent av populationens individer har varit bosatta i Finland dock utan att ange inflyttningsår. Detta faktum påverkar dock inte helhetsbilden av inflyttningsmönstret i tiden.

En topp i invandringen från Finland inträffade under åren 1964–65 vilket sammanfaller med den högkonjunktur vi då hade i Sverige. Vidare inträffade en nedgång i invandringen under åren 1966 och 1967. Urvalet drogs dock efter kyrkobokföringen den 1.12.1967, vilket innebär att de som flyttat under slutet av året ej har kommit med. Detta kan delvis förklara den låga siffran för invandringen under 1967.

Någon jämförelse mellan denna tabell och annan invandringsstatistik går ej att göra, då undersökningspopulationen enbart omfattar barn och ungdomar. Eftersom invandrare efter hand ofta erhåller svenskt medborgarskap blir vidare de som varit i Sverige en längre tid underrepresenterade då populationen enbart omfattar finska medborgare. Vid undersökningstillfället var det formella kravet för erhållande av svenskt medborgarskap 5 års vistelse i Sverige. Därtill kom upp till 2 års behandlingstid av ansökningarna. För alla under 18 år är det vidare föräldrarna som gör ansökan.

En omräkning av tabellen har visat att av dem som ej är födda i Sverige ca 31 % har varit här i minst 7 år och är fortfarande finska medborgare.

2.6 *Föräldrarnas språk*

Till en allmän beskrivning av populationsindividernas bakgrund hör variabeln föräldrarnas språk. Dock måste inledningsvis påpekas att denna variabel ej har karaktären av vad man i allmänhet brukar kalla för »modersmål», ett något oklart begrepp som medvetet har undvikits i denna undersökning. Variabeln föräldrarnas språk har skapats utifrån svaren på fråga 8. Frågan avser faderns resp. moderns *nuvarande* förmåga att tala finska och svenska, och säger ingenting om populationsindividens ursprungliga språkmiljö, som dock naturligtvis i olika grad avspeglas i föräldrarnas nuvarande kunskaper.

Variabeln föräldrarnas språk beskriver familjens grad av tvåspråkighet med avseende på föräldrarnas kunskaper och har kodats enligt följande:

1 = Familjer där båda föräldrar talar obehindrat finska och svenska.
2 = Familjer där båda föräldrarna talar obehindrat eller tämligen bra finska och svenska, utom familjer enligt kod 1.
3 = Familjer där en av föräldrarna inte alls kan tala svenska.
4 = Familjer där en av föräldrarna inte alls kan tala finska.
5 = Familjer där båda föräldrarna inte alls kan tala svenska.
6 = Familjer där båda föräldrarna inte alls kan tala finska.
7 = Familjer där föräldrarna har övriga kombinationer av kunskaper i svenska och finska.
9 = Ett eller fler delsvar på fråga 8 saknas.

Kod 1, 2 och 7 omfattar sålunda familjer med olika grader av tvåspråkighet där särskilt för gruppen 7 det ena språket dominerar. I 3 och 4 är en av föräldrarna enspråkig och i 5 och 6 är båda föräldrarna enspråkiga. (Tabell 2.5.)

I tabellens högra kolumn baseras procentskattningarna enbart på de individer som svarat. För att dessa skattningar ej skall rymma systematiska fel förutsättes att fördelningen för dem som ej har svarat i själva verket skulle ha överensstämt med fördelningen för dem som svarat.

En intervallskattning av familjer med föräldrar som enbart talar finska blir 7,5–8,3 %, och för familjer där båda föräldrarna talar båda språken åtminstone tämligen bra blir intervallet 22,9–24,3 %.

Den dominerande gruppen (ca 38 %) är dock de familjer där föräldrarna har ett huvudspråk och där det andra språket behärskas hjälpligt.

Tabell 2.5. Föräldrarnas förmåga att tala finska och svenska. I procent.

Föräldrarnas språk	Procent av samtliga	Procent av svarsindividerna
Båda talar finska och svenska obehindrat	6	7
Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	15	17
Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	34	38
En förälder talar enbart finska	11	12
En förälder talar enbart svenska	10	11
Båda talar enbart finska	7	8
Båda talar enbart svenska	6	7
Uppgift saknas	11	
Summa	100	100
Antal populationsindivider	41 175	36 587

2.7 *Bostadsort*

Resultatet av etapp 1 i undersökningen omfattar en tabell över urvalsramens individer per den 1.12.1967 indelade efter kommun och ålder. Tabellerna 2.6–2.7 utgör sammanfattningen av denna tabell.

Huvuddelen av de finska medborgarna i de undersökta åldrarna bor i Storstockholmsområdet samt kring Göteborg och Västerås. Omkring en fjärdedel av samtliga återfinns i Stockholms län. Länsfördelningen, ställd i relation till länets totala folkmängd i resp. åldrar framgår av tabell 2.7.

Som synes är andelen klart störst i Västmanlands län, 7,9 %, varefter följer Södermanlands län med 5,3 % och Stockholms, Älvsborgs, Örebro och Kopparbergs län med vardera ca 3,5 %.

I enkätundersökningen har variabeln kommuntyp införts. Den har två klasser: a) urvalspersonen bor i landskommun och b) urvalspersonen bor i stad eller köping. Populationens länsvisa fördelning med avseende på kommuntyp framgår av tabell 2.8.

2.8 *Några samband mellan bakgrundsvariabler*

2.8.1 Kön mot ålder och födelseland

Den större andelen flickor i populationen som konstaterades i avsnitt 2.3 är ungefär densamma för varje åldersklass.

Motsvarande förhållande gäller även för variabeln födelseland.

2.8.2 Ålder och födelseland

Liksom i tabell 2.4 framträder i 2.9 en tendens att bibehålla det finska medborgarskapet. Av finska medborgare i åldrarna 13–16 år är konfidensintervallet för andelen födda i Sverige 23–27 %. Denna grupp har sålunda varit i Sverige minst 13 år utan att

Tabell 2.6. Finska medborgare kyrkobokförda i Sverige per den 1.12.1967 födda 1949—1965 redovisade efter län. I procent av samtliga.

Län	Procent	Län	Procent
Stockholms län	25,5	Blekinge län	1,1
Uppsala län	2,9	Kristianstads län	0,7
Södermanlands län	7,3	Malmöhus län	2,9
Östergötlands län	3,1	Hallands län	0,9
Jönköpings län	2,1	Göteborgs och Bohus län	7,3
Kronobergs län	0,6	Älvsborgs län	7,9
Kalmar län	0,8	Skaraborgs län	1,9
Gotlands län	0,1	Värmlands län	2,0
Örebro län	5,2	Västernorrlands län	2,4
Västmanlands län	11,8	Jämtlands län	0,7
Kopparbergs län	5,1	Västerbottens län	1,0
Gävleborgs län	3,5	Norrbottens län	3,2
		Summa	100,0
		Totalt antal individer	43 724

Tabell 2.7. Andelen finska medborgare av den totala folkmängden födda 1949—1965 den 1.12. 1967. Redovisning per län.

Län	Procentuell andel	Län	Procentuell andel
Stockholms län	3,5	Göteborgs och Bohus län	2,0
Uppsala län	2,7	Älvsborgs län	3,7
Södermanlands län	5,3	Skaraborgs län	1,3
Östergötlands län	1,5	Värmlands län	1,3
Jönköpings län	1,3	Örebro län	3,6
Kronobergs län	0,8	Västmanlands län	7,9
Kalmar län	0,7	Kopparbergs län	3,3
Gotlands län	0,4	Gävleborgs län	2,2
Blekinge län	1,3	Västernorrlands län	1,6
Kristianstads län	0,5	Jämtlands län	0,7
Malmöhus län	0,8	Västerbottens län	0,7
Hallands län	0,8	Norrbottens län	1,9

Tabell 2.8. Populationen indelad i län. Redovisning efter typ av kommun. I procent.

Län	Lands-kommun	Stad eller köping	Summa	Ant. populations-individer
Stockholms	47	53	100	10 509
Uppsala	63	37	100	1 187
Södermanlands	24	76	100	3 030
Östergötlands	23	77	100	1 265
Jönköpings	29	71	100	880
Kronobergs	35	65	100	285
Kalmar	53	47	100	299
Gotlands	50	50	100	69
Blekinge	5	95	100	437
Kristianstads	37	63	100	273
Malmöhus	13	87	100	1 149
Hallands	39	61	100	342
Göteborgs och Bohus	17	83	100	2 946
Älvsborgs	39	61	100	3 202
Skaraborgs	24	76	100	802
Värmlands	47	53	100	867
Örebro	19	81	100	2 193
Västmanlands	28	72	100	5 002
Kopparbergs	21	79	100	2 044
Gävleborgs	67	33	100	1 430
Västernorrlands	58	42	100	949
Jämtlands	93	7	100	308
Västerbottens	34	66	100	423
Norrbottens	32	68	100	1 285
Samtliga	38	62	100	41 175

Tabell 2.9. Populationen efter ålder och födelseland. I procent.

Ålder	Födelseland				Summa	Ant populations-individer
	Finland	Sverige	Annat land	Uppg. saknas		
3— 6	32	63	1	4	100	14 056
7—12	54	42	1	3	100	15 401
13—16	72	25	1	2	100	6 680
17—19	88	6	0	6	100	5 039
Totalt	54	42	0	4	100	41 176

Tabell 2.10. Populationen efter ålder och flyttningsår till Sverige.

Ålder	Födda i Sverige	Flyttningsår till Sverige 1967	1966	1964—65	1962—63	1959—61	1958 eller tidig.	Uppg. saknas	Summa	Ant. populationsindivider
3— 6	67	4	8	19	2	0	0	0	100	14 054
7—12	44	3	6	20	9	15	3	0	100	15 400
13—16	24	3	6	18	9	17	21	2	100	6 675
17—19	11	12	12	22	8	10	24	1	100	5 039
Totalt	44	4	7	20	7	10	7	1	100	41 168

ha erhållit svenskt medborgarskap. För 7–12-åringarna är andelen ännu större, omkring 42 %, vilket motsvarar ca 6 400 personer, som varit här minst 7 år och fortfarande är finska medborgare.

2.8.3 Ålder och flyttningsår

Om man studerar sambandet mellan ålder och flyttningsåret till Sverige finner man för samtliga åldersklasser en markant topp i invandringen under 1964–65 (tabell 2.10).

Åldersklassen 17–19 år avviker markant från de tre yngre åldersklasserna såtillvida att invandringen har varit större under 1966 och 1967 än under tidigare år. Detta kan förklaras av att finska ungdomar på egen hand har flyttat till Sverige efter avslutad skolgång i Finland.

2.8.4 Ålder och föräldrarnas språk

Tabell 2.11 visar föräldrarnas olika grad av tvåspråkighet för varje åldersklass.

För de fyra yngsta åldersklasserna uppvisar föräldrarna ett homogent mönster vad gäller graden av tvåspråkighet. Däremot är för gruppen 17–19 år föräldrarna i större utsträckning finskspråkiga än den övriga populationens föräldrar. T. ex. gruppen »båda föräldrarna talar enbart finska» utgör 17 % av samtliga föräldrar i den äldsta åldersklassen, medan helt finskspråkiga föräldrar enbart återfinns i 6 % för populationens övriga åldersklasser. Skillnaden är signifikant och kan tänkas bero på att den äldsta gruppens föräldrar är kvar i Finland i enspråkig finsk miljö.

Åldersklassen 17–19 år uppvisar ett högt

Tabell 2.11. Populationen indelad i åldersklasser. Särredovisning efter föräldrarnas språk. I procent.

Föräldrarnas språk	Ålder 3—6	7—9	10—12	13—16	17—19	Totalt
Båda talar finska och svenska obehindrat	6	8	6	7	3	6
Båda talar finska och svenska minst tämligen bra	14	15	17	16	12	15
Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	34	35	35	35	24	34
En förälder talar enbart finska	12	11	10	10	13	11
En förälder talar enbart svenska	12	10	8	11	6	10
Båda talar enbart finska	5	5	7	6	17	7
Båda talar enbart svenska	8	5	7	6	5	6
Uppgift saknas	9	11	10	9	20	11
Summa	100	100	100	100	100	100
Antal populationsindivider	14 056	8 484	6 917	6 679	5 039	41 175

Tabell 2.12. Populationen indelad efter födelseland. Särredovisning efter föräldrarnas språk. I procent.

Föräldrarnas språk	Födelseland				
	Finland	Sverige	Annat land	Uppgift saknas	Totalt
Båda föräldrarna talar finska och svenska obehindrat	4	8	25	2	6
Båda talar finska och svenska minst tämligen bra	11	20	8	3	15
Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	37	31	26	8	34
En förälder talar enbart finska	17	5	0	2	11
En förälder talar enbart svenska	6	17	4	2	10
Båda talar enbart finska	12	1	0	0	7
Båda talar enbart svenska	4	11	33	1	6
Uppgift saknas	9	7	4	82	11
Summa	100	100	100	100	100
Antal populationsindivider	22 174	17 288	103	1 609	41 174

bortfall för variabeln föräldrarnas språk. Detta kan delvis förklaras av att då svar enbart har erhållits för en av föräldrarna (t. ex. på grund av att föräldrarna är skilda) har variabeln föräldrarnas språk kodats med »uppgift saknas». Då dessa fall torde inträffa i högre grad för de äldre än för de yngre, har den äldsta åldersgruppen drabbats av högre bortfall för denna variabel. Bortfallsindividernas fördelning vad gäller föräldrarnas språk torde dock ej avvika från svarsindividernas fördelning i så hög grad att ovan redovisade skillnad i föräldrarnas finskspråkighet icke blir signifikant.

2.8.5 Ålder och födelseland mot föräldrarnas språk

Sambandet födelseland och föräldrarnas språk är av förväntat utseende (tabell 2.12).

Föräldrar till barn födda i Finland är i högre grad finskspråkiga än föräldrar till barn födda i Sverige.

Procentskattningarna i tabell 2.12 för gruppen födda i annat land torde kunna lämnas utan avseende då redovisningsgruppen är mycket liten.

Det finska språket dominerar klart bland föräldrar till barn födda i Finland vilket troligen beror på att dessa familjer varit kortare tid i Sverige än de familjer vars barn är födda här. Dock är det enbart omkring 12 % (2 573–2 879 individer) av föräldrarna till barn födda i Finland som är helt finskspråkiga.

Tabell 2.13 visar att ovan nämnda dominans av finska språket hos föräldrar till barn födda i Finland i stort sett är densamma för samtliga åldersklasser.

2.8.6 Flyttningsår till Sverige och föräldrarnas språk

Som påpekades i avsnitt 2.8.5 ger variabeln föräldrarnas språk ej någon riktig uppfattning om populationsindividernas ursprungliga språkmiljö. För dess kartläggning har frågor om språk i hem, skola och kommun i Finland ställts och dessa kommer att behandlas i följande kapitel. Som komplement till bilden av språkmiljön i Finland som skapas utifrån svaren på dessa frågor, skall dock här behandlas sambandet flyttningsår och föräldrarnas språk. Ju längre tillbaka i tiden flyttningen till Sverige ligger i desto mindre grad ger föräldrarnas nuvarande språkkunskaper en riktig bild av populationsindividernas ursprungliga språkmiljö i hemmet i Finland. Av visst intresse torde dock de grupper vara som immigrerat till Sverige relativt nyligen. Sambandet flyttningsår och föräldrarnas språkkunskaper ges av tabell 2.14.

Som väntat avtar dominansen av finska

Tabell 2.13. Populationsindivider födda i Finland och Sverige indelade i åldersklasser. Särredovisning efter föräldrarnas språk. I procent.

Föräldrarnas språk	Ålder									
	3—6		7—9		10—12		13—16		17—19	
	Född i		Född i		Född i		Född i		Född i	
	Finl.	Sv.	Finl.	Sv.	Finl.	Sv.	Finl.	Sv.	Finl.	Sv.
Båda talar finska och svenska obehindrat	3	7	6	9	4	10	5	9	3	8
Båda talar finska och svenska minst tämligen bra	9	18	10	20	12	25	14	23	12	24
Båda talar finska och svenska minst hjälpligt	41	32	39	35	40	29	40	24	25	23
En förälder talar enbart finska	22	7	19	3	15	2	13	2	14	1
En förälder talar enbart svenska	4	18	6	15	5	13	8	23	6	20
Båda talar enbart finska	13	1	10	0	12	0	9	0	19	0
Båda talar enbart svenska	2	11	2	9	4	13	4	10	5	12
Uppgift saknas	6	6	8	9	8	8	7	9	15	12
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal populationsindivider	4 532	8 903	4 289	3 839	4 094	2 618	4 837	1 639	4 422	289

språket ju längre tillbaka i tiden flyttningen ligger. Detta återspeglas tydligast av raden »båda föräldrarna talar enbart finska» i tabell 2.13. Ett intervall för andelen helt finskspråkiga föräldrar som varit i Sverige mindre än 10 månader blir 24,8–33,0 %.

Tabellen visar vidare att andelen helt svenskspråkiga är relativt oberoende av flyttningsåret vilket kan tyda på att man bibehåller sina kunskaper i finska även efter emigrationen från Finland. En konsekvens av detta skulle vara att andelen tvåspråkiga ökar ju längre tillbaka i tiden flyttningen ligger. 1:a, 2:a och 3:e raderna i tabell 2.13 bekräftar detta.

Om man förutsätter att de i Finland helt

Tabell 2.14. Indelning efter flyttningsår. Särredovisning efter föräldrarnas språk. I procent.

Föräldrarnas språk	Födda i Sverige	Flyttningsår till Sverige							Totalt
		1967	1966	1964—65	1962—63	1959—61	1958 eller tidig.	Uppg. sakn.	
Båda talar finska och svenska obehindrat	8	2	2	3	4	8	7	9	6
Båda talar finska och svenska minst tämligen bra	19	5	4	8	13	15	26	17	15
Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	29	21	27	39	40	45	39	30	34
En förälder talar enbart finska	4	18	25	21	14	10	5	14	11
En förälder talar enbart svenska	16	7	6	3	7	9	8	6	10
Båda talar enbart finska	1	29	23	15	7	2	1	8	7
Båda talar enbart svenska	10	4	3	2	5	4	6	3	6
Uppgift saknas	13	14	10	9	10	7	8	13	11
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal populationsindivider	18 291	1 702	2 998	7 994	2 807	3 951	3 092	379	41 174

svenskspråkiga ej i någon nämnvärd grad lär sig finska efter flyttningen till Sverige, ger gruppen »båda föräldrarna talar enbart svenska» en uppskattning av andelen emigranter som inte alls kunde tala finska före flyttningen. En intervallskattning för andelen som tillhör denna kategori av dem som flyttat till Sverige blir 3,4–4,6 %. Variabeln föräldrarnas språk har dock ett relativt högt bortfall, omkring 11 %. Men som tidigare påpekats beror detta huvudsakligen på att de familjer där språkkunskaperna enbart är redovisade för den ena föräldern (frånskilda m. fl.) har hamnat i gruppen uppgift saknas. Detta torde innebära att bortfallsindividernas fördelning ej väsentligt avviker från svarsindividernas och därigenom skall bortfallet inte heller påverka tabellens övriga procenttal.

Det måste påpekas att något egentligt mått på om den emigrerande familjen kommer från en svenskspråkig bygd eller från en finskspråkig inte erhålles genom den »stränga» klassificering av föräldrarnas språk som tillämpats i denna undersökning. Så är t. ex. gruppen »båda föräldrarna talar enbart svenska» definierad genom att de ej kan tala finska. Eftersom en viss del av de personer som i Finland brukar betecknas som svenskspråkiga åtminstone torde kunna tala finska hjälpligt blir de i denna undersökning klassificerade som tvåspråkiga. (Det räcker ju dessutom att en av föräldrarna kan något finska). Variabeln föräldrarnas språk i denna undersökning torde således ge en underskattning av andelen svenskspråkiga som flyttar till Sverige.

Slutligen skall nämnas att ovanstående tolkning av variationerna av språkkunskaperna över flyttningsåret, förutsätter att språkkunskaperna före emigrationen har varit desamma under en tioårsperiod tillbaka i tiden. Om t. ex. andelen emigranter från helt finskspråkig bygd har ökat under de senaste åren ger tabell 2.14 (gruppen båda föräldrarna talar enbart finska) en överskattning av den takt, med vilken man har lärt sig att tala svenska.

Tabell 2.15. Finska medborgare kyrkobokförda i Sverige per den 1.12.1967 redovisade efter län. Särredovisning efter födelseår. I procent.

Län	Födelseår				Summa	Antal individer i ramen
	1962—65	1956—61	1952—55	1949—51		
Stockholms län	34	36	15	15	100	11 156
Uppsala län	33	36	17	14	100	1 267
Södermanlands län	33	38	16	13	100	3 178
Östergötlands län	34	38	17	11	100	1 337
Jönköpings län	35	36	17	12	100	939
Kronobergs län	33	37	19	11	100	293
Kalmar län	35	36	18	11	100	357
Gotlands län	35	45	13	7	100	54
Blekinge län	39	34	13	14	100	466
Kristianstads län	41	35	13	11	100	298
Malmöhus län	40	34	12	12	100	1 256
Hallands län	38	36	14	12	100	376
Göteborgs och Bohus	33	34	16	17	100	3 183
Älvsborgs län	34	34	15	17	100	3 462
Skaraborgs län	34	38	15	13	100	827
Värmlands län	31	39	18	12	100	891
Örebro län	33	37	18	12	100	2 254
Västmanlands län	32	39	17	12	100	5 161
Kopparbergs län	29	38	19	14	100	2 213
Gävleborgs län	35	36	17	11	100	1 516
Västernorrlands län	30	37	20	13	100	1 067
Jämtlands län	28	38	22	12	100	319
Västerbottens län	30	38	22	10	100	443
Norrbottens län	32	38	17	13	100	1 412
Hela riket	34	36	16	14	100	43 724

Tabell 2.16. Populationen länsvis fördelad efter flyttningsår till Sverige. I procent.

Län	Födda i Sverige	Flyttningsår till Sverige						Uppg. saknad	Summa	Ant. populationsindivider
		1967	1966	1964—65	1962—63	1959—61	1958 eller tidig.			
Stockholm	54	3	7	12	7	10	6	1	100	10 509
Uppsala	36	8	6	27	5	8	9	1	100	1 186
Södermanlands	42	4	8	20	6	12	8	0	100	3 030
Östergötlands	41	5	5	30	8	6	4	1	100	1 265
Jönköpings	36	7	3	31	10	5	7	1	100	882
Kronobergs	24	12	9	35	6	3	11	0	100	286
Kalmar	45	6	12	23	10	1	3	0	100	298
Gotlands	56	13	0	18	0	0	13	0	100	70
Blekinge	32	0	13	22	15	11	6	1	100	437
Kristianstads	44	4	5	27	3	14	3	0	100	274
Malmöhus	35	5	11	32	5	7	5	0	100	1 147
Hallands	45	3	9	30	3	5	4	1	100	342
Göteborgs och Bohus	46	4	5	21	8	7	8	1	100	2 947
Älvsborgs	44	4	8	22	7	9	5	1	100	3 200
Skaraborgs	32	7	12	29	5	9	5	1	100	801
Värmlands	35	2	12	15	10	14	12	0	100	866
Örebro	37	3	8	25	5	11	10	1	100	2 193
Västmanlands	43	3	6	19	8	12	8	1	100	5 003
Kopparbergs	49	2	4	18	6	10	10	1	100	2 045
Gävleborgs	39	6	6	22	8	9	8	2	100	1 430
Västernorrlands	38	3	12	13	6	7	19	2	100	949
Jämtlands	25	10	27	6	11	7	8	6	100	307
Västerbottens	37	4	11	18	2	18	9	1	100	425
Norrbottens	42	5	9	12	6	11	14	1	100	1 285
Totalt	44	4	7	19	7	10	8	1	100	41 177

2.8.7 Bostadsort och ålder

Åldersfördelningen är ungefär densamma för varje län. Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län uppvisar dock en något högre andel i den yngsta åldersgruppen än de övriga länen, vilket framgår av tabell 2.15.

2.8.8 Bostadsort och flyttningsår

Invandringsmönstret i tiden för de olika länen framgår av tabell 2.16.

För vissa län uppvisar populationen en avvikande fördelning vad gäller inflyttningsåret jämfört med riket i sin helhet. Sålunda har en relativt sett större del av invandringen skett efter 1963 i Kronobergs, Malmöhus och Skaraborgs län, medan den huvudsakliga invandringen till Blekinge, Värmlands, Västerbottens och Norrbottens län har ägt rum före 1964. Vidare är en anmärkningsvärt stor del av populationen i Stockholms län född i Sverige. Skillnaden gentemot övriga landet är signifikant.

2.8.9 Bostadsort och föräldrarnas språk

Även för variabeln föräldrarnas språk uppvisar länen avvikande fördelningar. Detta framgår av tabell 2.17.

Tabell 2.17. Populationen länsvis fördelad efter föräldrarnas språk. I procent.

Län	Båda föräldrarna talar finska och svenska obehindrat	Båda föräldrarna talar finska och svenska minst tämligen bra	Båda föräldrarna talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	En förälder talar enbart finska	En förälder talar enbart svenska	Båda föräldrarna talar enbart finska	Båda föräldrarna talar enbart svenska	Uppgift saknas	Summa	Antal populationsindivider
Stockholms	8	17	27	7	15	4	11	11	100	10 509
Uppsala	6	19	32	14	6	8	7	8	100	1 186
Södermanlands	3	16	36	13	9	8	5	10	100	3 030
Östergötlands	7	12	33	13	9	6	6	14	100	1 265
Jönköpings	5	11	39	8	10	13	5	9	100	882
Kronobergs	6	11	46	8	8	10	1	10	100	286
Kalmar	5	5	22	9	19	12	9	19	100	298
Gotlands	6	13	24	6	32	0	13	6	100	70
Blekinge	1	12	39	24	2	12	1	9	100	437
Kristianstads	5	6	37	8	19	3	9	13	100	274
Malmöhus	7	10	37	10	8	10	4	14	100	1 174
Hallands	3	28	30	7	6	9	6	11	100	342
Göteborgs och Bohus	8	17	35	12	9	6	2	11	100	2 947
Älvsborgs	4	12	36	12	5	11	2	18	100	3 200
Skaraborgs	4	19	35	12	8	9	3	10	100	801
Värmlands	4	12	43	14	11	6	4	6	100	866
Örebro	4	12	42	15	7	9	4	7	100	2 193
Västmanlands	5	14	36	11	10	7	8	9	100	5 003
Kopparbergs	5	13	32	9	13	7	9	12	100	2 045
Gävleborgs	3	14	35	15	8	8	5	12	100	1 430
Västernorrlands	4	16	31	11	14	8	5	11	100	949
Jämtlands	4	11	37	27	5	6	0	10	100	307
Västerbottens	6	18	26	8	14	4	9	15	100	425
Norrbottens	6	14	37	18	2	13	1	9	100	1 285
Totalt	6	15	34	11	10	7	6	11	100	41 177

3 Situationen i Finland före flyttningen

3.1 *Inledning*

Omkring 55 % av urvalets individer har bott i Finland. Till dessa eller till dessas målsmän ställdes ett antal frågor rörande språkmiljö och språkkunskaper i Finland samt eventuell skolutbildning före flyttningen. I detta kapitel kommer svaren på dessa frågor att redovisas. Vidare kommer även sambandet mellan dessa variabler och inflyttningsåret till Sverige att behandlas.

3.2 *Skolform i Finland*

Andelen barn och ungdomar av hela populationen som har gått i skola i Finland skattas till 17,8–19,2 %, eller ca 1/3 av dem som har bott i Finland. Ingen av dem som gått i finsk skola var yngre än 8 år vid undersökningstillfället. I övrigt fördelar sig dessa på åldersklasser enligt tabell 3.1.

Den relativt höga procenten »uppgift saknas» för de yngsta barnen torde bero på att föräldrarna ej ansett frågan vara relevant då barnet flyttade från Finland före skolåldern.

De barn och ungdomar i åldrarna 7–16 år som har gått i skola i Finland har kommit direkt från skolgång i Finland, ca 4 300 elever. Även bland 17–19-åringarna finns dylika elever, vars antal denna tabell dock ej kan ge besked om.

Senaste skolformen i Finland framgår av tabell 3.2.

Medborgarskolan är en ett- eller tvåårig påbyggnad på folkskolan. Mellanskola motsvarar närmast realskola i Sverige. Huvuddelen av svarsalternativen »annan skola» torde utgöras av någon form av yrkesutbildning (yrkesskola, tekniskt institut, handelsinstitut etc.), gymnasium och folkhögskola.

Av tabell 3.3 framgår att mönstret har förändrats under de senare åren vad gäller senast genomgången skolform i Finland. I allt mindre omfattning har den finländska ungdomen kommit från folkskola. I stället har man i ökad utsträckning kommit från övriga skolformer och då främst medborgarskolan. Detta återspeglar skolutvecklingen i Finland där allt fler kommuner successivt infört medborgarskolan.

3.3 *Information från skolan i Finland*

På fråga 19 angående information i Finland om svensk skolgång svarade en mycket obetydlig del av individerna ja.

Graden av information är ungefär densamma oavsett emigrationstidpunkt vilket kan tyda på att någon förändring av informationsgraden från finska skolmyndigheter till de elever som emigrerar ej har skett under senare år. (Tabell 3.4).

3.4 *Medtagande av finska läromedel vid flyttningen*

I större utsträckning har man dock medtagit finska läromedel vid flyttningen. Svaren

Tabell 3.1. Individer som bott i Finland. Redovisning efter ålder och eventuell skolgång i Finland. I procent.

Ålder	Har gått i skola i Finland	Har ej gått i skola i Finland	Uppg. sakn.	Summa	Ant. populationsindivider
3— 6	0	86	14	100	4 679
7— 9	4	85	11	100	4 445
10—12	32	61	7	100	4 224
13—16	55	43	2	100	5 058
17—19	74	25	1	100	4 479
Totalt	33	60	7	100	22 885

Tabell 3.2. Individer som gått i skola i Finland. Redovisning efter skolform. I procent.

	Folkskola	Medborgarskola	Mellanskola	Annan skola	Uppg. sakn.	Summa	Ant. populationsindivider
Procent	68	18	8	5	1	100	7 620

Tabell 3.3. Individer som gått i skola i Finland indelade efter skolform i Finland. Särredovisning efter flyttningsår till Sverige. I procent.

Inflyttningsår	Folkskola	Medborgarskola	Mellanskola	Annan skola	Uppg. sakn.	Summa	Ant. populationsindivider
1967	41	35	11	13	0	100	1 008
1966	57	27	8	7	1	100	1 424
1964—65	70	17	10	3	0	100	2 813
1962—63	83	4	6	7	0	100	1 054
1959—61	93	1	4	1	1	100	950
1958 el. tidigare	86	0	5	3	6	100	158
Uppgift saknas	53	31	6	4	6	100	213
Totalt	68	18	8	5	1	100	7 620

Tabell 3.4. Individer som gått i skola i Finland. Redovisning efter information i Finland om svensk skola. I procent.

	Fick information	Fick ej information	Vet ej	Uppg. sakn.	Summa	Ant. populationsindivider
Procent	3	85	9	3	100	7 620

Tabell 3.5. Individer som gått i skola i Finland efter ålder. Särredovisning efter medtagande av finska läromedel. I procent.

Ålder	Medförde finska läromedel	Medförde ej finska läromedel	Vet ej	Uppg. sakn.	Summa	Ant. populationsindivider
6— 9	34	64	2	0	100	198
10—12	17	79	2	2	100	1 333
13—16	17	79	3	1	100	2 780
17—19	7	78	6	9	100	3 310
Totalt	13	78	4	5	100	7 621

på fråga 20 fördelar sig per åldersklass enligt tabell 3.5.

Omkring 13 % eller 913–1 123 individer har medfört finska läroböcker eller annat finskt studiematerial vid flyttningen till Sverige. Den yngsta åldersgruppen innehåller mycket få individer, ca 40–50 urvalspersoner, varför procentskattningarna för denna grupp måste tolkas med stor försiktighet. Tabellen visar dock att finska läromedel medtagits i större utsträckning av de yngre barnen än av de äldre. Det måste dock påpekas att en del av de äldre ungdomarna hade avslutat sin skolgång vid flyttningstillfället, varför de ej heller hade lika stor anledning att ta med sig läroböcker som de övriga barnen.

Undersökningsmaterialet ger ingen säker indikation på att eleverna i någon speciell skolform i större eller mindre omfattning förses med finskt studiematerial vid flyttningen utomlands, eftersom somliga av populationsindividerna hade avslutat sin skolgång vid flyttningstillfället och därför ej hade samma anledning att medtaga finska läroböcker, som de som fortfarande gick i skola.

Tabell 3.6 visar att en större del av elever i folkskola har medfört finskt studiematerial än elever i medborgarskola. Dock är kategorierna vet ej och uppgift saknas betydligt större för elever från medborgarskolan, vilket gör att skattningen 6 % för dem som medfört studiematerial är osäker. Om man dock antar att gruppen uppgift saknas ej skiljer sig från svarsindividerna existerar en signifikant skillnad mellan andelen folkskoleelever och andelen medborgarskoleelever som medfört finska läroböcker m. m.

Dock bör än en gång påpekas att somliga av populationsindividerna hade avslutat sin skolgång vid flyttningstillfället, särskilt gäller detta elever från medborgarskola.

Tabell 3.7 visar att något klart samband mellan tidpunkt för emigration och medtagande av finskt studiematerial ej existerar.

3.5 *Språkmiljö i Finland*

För att kartlägga språkmiljön i Finland ställdes frågor angående språk i hem, kommun och skola i Finland (fråga 16). Finlands kommuner är indelade i fyra kategorier enligt vissa regler utifrån de i kommunen bosatta individernas språktillhörighet, nämligen

a) enbart finskspråkiga
b) tvåspråkiga med dominans av finskan
c) tvåspråkiga med dominans av svenskan
d) enbart svenskspråkiga.

Detta är en officiell klassificering som kan antas vara välkänd för invånarna i kommunen. Av den anledningen torde det inte ha stött på några svårigheter att besvara frågan angående språk i hemkommunen i Finland. I denna undersökning har grupperna b) och c) uppfattats som en.

Intervallet för andelen individer som kommer från svenskspråkiga hem i Finland blir 14–16 %. Jämfört med andelen svenskspråkiga individer av Finlands totalbefolkning under den senaste tioårsperioden är andelen svenskspråkiga bland de till Sverige emigrerande barnfamiljerna ungefär dubbelt så stor enligt denna undersökning.

År 1962 bestämde statsrådet i Finland den språkliga indelningen av kommunerna. Andelen enspråkigt finska var då 83,4 %, tvåspråkiga 8,6 % och andelen enspråkigt svenska var 8,0 %. Emigranterna i denna undersökning tycks sålunda i större omfattning ha kommit från tvåspråkiga än enspråkiga kommuner.

I Finland finns inga tvåspråkiga skolor. Att ändå en viss andel elever har markerat »både finska och svenska» för språk i skola kan ha sin förklaring i att man har bytt skola och därmed även bytt undervisningsspråk. (Tabell 3.8).

3.6 *Språkkunskaper i Finland*

Populationsindividernas förmåga att tala finska resp. svenska före flyttningen till Sverige framgår av svaren på fråga 15. Stor försiktighet måste dock iakttagas vid tolkningen av resultatet för denna fråga. Flytt-

Tabell 3.6. Individer som gått i skola i Finland efter skolform i Finland. Särredovisning efter medtagande av finska läromedel. I procent.

Skolform i Finland	Medförde finska läromedel	Medförde ej finska läromedel	Vet ej	Uppg. sakn.	Summa	Ant. populationsindivider
Folkskola	16	78	4	2	100	5 230
Medborgarskola	6	78	4	12	100	1 349
Mellanskola	10	80	2	8	100	623
Övriga skolformer	12	76	5	7	100	392
Ej uppgiven skolform	35	15	0	50	100	26
Totalt	13	78	4	5	100	7 594

Tabell 3.7. Individer som gått i skola i Finland indelade efter inflyttningsår till Sverige. Särredovisning efter medtagande av finska läromedel. I procent.

Inflyttningsår	Medförde finska läromedel	Medförde ej finska läromedel	Vet ej	Uppg. sakn.	Summa	Ant. populationsindivider
1967	10	79	2	9	100	1 008
1966	11	78	3	8	100	1 424
1964—65	15	78	3	4	100	2 813
1962—63	14	79	5	2	100	1 054
1959—61	13	77	8	2	100	950
1958 el. tidigare	9	83	4	4	100	158
Uppg. saknas	8	75	2	15	100	213
Totalt	13	78	4	5	100	7 620

Tabell 3.8. Individer som bott i Finland. Särredovisning efter språk i hem, kommun och skola i Finland. I procent.

	Finska	Svenska	Både finska och svenska	Uppg. saknas	Summa	Ant. populationsindivider
Språk i hem	79	15	4	2	100	22 885
Språk i kommun	70	9	17	4	100	22 885
Språk i skola	73	22	3	2	100	7 620

Tabell 3.9. Individer som har bott i Finland. Redovisning efter förmåga att tala finska och svenska vid emigrationen. I procent.

	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg. sakn.	Summa	Ant. populationsindivider
Talade finska	56	9	8	25	2	100	22 885
Talade svenska	13	2	4	77	4	100	22 885

ningen kan ligga långt tillbaka i tiden och respondenterna kan i viss utsträckning ha glömt bort de faktiska språkkunskaperna vid emigrationstillfället.

Det bör påpekas att i tabell 3.9 även ingår individer som flyttade till Sverige under de allra första levnadsåren. Detta är orsaken till att 25 % uppger att de inte alls kunde tala finska medan samtidigt enbart 19 % uppger att de kunde någon svenska. Tendensen är ändå densamma som i tabell 3.8, att andelen svenskspråkiga bland emigranterna till Sverige är ungefär dubbelt så stor som motsvarande andel av Finlands totalbefolkning.

4 Nuvarande förhållanden

4.1 *Inledning*

Detta kapitel skall ägnas åt de variabler som beskriver populationsindividernas aktuella språk- och skolsituation.

Dessa variabler är indelade i fyra grupper:

A. *Nuvarande sysselsättning*

Yrkesverksamhet – skolform

B. *Skolutbildning i Sverige*

Erhåller/erhållit hjälp av tvåspråkig lärare
Deltager/har deltagit i stödundervisning
Går/har gått i hjälpklass
Går/har gått om någon årskurs
Har/har haft svårighet att följa undervisningen
Har/har haft svårigheter i vissa ämnen
Behöver/har behövt hjälp av tvåspråkig lärare

C. *Språkmiljö i Sverige*

Språk som används med närmast anhöriga
Språk som används i skolan/på arbetet
Språk som används på fritiden

D. *Nuvarande språkkunskaper*

Förmåga att förstå, läsa och skriva svenska
Kunskaper i svenska i vissa situationer
Förmåga att förstå, läsa och skriva finska.

Här skall först enkla fördelningar för de olika variablerna redovisas. För varje variabelgrupp behandlas även eventuella samband mellan variablerna inom gruppen. Därefter redovisas samband för variabler tillhörande olika grupper, dvs. nuvarande sysselsättning och skolutbildning i Sverige, nuvarande sysselsättning och språkmiljö i Sverige osv.

4.2 *Nuvarande sysselsättning*

I fråga 8 i frågeformuläret redovisade respondenterna sina barns resp. sin egen nuvarande sysselsättning (tabell 4.1).

Enligt uppgift från Skolöverstyrelsen fortsatte omkring 30 % av eleverna i svenska grundskolan läsåret 1967–68 till gymnasiet läsåret 1968–69. 20 % fortsatte till fackskolan. Detta är ca 6 resp. 10 gånger större andel än andelen finska medborgare i åldrarna 17–19 år som gick i gymnasiet resp. fackskolan i oktober 1968. En förhållandevis mycket större andel av de finländska ungdomarna var således yrkesverksamma och somliga har förmodligen flyttat till Sverige efter avslutad skolgång i Finland just för att arbeta. En viss del torde även vara långtidspraktikanter som ämnar fortsätta sin utbildning i Finland.

9,6–12,8 % av populationens 17–19-åringar var utan sysselsättning vid undersökningstillfället. Då ingen har varit i Sverige under kortare tid än 10 månader torde den relativt höga siffran ej kunna förklaras av att man ej har hunnit få arbete eller påbörja någon utbildning. Vid jämförelse

Tabell 4.1. Populationen redovisad efter sysselsättning hösten 1968. Särredovisning efter ålder.

Nuvarande sysselsättning	Ålder 3—6	7—12	13—16	17—19
Har ännu ej börjat skolan	85	0	0	0
Går i förskola	12	1	0	0
Går i grundskola	0	96	75	1
Går i realskola	0	0	4	0
Går i flickskola	0	0	0	0
Går i gymnasium	0	0	3	5
Går i fackskola	0	0	2	2
Går i yrkesskola	0	0	5	8
Går på universitet eller högskola	0	0	0	1
Annan utbildning	0	1	1	9
Är yrkesverksam	0	0	6	56
Är utan sysselsättning	0	0	2	11
Uppgift saknas	3	2	2	7
Summa	100	100	100	100
Antal populationsindivider	14 056	15 402	6 680	5 039

med den arbetskraftsundersökning för hösten 1968 som Statistiska Centralbyrån utfört på uppdrag av Arbetsmarknadsstyrelsen finner man att andelen utan sysselsättning bland de finska medborgarna i åldrarna 17–19 år är ungefär dubbelt så stor som motsvarande andel av svenska totalbefolkningen. Av arbetskraftsundersökningen framgår att omkring 5 % av Sveriges 17–19-åringar tillhör någon av kategorierna arbetslösa, arbetar i eget hushåll, intagna för anstaltsvård och arbetsoförmögna.

4.3 *Skolutbildning i Sverige*

4.3.1 Inledning

Till de individer som uppgivit sig gå eller ha gått i skola i Sverige ställdes frågan om de har eller har haft svårigheter att följa undervisningen på grund av bristande kunskaper i svenska. De svar som erhölls innebär att ca 25 600 av populationsindividerna gick eller hade gått i skola i Sverige och att ca 25 % av dessa hade eller hade haft nämnda svårighet.

4.3.2 Hjälp av tvåspråkig lärare

De som uppgivit sig ha eller ha haft svårighet att följa med undervisning på grund av bristande svenskkunskaper besvarade frågan om huruvida man fått hjälp av tvåspråkig lärare (fråga 23 a) enligt tabell 4.2.

Tabellen visar att omkring 66 % av dem som har eller har haft svårt att följa med undervisningen på grund av språksvårigheter ej har fått hjälp av tvåspråkig lärare. Den nuvarande hjälpen tycks vara störst på grundskolans lågstadium och avta successivt för högre årskurser och skolformer. Detta kan bl. a. tänkas bero på att det finns en större andel yngre barn bland de nyinflyttade för vilka även hjälpbehovet är störst. Dock kan inte den möjliga förklaringen uteslutas att tillgången på tvåspråkiga lärare är störst för de yngsta eleverna.

Omkring 25 % av dem som haft svårigheter har dock någon gång under skoltiden i Sverige fått hjälp av tvåspråkig lärare. Emellertid går det inte utifrån åldersindelningen att avgöra på vilket skolstadium man har fått hjälpen, då flyttningen är utspridd i tiden. Gruppen »har ej någon gång fått hjälp av tvåspråkig lärare» är relativt sett minst för 10–12-åringarna och inte som kanske väntat för åldersklassen 13–16 år förutsatt att tillgången på tvåspråkiga lärare varit oförändrad under de närmast föregående åren. Finskspråkiga elever torde således under de senaste 4–5 åren i ökad utsträckning haft tillgång till hjälp av tvåspråkig lärare.

Med tvåspråkig lärare avses naturligtvis

Tabell 4.2. Individer med svårigheter i skolarbetet p. g. a. bristande svenskkunskaper indelade i åldersklasser. Särredovisning efter hjälp av tvåspråkig lärare. I procent.

Ålder	Får hjälp nu	Fått hjälp tidigare	Hjälp både nu och tidigare	Har ej fått hjälp	Uppg. saknas	Summa	Ant. populationsindivider
6— 9	9	14	0	71	6	100	1 902
10—12	5	30	1	60	4	100	1 814
13—16	2	31	0	66	1	100	1 847
17—19	0	32	0	65	3	100	1 026
Totalt	5	26	0	66	3	100	6 589

i denna undersökning enbart den lärare som behärskar finska och svenska.

4.3.3 Stödundervisning

Med stödundervisning avses i denna undersökning sådan extra undervisning som under kortare eller längre tid kan ges från utlandet inflyttade elever i svenska språket, i andra ämnen på modersmålet och även i viss mån i modersmålet. Möjlighet till denna stödundervisning finns i den obligatoriska skolan, yrkesskolan, fackskolan och gymnasiet.

Till dem som har redovisat skolsvårigheter på grund av bristande svenskkunskaper ställdes även frågan om man får eller har fått stödundervisning (fråga 23 b).

Liksom för hjälp av tvåspråkig lärare är stödundervisning vanligast på grundskolans lågstadium och blir mer sällan förekommande högre upp i årskurserna. Totalt har stödundervisning meddelats till omkring hälften av de elever som redovisar svårigheter i skolarbetet på grund av bristande kunskaper i svenska. (Tabell 4.3).

4.3.4 Hjälpklass

Andelen elever som går eller har gått i hjälpklass (fråga 23 c) av de populationsindivider som redovisats ovan framgår av tabell 4.4.

Även andelen som f. n. går i hjälpklass är störst på lågstadiet. Gentemot de två tidigare redovisade stödåtgärderna skiljer sig dock ovanstående tabell såtillvida att den äldsta åldersgruppen inte enbart uppvisar den minsta andelen som nu går i hjälpklass utan även den minsta andel som tidigare har gått i hjälpklass.

Av samtliga elever som redovisar skolsvårigheter på grund av bristande svenskkunskaper är det 15–19 % som går eller har gått i hjälpklass i svensk skola.

4.3.5 Kvarsittning

Slutligen ställdes frågan om man för närvarande går eller tidigare har gått om någon årskurs till de elever som redovisat svårigheter i skolarbetet (fråga 23 d). Svarens fördelning framgår av tabell 4.5.

Tabell 4.3. Individer med svårigheter i skolarbetet p. g. a. bristande svenskkunskaper indelade i åldersklasser. Särredovisning efter deltagande i stödundervisning. I procent.

Ålder	Får stödundervisning nu	Har fått stödundervisning tidigare	Både nu och tidigare	Har ej fått stödundervisning	Uppg. saknas	Summa	Ant. populationsindivider
6— 9	19	25	1	49	6	100	1 902
10—12	10	39	1	44	6	100	1 812
13—16	6	46	0	46	2	100	1 848
17—19	1	40	0	54	5	100	1 026
Totalt	10	37	0	48	5	100	6 589

Tabell 4.4. Individer med svårigheter i skolarbetet p. g. a. bristande svenskkunskaper indelade i åldersklasser. Särredovisning efter huruvida man har gått i hjälpklass eller ej. I procent.

Ålder	Går i hjälpklass	Har gått tidigare i hjälp-klass	Går nu i hjälpklass och har även gått tidigare	Har ej gått i hjälpklass	Uppg. saknas	Summa	Ant. popula-tionsindivider
6— 9	9	11	0	76	4	100	1 902
10—12	7	11	1	76	5	100	1 815
13—16	6	10	0	83	1	100	1 847
17—19	1	8	0	88	3	100	1 026
Totalt	6	10	1	80	3	100	6 589

Åldersgruppen 6–9 år uppvisar ett relativt högt bortfall, omkring 11 %, vilket i huvudsak torde ha orsakats av att vissa målsmän vars barn går i årskurs 1 av grundskolan ej har ansett sig kunna svara på denna fråga. Man kan därför anta att bortfallet inte i någon större utsträckning har påverkat ovan redovisade skattningar.

Inom de två äldsta åldersgrupperna har omkring en femtedel gått om någon årskurs.

4.3.6 Svårigheter att följa undervisningen i vissa ämnen

Även de avslutande frågorna i enkäten (frågorna 24–27) ställdes enbart till dem som gick i skola i Sverige vid undersökningstillfället, och berörde elevernas svårigheter att följa undervisningen i vissa ämnen. För varje ämne var frågan uppdelad på två delfrågor: delfråga a där man redovisade eventuella svårigheter i ämnet överhuvudtaget, och delfråga b, som bara besvarades av den som svarat ja på a, där man skulle ange om svårigheterna berodde på bristande kunskaper i svenska. Tabell 4.6 nedan är en sammanfattning av svaren på frågorna 24–27.

I tabellen kan en och samma elev förekomma mer än en gång. Den som t. ex. angivit både svårigheter i svenska och svårigheter i främmande språk på grund av bristande kunskaper i svenska förekommer således två gånger i tabellen.

Individer per åldersklass och ämne utgör redovisningsgrupp i tabellen, dvs. de elever som redovisat svårigheter överhuvudtaget i resp. ämne. Antalet urvalspersoner per redovisningsgrupp är relativt litet, endast omkring 100 i genomsnitt, vilket medför att skattningar av populationsstorleken, t. ex. andelen 7–12-åringar vars svårigheter i matematik beror på bristande kunskaper i svenska, blir osäkra. Dessutom kan det här föreligga en risk för att eleverna, eller deras målsmän, felbedömt sin resp. sina barns skolsituation, exempelvis såtillvida att man kan ha överdrivit de bristande svenskkunskaperna som förklaring till svårigheterna i enskilda ämnen. Av dessa orsaker torde det vara lämpligare att göra *jämförelser* mellan olika ämnen och åldersklasser, även om också dessa måste göras med viss försiktig-

Tabell 4.5. Individer med svårigheter i skolarbetet p. g. a. bristande svenskkunskaper indelade i åldersklasser. Särredovisning efter huruvida man har gått om någon årskurs eller ej. I procent.

Ålder	Går om för när-varande	Har ti-digare gått om	Både nu och ti-digare	Har aldrig gått om	Uppgift saknas	Summa	Antal popula-tionsindivider
6— 9	3	5	0	81	11	100	1 902
10—12	0	16	0	81	3	100	1 814
13—16	1	20	0	77	2	100	1 847
17—19	0	20	0	76	4	100	1 026
Totalt	1	15	0	79	5	100	6 589

Tabell 4.6. Individer som går i skola i Sverige och angivit svårigheter i vissa ämnen. Redovisning per årsklass och ämne. Särredovisning efter orsaken till svårigheterna. I procent.

Ålder	Ämne	Beror svårigheterna på bristande kunskaper i svenska? Ja	Nej	Vet ej	Uppg. sakn.	Summa	Ant. populationsindivider
6—9 år	Matematik	47	24	24	5	100	925
	Svenska	80	6	11	3	100	930
	Främmande språk	—	—	—	—	—	—
	Annat läsämne	74	9	16	1	100	781
10—12 år	Matematik	16	51	29	4	100	778
	Svenska	58	13	28	1	100	341
	Främmande språk	36	29	32	3	100	528
	Annat läsämne	45	24	22	9	100	459
13—16 år	Matematik	12	69	12	7	100	603
	Svenska	53	28	13	6	100	205
	Främmande språk	18	54	23	5	100	840
	Annat läsämne	41	34	23	2	100	279
17—19 år	Matematik	22	65	13	0	100	337
	Svenska	37	16	44	3	100	140
	Främmande språk	14	60	19	7	100	454
	Annat läsämne	41	39	20	0	100	179

het.

Den genomgående stora andelen »vet ej»-svar visar att respondenterna har haft svårt att bedöma om orsaken till svårigheterna har varit bristande svenskkunskaper eller ej. Speciellt tycks detta ha gällt 17–19-åringarnas bedömning i fråga om undervisningen i svenska.

Vid en ämnesjämförelse finner man att svårigheterna i matematik genomgående i minst utsträckning förklaras av språksvårigheter. Detta bekräftas både av andelen »ja»-svar och andelen »nej»-svar för samtliga åldersgrupper. Därefter kommer ämnena/ämnesgrupperna i ordningen främmande språk, annat läsämne och svenska. I den äldsta åldersgruppen är ordningen något omkastad men detta kan rymmas inom gränserna för slumpvariationen. Det är sålunda inte oväntat i ämnet svenska som svårigheterna att följa undervisning i störst utsträckning beror på språksvårigheter.

För den yngsta åldersklassen har bristande kunskaper i svenska även för övriga ämnen angetts som den främsta orsaken till svårigheterna att följa undervisningen. För övriga åldersklasser blir här denna orsak av relativt mindre betydelse. Mönstret är för dessa grupper ungefär likartat, men vissa skillnader föreligger som strax skall kommenteras. 6–9-åringarnas stora andel »ja»-svar beror förmodligen ej på att målsmännen besvarat frågorna för sina barns räkning eftersom detta skedde för första *och* andra åldersklassen. Snarare torde förklaringen ligga i att en relativt större andel av nyinflyttade återfinns i den yngsta åldersgruppen, vilket gör att kunskaperna i svenska är relativt sämre för denna. Man kan dock inte helt utesluta en andra förklaring till den uppkomna skillnaden, nämligen att behärskandet av det svenska språket i de första årskurserna är viktigare för att tillgodogöra sig undervisningen än i de senare årskurserna.

Andelen elever som anser sina svårigheter i svenska och främmande språk bero på bristande svenskkunskaper avtar successivt för högre årskurser och skolformer. Däremot är för matematik och gruppen annat läsämne samma andel ungefär konstant över åldern, med undantag för den yngsta åldersgruppen.

4.3.7 Behov av tvåspråkig lärare

I fråga 21 fick målsmännen resp. ungdomarna själva ange om man nu behöver el-

Tabell 4.7. Individer som går eller har gått i skola i Sverige indelade i åldersklasser. Särredovisning efter redovisat behov av tvåspråkig lärare. I procent.

Ålder	Anser Ni att Ni (barnet) för närvarande behöver eller tidigare skulle ha behövt hjälp i skolarbetet av lärare som kan tala både finska och svenska?						
	Ja, för närvarande	Ej nu, men tidigare	Nej	Vet ej	Uppgift saknas	Summa	Ant. populationsindivider
6— 9	13	13	60	7	7	100	8 778
10—12	4	29	61	3	3	100	6 882
13—16	2	30	63	2	3	100	6 628
17—19	0	30	56	4	10	100	3 345
Totalt	6	24	61	4	5	100	25 633

ler tidigare skulle ha behövt hjälp i skolarbetet av lärare som kan tala både finska och svenska. Hur svaren fördelade sig inom de olika åldersklasserna framgår av tabell 4.7.

Omkring 30 % av populationsindividerna redovisar behov av tvåspråkiga lärare vid något tillfälle under skolgången i Sverige. Ett aktuellt behov anger dock enbart omkring 6 % av individerna, av vilka den största delen återfinns bland 6–9-åringarna. Detta beror delvis på överrepresentationen av nyinflyttade i denna åldersklass. Det bör emellertid påpekas att det här är målsmännens uppfattning som redovisas och svaren är sålunda beroende av de faktorer som påverkat målsmännens bedömning. Målsmännen kan t. ex. känna ett behov av finskspråkig lärare för att själva kunna kommunicera med denne, en omständighet som ytterligare skulle kunna förstärka effekten av den stora andelen nyinflyttade i lågstadiegruppen. En allmän förklaring kan också vara den att, som ovan nämnts, behovet av hjälp med språket är större vid skolstarten, dvs. att risken är större att skolarbetet störs genom brister i svenskkunskaperna. (Jämför föregående avsnitt.)

Den relativt stora andelen »uppgift saknas» för de yngsta och äldsta åldersgrupperna kan förklaras av att målsmännen har haft svårt att bedöma sina barns eventuella behov i detta avseende om deras barn nyligen har börjat i årskurs 1, resp. att de äldsta individerna i viss utsträckning har avslutat sin skolgång för ett eller flera år sedan och därigenom har haft svårt att i efterhand erinra sig sina eventuella behov av hjälp av tvåspråkig lärare.

4.3.8 Tvåspråkig lärare – faktisk hjälp och redovisat behov

Hittills har redovisats hur många som erhållit hjälp av tvåspråkig lärare och hur många som redovisat ett dylikt hjälpbehov. Den naturliga frågeställningen blir nu: i vad utsträckning har de som anser sig behöva eller tidigare ha behövt hjälp med språket i skolundervisningen verkligen fått sitt behov tillgodosett? Tabell 4.8 ger besked på den punkten.

Av rubriken framgår att tabellen enbart omfattar elever som har eller har haft svårigheter att följa undervisning i skola i Sverige på grund av bristande kunskaper i svenska. Begränsningen beror på att frågorna angående stödåtgärder från skolans sida enbart ställdes till denna grupp.

Tabellen visar att en knapp femtedel av de elever som för närvarande anser sig ha behov av hjälp av tvåspråkig lärare också får det. Omkring en tredjedel av dem som anser sig tidigare ha haft ett dylikt behov har fått detta tillgodosett. Här skall dock nämnas att det i allmänhet finns en tendens till överskattning av »egna behov» då frågan framställs på det sätt som är gjort i denna enkät; trots detta torde det av resultatet klart framgå att många målsmän och elever känner ett starkt icke tillgodosett behov av hjälp av tvåspråkiga lärare.

Tabell 4.8. Individer med svårigheter i skolarbetet p. g. a. bristande svenskkunskaper. Redovisning efter angivet behov av hjälp av tvåspråkig lärare. Särredovisning efter faktisk förmedlad hjälp. I procent.

	Får hjälp nu	Fått hjälp tidigare	Hjälp både nu och tidigare	Har ej fått hjälp	Uppg. sakn.	Summa	Ant. populationsindivider
Har behov av hjälp nu	16	12	2	65	5	100	1 240
Haft behov av hjälp tidigare	2	31	0	65	2	100	4 503
Ej behov av hjälp	2	19	0	71	8	100	548
Vet ej	4	27	0	66	3	100	256
Uppgift saknas	0	21	0	49	30	100	43

Urvalet är för litet för en meningsfull uppdelning på åldersklasser för tabellen i sin helhet. I tabell 4.9 redovisas dock gruppen »haft behov av hjälp tidigare» efter ålder och faktiskt förmedlad hjälp, vilken är den enda redovisningsgrupp som ur tillförlitlighetssynpunkt tål en uppdelning i åldersklasser. (Gruppen »uppgift saknas» har eliminerats då den är av så obetydlig storlek, att den ej kan påverka fördelningarna i denna tabell.)

Den yngsta åldersgruppen uppvisar en något högre andel elever som ej har fått hjälp av tvåspråkig lärare men tidigare skulle ha behövt dylik trots att hjälp av tvåspråkig lärare har sin största omfattning just på lågstadiet (se tab. 4.2). Skillnaden mellan denna åldersgrupp och de övriga är signifikant.

Å ena sidan erhåller de som anser sig ha behov av tvåspråkig lärare nu relativt sett i större utsträckning stödundervisning, och de som anser sig tidigare ha haft ett dylikt behov av hjälp har även tidigare i större omfattning fått stödundervisning. Å andra sidan är summan av grupperna som nu får och som tidigare fått stödundervisning ungefär konstant över variabeln behov av tvåspråkig lärare. Dock är redovisningsgrupperna »ej behov av hjälp» och »vet ej» små varför skattningarna för dessa är mycket osäkra. Konfidensintervallet för t. ex. gruppen ej behov av hjälp och har ej fått stödundervisning är 40–58 %. En rimlig slutsats kan därför vara att tabell 4.10 ger belägg för att elever med ett uttalat behov av hjälp av tvåspråkig lärare i högre grad tenderar att delta i stödundervisning.

4.3.9 Redovisat behov av tvåspråkig lärare och stödundervisning

Hur angivet behov av hjälp av tvåspråkig lärare samvarierar med variabeln erhållit stödundervisning framgår av tabell 4.10.

4.3.10 Behov av tvåspråkig lärare och gått i hjälpklass resp. gått om

Något entydigt samband tycks av undersökningsresultaten att döma inte finnas mellan redovisat behov av hjälp från tvåspråk-

Tabell 4.9. Individer som redovisat tidigare behov av hjälp av tvåspråkig lärare indelade i åldersklasser. Särredovisning efter faktisk förmedlad hjälp. I procent.

Ålder	Får hjälp nu	Fått hjälp tidigare	Har ej fått hjälp	Summa	Antal populationsindivider
6— 9	2	23	75	100	717
10—12	3	34	63	100	1 360
13—16	1	32	67	100	1 531
17—19	0	36	64	100	794
Totalt	2	31	67	100	4 402

Tabell 4.10. Individer med svårigheter i skolarbetet p g a bristande svenskkunskaper. Redovisning efter angivet behov av hjälp av tvåspråkig lärare. Särredovisning efter erhållen stödundervisning. I procent.

Behov av hjälp	Får stöd-under-visning	Fått stöd-under-visning tidigare	Både nu och tidigare	Har ej fått stöd-under visning	Uppgift saknas	Summa	Antal popu-lations-individer
Har behov av hjälp nu	25	12	1	55	7	100	1 240
Har haft behov av hjälp tidigare	5	46	1	44	4	100	4 503
Ej behov av hjälp	12	31	1	49	7	100	548
Vet ej	10	24	0	59	7	100	257

kig lärare och huruvida man har gått i hjälpklass resp. gått om. Ett undantag är dock de som nu har behov av tvåspråkig lärare. Omkring 10 % av dessa går för närvarande i hjälpklass, medan motsvarande andel för övriga grupper är ca 5 %.

4.3.11 Svårigheter i vissa ämnen och behov av tvåspråkig lärare

I detta avsnitt skall följande frågeställning behandlas: Föreligger det något samband mellan det anmälda behovet av tvåspråkiga lärare och redovisade svårigheter i skilda ämnen? Ett försök skall även göras att studera dessa samband för det enskilda skolstadiet. I tabell 4.11 redovisas dock först de som anmält svårigheter i vissa ämnen oavsett om orsaken har varit bristande kunskaper i svenska eller ej mot behovet av tvåspråkig lärare.

Först skall påpekas att frågan angående behov av tvåspråkig lärare inte är anknuten till något eller några ämnen utan avser skolarbetet i allmänhet. Det är dock inte uteslutet att en viss del av de elever som anmält ett dylikt behov upplever detta behov begränsat till undervisningen i ett eller ett par ämnen. Exempelvis kan en elev som har svårigheter i svenska och främmande språk anse sig behöva hjälp av en tvåspråkig lärare för att klara svårigheterna i ämnet svenska, men för svårigheterna i det främmande språket skulle den tvåspråkiga läraren inte vara till stor hjälp, fortfarande enligt elevens bedömning. Detta bör hållas i minnet vid tolkningen av tabellerna 4.11–4.13.

De som har svårigheter i svenska anmäler även det största aktuella behovet av hjälp från tvåspråkig lärare, omkring hälften av eleverna i denna grupp (tabell 4.12). Näst störst tycks behovet vara för dem som har svårigheter i annat läsämne, under det att behovet är minst för de elever som redovisar svårigheter i matematik och främmande språk. Samma relation mellan ämnena ger även kolumnen »ej behov av hjälp», dvs. andelen är störst för ämnet matematik, därefter följer främmande språk osv. I avsnitt 4.3.6 och tabell 4.6 gjordes det samstämmiga konstaterandet att ordningen ma-

Tabell 4.11. Elever som redovisar svårigheter i vissa ämnen eller ämnesgrupper. Redovisning efter angivet behov av hjälp av tvåspråkig lärare. I procent.

Ämne	Har behov av hjälp nu	Haft behov av hjälp tidigare	Ej behov av hjälp	Vet ej	Uppgift saknas	Summa	Antal popu-lations-individer
Matematik	26	33	35	5	1	100	2 636
Svenska	54	26	13	6	1	100	1 612
Främmande språk	13	53	29	4	1	100	1 950
Annat läsämne	44	34	14	7	1	100	1 690

Tabell 4.12. Elever med svårigheter i vissa ämnen p g a bristande kunskaper i svenska. Redovisning efter angivet behov av hjälp av tvåspråkig lärare.[1] I procent.

Ämne	Har behov av hjälp nu	Haft behov av hjälp tidigare	Ej behov av hjälp	Vet ej	Summa	Antal populationsindivider
Matematik	62	28	3	7	100	706
Svenska	69	23	3	5	100	1 087
Främmande språk	38	51	8	3	100	479
Annat läsämne	65	25	4	6	100	968

[1] Då gruppen »uppgift saknas» är obetydlig har den uteslutits ur tabellen.

tematik, främmande språk, annat läsämne och svenska tycks gälla vad beträffar graden av förklaring till svårigheterna utifrån de bristande kunskaperna i svenska.

En något avvikande bild uppvisar de elever som redovisar svårigheter i främmande språk på grund av bristande kunskaper i svenska. Huvuddelen av dessa anser nämligen att de tidigare i större utsträckning än för närvarande skulle ha varit i behov av tvåspråkig lärare trots att de aktuella svårigheterna beror på brister i svenskkunskaperna. De som för närvarande läser främmande språk i skolan är de äldre grupperna av populationens individer. Den konstaterade avvikelsen för gruppen »främmande språk» kan således ha sin egentliga orsak i skillnaden mellan olika åldersgrupper, vilket tabell 4.13 bekräftar.

Redovisningsgrupperna i tabell 4.13 är i allmänhet mycket små varför den inte kan tjäna som underlag för intervallskattning av antal individer eller procenttal av populationsindivider. Sambandet mellan ålder, svårigheter i vissa ämnen på grund av bristande kunskaper i svenska och behov av tvåspråkig lärare är dock otvetydigt: de yngre eleverna som har svårigheter i vissa ämnen på grund av språksvårigheter redovisar ett stort aktuellt behov av tvåspråkig lärare under det att de äldre eleverna med motsvarande svårigheter anser att de skulle ha behövt hjälpen tidigare. Detta förhållande kan tänkas förklaras på följande sätt:

Tabell 4.13. Elever med svårigheter i vissa ämnen p g a bristande kunskaper i svenska. Redovisning efter ålder. Särredovisning efter angivet behov av hjälp av tvåspråkig lärare. I procent.

Ämne		Har behov av hjälp nu	Haft behov av hjälp tidigare	Ej behov av hjälp	Vet ej	Summa	Antal populationsindivider
	Matematik	82	12	2	4	100	435
	Svenska	78	14	3	5	100	746
6–9 år	Främmande språk	—	—	—	—	—	—
	Annat läsämne	81	12	2	5	100	580
	Matematik	52	48	0	0	100	398
10–	Svenska	62	31	2	5	100	197
12 år	Främmande språk	42	42	16	0	100	192
	Annat läsämne	58	30	8	4	100	205
	Matematik	21	65	7	7	100	68
13–	Svenska	28	60	8	4	100	109
16 år	Främmande språk	23	71	3	3	100	148
	Annat läsämne	39	57	0	4	100	113
	Matematik	13	55	13	19	100	75
17–	Svenska	19	52	10	19	100	52
19 år	Främmande språk	2	90	2	6	100	65
	Annat läsämne	7	67	13	13	100	74

a) De som går i första klass och därmed ej tidigare har gått i skolan har naturligtivs tidigare ej heller haft något behov av hjälp från tvåspråkig lärare.

b) De äldre eleverna har i allmänhet gått i skola i Sverige under längre tid. Visserligen redovisar man svårigheter i vissa ämnen på grund av bristande svenskkunskaper, men då man en gång började sin skolgång i Sverige var svårigheterna och bristerna i svenska språket betydligt större. Man har fått perspektiv på sina svårigheter och därigenom i större utsträckning angivit att man tidigare har varit i behov av tvåspråkig lärare.

c) Eleverna och deras målsmän är av den åsikten att svårigheterna att följa undervisningen i angivna ämnen i större utsträckning kan lösas med hjälp av tvåspråkig lärare under de första åren i skolan än mot slutet av skoltiden.

4.4 *Språkmiljö i Sverige*

I fråga 5 skulle respondenterna ange vilket språk som talades med de närmaste i Sverige. Närmaste som bor i Sverige behöver sålunda inte nödvändigtvis innebära föräldrarna utan kan vara andra anhöriga (syskon, släktingar o. a.) tillsammans med vilka urvalspersonerna bor. Den huvudsakliga avsikten med denna fråga har varit att studera sambanden mellan det språk som används i hemmiljön och de faktiska språkkunskaperna resp. eventuella svårigheter i skolarbetet. I detta avsnitt skall dock först de enkla svarsfördelningarna redovisas.

Konfidensintervallet för dem som till övervägande delen talar svenska med sina närmaste är 38,0–39,8 %, 29,9–31,5 % för dem som talar hemma enbart svenska. Motsvarande intervall för dem som till övervägande delen talar finska är 39,4–41,2 % och för dem som talar endast finska 23,5–24,3 %. Av de hem där svenskan är det dominerande språket talas finska i någon utsträckning i enbart omkring 21 % under det att svenska talas i någon utsträckning i omkring 41 % av de hem där finskan dominerar (se tabell 4.14).

Vidare framgår av tabell 4.14 att finska språket talas i störst utsträckning av de yngsta resp. äldsta barnens närmaste anhöriga i Sverige.

I betydligt mindre utsträckning tycks finskan förekomma i 7–16-åringarnas hem. Ett av skälen till skillnaden mellan den yngsta och näst yngsta gruppen kan vara att i och med att barnen börjar i skola i Sverige lär de sig svenska själva i accelererad takt vilket påverkar språket som används i hemmet. Man övergår till att i större utsträckning tala svenska med syskonen och så småningom även med föräldrarna. I den äldsta åldersgruppen har dock skolan begränsad inverkan eftersom många i denna grupp är yrkesarbetande och aldrig har gått i skola i Sverige.

I ännu större utsträckning tycks svenskan dominera när det gäller det språk som används på fritiden utanför hemmet. Konfidensintervallet för andelen som till övervägande delen talar svenska på fritiden är 66,6–68,2 % (se tabell 4.15).

I umgänget med kamrater på fritiden talas finska i mycket ringa omfattning bland

Tabell 4.14. Populationen indelad i åldersklasser. Redovisning efter språk med närmaste. I procent.

Ålder	Endast svenska	Mest svenska	Endast finska	Mest finska	Lika mycket svenska och finska	Uppgift saknas	Summa	Antal populationsindivider
3— 6	31	4	32	17	12	4	100	14 055
7—12	31	11	16	18	21	3	100	15 402
13—16	33	10	16	17	22	2	100	6 680
17—19	25	7	32	14	15	7	100	5 039
Totalt	31	8	24	17	17	3	100	41 176

Tabell 4.15. Populationen indelad i åldersklasser. Redovisning efter språk på fritiden. I procent.

Ålder	Endast svenska	Mest svenska	Endast finska	Mest finska	Lika mycket svenska och finska	Uppgift saknas	Summa	Antal populationsindivider
3— 6	41	13	17	11	14	4	100	14 055
7—12	57	23	1	3	13	3	100	15 042
13—16	48	24	2	5	17	4	100	6 680
17—19	37	14	14	13	15	7	100	5 039
Totalt	49	19	8	7	14	3	100	41 176

barn i grundskoleåldern. Endast någon procent av dessa talar endast finska. För de yngsta och äldsta åldersgrupperna däremot har finskan större betydelse som språk på fritiden. Dock är det endast omkring hälften av dem som endast talar finska med sina närmaste, som även gör det med sina kamrater.

I fråga 6 slutligen, där språk i skolan eller på arbetet efterfrågades, dominerar svenskan helt för gruppen 7–16 år. Av 17–19-åringarna däremot talas endast svenska i 57 %, mest svenska i 11 %, endast finska i 8 %, mest finska i 8 % och lika mycket svenska och finska i 7 % av fallen.

4.5 *Nuvarande språkkunskaper*

4.5.1 Inledning

Till undersökningens viktigaste variabler hör frågorna angående nuvarande kunskaper i finska och svenska. För att erhålla ett någorlunda tillfredsställande mått på dessa kunskaper med det relativt grova mätinstrument som en postenkät utgör, ställdes dels frågor angående individernas nuvarande förmåga att förstå, tala och skriva svenska resp. finska, dels frågor angående deras möjligheter att klara språket i vissa situationer som t. ex. läsa en bok, följa en teaterpjäs i radio osv. I de samband och tabeller som kommer att redovisas i denna rapport har huvudsakligen den första gruppen av frågor använts som ett mått på kunskapsnivån. Den andra gruppen har använts i kontrollsyfte i den meningen, att den belyser i form av konkreta situationer vad svaren på kunskapsfrågorna i dessa avseenden motsvarar. I detta avsnitt skall först svaren på de enskilda frågorna (nr 2–4) redovisas och därefter konstaterade samband mellan olika frågor rörande nuvarande språkkunskaper.

4.5.2 Förmåga att förstå, tala och skriva svenska

I följebrevet till enkäten och i anvisningarna i själva frågeformuläret påpekades vikten av att målsmännen som svarade för de yngre barnens räkning redovisade barnens faktiska förmåga att förstå, tala och skriva enligt något av de givna svarsalternativen. Avsikten var att t. ex. för en fyraåring svarsalternativet »inte alls» skulle väljas på frågan angående förmåga att skriva svenska. Tyvärr har dessa anvisningar inte följts i full utsträckning utan man har i stället i vissa situationer avstått från att svara. Detta medför att gruppen »uppgift saknas» har blivit relativt stor för de yngsta åldersklasserna. Vidare kan det finnas risk för att vissa föräldrar har redovisat barnens kunskaper »för sin ålder».

Tabell 4.16 bekräftar de ovan nämnda bristerna: Andelen uppgift saknas är speciellt stor för frågan angående förmåga att skriva svenska för de två yngsta åldersgrupperna. Huvuddelen av dessa (18 resp. 10 %) torde vara att hänföra till gruppen »inte alls». Vidare har 6 % av målsmännen till de barn som ännu ej fyllt 7 år vid undersökningstillfället angivit att deras barn obehindrat kan skriva svenska, vilket torde tyda på att man i viss utsträckning har redovisat hur man har uppfattat barnets förmåga i relation till dess ålder. Denna överskattning

Tabell 4.16. Populationen indelad i åldersklasser. Redovisning efter förmåga att förstå, tala resp. skriva svenska. I procent.

Ålder		Förstår, talar resp. skriver svenska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
	Förstår svenska	42	17	20	17	4	100	14 056
3–6 år	Talar »	40	16	20	19	5	100	»
	Skriver »	6	0	1	75	18	100	»
	Förstår svenska	67	19	9	1	4	100	8 484
7–9 år	Talar »	65	19	9	2	5	100	»
	Skriver »	35	20	14	21	10	100	»
	Förstår svenska	81	13	3	0	3	100	6 916
10–12 år	Talar »	80	13	4	0	3	100	»
	Skriver »	69	21	7	0	3	100	»
	Förstår svenska	82	13	2	1	2	100	6 680
13–16 år	Talar »	80	14	3	0	3	100	»
	Skriver »	73	17	6	1	3	100	»
	Förstår svenska	60	15	12	6	7	100	5 040
17–19 år	Talar »	57	13	14	8	8	100	»
	Skriver »	51	13	12	17	7	100	»

finns förmodligen även för frågorna förstå resp. tala svenska i den yngsta gruppen.

Om man bortser från den yngsta åldersgruppen tycks det vara sämst ställt med kunskaperna i svenska bland 7–9-åringarna och bland 17–19-åringarna. Det torde främst ha sin förklaring i att dessa båda grupper ej i så stor utsträckning går eller har gått i skola i Sverige som de som är 10–16 år gamla. Det är t. ex. ca 3 gånger så stor andel av lågstadieeleverna som enbart hjälpligt förstår svenska jämfört med eleverna på grundskolans mellanstadium.

Enligt denna undersökning föreligger det ingen signifikant skillnad mellan kunskapsnivån i svenska för grupperna 10–12 år och 13–16 år. För den yngre av dessa fyllde målsmannen i formuläret under det att i den äldre gruppen ungdomarna själva besvarade frågorna. Förutsatt att det inte finns någon faktisk skillnad i kunskapsnivån i detta avseende mellan åldersgrupperna kan man dra den slutsatsen att det ej föreligger någon systematisk skillnad i uppfattning av undersökningsindividernas förmåga att förstå, tala och skriva svenska. Någon överskattning av de egna kunskaperna tycks sålunda inte finnas, åtminstone inte i jämförelse med målsmännens uppfattning.

Varje åldersgrupp uppvisar som väntat samma ordning mellan funktionerna förstå, tala och skriva. Man förstår svenska i något större utsträckning än man talar svenska, vilket man i sin tur behärskar bättre än man skriver svenska. Sambandet mellan förmåga att förstå och skriva svenska framgår av nedanstående tabell.

Tabell 4.17 baseras enbart på svarsindivider och procenttalen för den yngsta gruppen är justerade såtillvida att huvuddelen av dem som ej svarat på frågan angående förmåga att skriva svenska är omfördelad till svarsalternativet inte alls. I övrigt torde bortfallet för dessa frågor ej påverka svarsindividernas fördelning. Vidare ingår ej de som uppger sig inte alls förstå svenska, eftersom dessa ej heller uppger sig kunna skriva svenska.

Bästa förmågan att skriva svenska i relation till förmågan att förstå svenska tycks 13–16-åringarna ha. Närmare 90 % av dem som obehindrat förstår svenska skriver även obehindrat, vilket även omkring 8 % uppger sig göra av dem som förstår tämligen bra, under det att drygt 60 % av dessa även skriver svenska tämligen bra. Motsvarande procenttal är lägre för såväl den yngre som den äldre åldersgruppen, vilket torde vara en effekt av skolundervisningen i Sverige. En avvikande bild uppvisar dock de i

Tabell 4.17. Populationen indelad i åldersklasser. Redovisning efter förmåga att förstå svenska. Särredovisning efter förmåga att skriva svenska. I procent.

Ålder	Förstår svenska	Skriver svenska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Summa	Antal populationsindivider
	Obehindrat	15	0	1	84	100	5 591
3–6 år	Tämligen bra	0	1	1	98	100	2 326
	Hjälpligt	0	0	0	100	100	2 693
	Obehindrat	69	17	4	10	100	11 017
7–12 år	Tämligen bra	3	48	25	24	100	2 526
	Hjälpligt	0	3	50	47	100	966
	Obehindrat	88	10	2	0	100	5 419
13–16 år	Tämligen bra	8	64	25	3	100	890
	Hjälpligt	0	14	75	11	100	122
	Obehindrat	84	11	4	1	100	3 027
17–19 år	Tämligen bra	2	37	40	21	100	767
	Hjälpligt	2	29	69	0	100	612

den äldsta åldersgruppen som enbart hjälpligt förstår svenska. Av dessa har ca 30 % uppgivit att de skriver svenska åtminstone tämligen bra. Skillnaden gentemot 13–16-åringarna är signifikant.

4.5.3 Förmåga att förstå, tala och skriva finska

Fråga 3 i formuläret var helt analog med fråga 1 men avsåg kunskaperna i finska. Svaren fördelar sig enligt tabell 4.18.

Någon säker indikation finns inte på att det i tabell 4.18 för de yngsta barnen finns en motsvarande överskattning av deras förmåga att förstå och tala finska som konstaterades i tabell 4.16 för svenska språket. Risken härför bör dock inte uteslutas.

Någon stor skillnad mellan åldersgrupperna med avseende på kunskaper i finska existerar inte. Kunskaperna tycks dock vara störst bland de yngsta och äldsta individerna. Förhållandet är sålunda det motsatta gentemot kunskaperna i svenska som var

Tabell 4.18. Populationen indelad i åldersklasser. Redovisning efter förmåga att förstå, tala resp. skriva finska. I procent.

Ålder		Förstår, talar resp skriver finska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
	Förstår finska	54	9	4	29	4	100	14 056
3–6 år	Talar »	49	11	5	31	4	100	»
	Skriver »	0	0	2	85	12	100	»
	Förstår finska	47	16	10	24	3	100	8 484
7–9 år	Talar »	45	15	11	26	4	100	»
	Skriver »	1	4	16	74	5	100	»
	Förstår finska	40	24	10	24	2	100	6 916
10–12 år	Talar »	37	23	10	27	3	100	»
	Skriver »	7	7	25	58	3	100	»
	Förstår finska	42	24	11	21	2	100	6 680
13–16 år	Talar »	39	23	11	25	2	100	»
	Skriver »	19	11	21	47	2	100	»
	Förstår finska	58	14	6	15	7	100	5 040
17–19 år	Talar »	56	14	6	17	7	100	»
	Skriver »	44	9	14	26	7	100	»

Tabell 4.19. Populationen indelad i åldersklasser. Redovisning efter förmåga att förstå finska. Särredovisning efter förmåga att skriva finska. I procent.

Ålder	Förstår finska:	Skriver finska				Summa	Antal populations-individer
		Obehindrat	Täml. bra	Hjälpligt	Inte alls		
3–6 år	Obehindrat	1	0	4	95	100	7 453
	Tämligen bra	0	0	2	98	100	1 130
	Hjälpligt	0	0	2	98	100	516
7–12 år	Obehindrat	8	12	33	47	100	6 605
	Tämligen bra	0	3	27	70	100	2 902
	Hjälpligt	0	0	8	92	100	1 546
13–16 år	Obehindrat	45	22	23	10	100	2 833
	Tämligen bra	0	7	44	49	100	1 562
	Hjälpligt	0	0	8	92	100	711
17–19 år	Obehindrat	76	11	10	3	100	2 943
	Tämligen bra	1	18	48	33	100	678
	Hjälpligt	0	0	27	73	100	310

bäst för mellangrupperna. Orsaken torde vara densamma, nämligen skolans inverkan till förmån för svenskkunskaperna, varigenom kunskaperna i finska språket trängs tillbaka.

Även då det gäller finska språket finner man samma ordning mellan förmågan att förstå, tala resp. skriva. Dock är det betydligt sämre ställt med förmågan att skriva finska än att förstå och tala. Detta gäller för samtliga åldersgrupper utom den äldsta som i större utsträckning än de övriga populationsindividerna har gått i skola i Finland och där lärt sig skriva finska.

Sambandet mellan förmåga att förstå resp. skriva finska belyses i tabell 4.19.

Av tabell 4.19 framgår att populationsindividerna i betydligt mindre utsträckning kan skriva än förstå finska. Så uppger t. ex. knappt hälften av dem som är 13–16 år och som obehindrat förstår finska att de kan skriva finska obehindrat. Motsvarande andel för svenska språket var 88 %. Detta förhållande kan främst förklaras av att undersökningens individer till stor del har emigrerat i förskoleåldern och därigenom aldrig fått tillfälle att lära sig skriva finska. Förmågan att förstå har dock bibehållits genom kontakt med kamrater och anhöriga. I enlighet med detta visar även tabellen att de äldsta ungdomarna som i störst utsträckning har gått i skola i Finland också har den bästa förmågan att skriva finska. Dock är andelen som både förstår och skriver finska obehindrat lägre än motsvarande andel avseende svenskkunskaperna.

4.5.4 Sambandet mellan kunskaper i finska och kunskaper i svenska

I detta avsnitt skall populationsindividernas kunskaper i finska och svenska redovisas samtidigt. Tabell 4.20 återger graden av kunskaper i svenska för varje åldersgrupp och kunskapsnivå för finska språket.

För samtliga åldersgrupper utom den yngsta tycks gälla att talar man inte alls finska så talar man svenska obehindrat. Denna grupp utgöres främst av dem som är födda i Sverige samt av dem som härstammar från svenskspråkig bygd i Finland.

I åldrarna 10–16 år återfinns den största gruppen som talar båda språken obehindrat; omkring 65 % av dem som obehindrat talar finska talar även svenska obehindrat. Motsvarande andelar för grupperna 7–9 år och 17–19 år är 46 resp. 40 %.

Vidare är följande frågeställning av intresse: Hur stora är de grupper som har reducerade kunskaper i svenska av dem som ej helt behärskar finska? Nedanstående utdrag ur tabell 4.20 belyser detta:

Tabell 4.20 a visar att ca 30 % av dem som enbart talar finska tämligen bra bland

Tabell 4.20. Populationen indelad i åldersgrupper och efter förmåga att tala finska. Särredovisning efter förmåga att tala svenska. I procent.

Ålder	Talar finska:	Talar svenska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
3–6 år	Obehindrat	12	22	32	32	2	100	6 926
	Tämligen bra	29	27	23	19	2	100	1 615
	Hjälpligt	58	18	15	9	0	100	635
	Inte alls	90	6	2	0	2	100	4 344
	Uppgift saknas	7	0	1	4	88	100	535
7–9 år	Obehindrat	46	33	17	3	1	100	3 780
	Tämligen bra	67	22	8	1	2	100	1 266
	Hjälpligt	83	14	1	1	1	100	912
	Inte alls	97	1	0	0	2	100	2 228
	Uppgift saknas	5	1	1	0	93	100	296
10–12 år	Obehindrat	66	24	8	1	1	100	2 597
	Tämligen bra	85	13	1	0	1	100	1 575
	Hjälpligt	88	10	2	0	0	100	698
	Inte alls	99	0	0	0	1	100	1 861
	Uppgift saknas	29	0	2	0	69	100	183
13–16 år	Obehindrat	65	26	8	1	0	100	2 582
	Tämligen bra	90	10	0	0	0	100	1 552
	Hjälpligt	91	7	1	0	1	100	707
	Inte alls	96	2	0	0	2	100	1 700
	Uppgift saknas	3	0	0	0	97	100	139
17–19 år	Obehindrat	40	20	25	14	1	100	2 807
	Tämligen bra	88	10	1	0	1	100	687
	Hjälpligt	96	3	0	0	1	100	301
	Inte alls	97	3	0	0	0	100	877
	Uppgift saknas	4	2	2	1	91	100	367

7–9-åringarna även talar svenska högst tämligen bra, varav 8 % uppger sig enbart kunna hjälpligt. För de äldre grupperna är motsvarande andelar drygt 10 % resp. omkring 1 %. Även för grupperna som hjälpligt talar finska finns motsvarande avvikelse mellan de olika åldrarna. Den uppkomna skillnaden kan ha sin förklaring i att en viss del av målsmännen till 7-, 8- och 9-åringarna ej anser att deras barn behärskar svenska obehindrat i tal trots att det ej finns någon »störning» av det finska språ-

Tabell 4.20a. Individer med reducerade kunskaper vad gäller förmågan att tala finska och svenska redovisade efter ålder och förmåga att tala finska. Särredovisning efter förmåga att tala svenska. I procent.

Ålder	Talar finska:	Talar svenska: Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Antal populationsindivider
7–9 år	Tämligen bra	22	8	1	1 266
	Hjälpligt	14	1	1	912
10–12 år	Tämligen bra	13	1	0	1 575
	Hjälpligt	10	2	0	698
13–16 år	Tämligen bra	10	0	0	1 552
	Hjälpligt	7	1	0	707
17–19 år	Tämligen bra	10	1	0	687
	Hjälpligt	3	0	0	301

ket. Dvs. denna skillnad för gruppen 7–9 år hade kanske uppträtt om samma fråga hade ställts till en helt enspråkig kategori, t. ex. ett urval bland svenska medborgare. Å andra sidan torde man inte kunna bortse från den möjligheten att det bland 7–9-åringarna faktiskt finns en större andel individer, som inte till fullo behärskar något språk. Dessa går ännu i grundskolans lågstadium och har ej fått samma träning i svenska som de äldre barnen, samtidigt som man kanske hemma till största delen talar finska. Följden av detta kan bli att först så småningom svenska språket kommer att kunna talas obehindrat.

Sambandet mellan förmåga att tala finska och förmåga att skriva svenska är av samma typ som det ovan redovisade dock med procenttalen på en genomgående »lägre nivå», dvs. förmågan att skriva svenska är mindre för samtliga kategorier av förmåga att tala finska.

Slutligen skall dessa förhållanden ytterligare illustreras med en redovisning efter variablerna förmåga att skriva finska och förmåga att tala svenska (se tabell 4.21).

Observera att 3–6-åringarna är uteslutna ur tabell 4.21.

En del av dem som inte alls kan skriva finska, omkring 30 % för lågstadieeleverna och ca 10 % för de äldre barnen, har begränsad förmåga att tala svenska. Andelen är ytterligare större för dem som hjälpligt kan skriva finska. En betydande del av populationens individer har således begränsade kunskaper i både finska och svenska.

4.5.5 Kunskaper i svenska och förmåga att läsa bok på svenska

Att förstå, tala och skriva ett språk obehindrat, tämligen bra osv. kan uppfattas på olika sätt, beroende på i vilken situation man svarar utifrån. Kravet på språkkunskaper skiljer sig t. ex. när det gäller att obehindrat förstå svenska vid umgänget med kamraterna och när det gäller att obehindrat förstå en teaterföreställning eller en skönlitterär bok. För att ge någon uppfattning om vad de olika graderna av förmåga att förstå, tala och skriva resp. språk, har dessa variabler samkörts med svaren på frå-

Tabell 4.21. Populationen indelad i åldersgrupper och efter förmåga att skriva finska. Särredovisning efter förmåga att tala svenska. I procent.

Ålder	Skriver finska:	Talar svenska					Summa	Antal populationsindivider
		Obehindrat	Täml. bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
7–9 år	Obehindrat	33	56	3	8	0	100	118
	Tämligen bra	58	26	15	0	1	100	353
	Hjälpligt	57	24	17	1	1	100	1 322
	Inte alls	70	18	8	2	2	100	6 236
	Uppgift saknas	29	8	0	1	62	100	454
10–12 år	Obehindrat	39	43	13	5	0	100	446
	Tämligen bra	68	21	9	0	2	100	502
	Hjälpligt	80	16	3	0	1	100	1 757
	Inte alls	89	8	2	0	1	100	4 009
	Uppgift saknas	32	2	4	0	62	100	205
13–16 år	Obehindrat	44	40	14	2	0	100	1 274
	Tämligen bra	83	14	2	1	0	100	724
	Hjälpligt	86	13	1	0	0	100	1 402
	Inte alls	95	4	0	0	1	100	3 121
	Uppgift saknas	11	0	0	0	89	100	157
17–19 år	Obehindrat	28	23	31	18	0	100	2 235
	Tämligen bra	84	10	3	2	1	100	442
	Hjälpligt	90	5	0	1	4	100	702
	Inte alls	95	5	0	0	0	100	1 300
	Uppgift saknas	4	1	2	1	92	100	358

Tabell 4.22. Populationen indelad i åldersklasser. Redovisning efter förmåga att förstå, tala och skriva svenska. Särredovisning efter förmåga att läsa en bok på svenska. I procent.

a. 3–6 år		Läser bok på svenska: Ja	Nej	Uppgift saknas	Summa	Antal populationsindivider
Förstår svenska	obehindrat	13	57	30	100	5 913
	tämligen bra	2	84	14	100	2 385
	hjälpligt	0	91	9	100	2 732
	inte alls	1	95	4	100	1 414
Talar svenska	obehindrat	13	56	31	100	5 622
	tämligen bra	2	83	15	100	2 318
	hjälpligt	0	91	9	100	2 780
	inte alls	0	96	4	100	2 644

b. 7–9 år		Läser bok på svenska: Ja	Nej	Uppgift saknas	Summa	Antal populationsindivider
Förstår svenska	obehindrat	76	17	7	100	5 665
	tämligen bra	56	41	3	100	1 634
	hjälpligt	34	64	2	100	737
	inte alls	13	87	0	100	126
Talar svenska	obehindrat	77	17	6	100	5 512
	tämligen bra	58	39	3	100	1 668
	hjälpligt	34	64	2	100	764
	inte alls	6	91	3	100	144
Skriver svenska	obehindrat	97	1	2	100	2 951
	tämligen bra	95	4	1	100	1 693
	hjälpligt	74	24	2	100	1 177
	inte alls	3	95	2	100	1 838

c. 10–12 år		Läser bok på svenska: Ja	Nej	Uppgift saknas	Summa	Antal populationsindivider
Förstår svenska	obehindrat	100	0	0	100	5 569
	tämligen bra	98	1	1	100	932
	hjälpligt	73	25	2	100	240
	inte alls	0	0	0	0	0
Talar svenska	obehindrat	100	0	0	100	5 551
	tämligen bra	100	0	0	100	911
	hjälpligt	78	17	5	100	237
	inte alls	0	100	0	100	22
Skriver svenska	obehindrat	100	0	0	100	4 739
	tämligen bra	99	1	0	100	1 445
	hjälpligt	90	8	2	100	514
	inte alls	16	69	15	100	26

Forts. *Tabell 4.22.*

d. 13–16 år		Läser bok på svenska: Ja	Nej	Uppgift saknas	Summa	Antal populationsindivider
Förstår svenska	obehindrat	100	0	0	100	5 490
	tämligen bra	94	6	0	100	898
	hjälpligt	61	32	7	100	123
	inte alls	0	100	0	100	35
Talar svenska	obehindrat	100	0	0	100	5 341
	tämligen bra	95	5	0	100	921
	hjälpligt	72	24	4	100	202
	inte alls	0	100	0	100	35
Skriver svenska	obehindrat	100	0	0	100	4 875
	tämligen bra	99	1	0	100	1 147
	hjälpligt	86	12	2	100	372
	inte alls	0	100	0	100	74

e. 17–19 år		Läser bok på svenska: Ja	Nej	Uppgift saknas	Summa	Antal populationsindivider
Förstår svenska	obehindrat	99	1	0	100	3 044
	tämligen bra	74	24	2	100	772
	hjälpligt	14	82	4	100	616
	inte alls	0	100	0	100	280
Talar svenska	obehindrat	100	0	0	100	2 874
	tämligen bra	87	12	1	100	667
	hjälpligt	29	69	2	100	711
	inte alls	0	98	2	100	416
Skriver svenska	obehindrat	100	0	0	100	2 564
	tämligen bra	97	3	0	100	641
	hjälpligt	63	35	2	100	593
	inte alls	12	86	2	100	887

gorna om förmågan att läsa en bok.

Tabell 4.22 omfattar ej de individer som inte svarat på frågorna för förstå, tala och skriva svenska. Då detta bortfall är relativt litet (finns dessutom redovisat i tabell 4.16) torde det ej påverka svarsindividernas fördelning i tabell 4.22.

I avsnitt 4.5.2 konstaterades det att populationsindividerna förstår svenska i något högre grad än de talar, och att man vidare talar svenska i högre grad än man skriver. Detta förhållande återspeglas även i tabell 4.22: Vid jämförelse av t. ex. nivåerna »hjälpligt» för de olika funktionerna förstår, talar och skriver, finner man för samtliga åldersklasser den lägsta andelen som även kan läsa en bok för »förstår svenska» och den högsta för »skriver svenska».

Att obehindrat förstå svenska tycks för omkring 13 % av de yngsta barnen innebära att man också kan läsa en bok på svenska. Motsvarande andel för 7–9-åringarna är ca 3/4 under det att samtliga av de äldre populationsindividerna som förstår svenska obehindrat även kan läsa en svensk bok. För dem som enbart förstår svenska tämligen bra minskar däremot procenttalen något för de individer som även kan läsa bok på svenska. Minskningen är dock minst för 10–16-åringarna, dvs. för dem som i allmänhet har gått längst i skola i Sverige. För dem som hjälpligt förstår svenska avtar andelen »kan läsa bok på svenska» ytterligare, dock fortfarande ej så mycket för de mellersta åldrarna. En stor del av dem som går i grundskolans mellan- och högstadium (över 70 %) tycks anse sig kunna läsa en bok på svenska trots tämligen blygsam-

Tabell 4.23. Populationen indelad i åldersklasser. Redovisning efter förmåga att förstå, tala och skriva finska. Särredovisning efter förmåga att läsa en bok på finska. I procent.

a. 3–6 år		Läser bok på finska: Ja	Nej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
Förstår finska	obehindrat	2	87	11	100	7 546
	tämligen bra	0	82	18	100	1 317
	hjälpligt	0	77	23	100	620
	inte alls	0	81	19	100	4 078
Talar finska	obehindrat	2	87	11	100	6 926
	tämligen bra	0	86	14	100	1 614
	hjälpligt	0	75	25	100	637
	inte alls	0	82	18	100	4 344

b. 7–9 år		Läser bok på finska: Ja	Nej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
Förstår finska	obehindrat	33	63	4	100	3 959
	tämligen bra	14	79	7	100	1 331
	hjälpligt	1	96	3	100	878
	inte alls	0	98	2	100	2 045
Talar finska	obehindrat	34	63	3	100	3 780
	tämligen bra	18	75	7	100	1 266
	hjälpligt	2	95	3	100	912
	inte alls	0	98	2	100	2 228
Skriver finska	obehindrat	92	8	0	100	118
	tämligen bra	89	5	6	100	353
	hjälpligt	62	37	1	100	1 322
	inte alls	4	94	2	100	6 235

c. 10–12 år		Läser bok på finska: Ja	Nej	Uppg sakn	Summa	Antal populationsindivider
Förstår finska	obehindrat	60	37	3	100	2 773
	tämligen bra	29	68	3	100	1 649
	hjälpligt	5	94	1	100	703
	inte alls	0	99	1	100	1 661
Talar finska	obehindrat	62	35	2	100	2 598
	tämligen bra	29	68	3	100	1 575
	hjälpligt	11	88	1	100	698
	inte alls	0	100	0	100	1 862
Skriver finska	obehindrat	99	1	0	100	444
	tämligen bra	90	7	3	100	502
	hjälpligt	60	36	4	100	1 756
	inte alls	5	94	1	100	4 009

Tabell 4.23. Forts.

d. 13–16 år		Läser bok på finska: Ja	Nej	Uppg sakn	Summa	Antal populationsindivider
Förstår finska	obehindrat	81	19	0	100	2 842
	tämligen bra	32	67	1	100	1 576
	hjälpligt	4	95	1	100	715
	inte alls	0	100	0	100	1 417
Talar finska	obehindrat	85	15	0	100	2 581
	tämligen bra	38	61	1	100	1 553
	hjälpligt	9	91	0	100	706
	inte alls	0	100	0	100	1 700
Skriver finska	obehindrat	100	0	0	100	1 274
	tämligen bra	91	9	0	100	725
	hjälpligt	54	45	1	100	1 403
	inte alls	5	95	0	100	3 121

e. 17–19 år		Läser bok på finska: Ja	Nej	Uppg sakn	Summa	Antal populationsindivider
Förstår finska	obehindrat	91	9	0	100	2 943
	tämligen bra	43	56	1	100	682
	hjälpligt	1	99	0	100	310
	inte alls	0	100	0	100	746
Talar finska	obehindrat	90	9	1	100	2 807
	tämligen bra	57	43	0	100	686
	hjälpligt	9	90	1	100	301
	inte alls	0	100	0	100	877
Skriver finska	obehindrat	100	0	0	100	2 235
	tämligen bra	88	11	1	100	442
	hjälpligt	44	54	2	100	703
	inte alls	3	97	0	100	1 301

ma kunskaper när det gäller att förstå och tala språket. Förklaringen torde ligga i att i och med att man i skolan har läroböcker på svenska (som man förmodligen läser med varierande framgång) så anser man sig kunna läsa en bok på svenska. De som ej går i skolan däremot, främst gruppen 17–19 år, skulle då ej ha besvarat frågan mot denna bakgrund utan förmodligen relaterat frågan till böcker i allmänhet.

För samtliga åldersklasser tycks steget mellan förstå svenska tämligen bra och förstå svenska hjälpligt vara större än mellan förstå svenska obehindrat och förstå svenska tämligen bra. Det tycks även gälla för hur man talar resp. skriver svenska.

Slutligen ger tabell 4.22 ej någon indikation på att respondenterna har överskattat sina eller sina barns förmåga att förstå, tala och skriva svenska. Om man antar att uppgifterna om läsförmågan är riktiga skulle detta i så fall ha resulterat i att man i uppseendeväckande låg grad skulle ha kunnat läsa en bok på svenska då man hade god förmåga att förstå, tala och skriva.

4.5.6 Kunskaper i finska och förmåga att läsa bok på finska

Även för finskan finner man samma ordning mellan funktionerna förstå, tala och skriva, vilket bl. a. framgår av tabell 4.23.

Av samma skäl som för tabell 4.22 är gruppen uppgift saknas utelämnad för radvariabeln i tabell 4.23.

Liksom för svenska språket tycks skillnaden för samtliga funktioner och åldersklasser mellan obehindrat och tämligen bra

vara mindre än mellan tämligen bra och hjälpligt.

Den stora skillnaden mellan tabellerna 4.22 och 4.23 är att för samma nivå vad gäller förmåga att förstå och tala, man i betydligt mindre utsträckning kan läsa en bok på finska än man kan läsa en bok på svenska. Exempel på detta är åldersgruppen 10–12 år: Samtliga de som obehindrat förstår svenska kan även läsa en svensk bok, under det att enbart ca 60 av dem som obehindrat förstår finska kan läsa en finsk bok. Ett annat exempel är gruppen 17–19 år där omkring 87 % av dem som uppger sig tala svenska tämligen bra även läser bok på svenska, medan motsvarande andel för finska språket är ca 57 %. Denna skillnad är störst för grundskoleeleverna vars höga procentandel med förmåga att läsa bok på svenska beror på att man läser enbart svenska läroböcker i skolan. En bidragande orsak till skillnaden mellan åldersgrupperna torde även vara att de äldsta individerna i större utsträckning än de yngre har gått i skola i Finland och där lärt sig läsa. De som flyttat till Sverige i förskoleåldern har till stor del hunnit lära sig att förstå och tala finska och i stor utsträckning bibehållit dessa kunskaper under vistelsen i Sverige. De har dock aldrig haft tillfälle att lära sig läsa finska och förmodligen i ännu mindre grad lärt sig skriva det. Någon skillnad mellan språken för sambandet förmåga att skriva och förmåga att läsa en bok uppträder inte för nivåerna obehindrat och tämligen bra. Däremot tycks för alternativet skriva hjälpligt en större andel kunna läsa bok på svenska än på finska. En möjlig förklaring till detta kan vara en skillnad i det mönster enligt vilket man har lärt sig de två språken. Om kunskaperna i finska i huvudsak har erhållits i Finland och i förskoleåldern har man därigenom aldrig metodiskt inom skolans ram lärt sig att läsa eller skriva finska. Dock har man efter flyttningen till Sverige, om t ex finska språket fortfarande är det dominerande i hemmet, erhållit viss förmåga att både skriva och läsa finska. Man kanske dock ej i så mycket större utsträckning har lärt sig att läsa än att skriva. Svenska däremot har man lärt sig från början i svensk skola där man först lär sig att läsa och sedan att skriva.

4.6 *Nuvarande sysselsättning och skolutbildning i Sverige*

4.6.1 Inledning

De återstående avsnitten i detta kapitel skall ägnas åt samband mellan variabler tillhörande olika undergrupper inom huvudgruppen »nuvarande förhållanden». I detta avsnitt behandlas först sysselsättningsvariabeln mot svårighet att följa undervisningen i svensk skola på grund av bristande kunskaper i svenska och angivet behov av tvåspråkig lärare.

Tabell 4.24. Individer som går eller har gått i skola i Sverige. Redovisade efter angivna svårigheter i skolarbetet. Särredovisning efter sysselsättning. I procent.

Sysselsättning	Har Ni eller har Ni haft svårigheter att följa med undervisningen i svensk skola p g a bristande kunskaper i svenska? Ja	Nej	Uppg saknas	Summa	Antal populations-individer
Grundskola	25	69	6	100	19 712
Realskola	39	61	0	100	284
Gymnasium	18	81	1	100	437
Fackskola	21	75	4	100	245
Yrkesskola	35	63	2	100	716
Annan utbildning	23	74	3	100	499
Yrkesverksam	42	55	3	100	1 876
Utan sysselsättning	39	60	1	100	509
Uppgift saknas	2	4	94	100	1 322
Totalt	25	65	10	100	25 600

4.6.2 Sysselsättning och svårigheter i skolarbetet

Tabell 4.24 är en samkörning av svaren på frågorna 10 och 22. Vid tabellens tolkning måste man hålla i minnet att svaren på fråga 10 motsvarar den aktuella sysselsättningen vid undersökningstillfället under det att de angivna svårigheterna i fråga 22 kan vara av såväl aktuell art som att hänföra till något eller några år tillbaka i tiden.

Största andelen personer med svårigheter i skolarbetet återfinns bland de kategorier som ej går i skolan. En närliggande grupp utgör realskoleeleverna. Skillnaden för denna grupp gentemot övriga skolformer är signifikant. Även yrkesskoleeleverna är en grupp med stora svårigheter.

4.6.3 Sysselsättning och behov av tvåspråkig lärare

En samkörning av sysselsättningen och svaren på fråga 2 ger resultat vilka redovisas i tabell 4.25.

Det nuvarande behovet av tvåspråkig lärare i skolan tycks vara störst i grundskolan; dock har ej fler än omkring 7 % anmält ett dylikt behov. När det gäller tidigare behov tycks detta ha varit störst, förutom för nuvarande realskoleelever, för dem som nu går i yrkesskola samt för dem som är yrkesverksamma resp. är utan sysselsättning. Gymnasieeleverna har i minst utsträckning ansett sig tidigare ha varit i behov av tvåspråkig lärare.

4.7 *Sysselsättning och nuvarande språkmiljö*

De som går i gymnasium talar i störst utsträckning enbart svenska med sina närmaste, vilket bl. a. framgår av tabell 4.26.

Observera att flickskoleelever och studerande vid universitet ej ingår i tabellen enär dessa redovisningsgrupper är alltför små för att ge meningsfyllda resultat.

Tabellen visar vidare att realskoleeleverna i större omfattning än elever i andra skolformer talar finska hemma. De största andelarna i finsktalande hemmiljö återfinns bland de grupper som ej går i skolan; omkring 45 % av dem som är utan sysselsättning talar enbart finska med sina närmaste.

4.8 *Sysselsättning och nuvarande språkkunskaper*

I avsnitt 4.5.2 förmodades skolan ha en positiv inverkan då det gällde individernas förmåga att förstå, tala och skriva svenska. Detta förhållande framgår direkt av tabell 4.27.

Svenskan behärskas bäst av gymnasie- och fackskoleeleverna, vilka förmodligen

Tabell 4.25. Individer som går eller har gått i skola i Sverige redovisade efter angivet behov av tvåspråkig lärare. Särredovisning efter sysselsättning. I procent.

Sysselsättning	Anser Ni att Ni (barnet) för närvarande behöver eller tidigare skulle ha behövt hjälp i skolarbetet av lärare som kan tala både finska och svenska? Ja, för närv.	Ej nu, men tid.	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populations-individer
Grundskola	7	23	63	5	2	100	19 712
Realskola	0	45	52	3	0	100	284
Gymnasium	0	19	79	0	2	100	437
Fackskola	0	27	70	2	1	100	245
Yrkesskola	2	39	56	3	0	100	716
Annan utbildning	5	22	69	3	1	100	499
Yrkesverksam	0	38	56	5	1	100	1 876
Utan sysselsättning	1	37	56	6	0	100	509
Uppgift saknas	0	1	4	0	95	100	1 322
Totalt	6	24	61	4	5	100	25 600

Tabell 4.26. Populationen redovisad efter språk med närmaste. Särredovisning efter sysselsättning. I procent.

Sysselsättning	Endast svenska	Mest svenska	Endast finska	Mest finska	Lika mycket svenska och finska	Uppg sakn	Summa	Antal populationsindivider
Ännu ej börjat i skolan	33	4	35	17	11	0	100	11 851
Förskola	34	6	21	18	20	1	100	1 828
Grundskola	32	11	16	18	22	1	100	19 729
Realskola	25	6	20	26	23	0	100	282
Gymnasium	43	10	10	19	18	0	100	437
Fackskola	38	14	12	10	26	0	100	253
Yrkesskola	29	7	18	21	25	0	100	718
Annan utbildning	42	11	16	12	19	0	100	647
Yrkesverksam	23	7	39	15	15	1	100	3 227
Utan sysselsättning	24	7	45	7	17	0	100	711
Uppgift saknas	1	1	1	0	2	95	100	1 338
Totalt	31	8	24	17	17	3	100	41 126

är de som har tillbringat längsta tiden i svensk skola. Men det kan även vara så att till dessa skolformer söker sig i första hand de populationsindivider som bäst behärskar svenska språket och därigenom även klarar av skolarbetet bäst. Yrkesskoleeleverna har något lägre kunskaper i svenska under det att de yrkesverksamma i betydligt mindre omfattning klarar av svenska språket. Allra sämst ställt med förmågan att tala svenska bland de äldre barnen tycks det vara bland dem som är utan sysselsättning en grupp inom vilken omkring 35 % inte talar bättre än hjälpligt.

I de föregående tabellerna, vid samkörning med svårigheter i skolarbetet, behov av tvåspråkig lärare samt språk med närmaste, har gruppen realskoleelever uppträtt som mer finskspråkiga än grundskoleeleverna. I tabell 4.27 däremot kan man inte finna denna skillnad, dvs. grundskole- och realskoleelever äger ungefär samma förmåga att tala svenska.

Motsvarande mönster uppträder vid samkörning av sysselsättning och förmåga att skriva svenska (se tabell 4.28).

För skrivkunskaperna i svenska uppträder dessutom en viss skillnad mellan gymnasiet och fackskolan. Gymnasieeleverna har en något bättre förmåga att skriva än

Tabell 4.27. Populationen redovisad efter förmåga att tala svenska. Särredovisning efter nuvarande sysselsättning. I procent.

Sysselsättning	Talar svenska					Summa	Antal populationsindivider
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg sakn		
Ännu ej börjat i skolan	39	16	22	21	2	100	11 851
Förskola	56	22	14	7	1	100	1 828
Grundskola	76	16	6	1	1	100	19 729
Realskola	77	20	3	0	0	100	282
Gymnasium	97	2	0	0	1	100	437
Fackskola	96	2	2	0	0	100	253
Yrkesskola	83	15	2	0	0	100	718
Annan utbildning	82	7	8	3	0	100	647
Yrkesverksam	53	18	18	10	1	100	3 227
Utan sysselsättning	51	14	19	16	0	100	711
Uppgift saknas	5	2	0	0	93	100	1 338
Totalt	61	16	11	8	4	100	41 126

Tabell 4.28. Populationen redovisad efter förmåga att skriva svenska. Särredovisning efter sysselsättning. I procent.

Sysselsättning	Skriver svenska					Summa	Antal populations-individer
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
Grundskola	57	20	10	9	4	100	19 729
Realskola	68	21	11	0	0	100	282
Gymnasium	96	3	0	0	1	100	437
Fackskola	91	7	2	0	0	100	253
Yrkesskola	72	20	7	1	0	100	718
Annan utbildning	74	9	7	10	0	100	647
Yrkesverksam	46	15	16	22	1	100	3 227
Utan sysselsättning	44	14	14	28	0	100	711
Uppgift saknas	3	2	0	1	94	100	1 338
Totalt	55	18	10	10	7	100	27 342

fackskoleeleverna.

För kunskaper i finska språket väntar man sig nu det omvända förhållandet, dvs. att icke skolelever skall ha bättre kunskaper i finska än skolelever. Detta bekräftas av tabellerna 4.29 och 4.30.

För funktionen tala finska och ännu tydligare för skriva finska uppvisar grupperna utanför skolan en betydligt större andel som anser sig behärska detta obehindrat. Över 40 % av eleverna kan inte alls skriva finska och endast omkring 60 % kan tala språket bättre än hjälpligt. Intressant är vidare att konstatera att realskoleeleverna har bättre kunskaper i finska än övriga elever, under det att man som tidigare konstaterats har ungefär samma svenskkunskaper.

4.9 *Skolförhållanden och språkmiljö*

I avsnitt 4.3 har tidigare de frågor som berörde skolans åtgärder för att undanröja elevens svårigheter presenterats. Där behandlades även dessa frågor i samband med redovisat behov av tvåspråkig lärare. I detta och det följande avsnittet skall nu dessa åtgärder relateras dels mot elevens språkmiljö och dels mot elevens språkkunskaper. Här kommer även redovisade svårigheter i vissa ämnen i samband med språkmiljö och språkkunskaper att behandlas. Populationen begränsas sålunda återigen till enbart dem som har uppgivit sig ha eller ha haft svårigheter med skolarbetet på grund av bristande kunskaper i svenska. Huvudparten av

Tabell 4.29. Populationen redovisad efter förmåga att tala finska. Särredovisning efter sysselsättning. I procent.

Sysselsättning:	Talar finska					Summa	Antal populations-individer
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
Ännu ej börjat skolan	50	12	5	32	1	100	11 851
Förskola	50	13	5	32	0	100	1 828
Grundskola	41	21	11	27	0	100	19 729
Realskola	54	17	10	9	0	100	282
Gymnasium	34	22	14	30	0	100	437
Fackskola	34	27	14	25	0	100	253
Yrkesskola	41	25	11	22	1	100	718
Annan utbildning	33	27	9	29	2	100	647
Yrkesverksam	68	11	5	16	0	100	3 227
Utan sysselsättning	64	9	6	19	2	100	711
Uppgift saknas	3	1	0	1	95	100	1 338
Totalt	45	16	8	27	4	100	41 126

Tabell 4.30. Populationen redovisad efter förmåga att skriva finska. Särredovisning efter nuvarande sysselsättning. I procent.

Sysselsättning	Skriver finska					Summa	Antal populations-individer
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
Grundskola	7	7	21	63	2	100	19 729
Realskola	35	8	22	35	0	100	282
Gymnasium	17	22	18	43	0	100	437
Fackskola	25	9	21	43	2	100	253
Yrkesskola	22	13	22	42	1	100	718
Annan utbildning	19	11	26	43	1	100	647
Yrkesverksam	54	9	13	24	0	100	3 227
Utan sysselsättning	55	9	6	29	1	100	711
Uppgift saknas	1	0	1	3	95	100	1 338
Totalt	15	7	19	53	6	100	27 342

populationen kommer således att innehålla helt eller huvudsakligen finsktalande (se tabellerna 4.31–33).

Någon stor skillnad med avseende på språkmiljö i hemmet existerar inte för den grupp individer som får hjälp i skolan av tvåspråkig lärare och den grupp som inte får det. Av dem som nu får hjälp dominerar finskan hemma i 86 % under det att motsvarande andel för dem som ej får hjälp är 73 %. Skillnaden är dock signifikant.

För erhållen stödundervisning däremot existerar inte detta samband. Deltagandet i stödundervisning tycks sålunda vara oberoende av språkmiljön i hemmet bland dem som har eller har haft svårigheter i skolarbetet på grund av bristande svenskkunskaper, vilket tabell 4.32 visar:

Något samband mellan »att gå i hjälpklass» resp. kvarsittning och språk med närmaste tycks heller inte finnas.

Däremot är som väntat sambandet tydligt mellan svårigheter att följa undervisningen i svenska och språk med närmaste, vilket framgår av tabell 4.33.

Då grupperna »uppgift saknas» är mycket små för denna kategori är de också uteslutna.

Om man först ser på gruppen elever med svårighet att följa undervisning i svenska i sin helhet finner man att dessa elever i betydande utsträckning kommer från finskspråkiga hem. I omkring 70 % av hemmen dominerar finskan medan motsvarande andel för hela populationen är 15 %. Vidare har över 90 % av dem som anser att svårigheterna beror på bristande kunskaper i svenska finskspråkig hemmiljö mot enbart ca 30 % för dem som inte anser detta.

Gruppen som är tveksam om orsaken till svårigheterna har dock i närmare 70 % av fallen finskspråkiga hem. Det bör även ob-

Tabell 4.31. Populationsindivider med svårigheter i skolan p g a bristande kunskaper i svenska redovisade efter språk med närmaste. Särredovisning efter erhållen hjälp av tvåspråkig lärare. I procent.

Hjälp av tvåspråkig lärare	Endast svenska	Mest svenska	Endast finska	Mest finska	Lika mycket svenska och finska	Uppg saknas	Summa	Antal populations-individer
För närvarande	0	1	56	30	13	0	100	307
Tidigare	1	6	42	31	20	0	100	1 712
Varken nu eller tidigare	2	9	34	29	26	0	100	4 345
Uppgift saknas	11	8	28	26	23	4	100	231
Totalt	2	8	37	29	24	0	100	6 595

Tabell 4.32. Populationsindivider med svårigheter p g a bristande kunskaper i svenska redovisade efter språk med närmaste. Särredovisning efter erhållen stödundervisning.

Deltager i stödundervisning	Endast svenska	Mest svenska	Endast finska	Mest finska	Lika mycket svenska och finska	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
För närvarande	2	3	46	28	20	1	100	655
Tidigare	2	9	32	32	25	0	100	2 448
Varken nu eller tidigare	2	7	40	28	23	0	100	3 161
Uppgift saknas	7	4	38	28	23	0	100	323
Totalt	2	8	37	29	24	0	100	6 587

Tabell 4.33. Populationsindivider med svårigheter att följa undervisningen i svenska redovisade efter språk med närmaste. Särredovisning efter orsak till svårigheterna. I procent.*

Svårigheterna beror på bristande kunskaper i svenska	Endast svenska	Mest svenska	Endast finska	Mest finska	Lika mycket svenska och finska	Summa	Antal populationsindivider
Ja	0	1	64	29	6	100	1 095
Nej	47	10	17	12	14	100	176
Vet ej	2	10	36	33	19	100	253
Totalt	7	5	52	26	10	100	1 524

* Då grupperna »uppgift saknas» är mycket små för denna kategori är de också uteslutna.

Tabell 4.34. Individer som går eller har gått i skola i Sverige redovisade efter förmåga att tala svenska. Särredovisning efter ålder och svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska. I procent.

Ålder	Svårigheter i skolan	Talar svenska					Summa	Antal populationsindivider
		Obehindrat	Täml bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg sakn		
6–9 år	Ja	23	39	30	6	2	100	1 902
	Nej	83	13	2	0	2	100	5 658
	Uppgift saknas	39	19	6	1	35	100	1 216
Samtliga		64	19	9	2	6	100	8 776
10–12 år	Ja	50	37	11	1	1	100	1 816
	Nej	94	4	1	0	1	100	4 575
	Uppgift saknas	60	14	3	0	23	100	493
Samtliga		80	13	4	0	3	100	6 884
13–16 år	Ja	51	39	9	0	1	100	1 848
	Nej	95	4	0	0	1	100	4 523
	Uppgift saknas	46	3	0	0	51	100	257
Samtliga		80	14	3	0	3	100	6 628
17–19 år	Ja	62	27	9	1	1	100	1 024
	Nej	94	3	0	1	2	100	1 918
	Uppgift saknas	10	6	3	2	79	100	402
Samtliga		74	11	3	1	11	100	3 344
	Totalt	74	15	5	1	5	100	25 632

Tabell 4.35. Individer som går eller har gått i skola i Sverige redovisade efter förmåga att skriva svenska. Särredovisning efter ålder och svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska. I procent.

Ålder	Svårigheter i skolan	Skriver svenska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppgift saknas	Summa	Antal populationsindivider
6–9 år	Ja	9	25	28	35	3	100	1 902
	Nej	46	19	10	18	7	100	5 658
	Uppgift saknas	16	13	8	22	41	100	1 216
Samtliga		34	19	14	22	11	100	8 776
10–12 år	Ja	30	47	21	1	1	100	1 816
	Nej	86	11	2	0	1	100	4 575
	Uppgift saknas	50	19	8	0	23	100	493
Samtliga		68	21	8	0	3	100	6 884
13–16 år	Ja	38	42	18	1	1	100	1 848
	Nej	90	8	1	0	1	100	4 523
	Uppgift saknas	37	7	3	2	51	100	257
Samtliga		74	17	5	1	3	100	6 628
17–19 år	Ja	45	34	14	7	0	100	1 024
	Nej	92	5	1	2	0	100	1 918
	Uppgift saknas	10	0	6	5	79	100	402
Samtliga		68	13	5	4	10	100	3 344
	Totalt	58	18	9	8	7	100	25 632

serveras att *samtliga* grupper vare sig man uppger att språkproblemet är orsaken till svårigheterna med svenskundervisningen eller ej i avsevärt högre grad talar finska med sina närmaste än populationen i sin helhet.

4.10 *Skolförhållanden och språkkunskaper*

4.10.1 Allmänna skolsvårigheter och språkkunskaper

Ett entydigt samband för samtliga åldersklasser finns mellan frågan om man har eller har haft svårigheter att följa undervisningen i svensk skola och nuvarande kunskaper i svenska. Detta speglas av tabellerna 4.34 och 4.35, som omfattar samtliga populationsindivider som går eller har gått i skola i Sverige.

I stort sett dubbelt så stor andel talar resp. skriver svenska obehindrat av dem som inte har haft några svårigheter i skolan jämfört med dem som har haft svårigheter. Mest markant är skillnaden i språkkunskaper för elever i grundskolans lågstadium där över en tredjedel av dem som har svårigheter enbart talar på sin höjd hjälplig svenska, under det att nästan samtliga av dem som ej har redovisat några svårigheter talar svenska åtminstone tämligen bra. I grundskolans mellan- och högstadium talas svenska enbart hjälpligt av ca 10 % av elever med skolsvårigheter och 20 % av dessa kan blott skriva svenska hjälpligt. Man kan förmoda att de elever som både talar och skriver svenska obehindrat men trots det redovisar svårigheter i skolarbetet på grund av bristande kunskaper i svenska avser svårigheter som de hade längre tillbaka i tiden.

Sambandet är det motsatta för kunskaper i finska, dvs. ju större svårigheter i skolan på grund av bristande kunskaper i svenska desto bättre kunskaper i finska (se tabell 4.36).

Det bör observeras att någon procent av dem som har eller har haft skolsvårigheter på grund av bristande kunskaper i svenska inte alls kan tala finska. Dessa kan vara elever vars modersmål utgörs av ett tredje språk. En annan tänkbar förklaring är att finlandssvenska dialekter inverkar såtillvida att elever som ej talar finska ändå kan få svårigheter i skolarbetet på grund av svårigheter med det rikssvenska språket. Men det kan även vara så att det finns en viss,

Tabell 4.36. Individer som går eller har gått i skola i Sverige redovisade efter förmåga att tala finska. Särredovisning efter ålder och svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska. I procent.

Ålder	Svårigheter i skolan	Talar finska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppgift saknas	Summa	Antal populationsindivider
	Ja	81	12	5	1	1	100	1 902
6–9 år	Nej	33	16	13	38	0	100	5 658
	Uppgift saknas	37	13	8	8	34	100	1 216
Samtliga		44	15	10	26	5	100	8 776
	Ja	69	21	7	2	1	100	1 816
10–12 år	Nej	26	23	12	38	1	100	4 575
	Uppgift saknas	34	20	7	16	23	100	493
Samtliga		38	22	10	27	3	100	6 884
	Ja	77	18	4	1	0	100	1 848
13–16 år	Nej	23	26	14	37	0	100	4 523
	Uppgift saknas	24	14	5	8	49	100	257
Samtliga		38	23	11	26	2	100	6 628
	Ja	76	20	2	2	0	100	1 024
17–19 år	Nej	29	23	12	35	1	100	1 918
	Uppgift saknas	15	4	0	1	80	100	402
Samtliga		41	20	8	21	10	100	3 344
	Totalt	41	20	10	25	4	100	25 632

ehuru kanske obetydlig tendens att skylla sina svårigheter i skolarbetet på bristande svenskkunskaper. Detta torde dock inte på något avgörande sätt förändra den bild av sambandet mellan skolsvårigheter och språkkunskaper som ges av tabellerna 4.34–4.37.

Tabell 4.37. Individer som går eller har gått i skola i Sverige redovisade efter förmåga att skriva finska. Särredovisning efter ålder och svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska. I procent.

Ålder	Svårigheter i skolan	Skriver finska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppgift saknas	Summa	Antal populationsindivider
	Ja	5	7	24	62	2	100	1 902
6–9 år	Nej	1	3	13	81	2	100	5 658
	Uppgift saknas	1	5	9	48	37	100	1 216
Samtliga		2	4	15	72	7	100	8 776
	Ja	17	13	34	35	1	100	1 816
10–12 år	Nej	3	5	22	68	2	100	4 575
	Uppgift saknas	3	5	24	45	23	100	493
Samtliga		7	7	25	58	3	100	6 884
	Ja	50	15	19	15	1	100	1 848
13–16 år	Nej	6	9	23	62	0	100	4 523
	Uppgift saknas	9	7	8	27	49	100	257
Samtliga		19	11	21	47	2	100	6 628
	Ja	54	15	20	11	0	100	1 024
17–19 år	Nej	12	13	22	52	1	100	1 918
	Uppgift saknas	10	3	3	5	79	100	402
Samtliga		25	13	19	33	10	100	3 344
	Totalt	10	8	20	57	5	100	25 632

Tabell 4.38. Populationsindivider med svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska redovisade efter förmåga att tala svenska. Särredovisning efter erhållen hjälp av tvåspråkig lärare. I procent.

Hjälp av tvåspråkig lärare	Talar svenska						Antal populationsindivider
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	
För närvarande	14	33	41	9	3	100	307
Tidigare	42	41	15	2	0	100	1 712
Varken nu eller tidigare	48	35	14	2	1	100	4 345
Uppgift saknas	28	30	30	8	4	100	231
Totalt	44	36	16	3	1	100	6 595

4.10.2 Skolans stödåtgärder och språkkunskaper

För de elever som enligt ovan har eller har haft svårigheter i svensk skola på grund av språket skall nu studeras om grupper som erhållit resp. inte erhållit olika form av hjälp skiljer sig med avseende på kunskaper i svenska och finska. Urvalets storlek tillåter därvid inte någon uppdelning på olika åldersklasser.

Tvåspråkig lärare och språkkunskaper

Först skall konstateras att elever som för närvarande får hjälp i skolarbetet av tvåspråkig lärare har sämre förmåga att både tala och skriva svenska än gruppen i övrigt (se tabell 4.38). Dessutom tycks de som tidigare har fått dylik hjälp och de som aldrig har fått det ha ungefär samma kunskaper i svenska.

Vidare uppger sig ca 10 % av dem som för närvarande får hjälp tala och skriva svenska obehindrat. Samtidigt tycks det vara drygt 15 % av dem som varken nu eller tidigare har fått hjälp som enbart kan tala svenska hjälpligt, och de har förmodligen även mycket begränsad förmåga att skriva svenska. Detta framgår dock ej direkt av tabell 4.39 eftersom denna även omfattar barn som nyligen har börjat i grundskolans årskurs 1 och ej alls ännu lärt sig skriva.

Någon stor skillnad när det gäller förmågan att tala finska mellan gruppen som får eller tidigare har fått hjälp av tvåspråkig lärare och dem som inte får eller har fått detta, finns inte. Det är dock en signifikant större andel av den förstnämnda gruppen som talar svenska obehindrat (se tabell 4.40).

Vad beträffar funktionen skriva finska tycks de som tidigare har fått hjälp av tvåspråkig lärare i större utsträckning behärska detta än både de som nu får hjälp och de som aldrig har fått det. Detta torde bero på flera förhållanden. De som tidigare fått hjälp återfinns i högre grad i de högre ål-

Tabell 4.39. Populationsindivider med svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska redovisade efter förmåga att skriva svenska. Särredovisning efter erhållen hjälp av tvåspråkig lärare. I procent.

Hjälp av tvåspråkig lärare	Skriver svenska						Antal populationsindivider
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	
För närvarande	9	24	30	36	1	100	307
Tidigare	27	46	22	4	1	100	1 712
Varken nu eller tidigare	31	35	19	13	2	100	4 345
Uppgift saknas	13	19	39	23	6	100	231
Totalt	28	37	21	12	2	100	6 595

Tabell 4.40. Populationsindivider med svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska redovisade efter förmåga att tala finska. Särredovisning efter erhållen hjälp av tvåspråkig lärare. I procent.

Hjälp av tvåspråkig lärare	Talar finska						Antal populationsindivider
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	
För närvarande	86	11	1	0	2	100	307
Tidigare	84	14	2	0	0	100	1 712
Varken nu eller tidigare	72	19	6	2	1	100	4 345
Uppgift saknas	62	17	7	8	6	100	231
Totalt	76	17	5	1	1	100	6 595

Tabell 4.41. Populationsindivider med svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska redovisade efter förmåga att skriva finska. Särredovisning efter erhållen hjälp av tvåspråkig lärare. I procent.

Hjälp av tvåspråkig lärare	Skriver finska						Antal populationsindivider
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	
För närvarande	25	11	19	44	1	100	307
Tidigare	48	13	22	17	0	100	1 712
Varken nu eller tidigare	21	12	27	39	1	100	4 345
Uppgift saknas	9	13	23	51	4	100	231
Totalt	28	12	25	34	1	100	6 595

Tabell 4.42. Populationsindivider med svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska redovisade efter förmåga att tala svenska. Särredovisning efter deltagande i stödundervisning. I procent.

Deltager i stödundervisning	Talar svenska						Antal populationsindivider
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	
För närvarande	20	40	35	4	1	100	655
Tidigare	49	40	10	0	1	100	2 448
Varken nu eller tidigare	46	34	16	3	1	100	3 161
Uppgift saknas	35	26	26	13	0	100	323
Totalt	44	36	16	3	1	100	6 587

Tabell 4.43. Populationsindivider med svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska redovisade efter förmåga att skriva svenska. Särredovisning efter deltagande i stödundervisning. I procent.

Deltager i stödundervisning	Skriver svenska						Antal populationsindivider
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	
För närvarande	7	30	33	29	1	100	655
Tidigare	27	48	22	2	1	100	2 448
Varken nu eller tidigare	34	32	17	15	2	100	3 161
Uppgift saknas	22	21	30	26	1	100	323
Totalt	28	37	21	12	2	100	6 587

Tabell 4.44. Populationsindivider med svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska redovisade efter förmåga att tala finska. Särredovisning efter deltagande i stödundervisning. I procent.

Deltager i stödundervisning	Talar finska					Summa	Antal populationsindivider
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
För närvarande	73	21	3	2	1	100	655
Tidigare	78	16	5	1	0	100	2 448
Varken nu eller tidigare	75	18	5	1	1	100	3 161
Uppgift saknas	74	12	5	6	3	100	323
Totalt	76	17	5	1	1	100	6 587

dersgrupperna av den population – dominerad av finskspråkiga – som redovisat skolsvårigheter på grund av bristande kunskaper i svenska. De som nu får hjälp återfinns till stor del i de lägre åldersgrupperna som trots finskspråkighet ännu ej lärt sig skriva obehindrat (se tabell 4.41).

Stödundervisning och språkkunskaper

Sambandet för kunskaper i svenska och deltagande i stödundervisning är mycket likartat det mellan svenskkunskaper och hjälp av tvåspråkig lärare (se tabell 4.42 och 4.43).

Av dem som redovisat skolsvårigheter på grund av bristande kunskaper i svenska och som nu deltar i stödundervisning talar ca 20 % svenska obehindrat medan omkring hälften gör det av dem som tidigare har fått stödundervisning. Denna skillnad i språkkunskaper behöver inte enbart vara en positiv effekt av själva stödundervisningen. Det är t. ex. troligt att de som tidigare har fått stödundervisning har gått längre tid i skola i Sverige än de som nu får stödundervisning.

En förhållandevis stor del av dem som inte har svarat på frågan om deltagande i stödundervisning talar och skriver svenska hjälpligt eller inte alls. Detta torde innebära att tabellerna för dem som varken nu eller tidigare har fått stödundervisning ger en viss underskattning av andelen individer, som talar och skriver svenska på sin höjd hjälpligt. Detta förhållande förstärker intrycket av att de som aldrig har deltagit i stödundervisning har något sämre kunskaper i svenska än de som tidigare har fått sådan undervisning. Men även denna skillnad kan bero på att den sistnämnda gruppen har tillbringat längre tid i svensk skola. Än en gång erinras om att samtliga individer i ovanstående tabeller har sagt sig ha eller ha haft svårigheter i skolarbetet på grund av bristande kunskaper i svenska.

Tabellerna 4.44 och 4.45 ger inte någon signifikant skillnad med avseende på kunskaper i finska för de grupper av elever som deltar eller har deltagit i stödunder-

Tabell 4.45. Populationsindivider med svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska redovisade efter förmåga att skriva finska. Särredovisning efter deltagande i stödundervisning. I procent.

Deltager i stödundervisning	Skriver finska					Summa	Antal populationsindivider
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
För närvarande	17	8	24	50	1	100	655
Tidigare	36	15	24	24	1	100	2 448
Varken nu eller tidigare	25	11	26	37	1	100	3 161
Uppgift saknas	24	11	23	42	0	100	323
Totalt	28	12	25	34	1	100	6 587

Tabell 4.46. Populationsindivider med svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska redovisade efter förmåga att tala svenska. Särredovisning efter huruvida man går i hjälpklass eller ej. I procent.

Går i hjälpklass	Talar svenska						Antal populations-individer
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	
För närvarande	30	45	22	3	0	100	401
Tidigare	59	31	9	0	1	100	672
Varken nu eller tidigare	43	37	16	3	1	100	5 308
Uppgift saknas	34	30	23	9	4	100	206
Totalt	44	36	16	3	1	100	6 587

visning och den grupp som ej har gjort det. Ett undantag utgör de som nu får stödundervisning vad beträffar förmågan att skriva finska; dessa elever har sämre förmåga i detta avseende än övriga. Detta förklaras dock av att även stödundervisningen till största delen förekommer på grundskolans lågstadium, vilket visades i avsnitt 4.3.3, varför den grupp som nu får stödundervisning till stor del omfattar yngre barn som nyligen har börjat skolan.

Hjälpklass och språkkunskaper

Även sambandet »går eller har gått i hjälpklass» och språkkunskaper är av den art som ovan redovisats för skolans övriga stödåtgärder: De som nu går i hjälpklass har sämre kunskaper i svenska än den övriga gruppen av dem som har eller har haft svårigheter i skolarbetet på grund av bristande kunskaper i svenska. De bästa kunskaperna i denna grupp har de elever som tidigare gått i hjälpklass.

I avsnitt 4.34 har det konstaterats att en större andel av populationens elever som har angivit att de har eller har haft skolsvårigheter på grund av bristande kunskaper i svenska går i hjälpklass än övriga elever i Sveriges grundskolor. Tabellerna 4.46 och 4.47 ger belägg för att en väsentlig förklaring till detta är dessa elevers bristande kunskaper i svenska. Tyvärr har ej en motsvarande tabell för hela populationen tagits fram.

De elever som för närvarande går i hjälpklass avviker inte markant från gruppen i dess helhet vad beträffar kunskaperna i finska. Däremot uppträder gruppen som aldrig har gått i hjälpklass annorlunda i jämförelse med dem som aldrig har fått hjälp av tvåspråkig lärare och dem som aldrig har fått stödundervisning (jämför tabellerna 4.41, 4.45 och 4.49). De som aldrig har gått i hjälpklass har de bästa kunskaperna i finska, ett förhållande som ej gällde för stödåtgärderna hjälp av tvåspråkig lärare och stödundervisning, där grupperna »tidigare» hade de bästa finskkunskaperna.

Tabell 4.47. Populationsindivider med svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska redovisade efter förmåga att skriva svenska. Särredovisning efter huruvida man går i hjälpklass eller ej. I procent.

Går i hjälpklass	Skriver svenska						Antal populations-individer
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	
För närvarande	14	28	37	19	2	100	401
Tidigare	36	36	24	3	1	100	672
Varken nu eller tidigare	29	39	19	12	1	100	5 308
Uppgift saknas	19	21	32	19	9	100	206
Totalt	28	37	21	12	2	100	6 587

Tabell 4.48. Populationsindivider med svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska redovisade efter förmåga att tala finska. Särredovisning efter huruvida man går i hjälpklass eller ej. I procent.

Går i hjälpklass	Talar finska					Summa	Antal populationsindivider
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
För närvarande	71	23	4	2	0	100	401
Tidigare	64	23	8	4	1	100	672
Varken nu eller tidigare	79	16	4	1	0	100	5 308
Uppgift saknas	60	19	6	4	11	100	206
Totalt	76	17	5	1	1	100	6 587

4.10.3 Svårigheter i vissa ämnen och språkkunskaper

I detta avsnitt skall först sambanden mellan av respondenterna angivna svårigheter att följa undervisningen i vissa ämnen å ena sidan och kunskaper i svenska och finska å andra sidan redovisas. I nästa avsnitt går vi vidare och studerar sambandet mellan den angivna orsaken (bristande kunskaper i svenska) till dessa svårigheter och språkkunskaperna.

För varje åldersgrupp och för varje ämne har de grupper av elever som uppger sig ha svårigheter i det enskilda ämnet sämre förmåga att tala svenska än övriga elever i populationen. Detta gäller även för matematik, även om eleverna med svårigheter i detta ämne kommer närmast övriga populationen vad gäller förmågan att tala svenska. Även i övrigt tycks samma ordning mellan ämnena gälla beträffande graden av förklaring av svårigheterna utifrån bristande svenskkunskaper som konstaterades i avsnitt 4.3.6. I tabell 4.6 i detta avsnitt redovisades populationsindividernas egen uppfattning om orsaken till sina svårigheter vilken sålunda verifieras av tabell 4.50. I den senare tabellen finner man även liksom tidigare att de bristande kunskaperna i svenska som orsak till svårigheterna är mer dominant för de yngre eleverna än för de äldre. Dvs. skillnaden i förmåga att tala svenska mellan elever med svårigheter och elever utan är större för de yngre grupperna än för de äldre.

Sambandet för funktionen skriva svenska är detsamma som ovan men ännu tydligare uttalat.

Tabeller 4.52 och 4.53 beskriver samma elevers förmåga att tala resp. skriva finska.

Såsom i många tidigare tabeller är sambandet det omvända för kunskaper i finska och nuvarande svårigheter i enskilda ämnen. Sålunda har de elever som redovisar svårighet i något ämne eller ämnesgrupp bättre kunskaper i finska än populationen i övrigt. Vidare återfinns den bästa förmågan att

Tabell 4.49. Populationsindivider med svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska redovisade efter förmåga att skriva finska. Särredovisning efter huruvida man har gått i hjälpklass eller ej. I procent.

Går i hjälpklass	Skriver finska					Summa	Antal populationsindivider
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
För närvarande	14	8	22	55	1	100	401
Tidigare	12	9	31	47	1	100	672
Varken nu eller tidigare	32	13	24	30	1	100	5 308
Uppgift saknas	17	8	28	38	9	100	206
Totalt	28	12	25	34	1	100	6 587

Tabell 4.50. Populationsindivider som går eller har gått i skola i Sverige och som anmält svårigheter i vissa ämnen redovisade efter förmåga att tala svenska. Särredovisning efter ålder och ämnen där svårigheter förekommer. I procent.

Ålder		Talar svenska						
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg sakn	Summa	Antal populationsindivider
6–9 år	Svårigheter i matematik	30	25	35	8	2	100	925
	Svårigheter i svenska	11	31	43	13	2	100	931
	Svårigheter i övr läsämnen	12	30	46	11	1	100	782
Samtliga	6–9 år	64	19	9	2	6	100	8 776
10–12 år	Svårigheter i matematik	64	24	9	3	0	100	778
	Svårigheter i svenska	31	40	23	6	0	100	341
	Svårigheter i främmande språk	50	37	12	0	1	100	528
	Svårigheter i övr läsämnen	28	45	19	5	3	100	459
Samtliga	10–12 år	80	13	4	0	3	100	6 884
13–16 år	Svårigheter i matematik	69	25	4	1	1	100	600
	Svårigheter i svenska	28	45	23	2	2	100	204
	Svårigheter i främmande språk	45	43	11	1	0	100	839
	Svårigheter i övr läsämnen	38	39	22	1	0	100	279
Samtliga	13–16 år	80	14	3	0	3	100	6 628
17–19 år	Svårigheter i matematik	61	23	13	3	0	100	337
	Svårigheter i svenska	34	19	38	9	0	100	140
	Svårigheter i främmande språk	57	25	15	2	1	100	453
	Svårigheter i övr läsämnen	37	24	34	5	0	100	178
Samtliga	17–19 år	74	11	3	1	11	100	3 344

tala och skriva finska för varje åldersgrupp hos dem som har svårigheter att följa undervisningen i svenska. Därefter följer ämnena i ordningen läsämnen, främmande språk och matematik, dvs. den omvända gentemot ordningen i kunskaperna i svenska.

4.10.4 Angiven orsak till svårigheterna och språkkunskaper

Frågorna angående svårigheter i enskilda ämnen var konstruerade så att de som svarade »ja» på upplevda problem med ämnet även skulle ange om det berodde på bristande kunskaper i svenska eller ej. Tabellerar man nu svaren på denna b-fråga mot svaren på frågorna angående kunskaperna i svenska förväntar man sig ett starkt samband (se tabell 4.54).

De som har uppgivit att svårigheterna i resp. ämne beror på bristande kunskaper i svenska har ungefär samma begränsade förmåga att tala språket. En mycket liten del av dessa talar svenska obehindrat under det att huvuddelen gör det hjälpligt eller tämligen bra. 10–15 % av dessa uppger sig inte alls kunna tala svenska.

De elever, vars svårigheter däremot har andra orsaker än bristande svenskkunska-

Tabell 4.51. Populationsindivider som går eller har gått i skola i Sverige och som anmält svårigheter i vissa ämnen redovisade efter förmåga att skriva svenska. Särredovisning efter ålder och ämnen där svårigheterna förekommer. I procent.

Ålder		Skriver svenska						Antal populationsindivider
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppgsakn	Summa	
6–9 år	Svårigheter i matematik	11	16	29	41	3	100	925
	Svårigheter i svenska	3	8	26	59	4	100	931
	Svårigheter i övr läsämnen	1	10	30	56	3	100	782
Samtliga	6–9 år	34	19	14	22	11	100	8 776
10–12 år	Svårigheter i matematik	51	24	23	2	0	100	778
	Svårigheter i svenska	18	35	42	5	0	100	341
	Svårigheter i främmande språk	24	49	25	2	0	100	528
	Svårigheter i övr läsämnen	16	43	34	5	2	100	459
Samtliga	10–12 år	68	21	8	0	3	100	6 884
13–16 år	Svårigheter i matematik	54	25	16	1	4	100	600
	Svårigheter i svenska	17	34	45	2	2	100	204
	Svårigheter i främmande språk	33	41	24	1	1	100	839
	Svårigheter i övr läsämnen	28	31	39	2	0	100	279
Samtliga	13–16 år	74	17	5	1	3	100	6 628
17–19 år	Svårigheter i matematik	48	20	19	13	0	100	337
	Svårigheter i svenska	16	12	25	47	0	100	140
	Svårigheter i främmande språk	40	31	14	14	1	100	453
	Svårigheter i övr läsämnen	22	19	24	35	0	100	178
Samtliga	17–19 år	68	13	5	4	10	100	3 344

per enligt deras egen bedömning, behärskar svenska i tal åtminstone tämligen bra upp till drygt 90 %. Övriga 10 % kan t. ex. få hjälp av tvåspråkig lärare varför tabell 4.54 inte behöver avslöja någon direkt felbedömning från elevernas sida när det gäller orsaken till uppkomna skolsvårigheter.

Gruppen »vet ej», som sålunda är osäker på om svårigheterna med ämnet i fråga beror på bristande svenskkunskaper, har överlag sämre förmåga att tala svenska än hela den del av populationen som går eller har gått i skola i Sverige (jämför tabell 4.39, avsnitt 4.10.1). Detta torde innebära att man i allmänhet har varit mycket försiktig vid bedömningen av språksvårigheternas betydelse för skolarbetet i övrigt. Snarare avslöjar detta en underskattning av den inverkan på skolarbetet som luckorna i kunskaperna i svenska har.

I tabell 4.55 redovisas även motsvarande samband med förmågan att skriva svenska.

Elever som uppgivit språksvårigheter som orsak till sina svårigheter i de enskilda ämnena har mycket begränsad förmåga att skriva svenska; närmare 50 % av dessa kan inte alls skriva svenska.

Som komplettering av den språkliga bilden skall även angiven orsak till svårigheter i vissa ämnen redovisas mot förmågan att

Tabell 4.52. Populationsindivider som går eller har gått i skola i Sverige redovisade efter förmåga att tala finska. Särredovisning efter ålder och angivna svårigheter i vissa ämnen. I procent.

Ålder		Talar finska					Summa	Antal populationsindivider
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
	Svårigheter i matematik	67	17	9	7	0	100	925
6–9 år	Svårigheter i svenska	80	10	6	3	1	100	931
	Svårigheter i övr läsämnen	79	13	4	3	1	100	782
Samtliga	6–9 år	44	15	10	26	5	100	8 776
	Svårigheter i matematik	47	22	10	20	1	100	778
	Svårigheter i svenska	65	8	8	17	2	100	341
10–12 år	Svårigheter i främmande språk	68	13	7	11	1	100	528
	Svårigheter i övr läsämnen	71	12	6	8	3	100	459
Samtliga	10–12 år	38	22	10	27	3	100	6 884
	Svårigheter i matematik	40	22	16	22	0	100	600
	Svårigheter i svenska	72	17	5	6	0	100	204
13–16 år	Svårigheter i främmande språk	62	19	5	13	1	100	839
	Svårigheter i övr läsämnen	66	11	14	9	0	100	279
Samtliga	13–16 år	38	23	11	26	2	100	6 628
	Svårigheter i matematik	52	31	8	8	1	100	337
	Svårigheter i svenska	88	9	0	3	0	100	140
17–19 år	Svårigheter i främmande språk	61	21	7	11	0	100	453
	Svårigheter i övr läsämnen	64	20	2	14	0	100	178
Samtliga	17–19 år	41	20	10	25	4	100	3 344

tala och skriva finska (se tabeller 4.56 och 4.57).

För varje ämne har elever vilka anger sina svårigheter bero på bristande kunskaper i svenska betydligt bättre kunskaper i finska än de som inte anger denna orsak till sina svårigheter.

Vid jämförelse med kunskaperna i finska för hela gruppen som går eller har gått i skola i Sverige (tabellerna 4.36 och 4.37 avsnitt 4.10.1) finner man att gruppen »vet ej» i tabell 4.56 i större utsträckning behärskar finska i tal. Däremot tycks förmågan att skriva finska vara densamma för de elever vars svårigheter beror på brister i svenskkunskaper som för övriga skolelever i populationen.

4.10.5 Behov av tvåspråkig lärare och kunskaper i svenska och finska

Nu återstår en variabel tillhörande gruppen skolförhållanden i Sverige att redovisa mot kunskaper i svenska och finska: av respondenterna angivet behov av tvåspråkig lärare i undervisningen. Frågan om detta behov ställdes till alla dem som går eller tidigare har gått i skola i Sverige. Som kommer att framgå av tabellerna avser viss del av svaren ett behov som fanns tidigare (många av

Tabell 4.53. Populationsindivider som går eller har gått i skola i Sverige redovisade efter förmåga att skriva finska. Särredovisning efter ålder och angivna svårigheter i vissa ämnen. I procent.*

Ålder		Skriver finska					Summa	Antal populations-individer
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
6–9 år	Svårigheter i matematik	1	3	19	75	2	100	925
	Svårigheter i svenska	3	4	17	75	1	100	931
	Svårigheter i övr läsämnen	3	4	16	77	0	100	782
Samtliga	6–9 år	2	4	15	72	7	100	8 776
10–12 år	Svårigheter i matematik	13	5	23	58	1	100	778
	Svårigheter i svenska	24	9	18	46	3	100	341
	Svårigheter i övr läsämnen	27	7	22	41	3	100	459
Samtliga	10–12 år	7	7	25	58	3	100	6 884
13–16 år	Svårigheter i matematik	19	13	22	45	1	100	600
	Svårigheter i svenska	55	9	21	13	2	100	204
	Svårigheter i övr läsämnen	50	3	19	28	0	100	279
Samtliga	13–16 år	19	11	21	47	2	100	6 628
17–19 år	Svårigheter i matematik	35	21	17	27	0	100	337
	Svårigheter i svenska	56	7	28	9	0	100	140
	Svårigheter i övr läsämnen	47	5	17	31	0	100	178
Samtliga	17–19 år	25	13	19	33	10	100	3 344

* P g a ett förbiseende vid tabellbeställningen finns ej elever med svårigheter i främmande språk redovisade efter förmåga att skriva finska.

Tabell 4.54. Elever med svårigheter i vissa ämnen redovisade efter förmåga att tala svenska. Särredovisning efter angiven orsak till svårigheterna. I procent.

Ämne	Svårigheterna beror på bristande kunskaper i svenska	Talar svenska					Summa	Antal populations-individer
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
Matematik	Ja	3	33	46	17	1	100	733
	Nej	84	12	3	0	1	100	1 262
	Vet ej	44	41	13	1	1	100	554
Svenska	Ja	3	34	46	15	2	100	1 140
	Nej	79	10	7	2	2	100	183
	Vet ej	40	40	18	0	2	100	283
Främmande språk	Ja	10	52	27	11	0	100	511
	Nej	65	26	8	0	1	100	914
	Vet ej	52	35	12	0	1	100	454
Annat läsämne	Ja	4	32	52	11	1	100	1 004
	Nej	68	24	5	1	2	100	349
	Vet ej	34	52	12	1	1	100	332

Tabell 4.55. Elever med svårigheter i vissa ämnen redovisade efter förmåga att skriva svenska. Särredovisning efter angiven orsak till svårigheterna. I procent.

Ämne	Svårigheterna beror på bristande kunskaper i svenska	Skriver svenska						Antal populationsindivider
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	
Matematik	Ja	1	15	34	49	1	100	733
	Nej	64	18	12	3	3	100	1 262
	Vet ej	21	33	32	13	1	100	554
Svenska	Ja	1	13	34	50	2	100	1 140
	Nej	38	31	19	7	5	100	183
	Vet ej	15	23	31	29	2	100	283
Främmande språk	Ja	2	43	35	20	0	100	511
	Nej	49	36	10	4	1	100	914
	Vet ej	26	36	34	3	1	100	454
Annat läsämne	Ja	2	15	35	47	1	100	1 004
	Nej	41	32	14	9	4	100	349
	Vet ej	8	38	34	20	0	100	332

populationens individer har ju redan avslutat sin skolgång i Sverige), under det att språkkunskaperna avser den aktuella situationen.

Tabellerna 4.58 och 4.59 ger för det första ett klart samband mellan angivet behov av tvåspråkig lärare och kunskaper i svenska. Inom varje åldersgrupp är svenskkunskaperna under genomsnittet för de elever som nu anser sig behöva hjälp, och kunskaperna ligger över gruppens genomsnitt för dem som varken nu eller tidigare anser sig behöva eller ha behövt det. De osäkra individerna, dvs. de som har svarat »vet ej», uppvisar genomgående sämre kunskaper i svenska än hela gruppen, något som även utmärker dem som tidigare har fått hjälp.

För det andra rymmer tabellerna en något förvånande information: av dem som nu anser sig ha behov av tvåspråkig lärare har omkring hälften av 10–16-åringarna samtidigt redovisat åtminstone tämligen bra kunskaper i svenska! Detta skulle kunna tänkas förklaras dels av att man har överskattat sitt behov av dylik hjälp och mer redovisat ett önskemål, dels av att frågeställningarna inte är jämförbara. Dvs. att man obehindrat kan tala svenska behöver inte nöd-

Tabell 4.56. Elever med svårigheter i vissa ämnen redovisade efter förmåga att tala finska. Särredovisning efter angiven orsak till svårigheterna. I procent.

Ämne	Svårigheterna beror på bristande kunskaper i svenska	Talar finska						Antal populationsindivider
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	
Matematik	Ja	85	12	2	0	1	100	733
	Nej	33	26	14	26	1	100	1 262
	Vet ej	57	19	13	10	0	100	554
Svenska	Ja	89	9	1	0	1	100	1 140
	Nej	43	5	12	38	2	100	183
	Vet ej	55	19	14	12	0	100	283
Främmande språk	Ja	86	10	2	1	1	100	511
	Nej	51	21	9	19	0	100	914
	Vet ej	64	19	6	11	0	100	454
Annat läsämne	Ja	88	8	2	1	1	100	1 004
	Nej	36	20	16	25	3	100	349
	Vet ej	62	21	10	7	0	100	332

Tabell 4.57. Elever med svårigheter i vissa ämnen redovisade efter förmåga att skriva finska. Särredovisning efter angiven orsak till svårigheterna. I procent.

Ämne	Svårigheterna beror på bristande kunskaper i svenska	Skriver finska					Summa	Antal populationsindivider
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
Matematik	Ja	23	7	14	54	2	100	733
	Nej	5	10	22	62	1	100	1 262
	Vet ej	13	4	23	59	0	100	554
Svenska	Ja	20	6	18	54	2	100	1 140
	Nej	12	7	17	62	2	100	183
	Vet ej	14	2	21	62	1	100	283
Främmande språk	Ja	65	10	13	20	1	100	511
	Nej	31	8	17	43	1	100	914
	Vet ej	27	10	29	34	0	100	454
Annat läsämne	Ja	25	6	16	52	1	100	1 004
	Nej	11	4	14	69	2	100	349
	Vet ej	15	4	26	55	0	100	332

Tabell 4.58. Populationsindivider som går eller har gått i skola i Sverige redovisade efter förmåga att tala svenska. Särredovisning efter ålder och angivet behov av tvåspråkig lärare. I procent.

Ålder	Behov av tvåspråkig lärare	Talar svenska					Summa	Antal populationsindivider
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
	Ja, nu	12	31	45	10	2	100	1 169
	Ja, tidigare	45	43	11	0	1	100	1 104
6–9 år	Nej	87	10	1	0	2	100	5 290
	Vet ej	42	44	12	1	1	100	602
	Uppgift saknas	21	7	4	2	66	100	611
Samtliga	6–9 år	64	19	9	2	6	100	8 776
	Ja, nu	29	37	34	0	0	100	285
	Ja, tidigare	60	33	5	1	1	100	1 976
10–12 år	Nej	96	2	1	0	1	100	4 189
	Vet ej	75	19	2	0	4	100	226
	Uppgift saknas	40	4	3	0	53	100	206
Samtliga	10–12 år	80	13	4	0	3	100	6 882
	Ja, nu	35	29	36	0	0	100	148
	Ja, tidigare	59	34	6	0	1	100	2 012
13–16 år	Nej	95	4	0	0	1	100	4 149
	Vet ej	71	19	10	0	0	100	135
	Uppgift saknas	26	2	0	0	72	100	183
Samtliga	13–16 år	80	14	3	0	3	100	6 627
	Ja, nu	0	0	100	0	0	100	13
	Ja, tidigare	64	27	8	1	0	100	992
17–19 år	Nej	92	4	1	1	2	100	1 874
	Vet ej	69	17	10	4	0	100	127
	Uppgift saknas	4	1	0	1	94	100	340
Samtliga	17–19 år	74	11	3	1	11	100	3 246

Tabell 4.59. Populationsindivider som går eller har gått i skola i Sverige redovisade efter förmåga att skriva svenska. Särredovisning efter ålder och angivet behov av tvåspråkig lärare. I procent.

Ålder	Behov av tvåspråkig lärare	Skriver svenska					Summa	Antal populationsindivider
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
	Ja, nu	4	12	24	57	3	100	1 169
	Ja, tidigare	20	41	31	6	2	100	1 104
6–9 år	Nej	48	18	9	17	8	100	5 290
	Vet ej	12	20	17	41	10	100	602
	Uppgift saknas	14	3	3	9	71	100	611
Samtliga	6–9 år	34	19	14	22	11	100	8 776
	Ja, nu	23	23	48	6	0	100	285
	Ja, tidigare	41	44	14	0	1	100	1 976
10–12 år	Nej	86	10	2	0	2	100	4 189
	Vet ej	64	27	7	0	2	100	226
	Uppgift saknas	34	8	5	0	53	100	206
Samtliga	10–12 år	68	21	8	0	3	100	6 882
	Ja, nu	23	24	50	3	0	100	148
	Ja, tidigare	47	40	12	0	1	100	2 012
13–16 år	Nej	91	6	1	1	1	100	4 149
	Vet ej	48	32	13	7	0	100	135
	Uppgift saknas	24	5	0	0	71	100	183
Samtliga	13–16 år	74	17	5	1	3	100	6 627
	Ja, nu	0	0	31	69	0	100	13
	Ja, tidigare	51	30	14	5	0	100	992
17–19 år	Nej	90	6	1	2	1	100	1 874
	Vet ej	48	28	10	14	0	100	127
	Uppgift saknas	4	0	1	1	94	100	340
Samtliga	17–19 år	68	15	5	4	10	100	3 246

vändigt innebära att man verkligen inte har ett behov av hjälp av tvåspråkig lärare för att klara skolarbetet.

För det tredje ger tabellerna ett, gentemot det ovanstående sagda, motsägande intryck: De som nu inte har behov av hjälp av tvåspråkig lärare men tidigare anser sig ha haft det har i betydande grad sämre kunskaper i svenska än de som aldrig anser sig ha haft ett dylikt behov. Visserligen rymmer den senare gruppen ett stort antal elever som är födda här och aldrig har haft några språkproblem, men en risk för underskattning av de aktuella behoven i detta avseende är uppenbar; man hade stora språkproblem i skolan i samband med emigrationen, men man har successivt lärt sig klara skolarbetet med svenskan som undervisningsspråk. Beroende på vilken situation respondenten refererar till, kan helt olika bedömningar av behoven av hjälp av tvåspråkig lärare i skolarbetet göras. Hur stort det nuvarande behovet i detta avseende verkligen är kan sålunda knappast utläsas från svaren på denna direkta fråga.

De avgjort bästa kunskaperna i finska har de som har anmält aktuellt eller tidigare behov av tvåspråkig lärare. Dock finns det några procent som nu anser sig ha detta behov och samtidigt uppger sig inte alls kunna tala finska, vilket ytterligare understryker den reservation som måste anföras mot frågan angående detta hjälpbehov (se tabeller 4.60 och 4.61).

Av dem som inte uppger detta behov kan ca 40 % ej heller tala finska och kommer förmodligen från enspråkig svensk miljö i Sverige eller i Finland. Övriga ca 60 % är sålunda inflyttade från Finland, vilket ytterligare understryker den risk för underskattning av det aktuella behovet av tvåspråkiga lärare i skolan som tidigare har påpekats i detta avsnitt.

För att ge ytterligare belysning åt samban-

Tabell 4.60. Populationsindivider som går eller har gått i skola i Sverige redovisade efter förmåga att tala finska. Särredovisning efter ålder och angivet behov av tvåspråkig lärare. I procent.

Ålder	Behov av tvåspråkig lärare	Talar finska					Summa	Antal populationsindivider
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
	Ja, nu	81	11	6	1	1	100	1 169
	Ja, tidigare	80	14	5	1	0	100	1 104
6–9 år	Nej	29	16	14	41	0	100	5 290
	Vet ej	66	23	6	4	1	100	602
	Uppgift saknas	13	6	6	10	65	100	611
Samtliga	6–9 år	44	15	10	26	5	100	8 776
	Ja, nu	70	14	9	6	1	100	285
	Ja, tidigare	68	23	7	1	1	100	1 976
10–12 år	Nej	22	23	12	42	1	100	4 189
	Vet ej	46	38	6	10	0	100	226
	Uppgift saknas	11	8	0	30	51	100	206
Samtliga	10–12 år	38	22	10	27	3	100	6 882
	Ja, nu	79	6	0	15	0	100	148
	Ja, tidigare	76	19	5	0	0	100	2 012
13–16 år	Nej	19	26	15	40	0	100	4 149
	Vet ej	55	26	3	13	3	100	135
	Uppgift saknas	5	17	2	7	69	100	183
Samtliga	13–16 år	38	23	11	26	2	100	6 627
	Ja, nu	100	0	0	0	0	100	13
	Ja, tidigare	75	21	2	1	1	100	992
17–19 år	Nej	31	21	12	36	0	100	1 874
	Vet ej	38	41	7	14	0	100	127
	Uppgift saknas	4	3	0	0	93	100	340
Samtliga	17–19 år	41	20	10	25	4	100	3 246

det behov av tvåspråkig lärare och kunskaper i svenska skall här slutligen redovisas två tabeller som omfattar svaren på frågan om man kan läsa en tidning på svenska resp. frågan om man kan förstå ett radio- eller TV-program på svenska (se tabeller 4.62 och 4.63).

I det närmaste hela populationen som är äldre än 9 år tycks både kunna läsa en svensk tidning och följa ett radio- eller TV-program på svenska. De som inte klarar detta har även anmält ett aktuellt behov av tvåspråkig lärare i skolan på några undantag när.

4.11 *Språkmiljö i Sverige och skolutbildning*

I tidigare avsnitt har var för sig variabler rörande sysselsättning och skolutbildning i Sverige redovisats mot nuvarande språkmiljö och språkkunskaper. Härvid har ett likartat mönster kunnat konstateras; individer som inte går i skolan lever i större utsträckning i finskspråkig miljö och har sämre kunskaper i svenska än skolelever. Detta gäller även för de elever som på ett eller annat sätt har svårigheter i skolarbetet jämfört med populationens övriga elever. Det som nu återstår för att bilden skall bli fullständig är en redovisning av sambandet mellan de tidigare var för sig studerade variablerna språkmiljö och språkkunskaper. Detta belyses i tabellerna 4.64–67.

I det närmaste samtliga av dem som enbart talar svenska med sina närmaste har även förmåga att tala språket obehindrat. Endast några procent av de allra yngsta talar blott tämligen bra. Förmågan att skriva svenska är obetydligt sämre, en skillnad som är negligerbar om man bortser från de »normala» svårigheter detta innebär för dem som börjar i årskurs 1 i grundskolan.

Något sämre kunskaper i svenska har de som mest talar svenska med sina närmaste. I det närmaste samtliga talar och skriver dock svenska åtminstone tämligen bra.

Tabell 4.61. Populationsindivider som går eller har gått i skola i Sverige redovisade efter förmåga att skriva finska. Särredovisning efter ålder och angivet behov av tvåspråkig lärare. I procent.

Ålder	Behov av tvåspråkig lärare	Skriver finska						Antal populations-individer
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	
	Ja, nu	3	3	23	69	2	100	1 169
	Ja, tidigare	6	15	31	47	1	100	1 104
6–9 år	Nej	1	2	11	83	3	100	5 290
	Vet ej	1	6	17	72	4	100	602
	Uppgift saknas	0	1	4	27	68	100	611
Samtliga	6–9 år	2	4	15	72	7	100	8 776
	Ja, nu	23	8	26	40	3	100	285
	Ja, tidigare	13	15	36	35	1	100	1 976
10–12 år	Nej	3	4	20	71	2	100	4 189
	Vet ej	2	7	37	54	0	100	226
	Uppgift saknas	0	2	4	43	51	100	206
Samtliga	10–12 år	7	7	25	58	3	100	6 882
	Ja, nu	59	6	11	24	0	100	148
	Ja, tidigare	45	18	22	14	1	100	2 012
13–16 år	Nej	4	8	22	66	0	100	4 149
	Vet ej	29	10	29	29	3	100	135
	Uppgift saknas	5	2	0	24	69	100	183
Samtliga	13–16 år	19	11	21	47	2	100	6 627
	Ja, nu	69	0	0	31	0	100	13
	Ja, tidigare	53	18	20	9	0	100	992
17–19 år	Nej	14	12	21	52	1	100	1 874
	Vet ej	28	14	31	27	0	100	127
	Uppgift saknas	3	1	1	1	94	100	340
Samtliga	17–19 år	25	13	19	33	10	100	3 246

De som talar svenska och finska lika mycket med sina närmaste har för varje åldersgrupp kunskaper i svenska som ungefär överensstämmer med gruppens genomsnittliga kunskaper.

De som till övervägande delen talar finska i hemmet har svenskkunskaper som ligger under gruppens genomsnitt, och ytterligare något sämre har den som endast talar finska med sina närmaste. En stor andel av de sistnämnda har dock goda kunskaper i svenska; så t. ex. redovisar över 70 % av 7–16-åringarna att man åtminstone talar svenska tämligen bra. Andelarna är mindre för de yngsta och äldsta åldersgrupperna samt genomgående mindre för förmågan att skriva svenska.

Sambandet språk med närmaste och kunskaper i finska som det gestaltar sig i ovanstående tabeller utgör spegelbilden av tabellerna 4.64 och 4.65. De som endast talar svenska med sina närmaste kan nästan inte alls tala eller skriva finska och de som endast talar finska hemma har också mycket god förmåga att tala och skriva språket. Dock har den sistnämnda gruppen inte lika goda kunskaper i finska som den förstnämnda har kunskaper i svenska. Exempel: Av de 7–9-åringar som endast talar svenska med sina närmaste talar ca 98 % svenska obehindrat, under det att de i samma åldersgrupp som enbart talar finska med sina närmaste talar finska obehindrat i ca 87 % och tämligen bra i ca 11 %. Här bör sålunda observeras att omkring 10 % av dem av populationens barn som endast talar finska i hemmet inte kan tala språket obehindrat. Ännu sämre ställt är det med förmågan att skriva finska för denna grupp. Så har t. ex. bland 13–16-åringarna mer än en fjärdedel på sin höjd förmåga att skriva finska.

Tabell 4.62. Populationsindivider som går eller har gått i skola i Sverige redovisade efter förmåga att läsa en tidning på svenska. Särredovisning efter ålder och angivet behov av tvåspråkig lärare. I procent.

Ålder	Behov av tvåspråkig lärare	Kan läsa en tidning på svenska			Summa	Antal populations-individer
		Ja	Nej	Uppg sakn		
	Ja, nu	24	71	5	100	1 170
	Ja, tidigare	80	17	3	100	1 104
6–9 år	Nej	70	22	8	100	5 290
	Vet ej	38	56	6	100	602
	Uppgift saknas	18	13	69	100	611
Samtliga	6–9 år	60	30	10	100	8 776
	Ja, nu	77	20	3	100	285
	Ja, tidigare	96	3	1	100	1 976
10–12 år	Nej	99	0	1	100	4 189
	Vet ej	98	0	2	100	226
	Uppgift saknas	47	0	53	100	206
Samtliga	10–12 år	95	2	3	100	6 882
	Ja, nu	82	15	3	100	148
	Ja, tidigare	98	1	1	100	2 012
13–16 år	Nej	99	1	0	100	4 149
	Vet ej	93	7	0	100	135
	Uppgift saknas	28	0	72	100	183
Samtliga	13–16 år	97	1	2	100	6 627
	Ja, nu	69	31	0	100	13
	Ja, tidigare	98	2	0	100	992
17–19 år	Nej	98	2	0	100	1 874
	Vet ej	83	14	3	100	127
	Uppgift saknas	5	1	94	100	340
Samtliga	17–19 år	88	2	10	100	3 246

Tabell 4.63. Populationsindivider som går eller har gått i skola i Sverige redovisade efter förmåga att förstå ett radio- eller TV-program på svenska. Särredovisning efter ålder och angivet behov av tvåspråkig lärare. I procent.

Ålder	Behov av tvåspråkig lärare	Kan förstå ett radio- eller TV-program på svenska			Summa	Antal populations-individer
		Ja	Nej	Uppg sakn		
	Ja, nu	72	24	4	100	1 170
	Ja, tidigare	97	1	2	100	1 104
6–9 år	Nej	97	1	2	100	5 290
	Vet ej	91	6	3	100	602
	Uppgift saknas	32	1	67	100	611
Samtliga	6–9 år	89	4	7	100	8 776
	Ja, nu	80	17	3	100	285
	Ja, tidigare	99	0	1	100	1 976
10–12 år	Nej	98	0	2	100	4 189
	Vet ej	96	0	4	100	226
	Uppgift saknas	43	0	57	100	206
Samtliga	10–12 år	96	1	3	100	6 882
	Ja, nu	100	0	0	100	148
	Ja, tidigare	99	1	0	100	2 012
13–16 år	Nej	99	1	0	100	4 149
	Vet ej	93	7	0	100	135
	Uppgift saknas	26	0	74	100	183
amtliga	13–16 år	97	1	2	100	6 627

Tabell 4.63. Forts.

Ålder	Behov av tvåspråkig lärare	Kan förstå ett radio- eller TV-program på svenska: Ja	Nej	Uppg sakn	Summa	Antal populations-individer
	Ja, nu	69	31	0	100	13
	Ja, tidigare	98	1	1	100	992
17–19 år	Nej	98	1	1	100	1 874
	Vet ej	90	7	3	100	127
	Uppgift saknas	5	1	94	100	340
Samtliga	17–19 år	88	2	10	100	3 246

Tabell 4.64. Populationen efter förmåga att tala svenska. Särredovisning efter ålder och språk med närmaste. I procent.

Ålder	Språk med närmaste	Talar svenska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg sakn	Summa	Antal populations-individer
	Endast svenska	91	6	1	0	2	100	4 400
	Mest svenska	80	14	6	0	0	100	572
	Endast finska	3	10	32	53	2	100	4 551
3–6 år	Mest finska	15	34	41	8	2	100	2 324
	Lika mycket svenska och finska	40	43	16	0	1	100	1 704
	Uppgift saknas	3	2	1	3	91	100	503
Samtliga	3–6 år	40	16	20	19	5	100	14 054
	Endast svenska	98	0	0	0	2	100	4 758
	Mest svenska	90	7	1	0	2	100	1 768
	Endast finska	35	35	23	6	1	100	2 408
7–12 år	Mest finska	53	32	13	1	1	100	2 815
	Lika mycket svenska och finska	75	21	2	0	2	100	3 213
	Uppgift saknas	11	2	0	0	87	100	437
Samtliga	7–12 år	72	17	6	1	4	100	15 396
	Endast svenska	96	2	0	0	2	100	2 215
	Mest svenska	93	6	0	0	1	100	685
	Endast finska	45	38	13	3	1	100	1 070
13–16 år	Mest finska	72	24	4	0	0	100	1 096
	Lika mycket svenska och finska	88	11	1	0	0	100	1 491
	Uppgift saknas	0	0	0	0	100	100	122
Samtliga	13–16 år	80	14	3	0	3	100	6 679
	Endast svenska	94	5	1	0	0	100	1 282
	Mest svenska	87	11	1	0	1	100	327
	Endast finska	25	17	34	24	0	100	1 629
17–19 år	Mest finska	53	31	16	0	0	100	697
	Lika mycket svenska och finska	81	11	2	3	3	100	752
	Uppgift saknas	2	0	3	1	94	100	350
Samtliga	17–19 år	57	13	14	8	8	100	5 037

Tabell 4.65. Populationen efter förmåga att skriva svenska. Särredovisning efter ålder och språk med närmaste. I procent.

Ålder	Språk med närmaste	Skriver svenska					Summa	Antal populations-individer
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
	Endast svenska	79	7	3	6	5	100	4 758
	Mest svenska	59	21	6	8	6	100	1 768
	Endast finska	21	28	24	24	3	100	2 408
7–12 år	Mest finska	30	31	18	18	3	100	2 815
	Lika mycket svenska och finska	46	28	11	12	3	100	3 213
	Uppgift saknas	9	2	0	1	88	100	437
Samtliga	7–12 år	50	20	11	12	7	100	15 396
	Endast svenska	93	3	0	1	3	100	2 215
	Mest svenska	87	10	2	0	1	100	685
	Endast finska	38	38	18	4	2	100	1 070
13–16 år	Mest finska	62	27	11	0	0	100	1 096
	Lika mycket svenska och finska	76	21	3	0	0	100	1 491
	Uppgift saknas	0	0	0	0	100	100	122
Samtliga	13–16 år	73	17	6	1	3	100	6 679
	Endast svenska	92	4	3	1	0	100	1 282
	Mest svenska	79	13	7	0	1	100	327
	Endast finska	16	16	22	45	1	100	1 629
17–19 år	Mest finska	46	25	16	12	1	100	697
	Lika mycket svenska och finska	73	15	6	6	0	100	752
	Uppgift saknas	1	0	4	1	94	100	350
Samtliga	17–19 år	51	13	12	17	7	100	5 037

Tabell 4.66. Populationen efter förmåga att tala finska. Särredovisning efter ålder och språk med närmaste. I procent.

Ålder	Språk med närmaste	Talar finska					Summa	Antal populations-individer
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
	Endast svenska	0	0	4	35	1	100	4 400
	Mest svenska	10	38	38	15	2	100	572
	Endast finska	87	10	2	0	1	100	4 551
3–6 år	Mest finska	79	18	3	0	0	100	2 324
	Lika mycket svenska och finska	62	29	8	1	0	100	1 704
	Uppgift saknas	2	1	0	6	91	100	503
Samtliga	3–6 år	49	11	5	31	4	100	14 054
	Endast svenska	1	3	12	83	1	100	4 758
	Mest svenska	16	43	36	5	0	100	1 768
	Endast finska	87	11	1	0	1	100	2 408
7–12 år	Mest finska	74	21	4	0	1	100	2 815
	Lika mycket svenska och finska	57	34	7	1	1	100	3 213
	Uppgift saknas	5	0	2	8	85	100	437
Samtliga	7–12 år	41	18	11	27	3	100	15 396

Tabell 4.66. Forts.

Ålder	Språk med närmaste	Talar finska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg sakn	Summa	Antal populations individer
	Endast svenska	1	6	17	76	0	100	2 215
	Mest svenska	17	52	28	3	0	100	685
	Endast finska	88	10	1	0	1	100	1 070
13–16 år	Mest finska	67	31	2	0	0	100	1 096
	Lika mycket svenska och finska	51	41	8	0	0	100	1 491
	Uppgift saknas	0	0	0	0	100	100	122
Samtliga	13–16 år	39	23	11	25	2	100	6 679
	Endast svenska	9	4	18	68	1	100	1 282
	Mest svenska	31	57	12	0	0	100	327
	Endast finska	96	3	0	0	1	100	1 629
17–19 år	Mest finska	85	14	0	0	1	100	697
	Lika mycket svenska och finska	56	40	3	0	1	100	752
	Uppgift saknas	6	0	0	0	94	100	350
Samtliga	17–19 år	56	14	6	17	7	100	5 037

Tabell 4.67. Populationen efter förmåga att skriva finska. Särredovisning efter ålder och språk med närmaste. I procent.

Ålder	Språk med närmaste	Skriver finska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg sakn	Summa	Antal populations-individer
	Endast svenska	0	1	2	96	1	100	4 758
	Mest svenska	0	3	21	73	3	100	1 768
	Endast finska	11	13	30	44	2	100	2 408
7–12 år	Mest finska	6	9	33	49	3	100	2 815
	Lika mycket svenska och finska	4	7	29	58	2	100	3 213
	Uppgift saknas	0	0	2	12	86	100	437
Samtliga	7–12 år	4	6	20	66	4	100	15 396
	Endast svenska	1	1	6	91	1	100	2 215
	Mest svenska	6	13	34	46	1	100	685
	Endast finska	58	14	17	10	1	100	1 070
13–16 år	Mest finska	36	15	27	21	1	100	1 096
	Lika mycket svenska och finska	14	19	37	30	0	100	1 491
	Uppgift saknas	0	0	0	0	100	100	122
Samtliga	13–16 år	19	11	21	47	2	100	6 679
	Endast svenska	7	3	10	79	1	100	1 282
	Mest svenska	18	25	41	15	1	100	327
	Endast finska	85	6	6	2	1	100	1 629
17–19 år	Mest finska	60	13	18	9	0	100	697
	Lika mycket svenska och finska	34	18	30	18	0	100	752
	Uppgift saknas	6	0	0	0	94	100	350
Samtliga	17–19 år	44	9	14	26	7	100	5 037

5 Bakgrundsdata och nuvarande förhållanden

5.1 *Inledning*

De variabler som presenterats i föregående kapitel rörande nuvarande sysselsättning, aktuell och tidigare skolsituation i Sverige, språkmiljö i Sverige och nuvarande språkkunskaper skall i detta kapitel sammanställas med insamlade bakgrundsdata. Härvid kommer ett avsnitt att ägnas åt varje ovan nämnd variabelgrupp. Hela populationen kommer att omfattas av redovisningen utom vad gäller tabeller beskrivande skolsituationen i Sverige, där enbart de individer som går eller har gått i skola i Sverige ingår.

Redovisningen och kommentarerna kommer främst att inriktas på skiljaktigheter mellan grupper av individer med olika värden för resp. bakgrundsvariabel med avseende på variabler rörande nuvarande förhållanden.

5.2 *Kön och nuvarande sysselsättning*

Studerar man fördelningen för sysselsättningsvariabeln för pojkar och flickor för sig, finner man ingen slående skillnad mellan könen i detta avseende (se tabell 5.1).

Fördelningen på olika sysselsättningsalternativ är i det närmaste identisk för pojkar och flickor. Dock finns det vissa skillnader för några av de alternativ som totalt sett representerar få individer. Mer än dubbelt så många flickor som pojkar är utan sysselsättning. Däremot är det dubbelt så många pojkar som går i yrkesskola och bedriver annan utbildning även om tabellens siffror inte visar detta på grund av avrundningar till hela procenttal.

5.3 *Bakgrundsdata och skolförhållanden i Sverige*

5.3.1 Flyttningsår och stödåtgärder från svensk skola

Av de omkring 6 500 som redovisat svårigheter i skolarbetet på grund av bristande kunskaper i svenska är knappt 10 % födda i Sverige. Dessa har i mindre omfattning erhållit hjälp av tvåspråkig lärare än de elever som är inflyttade från Finland. Den nuvarande hjälpen är störst för dem som har flyttat hit under senare år, men även den totala hjälpinsatsen från skolans sida tycks ha ökat under senare år. Detta kan bäst utläsas ur tabell 5.2, kolumnen »får hjälp varken nu eller tidigare», som stadigt avtar ju närmare i tiden flyttningen ligger.

Även stödundervisningen har ökat i omfattning för de finska barn och ungdomar som har eller har haft svårigheter i skolarbetet på grund av bristande kunskaper i svenska, vilket framgår av tabell 5.3 Däremot tycks det inte vara någon skillnad mellan dem som är födda här och dem som har immigrerat vad beträffar det nuvarande deltagandet. Dock får de som varit i Sverige ning än de som har varit här längre tid.

Tabell 5.1. Populationens pojkar och flickor redovisade var för sig efter nuvarande sysselsättning. I procent.

	Pojkar	Flickor
Ännu ej börjat skolan	29	29
Förskola	5	4
Grundskola	48	48
Realskola	1	1
Gymnasium	1	1
Fackskola	1	1
Yrkesskola	2	2
Annan utbildning	2	1
Yrkesverksamma	7	8
Utan sysselsättning	1	2
Uppgift saknas	3	3
Summa	100	100
Antal populationsindivider	20 270	20 856

Tabell 5.4 nedan utvisar att något motsvarande samband mellan inflyttningsår och hjälpklass inte finns. I stort sett lika stor andel av eleverna går nu i hjälpklass oberoende av hur länge de har varit här. Ser man däremot även till svaren avseende tidigare perioder i skolan tycks frekvensen hjälpklasselever ha minskat under senare år. Detta stämmer väl överens med de två föregående tabellerna där motsvarande ökning kunde iakttagas under de senaste åren för de alternativa stödåtgärderna tvåspråkig lärare och stödundervisning.

5.3.2 Flyttningsår och svårigheter i vissa ämnen

Tabellerna 5.5–5.8 nedan beskriver sambandet mellan inflyttningsår och av eleverna själva uppgiven orsak till svårigheter i enskilda ämnen. Varje tabell omfattar enbart de elever som angivit att de har svårigheter med just det ämnet eller ämnesgruppen.

Av tabellernas högra kolumn framgår att en större andel av elever med svårigheter i matematik är född i Sverige jämfört med motsvarande andelar för de övriga ämnena. Skillnaden är signifikant och torde, så som tidigare tabeller har utvisat, bero på att matematik är det ämne som är minst »känsligt» för brister i elevernas svenskkunskaper. Studerar man tabellernas ja-kolumner finner man vidare att en mycket stor andel av de elever som invandrat under de allra senaste åren anser sina svårigheter med ämnet i fråga bero på svårigheter med svenska språket. Något förvånande har en större andel av invandrarna under 1967 och med svårigheter i matematik angivit denna orsak än invandrarna under samma år men med svårigheter i främmande språk. Redovisningsgrupperna är dock små och denna omkastade ordning mellan dessa ämnen jämfört med tidigare tabeller kan bero på det relativt stora slumpfelet. I övrigt utvisar ja-kolumnen ett klart samband; ju när-

Tabell 5.2. Populationsindivider med svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska redovisade efter erhållen hjälp av tvåspråkig lärare. Särredovisning efter flyttningsår till Sverige. I procent.

	Får hjälp av tvåspråkig lärare					
	För närvarande	Tidigare	Varken nu eller tidigare	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
Födda i Sverige	6	14	73	7	100	520
Inflyttningsår						
1967	14	27	54	5	100	388
1966	8	33	54	5	100	860
1964–65	3	33	61	3	100	2 379
1962–63	4	24	70	2	100	867
1959–61	2	20	76	2	100	1 075
1958 eller tidigare	0	8	88	4	100	414
Uppgift saknas	24	9	62	5	100	92
Totalt	5	26	66	3	100	6 595

Tabell 5.3. Populationsindivider med svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska redovisade efter deltagande i stödundervisning. Särredovisning efter flyttningsår till Sverige. I procent.

	Får stödundervisning					
	För närvarande	Tidigare	Varken nu eller tidigare	Uppg saknas	Summa	Antal populations-individer
Födda i Sverige	21	27	44	8	100	520
Inflyttningsår						
1967	23	27	42	8	100	388
1966	11	40	44	5	100	860
1964–65	9	42	43	6	100	2 379
1962–63	7	42	48	3	100	867
1959–61	5	35	58	2	100	1 075
1958 eller tidigare	1	24	73	2	100	414
Uppgift saknas	38	14	43	5	100	92
Totalt	10	37	48	5	100	6 595

Tabell 5.4. Populationsindivider med svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska redovisade efter huruvida man har gått i hjälpklass eller ej. Särredovisning efter flyttningsår till Sverige. I procent.

	Går i hjälpklass					
	För närvarande	Tidigare	Varken nu eller tidigare	Uppg saknas	Summa	Antal populations-individer
Födda i Sverige	6	16	71	7	100	520
Inflyttningsår						
1967	8	3	87	2	100	388
1966	5	6	86	3	100	860
1964–65	7	7	83	3	100	2 379
1962–63	7	11	79	3	100	867
1959–61	6	18	74	2	100	1 075
1958 eller tidigare	4	17	77	2	100	414
Uppgift saknas	0	14	81	5	100	92
Totalt	7	10	80	3	100	6 595

Tabell 5.5. Elever med svårigheter att följa undervisningen i matematik redovisade efter orsak till svårigheterna. Särredovisning efter flyttningsår till Sverige. I procent.

	Svårigheterna beror på bristande kunskaper i svenska					
	Ja	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populations-individer
Födda i Sverige	12	67	13	8	100	717
Inflyttningsår						
1967	83	4	10	3	100	126
1966	59	20	20	1	100	287
1964–65	43	26	26	5	100	640
1962–63	15	47	35	3	100	174
1959–61	15	51	31	3	100	384
1958 eller tidigare	1	88	11	0	100	287
Uppgift saknas	25	42	25	8	100	52
Totalt	27	47	21	5	100	2 667

Tabell 5.6. Elever med svårigheter att följa undervisningen i svenska redovisade efter orsak till svårigheterna. Särredovisning efter flyttningsår till Sverige. I procent.

	Svårigheterna beror på bristande kunskaper i svenska					Antal populations-individer
	Ja	Nej	Vet ej	Uppg sakn	Summa	
Födda i Sverige	38	32	22	8	100	262
Inflyttningsår						
1967	92	2	4	2	100	213
1966	94	3	3	0	100	288
1964–65	76	4	17	3	100	527
1962–63	64	11	25	0	100	122
1959–61	42	8	50	0	100	157
1958 eller tidigare	0	78	11	11	100	39
Uppgift saknas	60	20	10	10	100	43
Totalt	69	11	17	3	100	1 651

Tabell 5.7. Elever med svårigheter att följa undervisningen i främmande språk redovisade efter orsak till svårigheterna. Särredovisning efter flyttningsår till Sverige. I procent.

	Svårigheterna beror på bristande kunskaper i svenska					Antal populations-individer
	Ja	Nej	Vet ej	Uppg sakn	Summa	
Födda i Sverige	7	64	21	8	100	253
Inflyttningsår						
1967	60	20	15	5	100	174
1966	61	22	15	2	100	256
1964–65	28	43	25	4	100	554
1962–63	9	63	22	6	100	236
1959–61	13	40	42	5	100	241
1958 eller tidigare	2	73	19	6	100	209
Uppgift saknas	34	49	8	9	100	52
Totalt	26	46	23	5	100	1 975

Tabell 5.8. Elever med svårigheter att följa undervisningen i övriga läsämnen redovisade efter orsak till svårigheterna. Särredovisning efter flyttningsår till Sverige. I procent.

	Svårigheterna beror på bristande kunskaper i svenska					Antal populations-individer
	Ja	Nej	Vet ej	Uppg sakn	Summa	
Födda i Sverige	29	50	19	2	100	270
Inflyttningsår						
1967	90	4	4	2	100	204
1966	82	4	11	3	100	309
1964–65	66	7	23	4	100	501
1962–63	37	37	24	2	100	165
1959–61	38	18	38	6	100	149
1958 eller tidigare	14	68	18	0	100	95
Uppgift saknas	67	11	22	0	100	39
Totalt	58	20	19	3	100	1 732

mare i tiden flyttningen ligger desto större betydelse tillmäter eleverna de bristande i svenskkunskaperna för svårigheterna med resp. ämnen.

Vidare bör observeras att ju längre tid man har varit i Sverige desto osäkrare tycks man bli om orsaken till skolsvårigheterna. Andelen vet ej-svar ökar markant med antalet år man bott i landet.

5.3.3 Flyttningsår och angivet behov av tvåspråkig lärare

Vid samkörning av variabeln flyttningsår och svaren på frågan huruvida man nu anser sig behöva eller tidigare har ansett sig behöva hjälp i skolarbetet av tvåspråkig lärare, förväntar man sig att de som varit i Sverige kortast tid har det största aktuella behovet. Bl. a. detta utvisar tabell 5.9

Tabellen visar även att det existerar ett visst behov, om dock mycket litet 5–10 %), bland de elever som är finska medborgare och födda i Sverige.

Ser man till grupperna som anser sig varken nu eller tidigare behöva eller ha behövt hjälp av tvåspråkig lärare finner man att denna grupp ökar ju längre tid man har varit i Sverige. Detta kan ha två orsaker; för det första kan språkstrukturen bland de

Tabell 5.9. Populationsindivider som går eller har gått i skola i Sverige redovisade efter angivet behov av tvåspråkig lärare. Särredovisning efter ålder och flyttningsår till Sverige. I procent.

	Behov av tvåspråkig lärare						
	För närvarande	Ej nu, men tid.	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
6– 9 år: Födda i Sverige	5	4	72	7	12	100	4 299
Flyttn år 1967	41	20	33	5	1	100	265
1966	35	32	27	5	1	100	541
1964–65	23	23	45	7	2	100	1 831
1962–63	15	16	55	12	2	100	781
1961 eller tidigare	10	15	66	6	3	100	962
Uppgift saknas	18	0	82	0	0	100	96
Samtliga 6–9 år	13	13	60	7	7	100	8 778
10–12 år: Födda i Sverige	2	9	81	2	6	100	2 663
Flyttn år 1967	19	32	49	0	0	100	161
1966	19	55	18	8	0	100	419
1964–65	5	61	32	2	0	100	1 233
1962–63	1	41	51	6	1	100	629
1959–61	3	26	66	5	0	100	1 320
1958 eller tidigare	0	19	71	7	3	100	410
Uppgift saknas	0	36	55	0	9	100	47
Samtliga 10–12 år	4	29	61	3	3	100	6 882
13–16 år: Födda i Sverige	2	3	85	1	9	100	1 623
Flyttn år 1967	18	47	32	3	0	100	148
1966	11	50	38	1	0	100	367
1964–65	3	65	26	5	1	100	1 157
1962–63	1	50	47	1	1	100	633
1959–61	0	37	61	1	1	100	1 164
1958 eller tidigare	1	12	85	2	0	100	1 414
Uppgift saknas	4	36	57	0	3	100	123
Samtliga 13–16 år	2	30	63	2	3	100	6 628
17–19 år: Födda i Sverige	0	1	36	2	61	100	533
Flyttn år 1967	4	16	69	8	3	100	114
1966	5	51	39	5	0	100	78
1964–65	1	53	42	3	1	100	469
1962–63	0	43	53	4	0	100	401
1959–61	0	52	43	5	0	100	514
1958 eller tidigare	0	20	76	3	1	100	1 197
Uppgift saknas	0	26	74	0	0	100	35
Samtliga 17–19 år	0	30	56	4	10	100	3 345

invandrande barnen ha förändrats dvs. en förskjutning i invandringen har skett mot mer enspråkigt finska barn, och för det andra kan det bero på minnesfel, dvs. man kommer inte exakt ihåg de svårigheter man hade och därmed inte det eventuella behov av tvåspråkig lärare som fanns. Mot den senare förklaringen står dock det faktum att andelen vet ej-svar är konstant över alla flyttningsår.

5.3.4 Föräldrarnas språk och barnens svårigheter i skolan

Till bakgrundsdata räknas även uppgifter om det språk populationsindividernas föräldrar för närvarande talar. I tabell 5.10 är denna variabel jämte åldern samkörd med svaren på frågan angående nuvarande eller tidigare svårigheter att följa skolarbetet på grund av bristande kunskaper i svenska. De individer som ingår i tabellan är enbart de som går eller har gått i skola i Sverige och de svårigheter som avses är såväl aktuella som »gamla», medan föräldrarnas språkkunskaper enbart avser den aktuella situationen.

För samtliga åldersgrupper finns ett likartat samband mellan föräldrarnas språk och barnens svårigheter i skolan. Svårigheterna är störst där båda föräldrarna enbart talar finska, näst störst i de familjer där en förälder talar enbart finska. Därefter minskar andelen elever med svårigheter i skolan med tilltagande svenskkunskaper hos föräldrarna, för att vara minst för de elever vars föräldrar talar enbart svenska.

En jämförelse mellan olika åldersgrupper av t. ex. grupperna »båda föräldrarna talar finska och svenska åtminstone hjälpligt» ger att andelen elever med skolsvårigheter ökas med åldern. Detta torde *inte* bero på att äldre elever är mer beroende av sina föräldrars kunskaper i svenska i sitt skolarbete. Snarare torde det vara så att de redovisade svårigheterna är att hänföra några år tillbaka i tiden, då föräldrarna kanske ej kunde någon svenska och ej heller eleven själv. Sedan dess har emellertid både föräldrar och barn förkovrat sig i svenska språket, och tabellen avser ju föräldrarnas nuvarande språkkunskaper.

5.3.5 Föräldrarnas språk och barnens behov av tvåspråkig lärare.

Efter att ha sett tabellen i föregående avsnitt förväntar man sig att graderingen av föräldrarnas språkkunskaper direkt skall avspeglas i det anmälda behovet av tvåspråkig lärare i skolan. Det är även vad tabell 5.11 utvisar, nämligen att det nuvarande behovet av tvåspråkig lärare avtar med tilltagande kunskaper i svenska hos föräldrarna.

5.3.6 Bostadsort och skolförhållanden i Sverige

Antalet populationsindivider per län som har eller har haft svårigheter i skolarbetet på grund av bristande kunskaper i svenska är alltför litet för att bilda underlag för en meningsfylld redovisning av skolans stödåtgärder inom varje enskilt län. (Frågor angående hjälp av tvåspråkig lärare, stödundervisning m. m. ställdes enbart till elever som redovisat svårigheter.) En statistiskt säkerställd iakttagelse kan dock göras. Hjälp av tvåspråkig lärare i skolan förekommer i större utsträckning i Norrbotten än i riket i övrigt (se tabell 5.12).

Andelen populationsindivider med nuvarande eller tidigare svårigheter i svensk skola på grund av brister i kunskaperna i svenska är som framgår av tabellen nedan minst i Stockholms län (med undantag för Gotland som dock har alltför få individer för att ge en säker skattning). Även Kristianstads, Kopparbergs och Västerbottens län har en förhållandevis liten andel. Jämförelsevis stor frekvens finländska elever med skolsvårigheter har däremot Jönköpings, Blekinge, Skaraborgs och Jämtlands län. Det största *antalet* populationsindivider med svårigheter i skolan på grund av bristande kunskaper i svenska återfinns däremot i Stockholms län som har ca 1 000 elever i denna situation.

Behovet av tvåspråkig lärare, som ele-

6—914504

Tabell 5.10. Populationsindivider som går eller har gått i skola i Sverige redovisade efter svårigheter i skolan. Särredovisning efter ålder och föräldrarnas språk. I procent.

Ålder	Föräldrarnas språk	Svårigheter i skolan p g a bristande svenskkunskaper				Antal populationsindivider
		Ja	Nej	Uppg sakn	Summa	
6–9 år:	Båda föräldrarna talar finska och svenska obehindrat	5	86	9	100	664
	Båda föräldrarna talar finska och svenska minst tämligen bra	9	83	8	100	1 271
	Båda föräldrarna talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	25	63	12	100	3 068
	En förälder talar enbart finska	49	40	11	100	946
	En förälder talar enbart svenska	2	95	3	100	867
	Båda föräldrarna talar enbart finska	77	15	8	100	433
	Båda föräldrarna talar enbart svenska	1	95	4	100	427
	Uppgift saknas	15	40	45	100	1 100
Samtliga 6–9 år		22	64	14	100	8 778
10–12 år:	Båda föräldrarna talar finska och svenska obehindrat	8	88	4	100	425
	Båda föräldrarna talar finska och svenska minst tämligen bra	15	83	2	100	1 118
	Båda föräldrarna talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	32	62	6	100	2 451
	En förälder talar enbart finska	48	44	8	100	694
	En förälder talar enbart svenska	4	90	6	100	544
	Båda föräldrarna talar enbart finska	69	22	9	100	485
	Båda föräldrarna talar enbart svenska	1	96	3	100	492
	Uppgift saknas	20	58	22	100	673
Samtliga 10–12 år		26	67	7	100	6 882
13–16 år:	Båda föräldrarna talar finska och svenska obehindrat	4	95	1	100	427
	Båda föräldrarna talar finska och svenska minst tämligen bra	12	87	1	100	1 090
	Båda föräldrarna talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	37	60	3	100	2 316
	En förälder talar enbart finska	60	37	3	100	647
	En förälder talar enbart svenska	4	94	2	100	750
	Båda föräldrarna talar enbart finska	72	27	1	100	389
	Båda föräldrarna talar enbart svenska	1	98	1	100	379
	Uppgift saknas	22	56	22	100	619
Samtliga 13–16 år		28	68	4	100	6 629
17–19 år:	Båda föräldrarna talar finska och svenska obehindrat	4	92	4	100	108
	Båda föräldrarna talar finska och svenska minst tämligen bra	24	74	2	100	562
	Båda föräldrarna talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	41	56	3	100	1 062
	En förälder talar enbart finska	64	34	2	100	367
	En förälder talar enbart svenska	4	96	0	100	223
	Båda föräldrarna talar enbart finska	66	26	8	100	152
	Båda föräldrarna talar enbart svenska	0	98	2	100	187
	Uppgift saknas	16	35	49	100	682
Samtliga 17–19 år		31	57	12	100	3 345

Tabell 5.11. Populationsindivider som går eller har gått i skola i Sverige redovisade efter anmält behov av tvåspråkig lärare. Särredovisning efter ålder och föräldrarnas språk. I procent.

Ålder	Föräldrarnas språk	Behov av tvåspråkig lärare: För närvarande	Tidigare	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
6–9 år:	Båda föräldrarna talar finska och svenska obehindrat	3	4	84	5	4	100	664
	Båda föräldrarna talar finska och svenska minst tämligen bra	5	8	82	5	0	100	1 271
	Båda föräldrarna talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	16	19	53	10	2	100	3 068
	En förälder talar enbart finska	32	20	36	8	4	100	946
	En förälder talar enbart svenska	1	1	95	2	1	100	867
	Båda föräldrarna talar enbart finska	45	30	11	12	2	100	433
	Båda föräldrarna talar enbart svenska	0	1	97	0	2	100	427
	Uppgift saknas	9	7	39	4	41	100	1 100
Samtliga 6–9 år		13	13	60	7	7	100	8 778
10–12 år:	Båda föräldrarna talar finska och svenska obehindrat	2	8	87	1	2	100	425
	Båda föräldrarna talar finska och svenska minst tämligen bra	4	18	75	3	0	100	1 118
	Båda föräldrarna talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	3	36	55	5	1	100	2 451
	En förälder talar enbart finska	11	52	30	7	0	100	694
	En förälder talar enbart svenska	1	4	92	0	3	100	544
	Båda föräldrarna talar enbart finska	13	66	17	2	2	100	485
	Båda föräldrarna talar enbart svenska	0	0	95	2	3	100	492
	Uppgift saknas	3	22	54	0	21	100	673
Samtliga 10–12 år		4	29	61	3	3	100	6 882
13–16 år:	Båda föräldrarna talar finska och svenska obehindrat	1	4	91	4	0	100	427
	Båda föräldrarna talar finska och svenska minst tämligen bra	2	17	78	1	2	100	1 090
	Båda föräldrarna talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	2	40	55	3	0	100	2 316
	En förälder talar enbart finska	4	64	28	3	1	100	647
	En förälder talar enbart svenska	0	4	95	0	1	100	759
	Båda föräldrarna talar enbart finska	9	71	15	4	1	100	389
	Båda föräldrarna talar enbart svenska	0	1	96	2	1	100	379
	Uppgift saknas	2	26	52	0	20	100	619
Samtliga 13–16 år		2	30	63	2	3	100	6 629

Tabell 5.11. Forts.

Ålder	Föräldrarnas språk	Behov av tvåspråkig lärare: För närvarande	Tidigare	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
17–19 år:	Båda föräldrarna talar finska och svenska obehindrat	0	0	100	0	0	100	108
	Båda föräldrarna talar finska och svenska minst tämligen bra	0	21	74	4	1	100	562
	Båda föräldrarna talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	0	41	55	4	0	100	1 062
	En förälder talar enbart finska	1	62	30	7	0	100	367
	En förälder talar enbart svenska	0	8	90	2	0	100	223
	Båda föräldrarna talar enbart finska	6	54	25	6	9	100	152
	Båda föräldrarna talar enbart svenska	0	0	100	0	0	100	187
	Uppgift saknas	0	16	34	3	47	100	682
Samtliga 17–19 år		0	30	56	4	10	100	3 345

Tabell 5.12. Andel individer med svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska. Särredovisning per län. I procent av samtliga populationsindivider inom länet.

Län	Andel individer med svårigheter i skolan p g a brist kunsk i svenska	Antal populationsindivider
Stockholms län	10	10 509
Uppsala län	15	1 186
Södermanlands län	19	3 030
Östergötlands län	16	1 265
Jönköpings län	28	882
Kronobergs län	23	286
Kalmar län	17	298
Gotlands län	6	70
Blekinge län	27	437
Kristianstads län	13	274
Malmöhus län	20	1 147
Hallands län	19	342
Göteborgs och Bohus län	18	2 947
Älvsborgs län	19	3 200
Skaraborgs län	26	801
Värmlands län	19	866
Örebro län	24	2 193
Västmanlands län	14	5 003
Kopparbergs län	13	2 045
Gävleborgs län	18	1 430
Västernorrlands län	18	949
Jämtlands län	27	307
Västerbottens län	11	425
Norrbottens län	17	1 285
Hela riket	16	41 177

verna själva har upplevt det, tycks, vid jämförelse av den procentuella andelen, vara minst i och kring Storstockholmsområdet jämte Västmanlands, Kopparbergs och Västerbottens län. Det största behovet har anmälts i Kalmar, Blekinge, Hallands och Jämtlands län. Dessa län hade även, som har påpekats i kapitel 2, en förhållandevis stor andel yngre barn, under det att Stockholms län uppvisade den största andelen populationsindivider födda i Sverige. (Se tabellerna 2.15 och 2.16). Även här förtjänar dock att påpekas att Stockholms län har det största antalet elever i populationen som redovisar behov av hjälp av tvåspråkig lärare (se tabell 5.13).

5.4 *Bakgrundsdata och språkmiljö i Sverige*

Mer än 50 % av de populationsindivider som är födda i Finland lever i finskspråkig hemmiljö i Sverige. Dock talar också en relativt stor del av dem som är födda i Sverige finska med sina närmaste, vilket framgår av tabell 5.14.

Konfidensintervallet för andelen födda i Finland som nu i huvudsak talar svenska med sina närmaste är 27,4–28,6 %. Andelen är mindre för yngre barn och större för äldre, vilket främst beror på att famil-

Tabell 5.13. Populationsindivider som går eller har gått i skola i Sverige redovisade efter angivet behov av tvåspråkig lärare. Särredovisning per län. I procent.

Län	Behov av hjälp av tvåspråkig lärare						Antal populations-individer
	För närvarande	Tidigare	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	
Stockholms län	3	16	70	3	8	100	6 500
Uppsala län	5	21	66	5	3	100	716
Södermanlands län	5	28	55	5	7	100	1 911
Östergötlands län	8	23	59	2	8	100	776
Jönköpins län	11	31	48	5	5	100	564
Kronobergs län	6	24	63	2	5	100	165
Kalmar län	14	17	61	2	6	100	208
Gotlands län	0	9	82	9	0	100	43
Blekinge län	17	33	45	2	3	100	260
Kristianstads län	6	18	67	6	3	100	143
Malmöhus län	10	26	48	3	13	100	715
Hallands län	13	29	44	5	9	100	195
Göteborgs och Bohus län	6	29	51	6	8	100	1 807
Älvsborgs län	8	29	50	5	8	100	1 908
Skaraborgs län	9	34	48	6	3	100	507
Värmlands län	9	27	56	4	4	100	603
Örebro län	7	31	52	8	2	100	1 464
Västmanlands län	4	23	64	5	4	100	3 308
Kopparbergs län	5	18	67	4	6	100	1 448
Gävleborgs län	10	25	53	6	6	100	906
Västernorrlands län	9	19	62	4	6	100	649
Jämtlands län	15	32	46	2	5	100	177
Västerbottens län	4	16	69	0	11	100	325
Norrbottens län	12	26	56	2	4	100	872
Hela riket	6	23	60	4	6	100	26 170

Tabell 5.14. Populationen redovisad efter språk med närmaste. Särredovisning efter ålder och födelseland. I procent.

Ålder	Födelseland	Språk med närmaste							
		Endast svenska	Mest svenska	Endast finska	Mest finska	Lika mycket svenska och finska	Uppg saknas	Summa	Antal populations-individer
3–6 år:	Finland	13	2	55	19	11	0	100	4 532
	Sverige	42	5	23	16	14	0	100	8 903
7–12 år:	Finland	19	9	24	24	24	0	100	8 381
	Sverige	48	15	7	11	18	1	100	6 457
13–16 år:	Finland	26	9	21	19	25	0	100	4 835
	Sverige	56	14	4	9	17	0	100	1 641
17–19 år:	Finland	25	7	37	15	16	0	100	4 422
	Sverige	62	9	3	5	21	0	100	288
Samtliga:	Finland	21	7	32	20	20	0	100	22 170
	Sverige	46	10	14	14	16	0	100	17 289

Tabell 5.15. Populationen redovisad efter språk med närmaste. Särredovisning efter flyttningsår till Sverige. I procent.

	Språk med närmaste							
	Endast svenska	Mest svenska	Endast finska	Mest finska	Lika mycket svenska och finska	Uppg sakn	Summa	Antal populations-individer
Födda i Sverige	46	10	14	14	16	0	100	17 289
Flyttningsår 1967	26	1	42	20	10	1	100	1 381
1966	16	4	51	20	9	0	100	2 988
1964–65	11	4	41	26	18	0	100	7 958
1962–63	23	9	21	18	29	0	100	2 951
1959–61	30	13	12	18	27	0	100	3 952
1958 eller tidigare	33	13	9	14	31	0	100	3 089

Tabell 5.16. Populationen redovisad efter förmåga att tala svenska. Särredovisning efter ålder och födelseland. I procent.

		Talar svenska						
Ålder	Födelseland	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg sakn	Summa	Antal populations-individer
3–6 år:	Finland	21	18	29	31	1	100	4 531
	Sverige	52	17	16	13	2	100	8 903
7–9 år:	Finland	53	28	14	3	2	100	4 287
	Sverige	82	11	4	1	2	100	3 838
10–12 år:	Finland	73	20	5	1	1	100	4 092
	Sverige	95	3	1	0	1	100	2 619
13–16 år:	Finland	76	18	4	1	1	100	4 835
	Sverige	98	2	0	0	0	100	1 640
17–19 år:	Finland	58	15	16	10	1	100	4 423
	Sverige	100	0	0	0	0	100	289

Tabell 5.17. Populationen redovisad efter förmåga att skriva svenska. Särredovisning efter ålder och födelseland. I procent.

		Skriver svenska						
Ålder	Födelseland	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg sakn	Summa	Antal populations-individer
7–9 år:	Finland	29	24	18	24	5	100	4 287
	Sverige	43	17	11	20	9	100	3 838
10–12 år:	Finland	60	28	11	0	1	100	4 092
	Sverige	85	11	3	0	1	100	2 619
13–16 år:	Finland	67	22	8	2	1	100	4 835
	Sverige	94	4	0	0	2	100	1 640
17–19 år:	Finland	52	14	13	20	1	100	4 423
	Sverige	99	1	0	0	0	100	289

Tabell 5.18. Populationen redovisad efter förmåga att tala finska. Särredovisning efter ålder och födelseland. I procent.

Ålder	Födelseland	Talar finska					Summa	Antal populations-individer
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
3–6 år:	Finland	74	11	2	13	0	100	4 531
	Sverige	39	12	6	42	1	100	8 903
7–9 år:	Finland	64	13	9	13	1	100	4 287
	Sverige	26	17	14	43	0	100	3 838
10–12 år:	Finland	52	23	7	17	1	100	4 092
	Sverige	18	23	16	42	1	100	2 619
13–16 år:	Finland	48	24	9	19	0	100	4 835
	Sverige	14	25	15	46	0	100	1 640
17–19 år:	Finland	63	14	6	16	1	100	4 423
	Sverige	9	23	9	58	1	100	289

jer med äldre barn har tillbringat längre tid i Sverige. Lika stor, dvs. omkring 28 %, är andelen populationsindivider som är födda i Sverige och som huvudsakligen talar finska med sina närmaste. I analogi med det svenska språkets ställning i hemmet talas finskan i störst utsträckning i de yngsta barnens hem och avtar successivt i betydelse med stigande ålder.

Betydelsen av den tid man har tillbringat i Sverige för språket i hemmet belyses mer detaljerat i tabell 5.15.

Tabellen visar att ju längre tid populationsindividerna har tillbringat i Sverige i desto större omfattning talar de svenska med sina närmaste. Ett undantag utgör de som har flyttat under 1967. Dessa talar svenska i större omfattning än de individer som kom året före. Skillnaden mellan grupperna är signifikant.

Tabellen visar även hur finska språket successivt trängs tillbaka efter några års vistelse i Sverige. Strax efter flyttningen talas huvudsakligen finska i 60–70 % av hemmen. Efter 5 år har andelen sjunkit till ca 40 % och efter ytterligare 5 år till omkring 20 %.

5.5 *Bakgrundsdata och nuvarande språkkunskaper*

5.5.1 Födelseland och språkkunskaper

De finska medborgare som är födda i Sverige har betydligt bättre förmåga att tala och skriva svenska än de som är födda i

Tabell 5.19. Populationen redovisad efter förmåga att skriva finska. Särredovisning efter ålder och födelseland. I procent.

Ålder	Födelseland	Skriver finska					Summa	Antal populations-individer
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
7–9 år:	Finland	2	7	22	66	3	100	4 287
	Sverige	0	2	9	86	3	100	3 838
10–12 år:	Finland	10	10	32	47	1	100	4 092
	Sverige	1	3	17	78	1	100	2 619
13–16 år:	Finland	25	14	23	37	1	100	4 835
	Sverige	3	4	16	76	1	100	1 640
17–19 år:	Finland	50	9	15	25	1	100	4 423
	Sverige	6	6	15	73	0	100	289

Tabell 5.20. Populationen redovisad efter förmåga att tala svenska. Särredovisning efter ålder och flyttningsår till Sverige. I procent.

Ålder	Flyttningsår	Talar svenska					Summa	Antal populations individer
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
3–6 år:	Födda i Sverige	52	17	16	13	2	100	8 903
	Flyttn år 1967	24	12	22	42	0	100	515
	1966	20	12	28	39	1	100	1 069
	1964–65	20	19	31	28	2	100	2 654
	1962–63	43	28	21	8	0	100	336
7–12 år:	Födda i Sverige	83	8	2	0	7	100	6 733
	Flyttn år 1967	38	21	32	7	2	100	423
	1966	35	37	23	5	0	100	956
	1964–65	52	32	12	2	2	100	3 056
	1962–63	71	23	4	1	1	100	1 413
	1959–61	85	12	2	0	1	100	2 249
	1958 eller tidigare	90	7	0	0	3	100	423
13–16 år:	Födda i Sverige	91	1	0	0	8	100	1 623
	Flyttn år 1967	24	29	33	14	0	100	182
	1966	45	37	17	0	1	100	371
	1964–65	56	37	5	1	1	100	1 165
	1962–63	82	17	0	0	1	100	634
	1959–61	91	7	0	0	2	100	1 165
	1958 eller tidigare	94	6	0	0	0	100	1 419
17–19 år:	Födda i Sverige	100	0	0	0	0	100	289
	Flyttn år 1967	21	16	36	26	1	100	580
	1966	21	24	33	21	1	100	603
	1964–65	38	23	25	13	1	100	1 082
	1962–63	79	15	6	0	0	100	423
	1959–61	89	8	1	0	2	100	515
	1958 eller tidigare	93	5	0	0	2	100	1 233

Tabell 5.21. Populationen redovisad efter förmåga att skriva svenska. Särredovisning efter ålder och flyttningsår till Sverige. I procent.

Ålder	Flyttningsår	Skriver svenska					Summa	Antal populations-individer
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
7–12 år:	Födda i Sverige	57	14	7	11	11	100	6 733
	Flyttn år 1967	24	19	23	29	5	100	423
	1966	19	35	24	19	3	100	956
	1964–65	31	29	19	18	4	100	3 056
	1962–63	52	23	8	12	5	100	1 413
	1959–61	66	22	8	2	2	100	2 249
	1958 eller tidigare	79	17	2	0	2	100	423
13–16 år:	Födda i Sverige	87	4	0	0	9	100	1 623
	Flyttn år 1967	24	21	38	17	0	100	182
	1966	40	34	25	0	1	100	371
	1964–65	45	39	14	1	1	100	1 165
	1962–63	70	26	3	0	1	100	634
	1959–61	84	13	1	0	2	100	1 165
	1958 eller tidigare	88	10	0	2	0	100	1 419

Tabell 5.21. Forts.

Ålder	Flyttningsår	Skriver svenska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
17–19 år:	Födda i Sverige	99	1	0	0	0	100	289
	Flyttn år 1967	22	10	21	46	1	100	580
	1966	20	14	25	39	2	100	603
	1964–65	27	18	22	32	1	100	1 082
	1962–63	64	23	8	5	0	100	423
	1959–61	70	20	6	1	2	100	515
	1958 eller tidigare	91	8	1	0	0	100	1 233

Finland. Skillnaderna är minst för elever 10–16 år gamla, vilket speglar skolans betydelse för träningen i svenska. Det må erinras om att en inte obetydlig del av 17–19-åringarna ej har gått i svensk skola. För kunskaper i finska gäller det omvända förhållandet, dvs. barn och ungdomar födda i Finland har bättre förmåga att tala och skriva finska än barn födda i Sverige (se tabellerna 5.16–17 resp. 5.18–19).

Först skall konstateras att förmågan att skriva finska är betydligt mindre än förmå-

Tabell 5.22. Populationen redovisad efter förmåga att tala finska. Särredovisning efter ålder och flyttningsår till Sverige. I procent.

Ålder	Flyttningsår	Talar finska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
3–6 år:	Födda i Sverige	39	12	6	42	1	100	8 903
	Flyttn år 1967	68	10	0	22	0	100	515
	1966	73	9	2	16	0	100	1 069
	1964–65	75	12	2	10	1	100	2 654
	1962–63	69	12	1	18	0	100	336
7–12 år:	Födda i Sverige	20	19	14	41	6	100	6 733
	Flyttn år 1967	68	11	2	18	1	100	423
	1966	80	7	3	10	0	100	956
	1964–65	72	15	5	8	0	100	3 056
	1962–63	58	16	8	17	1	100	1 413
	1959–61	36	25	13	25	1	100	2 249
	1958 eller tidigare	24	38	9	27	2	100	423
13–16 år:	Födda i Sverige	11	21	16	45	7	100	1 623
	Flyttn år 1967	86	5	2	7	0	100	182
	1966	68	7	18	7	0	100	371
	1964–65	78	10	3	8	1	100	1 165
	1962–63	52	20	9	19	0	100	634
	1959–61	33	30	10	27	0	100	1 165
	1958 eller tidigare	24	39	11	26	0	100	1 419
17–19 år:	Födda i Sverige	2	23	9	58	1	100	289
	Flyttn år 1967	80	2	3	13	2	100	580
	1966	83	2	4	9	2	100	603
	1964–65	84	2	6	7	1	100	1 082
	1962–63	61	4	6	27	2	100	423
	1959–61	47	28	2	22	1	100	515
	1958 eller tidigare	32	33	11	24	0	100	1 233

Tabell 5.23. Populationen redovisad efter förmåga att skriva finska. Särredovisning efter ålder och flyttningsår till Sverige. I procent.

Ålder	Flyttningsår	Skriver finska						Antal populations-individer
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	
7–12 år:	Födda i Sverige	1	2	11	79	7	100	6 733
	Flyttn år 1967	26	14	18	41	1	100	423
	1966	19	13	21	43	3	100	956
	1964–65	5	9	33	51	2	100	3 056
	1962–63	3	8	27	59	3	100	1 413
	1959–61	1	4	26	67	2	100	2 249
	1958 eller tidigare	2	5	21	70	2	100	423
13–16 år:	Födda i Sverige	1	4	13	74	8	100	1 623
	Flyttn år 1967	81	7	5	7	0	100	182
	1966	65	5	9	21	0	100	371
	1964–65	54	20	13	12	1	100	1 165
	1962–63	22	17	22	38	1	100	634
	1959–61	5	10	34	51	0	100	1 165
	1958 eller tidigare	2	12	29	57	0	100	1 419
17–19 år:	Födda i Sverige	6	6	15	73	0	100	289
	Flyttn år 1967	80	2	3	14	1	100	580
	1966	81	4	4	9	2	100	603
	1964–65	81	3	3	12	1	100	1 082
	1962–63	55	10	5	29	1	100	423
	1959–61	26	26	20	27	1	100	515
	1958 eller tidigare	2	14	37	47	0	100	1 233

gan att tala språket, särskilt för dem som är födda i Sverige, för vilka förmågan att skriva finska i det närmaste är obefintlig.

Av tabell 5.18 torde man även kunna dra den slutsatsen att kunskaperna i finska i betydande grad trängs tillbaka efter längre tids vistelse i Sverige. Om man ser till individer födda i Sverige har närmare 40 % av 3–6-åringarna obehindrad förmåga att tala finska. Denna andel avtar successivt ju högre upp i åldrarna man kommer bland barn födda i Sverige. I den äldsta åldersgruppen är det enbart omkring 10 % som obehindrat kan tala finska. Det skall påpekas att föreliggande data är tvärsnittsdata. För att med full säkerhet kunna dra ovanstående slutsats borde man ha haft möjlighet att följa individerna under en lång tid och kontinuerligt mäta kunskaperna i finska. Skillnaden mellan åldersgrupperna i tabell 5.18 är dock så klar att det inte torde råda någon tvekan om att finskan glöms bort ungefär i den takt tabellen visar.

5.5.2 Flyttningsår och språkkunskaper

Förändringen av populationsindividernas språkkunskaper med vistelsetiden i Sverige torde bl. a. framgå av tabellerna 5.20–23.

Tabellerna 5.20 och 5.21 visar att kunskaperna i svenska har förbättrats successivt ju längre tid populationsindividerna har varit i Sverige. Av de 13–16-åringar t. ex. som invandrade under 1967 kan ca 24 % tala svenska obehindrat. Av dem som kom året innan uppger ca 45 % kunna detta, och andelen stiger därefter upp till ca 94 % för dem som har flyttat till Sverige under 1958 eller tidigare.

Det bör även observeras att bland 17–19-åringar som flyttade till Sverige under 1964–65, finns det ca 13 % som fortfarande inte alls kan tala svenska och över 30 % som inte alls kan skriva språket.

Den takt med vilken kunskaperna i finska trängs tillbaka till förmån för svenskan framgår av tabellerna 5.22 och 5.23. Detta

illustreras bäst av individer 13 år och äldre, eftersom många yngre barn vid flyttningstillfället var så små att de ej alls hade lärt sig att tala. Omkring 80 % av 17–19-åringarna som flyttat under 1967 talar finska obehindrat. Motsvarande andel för dem som varit i Sverige 5–6 år är omkring 60 %, och av dem som varit här 10 år eller mer är det omkring 30 % som obehindrat talar finska. Även förmågan att skriva finska avtar i samma takt.

Den något bättre förmågan att tala och skriva finska hos dem som har flyttat under 1964–65 jämfört med dem som har flyttat under 1966–67 (både kolumnerna »obehindrat» och »inte alls» utvisar detta) kan bero på skiljaktigheter i språkstrukturen. Det tycks vara så att vid den stora flyttningen under 1964–65 finskan i större utsträckning dominerade bland emigranterna.

5.5.3 Föräldrars och barns språkkunskaper

Tabellerna 5.24 och 5.25 visar stor samstämmighet mellan föräldrarnas och deras barns kunskaper i finska och svenska. Bästa kunskaperna i svenska har barn till föräldrar av vilka båda två eller enbart en av dem är enspråkigt svensk. Därefter i förmåga att tala svenska kommer i ordningen barn vars föräldrar är helt tvåspråkiga, nästan helt tvåspråkiga och något tvåspråkiga. Det är sålunda sannolikt att gruppen något tvåspråkiga, dvs. »båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt» huvudsakligen utgörs av föräldrar som talar finska obehindrat och svenska hjälpligt. Detta styrkes av tabell 5.25 där barnen till föräldrar i denna grupp har bättre kunskaper i finska än barnen till övriga grupper där båda föräldrarna är tvåspråkiga. Även i övrigt gäller den omvända ordningen för barnens förmåga att tala finska gentemot förmågan att tala svenska, dvs. sämsta kunskaperna i finska har naturligt nog de barn vars föräldrar enbart talar svenska osv.

5.5.4 Bostadsort och populationsindividernas språkkunskaper

Den största andelen 3–19 år gamla finska medborgare som obehindrat kan tala svenska har Stockholms län. Däremot vad beträffar förmågan att skriva svenska skiljer sig inte länet åt från riket i övrigt. Tabell 2.15 s. 20 har inte heller visat att populationsindividerna i Stockholms län är yngre än i övriga län, varför denna skillnad mellan tal- och skrivfunktionerna ej förklaras av skiljaktigheter i åldersstrukturen. I övriga län med ett stort antal populationsindivider avviker inte fördelningen för kunskapsvariablerna i jämförelse med landet i sin helhet. Ett undantag utgör Älvsborgs län där populationsindividerna är mer finskspråkiga än riksgenomsnittet (se tabeller 5.26 och 5.27).

Av tabellerna 5.28 och 5.29 framgår att populationens kunskaper i finska ligger över landets genomsnitt för de län där kunskaperna i svenska låg under motsvarnde genomsnitt.

Tabell 5.24. Populationen redovisad efter förmåga att tala svenska. Särredovisning efter föräldrarnas nuvarande språkkunskaper. I procent.

Föräldrarnas språkkunskaper	Talar svenska					Summa	Antal populationsindivider
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
Båda talar finska och svenska obehindrat	86	7	4	1	2	100	2 417
Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	77	13	6	3	1	100	6 100
Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	57	20	13	9	1	100	4 543
En förälder talar enbart finska	30	26	25	18	1	100	4 227
En förälder talar enbart svenska	93	4	1	0	2	100	2 930
Båda talar enbart finska	17	27	32	24	0	100	2 620
Båda talar enbart svenska	95	2	2	0	1	100	13 801
Uppgift saknas	48	13	8	7	24	100	4 208
Totalt	61	16	11	8	4	100	40 846

Tabell 5.25. Populationen redovisad efter förmåga att tala finska. Särredovisning efter föräldrarnas nuvarande språkkunskaper. I procent.

Föräldrarnas språkkunskaper	Talar finska					Summa	Antal populationsindivider
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
Båda talar finska och svenska obehindrat	31	16	21	31	1	100	2 417
Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	37	30	15	18	0	100	6 100
Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	57	22	8	12	1	100	4 543
En förälder talar enbart finska	80	15	3	1	1	100	4 227
En förälder talar enbart svenska	3	2	6	89	0	100	2 930
Båda talar enbart finska	90	9	1	0	0	100	2 620
Båda talar enbart svenska	0	0	1	98	1	100	13 801
Uppgift saknas	31	8	7	24	30	100	4 208
Totalt	45	16	8	27	4	100	40 846

Tabell 5.26. Populationen redovisad efter förmåga att tala svenska. Särredovisning per län. I procent.

Län	Talar svenska						Antal populations-individer
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	
Stockholms län	71	12	8	4	5	100	10 509
Uppsala län	59	16	11	10	4	100	1 187
Södermanlands län	58	15	12	9	6	100	3 030
Östergötlands län	58	15	12	9	6	100	1 265
Jönköpings län	52	21	16	7	4	100	880
Kronobergs län	53	15	17	9	6	100	285
Kalmar län	61	13	10	10	6	100	299
Gotlands län	75	19	6	0	0	100	69
Blekinge län	41	18	20	14	7	100	437
Kristianstads län	59	25	6	5	5	100	273
Malmöhus län	47	15	17	13	8	100	1 149
Hallands län	49	24	15	8	4	100	342
Göteborgs och Bohus län	56	19	12	8	5	100	2 946
Älvsborgs län	49	18	16	13	4	100	3 202
Skaraborgs län	45	20	16	12	7	100	802
Värmlands län	64	16	9	9	2	100	867
Örebro län	53	20	14	11	2	100	2 193
Västmanlands län	63	15	12	7	3	100	5 002
Kopparbergs län	68	14	8	6	4	100	2 044
Gävleborgs län	57	14	14	11	4	100	1 430
Västernorrlands län	62	21	9	5	3	100	949
Jämtlands län	39	28	13	17	3	100	308
Västerbottens län	64	12	7	8	9	100	423
Norrbottens län	59	18	13	9	1	100	1 285
Hela riket	61	16	11	8	4	100	41 175

Tabell 5.27. Populationen redovisad efter förmåga att skriva svenska. Särredovisning per län. I procent.

Län	Skriver svenska						Antal populations-individer
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	
Stockholms län	42	11	5	29	13	100	10 509
Uppsala län	40	9	7	35	9	100	1 187
Södermanlands län	40	10	7	32	11	100	3 030
Östergötlands län	35	10	8	36	11	100	1 265
Jönköpings län	31	17	8	34	10	100	880
Kronobergs län	32	23	0	38	7	100	285
Kalmar län	42	14	12	22	10	100	299
Gotlands län	19	6	6	32	37	100	69
Blekinge län	24	15	10	41	10	100	437
Kristianstads län	35	9	6	37	13	100	273
Malmöhus län	29	11	8	40	12	100	1 149
Hallands län	33	11	7	44	5	100	342
Göteborgs och Bohus län	32	14	8	37	9	100	2 946
Älvsborgs län	29	12	8	42	9	100	3 202
Skaraborgs län	29	16	10	37	8	100	802
Värmlands län	49	14	6	27	4	100	867
Örebro län	35	17	9	33	6	100	2 193
Västmanlands län	43	11	6	32	8	100	5 002
Kopparbergs län	48	11	7	24	10	100	2 044
Gävleborgs län	35	14	9	34	7	100	1 430
Västernorrlands län	46	12	6	26	10	100	949
Jämtlands län	32	13	7	44	4	100	308
Västerbottens län	50	10	4	25	11	100	423
Norrbottens län	44	13	6	32	5	100	1 285
Hela riket	39	12	7	32	10	100	41 175

Tabell 5.28. Populationen redovisad efter förmåga att tala finska. Särredovisning per län. I procent.

Län	Talar finska						Antal populations-individer
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg sakn	Summa	
Stockholms län	31	14	9	41	5	100	10 509
Uppsala län	50	15	9	24	2	100	1 187
Södermanlands län	52	17	5	22	4	100	3 030
Östergötlands län	44	20	6	25	5	100	1 265
Jönköpings län	51	16	9	19	5	100	880
Kronobergs län	65	14	1	15	5	100	285
Kalmar län	42	1	4	47	6	100	299
Gotlands län	31	0	13	56	0	100	69
Blekinge län	68	15	6	8	3	100	437
Kristianstads län	30	25	0	43	2	100	273
Malmöhus län	51	10	6	23	8	100	1 149
Hallands län	51	23	1	20	5	100	342
Göteborgs och Bohus län	50	17	11	18	4	100	2 946
Älvsborgs län	58	18	7	13	4	100	3 202
Skaraborgs län	60	10	8	16	6	100	802
Värmlands län	47	20	8	25	0	100	867
Örebro län	55	22	8	15	0	100	2 193
Västmanlands län	47	16	8	26	3	100	5 002
Kopparbergs län	39	17	8	33	3	100	2 044
Gävleborgs län	47	28	7	23	3	100	1 430
Västernorrlands län	41	19	5	32	3	100	949
Jämtlands län	55	20	14	10	1	100	308
Västerbottens län	30	16	10	35	9	100	423
Norrbottens län	61	19	7	12	1	100	1 285
Hela riket	45	16	8	27	4	100	41 175

Tabell 5.29. Populationen redovisad efter förmåga att skriva finska. Särredovisning per län. I procent.

Län	Skriver finska						Antal populations-individer
	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg sakn	Summa	
Stockholms län	8	4	11	69	8	100	10 509
Uppsala län	8	5	14	68	5	100	1 187
Södermanlands län	11	5	14	62	8	100	3 030
Östergötlands län	10	5	13	64	8	100	1 265
Jönköpings län	17	2	13	59	9	100	880
Kronobergs län	21	6	17	50	6	100	285
Kalmar län	16	1	12	62	9	100	299
Gotlands län	0	0	13	81	6	100	69
Blekinge län	12	1	13	70	4	100	437
Kristianstads län	11	3	5	75	6	100	273
Malmöhus län	12	4	14	61	9	100	1 149
Hallands län	9	7	11	67	6	100	342
Göteborgs och Bohus län	10	7	15	61	7	100	2 946
Älvsborgs län	15	6	13	59	7	100	3 202
Skaraborgs län	15	6	16	56	7	100	802
Värmlands län	9	6	17	64	4	100	867
Örebro län	14	6	12	65	3	100	2 193
Västmanlands län	8	5	16	65	6	100	5 002
Kopparbergs län	6	5	14	68	7	100	2 044
Gävleborgs län	6	5	16	66	7	100	1 430
Västernorrlands län	8	7	13	66	6	100	949
Jämtlands län	25	6	8	58	3	100	308
Västerbottens län	5	3	12	70	10	100	423
Norrbottens län	12	6	20	58	4	100	1 285
Hela riket	10	5	13	65	7	100	41 175

6 Språksituationen i Finland före flyttningen och nuvarande förhållanden

6.1 *Inledning*

I detta kapitel omfattar redovisningen enbart de populationsindivider som är födda eller har bott i Finland och som har flyttat till Sverige (omkring 44 % av hela populationen).

Den huvudsakliga frågeställningen i kapitlet är följande: Hur fördelar sig de grupper av individer i populationen som kommer från skilda språkmiljöer i Finland med avseende på nuvarande kunskaper i svenska och finska? Dessutom skall ytterligare något behandlas förändringen av kunskaperna i finska efter flyttningen till Sverige.

6.2 *Språk i hem och kommun i Finland redovisat mot aktuella kunskaper i svenska*

I följande tre tabeller är svaren på frågan angående språk som talades i hemmet och i hemkommunen i Finland (fråga 16) ställda mot den redovisade förmågan att tala och skriva svenska (se tabeller 6.1–3).

Sambandet mellan det språk som talades i hemmet i Finland vid flyttningstillfället och populationsindividernas nuvarande språkkunskaper är av förväntat utseende. Den grupp som levde i svenskspråkig miljö i Finland har nu de bästa kunskaperna i svenska. Därefter i kunskapsordning kommer de barn och ungdomar som är uppväxta i tvåspråkig miljö, och de sämsta kunskaperna i svenska har de individer i vars hem och hemkommun i Finland enbart finska talades. Skillnaderna i kunskaperna tenderar dock att utjämnas ju äldre individerna är, speciellt för grupperna från enspråkigt finska och tvåspråkiga hem. Detta torde främst bero på att de äldre individerna i genomsnitt har varit i Sverige under längre tid än de yngre.

6.3 *Språk i hem och kommun i Finland redovisat mot aktuella kunskaper i finska*

De nuvarande kunskaperna i finska är bäst för de grupper av populationsindivider som är uppvuxna i en finskspråkig miljö i Finland helt naturligt. För de grupper som enbart talade finska i hemmet i Finland avtar dock den nuvarande förmågan att tala finska med stigande ålder fram till 16 år. Även detta är en effekt av den tid man har tillbringat i Sverige eftersom, vilket tidigare har visats (se 5.5.2), kunskaperna i finska successivt avtar vid vistelse i svenskspråkig miljö. Dock har 17–19-åringarna som kommer från finskspråkiga hem bättre förmåga att tala finska än lägre åldersgrupper. Som visades i avsnitt 2.8.2, beror detta dels på att de i genomsnitt har varit i Sverige kortare tid än 13–16-åringarna, och dels torde det bero på att de i mindre utsträckning än 13–16-åringarna torde gå eller ha gått i skola i Sverige, varigenom de troligen i större utsträckning bibehåller finskspråkig miljö i Sverige (se tabeller 6.4–6).

Tabell 6.1. Populationsindivider som har bott i Finland redovisade efter nuvarande förmåga att tala svenska. Särredovisning efter ålder och språk i hem i Finland. I procent.

Ålder	Språk i hem i Finland	Talar svenska					Summa	Antal populationsindivider
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
3–6 år:	Finska	11	20	32	36	1	100	3 920
	Svenska	98	1	0	1	0	100	487
	Både finska och svenska	68	16	11	5	0	100	166
	Uppgift saknas	29	29	29	9	4	100	106
Samtliga 3–6 år		23	18	28	30	1	100	4 680
7–9 år:	Finska	44	34	17	3	2	100	3 616
	Svenska	97	0	1	1	1	100	528
	Både finska och svenska	87	13	0	0	0	100	201
	Uppgift saknas	87	9	4	0	0	100	101
Samtliga 7–9 år		53	28	14	3	2	100	4 445
10–12 år:	Finska	67	25	6	1	1	100	3 335
	Svenska	100	0	0	0	0	100	654
	Både finska och svenska	96	4	0	0	0	100	200
	Uppgift saknas	89	11	0	0	0	100	35
Samtliga 10–12 år		74	20	5	0	1	100	4 224
13–16 år:	Finska	71	23	5	1	0	100	3 727
	Svenska	95	1	0	0	4	100	894
	Både finska och svenska	94	6	0	0	0	100	305
	Uppgift saknas	70	20	7	0	3	100	131
Samtliga 13–16 år		76	18	4	1	1	100	5 058
17–19 år:	Finska	48	18	21	12	1	100	3 949
	Svenska	96	3	0	0	1	100	789
	Både finska och svenska	97	3	0	0	0	100	157
	Uppgift saknas	90	0	0	10	0	100	39
Samtliga 17–19 år		59	15	16	9	1	100	4 480

6.4 *Språkkunskapernas förändring efter flyttningen till Sverige*

Av kapitel 5 (avsnitt 5.2.2) har framgått hur populationsindividernas nuvarande kunskaper i svenska och finska varierar med inflyttningsåret. Detta förutsattes huvudsakligen bero på vistelsen i svenskspråkig miljö. Man kunde dock i detta sammanhang inte isolera effekten av en eventuell förändring under senare år i den ursprungliga språkstrukturen hos emigranterna till Sverige.

I tabellerna 6.7 och 6.8 är dock denna komplikation delvis undanröjd genom att redovisning har skett efter kunskaper i finska vid flyttningstillfället. För att erhålla någorlunda stora redovisningsgrupper ingår emellertid enbart individer som vid flyttningstillfället har uppgivit sig obehindrat kunna tala finska. Deras kunskaper i svenska vid emigrationen går dock ej att samredovisa i dessa tabeller.

Tabell 6.7 visar att förbättringen av förmågan att tala svenska tycks gå snabbast för åldersgruppen 13–16 år. Detta torde främst bero på att dessa barn i störst utsträckning har gått i skola i Sverige sedan flyttningen. Tabell 6.8 visar även att denna åldersgrupp snabbast glömmer av förmågan att tala finska. Anmärkningsvärt är vidare att ca 15 % (konfidensintervallet är 10–20 %) av 17–19-åringarna har varit i Sverige i 3–5 år utan att ha lärt sig någon svenska.

Tabell 6.2. Populationsindivider som har bott i Finland redovisade efter nuvarande förmåga att skriva svenska. Särredovisning efter ålder och språk i hem i Finland. I procent.

Ålder	Språk i hem i Finland	Skriver svenska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
7–9 år:	Finska	20	27	20	28	5	100	3 616
	Svenska	79	2	3	7	9	100	528
	Både finska och svenska	59	15	7	13	6	100	201
	Uppgift saknas	65	13	9	13	0	100	101
Samtliga 7–9 år		29	23	17	25	6	100	4 445
10–12 år:	Finska	52	34	13	0	1	100	3 335
	Svenska	97	3	0	0	0	100	654
	Både finska och svenska	81	19	0	0	0	100	200
	Uppgift saknas	74	26	0	0	0	100	35
Samtliga 10–12 år		60	28	10	1	1	100	4 224
13–16 år:	Finska	61	28	9	1	1	100	3 727
	Svenska	95	1	0	0	4	100	894
	Både finska och svenska	87	9	4	0	0	100	305
	Uppgift saknas	66	7	7	17	3	100	131
Samtliga 13–16 år		69	22	7	1	1	100	5 058
17–19 år:	Finska	40	17	17	25	1	100	3 494
	Svenska	96	3	0	0	1	100	789
	Både finska och svenska	86	14	0	0	0	100	157
	Uppgift saknas	90	0	0	10	0	100	39
Samtliga 17–19 år		52	14	13	20	1	100	4 480

Tabell 6.3. Populationsindivider som har bott i Finland redovisade efter nuvarande förmåga att tala svenska. Särredovisning efter ålder och språk i hemkommun i Finland. I procent.

Ålder	Språk i hemkommun i Finland	Talar svenska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
3–6 år:	Finska	12	18	32	37	1	100	3 484
	Svenska	92	5	1	2	0	100	252
	Både finska och svenska	45	17	21	16	1	100	753
	Uppgift saknas	44	23	17	9	7	100	188
Samtliga 3–6 år		23	18	28	30	1	100	4 648
7–9 år:	Finska	44	32	18	4	2	100	3 229
	Svenska	98	0	1	0	1	100	305
	Både finska och svenska	73	22	3	1	1	100	688
	Uppgift saknas	67	20	7	2	4	100	223
Samtliga 7–9 år		53	28	14	3	2	100	4 445
10–12 år:	Finska	66	26	6	1	1	100	2 911
	Svenska	100	0	0	0	0	100	340
	Både finska och svenska	90	8	2	0	0	100	780
	Uppgift saknas	78	13	7	0	2	100	192
Samtliga 10–12 år		74	20	5	0	1	100	4 224

Tabell 6.3. Forts.

Ålder	Språk i hemkommun i Finland	Talar svenska						Antal populationsindivider
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	
13–16 år:	Finska	70	23	6	1	0	100	3 295
	Svenska	89	4	0	0	6	100	589
	Både finska och svenska	90	10	0	0	0	100	954
	Uppgift saknas	82	10	6	0	2	100	218
Samtliga 13–16 år		76	18	4	1	1	100	5 058
17–19 år:	Finska	46	18	22	13	1	100	3 139
	Svenska	94	5	0	0	1	100	545
	Både finska och svenska	85	9	5	0	1	100	646
	Uppgift saknas	88	6	0	6	0	100	149
Samtliga 17–19 år		59	15	16	9	1	100	4 480

Tabell 6.4. Populationsindivider som har bott i Finland redovisade efter nuvarande förmåga att tala finska. Särredovisning efter ålder och språk i hem i Finland. I procent.

Ålder	Språk i hem i Finland	Talar finska						Antal populationsindivider
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	
3–6 år:	Finska	85	11	2	2	0	100	3 920
	Svenska	1	0	4	94	1	100	487
	Både finska och svenska	37	29	10	24	0	100	166
	Uppgift saknas	50	21	0	29	0	100	106
Samtliga 3–6 år		74	11	2	13	0	100	4 680
7–9 år:	Finska	76	14	7	2	1	100	3 616
	Svenska	0	3	8	89	0	100	528
	Både finska och svenska	33	22	26	17	2	100	201
	Uppgift saknas	22	18	39	22	0	100	101
Samtliga 7–9 år		64	13	9	13	1	100	4 445
10–12 år:	Finska	63	26	7	3	1	100	3 335
	Svenska	0	3	7	90	0	100	654
	Både finska och svenska	35	33	6	26	0	100	200
	Uppgift saknas	50	12	12	26	0	100	35
Samtliga 10–12 år		52	22	7	18	1	100	4 224
13–16 år:	Finska	62	29	7	2	0	100	3 727
	Svenska	1	4	14	80	1	100	894
	Både finska och svenska	26	13	23	38	0	100	305
	Uppgift saknas	10	37	7	46	0	100	131
Samtliga 13–16 år		48	24	9	19	0	100	5 058
17–19 år:	Finska	77	16	3	3	1	100	3 494
	Svenska	2	4	18	76	0	100	789
	Både finska och svenska	38	20	14	22	6	100	157
	Uppgift saknas	34	10	23	33	0	100	39
Samtliga 17–19 år		62	14	6	17	1	100	4 480

Tabell 6.5. Populationsindivider som har bott i Finland redovisade efter nuvarande förmåga att skriva finska. Särredovisning efter ålder och språk i hem i Finland. I procent.

Ålder	Språk i hem i Finland	Skriver finska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
7–9 år:	Finska	3	8	26	60	3	100	3 616
	Svenska	0	1	0	98	1	100	528
	Både finska och svenska	0	7	16	65	2	100	201
	Uppgift saknas	0	4	4	92	0	100	101
Samtliga 7–9 år		2	7	22	66	3	100	4 445
10–12 år:	Finska	12	12	38	36	2	100	3 335
	Svenska	0	0	1	99	0	100	654
	Både finska och svenska	5	8	31	56	0	100	200
	Uppgift saknas	0	12	12	75	0	100	35
Samtliga 10–12 år		10	10	32	47	2	100	4 224
13–16 år:	Finska	33	16	28	22	1	100	3 727
	Svenska	1	1	5	92	1	100	894
	Både finska och svenska	5	16	20	59	0	100	305
	Uppgift saknas	10	7	13	70	0	100	131
Samtliga 13–16 år		25	13	23	38	1	100	5 058
17–19 år:	Finska	62	10	16	11	1	100	3 494
	Svenska	1	3	11	85	0	100	789
	Både finska och svenska	28	22	14	28	8	100	157
	Uppgift saknas	10	0	10	80	0	100	39
Samtliga 17–19 år		50	9	15	25	1	100	4 480

Tabell 6.6. Populationsindivider som har bott i Finland redovisade efter nuvarande förmåga att tala finska. Särredovisning efter ålder och språk i hemkommun i Finland. I procent.

Ålder	Språk i hemkommun i Finland	Talar finska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
3–6 år:	Finska	84	11	2	3	0	100	3 484
	Svenska	4	2	3	90	1	100	252
	Både finska och svenska	47	16	3	34	0	100	753
	Uppgift saknas	70	7	0	23	0	100	188
Samtliga 3–6 år		74	11	2	13	0	100	4 680
7–9 år:	Finska	76	14	7	2	1	100	3 229
	Svenska	3	9	4	83	1	100	305
	Både finska och svenska	37	13	12	38	0	100	688
	Uppgift saknas	55	8	21	14	2	100	223
Samtliga 7–9 år		64	13	9	13	1	100	4 445
10–12 år:	Finska	64	25	6	3	2	100	2 911
	Svenska	2	3	3	92	0	100	340
	Både finska och svenska	32	18	10	40	0	100	780
	Uppgift saknas	37	34	9	20	0	100	192
Samtliga 10–12 år		52	22	7	18	1	100	4 224

Tabell 6.6. Forts.

Ålder	Språk i hemkommun i Finland	Talar finska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg sakn	Summa	Antal populationsindivider
13–16 år:	Finska	65	27	6	2	0	100	3 295
	Svenska	2	2	11	83	2	100	589
	Både finska och svenska	22	24	15	39	0	100	954
	Uppgift saknas	24	32	16	28	0	100	218
Samtliga 13–16 år		48	24	9	19	0	100	5 058
17–19 år:	Finska	79	15	3	2	1	100	3 139
	Svenska	2	3	10	84	1	100	545
	Både finska och svenska	38	16	16	29	1	100	646
	Uppgift saknas	47	23	6	24	0	100	149
Samtliga 17–19 år		62	14	6	17	1	100	4 480

Tabell 6.7. Populationsindivider som har bott i Finland och som vid flyttningstillfället obehindrat kunde tala finska redovisade efter nuvarande förmåga att tala svenska. Särredovisning efter ålder och flyttningsår till Sverige. I procent.

Ålder	Flyttningsår	Talar svenska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg sakn	Summa	Antal populationsindivider
3–6 år:	1967	10	18	21	51	0	100	302
	1966	5	20	38	35	2	100	406
	1965 eller tidigare	11	26	40	23	0	100	689
7–12 år:	1967	24	27	41	7	1	100	309
	1966	28	42	27	3	0	100	777
	1964–65	48	36	12	2	2	100	2 505
	1962–63	78	19	2	0	1	100	780
	1961 eller tidigare	88	9	2	0	1	100	651
13–16 år:	1967	15	28	40	17	0	100	152
	1966	25	52	22	0	1	100	262
	1964–65	52	41	6	1	0	100	1 008
	1962–63	78	20	0	0	2	100	459
	1959–61	95	5	0	0	0	100	807
	1958 eller tidigare	97	3	0	0	0	100	464
17–19 år:	1967	5	20	44	30	1	100	471
	1966	11	26	38	25	0	100	490
	1964–65	29	25	31	15	0	100	877
	1962–63	72	19	9	0	0	100	293
	1959–61	89	8	1	0	2	100	398
	1958 eller tidigare	93	7	0	0	0	100	524

Tabell 6.8. Populationsindivider som har bott i Finland och som vid flyttningstillfället obehindrat kunde tala finska redovisade efter nuvarande förmåga att tala finska. Särredovisning efter ålder och flyttningsår till Sverige. I procent.

Ålder	Flyttningsår	Talar finska						Antal populations-individer
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	
3–6 år:	1967	96	0	0	4	0	100	302
	1966	99	0	1	0	0	100	406
	1965 eller tidigare	96	2	0	1	1	100	689
7–12 år:	1967	92	6	0	1	1	100	309
	1966	93	4	1	1	1	100	777
	1964–65	82	13	3	1	1	100	2 505
	1962–63	73	17	8	2	0	100	780
	1961 eller tidigare	51	32	9	4	4	100	651
13–16 år:	1967	97	3	0	0	0	100	152
	1966	97	3	0	0	0	100	262
	1964–65	90	9	1	0	0	100	1 008
	1962–63	70	22	6	2	0	100	459
	1959–61	47	37	10	6	0	100	807
	1958 eller tidigare	34	45	11	10	0	100	464
17–19 år:	1967	97	1	0	0	2	100	471
	1966	100	0	0	0	0	100	490
	1964–65	99	1	0	0	0	100	877
	1962–63	88	6	3	0	3	100	293
	1959–61	61	34	2	2	1	100	398
	1958 eller tidigare	44	38	12	6	0	100	524

7 Framtidsplaner och önskemål angående undervisning i finska

7.1 *Inledning*

I detta kapitel skall redogöras för populationsindividernas framtidsplaner. I början av kapitlet beskrives frågeställningarna och de enkla svarsfördelningarna redovisas. Därefter studeras de redovisade framtidsplanerna mot bakgrund av tidigare behandlade variabler. På samma sätt kommer i detta kapitel önskemål om olika former för undervisning i finska att studeras.

7.2 *Framtidsplaner*

Variabeln framtidsplaner innefattar två frågor, som rör dels planerna på att återvända till Finland, dels planer beträffande utbildning eller annan verksamhet (fråga 12 och 10 i formuläret). På frågan om avsikten att flytta till Finland och bosätta sig där erhålles följande svarsfördelning (se tabell 7.1):

Av samtliga populationsindivider har endast ca 5 % för närvarande några planer på att återvända till Finland för att bosätta sig där. Speciellt för de yngre barnen måste man räkna med att svaren avser hela familjens planer. 17–19-åringarna är något mer benägna att återvända än de övriga. Det är troligt att detta resultat återspeglar situationen för de ungdomar som efter avslutad skolgång i Finland kommit över till Sverige. I övrigt tyder resultaten nämligen på att ju äldre barnen är, i desto högre grad har man för avsikt att stanna i Sverige. Osäkerheten är genomgående mycket hög, högst i yngsta åldersgruppen med 51 % och lägst i den äldsta åldersgruppen med 35 %. Familjer med äldre barn har genomsnittligt bott längre i Sverige och ju längre tid man bott här desto mindre är benägenheten att återvända till Finland. I vilken mån dessa planer realiseras är ej möjligt att bedöma.

I den andra frågan som rör framtidsplaner har intervjupersonerna mera detaljerat fått ange sina planer i fråga om utbildning eller arbete. Frågan har getts olika utformning för de yngre barnen, 3–12 år, och de äldre, 13–19 år, på så sätt att svarsalternativen för de äldre är mer detaljerade beträffande olika former av fortsatt utbildning. För de yngre har efterfrågats vilka planerna är sedan barnet slutat grundskolan och för de äldre vilka planer de har efter det att de avslutat den nuvarande skolan eller om de är yrkesverksamma, vilka planer de har för de närmaste två åren. Intervjupersonerna har tillåtits att markera ett eller fler alternativ. Detta medför att tabellerna för denna fråga har en annorlunda uppbyggnad än de övriga. Tabellerna omfattar det antal markeringar som gjorts för varje enskilt alternativ och procenttalen uttrycker hur stor del av individerna i en viss kategori som markerat detta alternativ. Procenttalen kommer alltså ej att addera till hundra. Planerna efter avslutad grundskola för de yngsta åldersgrupperna redovisas i tabell 7.2.

Tabell 7.1. Avsikt att återvända till Finland. Särredovisning efter ålder. I procent.

Ålder	Avsikt att flytta: Ja, inom de närmaste 2–3 åren	Ja, men ej inom de närmaste 2–3 åren	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
3– 6 år	1	3	40	51	5	100	14 056
7– 9 år	1	3	44	48	4	100	8 485
10–12 år	1	2	46	48	3	100	6 917
13–16 år	1	2	53	41	3	100	6 680
17–19 år	3	4	51	35	7	100	5 038
Samtliga	2	3	45	46	4	100	41 176

Endast 1 % i båda åldersgrupperna har för närvarande planer på att utbilda sig i Finland och mindre än 1 % på att arbeta i Finland. Osäkerheten är mycket stor i båda grupperna och allra störst för de yngsta. Ju längre fram i tiden avgörandet ligger, desto större är tveksamheten. Dominansen för utbildning eller arbete i Sverige jämfört med Finland är tydlig i båda åldersgrupperna, störst i den äldre gruppen där andelen osäkra har minskat.

Då somliga av dem som har markerat utbildning i Finland även kan ha för avsikt att flytta till Finland innan de har gått igenom grundskolan i Sverige kan man inte förutsätta något om vilken utbildningsnivå i Finland som avses.

För de båda äldsta ålderskategorierna är planerna enligt denna undersökning efter avslutad skolgång i nuvarande skola eller i fråga om de yrkesverksamma för de närmaste två åren redovisade i tabell 7.3.

Samma tendenser som kunde iakttas för de yngre grupperna gäller även här. Alternativen för utbildning eller arbete i Sverige är helt dominerande över de alternativ som gäller Finland. Tveksamheten fortsätter att minska med stigande ålder.

För ungdomarna i 17–19-årsåldern är arbete i Sverige utan jämförelse det vanligaste alternativet, 61 % av samtliga har angett detta.

Bland 13–16-åringar är planer på arbete i Sverige resp. genomgång av gymnasium och fackskola i Sverige ungefär lika vanliga med ca 20 % för varje alternativ. 20 % har angett att de tänker fortsätta till gymnasium och 8 % till fackskola. För närvarande fortsätter i Sverige ca 30 % av eleverna i grundskolan till gymnasiet och ca 20 % till fackskolan.

För samtliga ålderskategorier utom den yngsta kan man notera att andelen »vet ej» är mindre för frågan om utbildning eller arbetsplaner än för frågan om planer att flytta till Finland (tabell 7.1). Den förra frå-

Tabell 7.2. Framtidsplaner efter avslutad grundskola. Särredovisning efter ålder, 3–12 år.

Framtidsplaner	3–6 år: % av 14 056	3–6 år: Antal omnämnanden	7–12 år: % av 15 402	7–12 år: Antal omnämnanden
Utbildning i Sverige	41	5 695	59	9 088
Utbildning i Finland	1	126	1	100
Arbeta i Sverige	11	1 572	19	2 896
Arbeta i Finland	0	30	0	48
Övrigt	1	114	0	65
Vet ej	52	7 315	36	5 620
Totalt antal omnämnanden		14 841		17 817
Antal individer som angett minst ett alternativ		13 216		14 970

Tabell 7.3. Framtidsplaner. Särredovisning efter ålder, 13–19 år.

Framtidsplaner	13–16 år		17–19 år	
	% av 6 680	Antal omnämnanden	% av 5 038	Antal omnämnanden
Arbeta i Sverige	18	1 236	61	3 062
Gymnasium i Sverige	20	1 317	1	44
Fackskola i Sverige	8	515	1	61
Yrkesskola i Sverige	20	1 310	2	105
Universitet eller högskola i Sverige	2	140	4	209
Annan utbildning i Sverige	4	257	5	268
Utbildning i Finland	0	26	1	37
Arbeta i Finland	1	34	1	61
Övrigt	0	8	4	187
Vet ej	28	1 859	15	738
Totalt antal omnämnanden		6 702		4 772
Antal individer som angett minst ett alternativ		6 535		4 619

gan rör dock en mer avgränsad tid än den senare.

Förekomsten av dubbelmarkeringar på denna fråga varierar för de olika åldersgrupperna. Bland 3–6-åringar har 12 % av dem som besvarat frågan markerat två alternativ, bland 7–12-åringar 19 % och bland de äldsta 3 % i båda kategorierna. För de båda yngsta grupperna är det ena alternativet, utom i några enstaka fall, utbildning i Sverige. Det andra alternativet är i det stora flertalet fall antingen arbete i Sverige eller vet ej.

7.3 *Önskemål om undervisning i finska*

Intervjupersonerna har tillfrågats om sina önskemål ifråga om olika former för undervisning i finska. Svaren på frågorna redovisas nedan i tabell 7.4 (för frågans och alternativens fullständiga formulering se fråga 11).

De yngsta åldersgrupperna har dessutom fått en fråga rörande intresse för språkträning i finska i förskolan. Intresset för språkträningen i finska i förskolan är inte uppdelat på »Ja, nu» och »Ja, i framtiden», utan omfattar endast det aktuella intresset för barnen i den aktuella åldern. Svarsfördelningen på denna fråga framgår av tabell 7.5.

Ett jakande svar på dessa frågor om önskemål om olika former för undervisning i finska skulle kunna betyda två saker. Dels att man tycker att sådan undervisning skulle finnas även om man inte själv är intresserad av att deltaga i den, dels att man själv är intresserad av att deltaga. Målsmännen, som besvarat formulären för barnen i åldern 3–12 år, har tillfrågats om intresset för sina barns räkning. I frågeformuleringen till de äldre barnen har inte uttryckligen angetts att de skulle besvara frågan med utgångspunkt från om de själva skulle vara intresserade av att deltaga. Det är dock troligt att svaren för samtliga kategorier mäter intresset för att själv deltaga i de olika undervisningsformerna. Vid bedömningen av behovet av olika former av undervisning i finska, måste man beakta att frågor om önskemål och behov kan medföra en överskattning av de verkliga behoven.

För samtliga frågor redovisas en hög andel »uppgift saknas». Över 700 fall (ca 5–6 %), där frågan inte alls var besvarad återsändes för komplettering. Dessutom förekom en hel del fall där endast något eller några alternativ var markerade med ja-svar och övriga blanka. Detta kan ha flera förklaringar. En förklaring är att respondenterna endast markerat svar för de undervisningsformer de varit intresserade av och hoppat över övriga alternativ. Åter en annan kan vara att i de fall där alternativen kan sägas vara varandra uteslutande, t. ex.

Tabell 7.4. Önskemål om undervisning i finska. Särredovisning efter ålder.

Ålder	Undervisningsform	Intresse för sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtiden	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
3–6 år:	Undervisning i finska på skolschemat	6	37	21	19	16	100	14 055
	Frivillig undervisning i finska i skolan	3	23	23	19	32	100	14 055
	Kvällskurser i finska	1	10	28	21	40	100	14 055
	Lägerkurser i finska	2	17	25	20	36	100	14 055
7–9 år:	Undervisning i finska på skolschemat	23	21	26	14	16	100	8 485
	Frivillig undervisning i finska i skolan	12	16	29	12	31	100	8 485
	Kvällskurser i finska	2	9	33	14	42	100	8 485
	Lägerkurser i finska	8	13	30	13	36	100	8 485
10–12 år:	Undervisning i finska på skolschemat	31	7	33	14	15	100	6 917
	Frivillig undervisning i finska i skolan	14	7	36	13	30	100	6 917
	Kvällskurser i finska	2	6	41	13	38	100	6 917
	Lägerkurser i finska	11	5	37	13	34	100	6 917
13–16 år:	Undervisning i finska på skolschemat	11	5	57	15	12	100	6 680
	Frivillig undervisning i finska i skolan	5	5	61	12	17	100	6 680
	Kvällskurser i finska	3	6	63	10	18	100	6 679
	Lägerkurser i finska	7	6	57	14	16	100	6 679
17–19 år:	Undervisning i finska på skolschemat	3	4	59	13	21	100	5 039
	Frivillig undervisning i finska i skolan	3	3	59	11	24	100	5 040
	Kvällskurser i finska	3	8	60	11	18	100	5 040
	Lägerkurser i finska	2	3	62	11	22	100	5 040
Samtliga:	Undervisning i finska på skolschemat	14	19	35	16	16	100	41 176
	Frivillig undervisning i finska i skolan	7	14	37	14	28	100	41 179
	Kvällskurser i finska	2	8	41	15	34	100	41 179
	Lägerkurser i finska	5	11	38	15	31	100	41 175

Tabell 7.5. Önskemål om språkträning i finska i förskolan. Särredovisning för 3–6 år.

Intresse för språkträning i finska i förskolan: Ja	Barnet för gammalt	Ej intresserad	Vet ej	Uppgift saknas	Summa	Antal populationsindivider
19	1	26	20	34	100	14 057

undervisning på skolchemat och frivillig undervisning i finska i skolan, har man ansett att ett jakande svar för det ena automatiskt medfört ett nekande svar för det andra alternativet. Båda dessa förklaringar skulle innebära att den allra största delen av »uppgift saknas» skulle kunna tolkas som »troligen ej intresserad» eller »vet ej».

En konsekvens av detta förhållande att många endast har markerat ja-svar och utelämnat markering för de alternativ de ej är intresserade av torde vara att vi för de två äldsta åldersgrupperna, där andelen ja-svar totalt sett är mycket lägre än för de yngre, skulle ha en lägre andel uppgift saknas. Detta är också fallet.

Man kan även notera att rangordningen i andelen uppgift saknas för de olika alternativen mycket väl följer rangordningen i andelen vet ej-svar och att hög andel ja-svar medför låg andel uppgift saknas och vice versa. Detta är naturligtvis också en effekt av att svarsmarkering endast har gjorts för de alternativ man är intresserad av.

Vid särredovisning efter ålder finner man att de båda yngsta åldersgrupperna har nästan identiska svarsmönster, utom det att 3–6-åringarna har en större andel av de positiva svaren på alternativet »ja, i framtiden». Den mest föredragna undervisningsformen för dessa grupper är finska på skolschemat med 43 resp. 44 % (a-grupperna sammanslagna), därefter följer frivillig undervisning i finska, lägerkurser i finska och slutligen kvällskurser i finska med 11 % i båda de yngsta åldersgrupperna. För 3–6-åringarna tillkommer dessutom alternativet språkträning i finska i förskolan där ca 1/5 har angett att de är intresserade.

Även åldersgruppen 10–12 år har samma rangordning mellan alternativen. Intresset ligger dock här genomgående på en något lägre nivå.

Intresset fortsätter att sjunka i de två äldsta åldersgrupperna. För 13–16-åringar är alternativet undervisning i finska på skolschemat med 16 % positiva svar den mest föredragna formen, och därefter kommer lägerkurser i finska. Det vanligaste alternativet för 17–19-åringar är kvällskurser i finska med 12 % positiva svar. Endast 7 % har här angett att de nu eller i framtiden är intresserade av underivsning i finska på skolschemat. Eftersom detta alternativ har varit det vanligaste för dem som fortfarande går i skolan, har vi här fått ett belägg för att svaren på frågorna speglar det egna intresset och inte bara ett allmänt intresse av att undervisningsformerna finns tillgängliga.

Det förhållandet att intresse för undervisning i finska avtar markant för de båda äldsta åldersgrupperna skulle kunna tyda på att föräldrarna, som besvarat formulären för barnen i åldern 3–12 år, skulle ha ett intresse av annan karaktär än det barnen själav äger. Visserligen är det rimligt att tänka sig att intresse för undervisning i finska varierar beroende på ålder men skillnaden t. ex. för intresse av undervisning i finska på skolschemat mellan åldersgrupperna 10–12 år (31 %) och 13–16 år (11 %) förefaller dock vara alltför stor för att endast kunna förklaras med skilda intresseinriktningar för åldersgrupperna.

7.4 *Bakgrundsdata och framtidsplaner*

Ifråga om bakgrundsdata har vi här valt att studera sambanden mellan avsikt att flytta till Finland och flyttningsår till Sverige resp. föräldrarnas språk samt sambandet mellan planer på utbildning eller arbete och föräldrarnas språk. I tabell 7.6 redovisas avsikten att flytta till Finland efter flyttningsår till Sverige.

För samtliga åldersklasser kan i stort sett samma tendens urskiljas. Ju längre tid man har varit i Sverige i desto mindre grad har man för avsikt att flytta till Finland. Andelen »vet ej» minskar också med ökad tid i Sverige och andelen som ämnar stanna i Sverige ökar i motsvarande mån. Den högsta andelen, 15 %, för avsikt att flytta till Finland finns bland dem i åldern 17–19 år som kommit till Sverige efter 1964. I den äldsta åldersgruppen bryts den i övrigt rådande fördelningen av gruppen födda i Sverige som redovisar en jämförelsevis låg andel som ämnar stanna i Sverige. Detta beror dock på att andelen »uppgift sak-

Tabell 7.6. Avsikt att flytta till Finland. Indelning efter ålder och särredovisning efter flyttningsår. I procent.

Ålder	Flyttningsår	Avsikt att flytta					Antal populations-individer
		Ja	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	
3–6 år:	Födda i Sverige	3	46	45	6	100	9 376
	1967	11	30	59	0	100	516
	1966	8	31	61	0	100	1 068
	1965–64	7	25	67	1	100	2 656
	1963 eller tidigare	2	40	57	1	100	377
	Uppgift saknas	6	33	47	14	100	66
Samtliga	3–6 år	4	40	51	5	100	14 056
7–12 år:	Födda i Sverige	1	55	37	7	100	6 732
	1967	7	39	54	0	100	423
	1966	4	36	59	1	100	957
	1965–64	9	27	63	1	100	3 055
	1963–62	5	38	57	0	100	1 413
	1961–59	2	48	50	0	100	2 251
	1958 eller tidigare	4	52	44	0	100	423
	Uppgift saknas	3	45	50	2	100	148
Samtliga	7–12 år	4	45	48	3	100	15 402
13—16 år	Födda i Sverige	0	66	24	10	100	1 622
	1967	7	31	62	0	100	183
	1966	13	36	51	0	100	371
	1965—64	6	42	52	0	100	1 165
	1963—62	4	43	53	0	100	633
	1961—59	1	59	40	0	100	1 164
	1958 eller tidigare	2	57	40	1	100	1 418
	Uppgift saknas	0	50	43	7	100	122
Samtliga	13—16 år	3	53	41	3	100	6 680
17–19 år:	Födda i Sverige	0	37	5	58	100	559
	1967	15	32	52	1	100	581
	1966	15	38	47	0	100	602
	1965–64	13	42	44	1	100	1 083
	1963–62	3	63	34	0	100	423
	1961–59	3	63	34	0	100	515
	1958 eller tidigare	2	71	27	0	100	1 232
	Uppgift saknas	0	40	60	0	100	43
Samtliga	17–19 år	7	51	35	7	100	5 038

nas» här är så pass stor och majoriteten av dessa kan antas tillhöra gruppen som inte ämnar flytta. Gruppen födda i Sverige har i alla ålderskategorier högre andel »uppgift saknas» än övriga grupper, allra högst i åldern 17–19 år. Troligen har frågan för dem, i synnerhet för de äldre, upplevts som helt inaktuell.

Av tabell 7.7 framgår att i samtliga ålderskategorier är det grupperna där båda och oftast även där den ena av föräldrarna talar enbart finska som är mest benägna att flytta till Finland och grupper där båda eller en av föräldrarna talar enbart svenska som har lägst andel för alternativet att flytta till Finland. Vi finner också en större andel vet ej-svar från dem vars föräldrar är mer finskspråkiga. Vidare är andelen vet ej-svar minst för dem vars föräldrar talar enbart svenska.

Föräldrarnas språk har även betydelse för planerna beträffande utbildning och arbete, vilket framgår av tabell 7.8.

I de båda yngsta ålderskategorierna, 3–6 år resp. 7–12 år, har alternativen utbildning i Sverige och i någon mån även arbete i Sverige markerats i högre grad ju mer svenskspråkiga föräldrarna är. Ju mer finskspråkiga föräldrarna är i desto högre grad är man osäker beträffande framtidsplanerna.

Bilden för 13–16-åringarna är inte helt

Tabell 7.7. Avsikt att flytta till Finland. Särredovisat efter ålder och föräldrarnas språk. I procent.

Ålder	Föräldrarnas språk	Avsikt att flytta: Ja	Nej	Vet ej	Uppgift saknas	Summa	Antal populationsindivider
3–6 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	3	50	46	1	100	783
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	3	41	55	1	100	2 019
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	6	30	63	1	100	4 790
	En förälder talar enbart finska	8	26	64	2	100	1 624
	En förälder talar enbart svenska	0	64	35	1	100	1 756
	Båda talar enbart finska	10	18	72	0	100	687
	Båda talar enbart svenska	1	76	23	0	100	1 086
	Uppgift saknas	1	36	25	39	100	1 308
Samtliga 3–6 år		4	40	51	5	100	14 056
7–9 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	3	52	44	1	100	642
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	4	44	50	2	100	1 237
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	4	37	57	1	100	3 016
	En förälder talar enbart finska	8	23	68	1	100	933
	En förälder talar enbart svenska	0	81	18	1	100	855
	Båda talar enbart finska	8	25	67	0	100	433
	Båda talar enbart svenska	1	79	18	2	100	427
	Uppgift saknas	2	38	32	28	100	943
Samtliga 7–9 år		4	44	48	4	100	8 485
10–12 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	2	62	36	0	100	424
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	5	48	47	0	100	1 152
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	2	39	57	2	100	2 451
	En förälder talar enbart finska	2	33	65	0	100	695
	En förälder talar enbart svenska	1	69	29	1	100	545
	Båda talar enbart finska	12	22	65	1	100	484
	Båda talar enbart svenska	1	75	23	1	100	491
	Uppgift saknas	2	53	27	18	100	673
Samtliga 10–12 år		3	46	48	3	100	6 917
13–16 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	1	56	43	0	100	427
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	1	62	36	1	100	1 095
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	4	51	44	1	100	2 325
	En förälder talar enbart svenska	7	38	55	0	100	652
	En förälder talar enbart svenska	3	70	26	1	100	758
	Båda talar enbart finska	6	26	68	0	100	420
	Båda talar enbart svenska	0	81	18	1	100	379
	Uppgift saknas	3	43	32	22	100	624
Samtliga 13–16 år		3	53	41	3	100	6 680

Tabell 7.7. Forts.

Ålder	Föräldrarnas språk	Avsikt att flytta: Ja	Nej	Vet ej	Uppgift saknas	Summa	Antal population-individer
17–19 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	3	65	32	0	100	139
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	2	68	29	1	100	597
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	3	62	35	0	100	1 220
	En förälder talar enbart finska	13	46	41	0	100	642
	En förälder talar enbart svenska	1	71	28	0	100	313
	Båda talar enbart finska	18	30	51	0	100	850
	Båda talar enbart svenska	0	70	30	0	100	236
	Uppgift saknas	7	35	27	31	100	1 041
Samtliga 17–19 år		7	51	35	7	100	5 038

lika entydig som för de yngre. Fortfarande kvarstår förhållandet att osäkerheten är större ju mindre svenskspråkiga föräldrarna är. För grupperna inom vilka båda eller en av föräldrarna talar enbart finska och båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt är »vet ej» det vanligaste alternativet. Inom dessa grupper väljer man också i högre grad än övriga grupper alternativen arbete i Sverige och lägre utbildning som yrkesskola framför högre utbildning som gymnasium och universitet.

De fyra övriga grupperna som har mer svenskspråkiga föräldrar väljer i ungefär lika hög grad arbete i Sverige (15–19 %). För gruppen »båda talar svenska och finska obehindrat» dominerar gymnasiealternativet med 45 %. Även för grupperna »båda talar finska och svenska tämligen bra» och »en förälder talar enbart svenska» är utbildning i gymnasium det alternativ som fått flest markeringar, dock inte lika dominerande som i den förra gruppen. För gruppen »båda talar enbart svenska» hamnar däremot gymnasium med 17 % först på tredje plats efter yrkesskola och vet ej.

För den äldsta åldersgruppen 17–19 år är alternativet arbete i Sverige det dominerande för samtliga grupper. De som har enbart finskspråkiga föräldrar har även här en större andel för »vet ej» och väljer i lägre grad högre utbildning som universitet och fackskola. Gruppen »båda talar finska och svenska obehindrat» avviker här från de övriga med relativt hög andel markeringar för yrkesskola och alternativet övrigt. Då antalet personer i gruppen är mycket få kan detta vara en effekt av slumpvariationen.

7.5 *Senaste skolform i Finland och framtidsplaner (tabell 7.9)*

Någon särredovisning efter ålder har inte givits då antalet individer är alltför få. De som kommer från medborgarskola och annan skola är mer benägna än de övriga att återvända till Finland. Skillnaden mellan folkskola och annan skola är signifikant och om man antar att i alternativet annan skola ryms huvudsakligen elever från högre utbildningsformer skulle alltså personer med högre utbildning från skolor i Finland vara mer benägna att återvända än de som har lägre utbildning. Det bör dock än en gång påpekas att svaren ej avser aktuell utbildningsnivå utan den vid flyttningstillfället varför kompletterande utbildning i Sverige kan ha påverkat flyttningsbenägenheten.

7.6 *Nuvarande sysselsättning och framtidsplaner*

I följande tabellerna 7.10 och 7.11 redovisas dels avsikten att flytta till Finland och

Tabell 7:8. Framtidsplaner särredovisade efter ålder och föräldrarnas språk.

Ålder	Framtids-planer	Föräldrarnas språk: Båda talar finska och svenska obehindrat % av 783	Båda talar finska och svenska tämligen bra % av 2 019	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt % av 4 790	En förälder talar enbart finska % av 1 624	En förälder talar enbart svenska % av 1 756	Båda talar enbart svenska % av 687	Båda talar enbart svenska % av 1 086	Uppg sakn % 1 308 av	% av 14 056	Antal omnämnanden
3–6 år:	Utb i Sv	52	48	33	27	63	20	63	27	41	5 695
	Utb i Fi	1	1	1	2	0	1	0	0	1	126
	Arbeta i Sv	12	11	8	8	18	3	24	11	11	1 572
	Arbeta i Fi	0	0	0	1	0	1	0	0	0	30
	Övrigt	2	1	1	1	0	0	0	0	1	114
	Vet ej	46	49	62	67	33	80	35	30	52	7 315
	Totalt antal omnämnanden										14 852
	Antal individer som angett minst ett alternativ										13 216
		% av 1 066	% av 2 389	% av 5 467	% av 1 628	% av 1 400	% av 917	% av 805	% av 1 567	% av 15 402	
7–12 år:	Utb i Sv	75	69	54	43	87	37	87	46	59	9 088
	Utb i Fi	1	1	1	0	0	1	0	1	1	100
	Arbeta i Sv	17	17	16	15	26	20	38	19	19	2 896
	Arbeta i Fi	2	0	0	0	0	1	0	0	0	48
	Övrigt	1	0	1	0	0	0	0	0	0	65
	Vet ej	25	30	44	53	13	57	23	31	36	5 620
	Totalt antal omnämnanden										17 817
	Antal individer som angett minst ett alternativ										14 970
		% av 427	% av 1 095	% av 2 325	% av 652	% av 758	% av 420	% av 379	% av 624	% av 6 680	
13–19 år:	Arbeta i Sv	19	15	20	21	15	28	17	16	18	1 236
	Gymn i Sv	45	29	16	7	28	10	17	9	20	1 317
	Facksk i Sv	6	6	8	9	14	1	12	5	8	515
	Yrkessk i Sv	4	19	23	23	15	17	28	17	20	1 310

	Universitet el högsk i Sv	4	3	1	1	5	0	2	2	2	140
	Annan utb i Sv	2	5	4	5	3	4	2	4	4	257
	Utb i Fi	0	0	0	1	0	2	0	1	0	26
	Arbeta i Fi	0	0	1	1	1	2	0	1	1	34
	Övrigt	0	0	0	0	0	1	0	1	0	8
	Vet ej	22	26	29	36	20	37	25	29	28	1 859
	Totalt antal omnämnanden										6 702
	Antal individer som angett minst ett alternativ										6 535
		% av 139	% av 597	% av 1 220	% av 642	% av 313	% av 850	% av 236	% av 1 041	% av 5 038	
17–19 år:	Arbeta i Sv	41	57	68	63	73	66	74	45	761	3 062
	Gymn i Sv	0	2	1	0	0	0	2	0	1	44
	Facksk i Sv	0	4	1	1	1	0	0	1	1	61
	Yrkessk i Sv	16	0	2	2	1	2	6	1	2	105
	Universitet el högsk i Sv	6	11	5	1	7	2	4	2	4	209
	Annan utb i Sv	3	4	10	3	4	5	6	2	5	268
	Utb i Fi	0	0	0	1	0	2	0	1	1	37
	Arbeta i Fi	0	0	1	2	1	1	0	2	1	61
	Övrigt	19	4	1	6	4	3	2	4	54	187
	Vet ej	19	15	14	24	8	17	9	10	15	738
	Totalt antal omnämnanden										4 772
	Antal individer som angett minst ett alternativ										4 619

Tabell 7.9. Populationsindivider som gått i skola i Finland redovisade efter avsikt att flytta till Finland. Särredovisning efter senaste skolform i Finland. I procent.

Senaste skolform i Finland	Avsikt att flytta				Summa	Antal populations-individer
	Ja	Nej	Vet ej	Uppg saknas		
Folkskola	6	45	48	1	100	5 212
Medborgarskola	13	35	51	1	100	1 349
Mellanskola	8	45	47	0	100	628
Annan skola	15	41	44	0	100	407
Uppgift saknas	0	64	36	0	100	48
Totalt	8	44	48	0	100	7 643

dels planer beträffande utbildning och arbete med populationsindividerna fördelade efter nuvarande sysselsättning.

Någon uppdelning i åldersklasser har inte gjorts här, då åldern oftast framgår av den nuvarande sysselsättningen.

Gruppen utan sysselsättning har den högsta andelen med avsikt att flytta till Finland, 12 % mot genomsnittet 5 % för samtliga. Som vi sett tidigare är osäkerheten större bland de yngre, vilket här slår igenom i de fyra första kategorierna. Gruppen »annan utbildning» har lägsta andelen för »vet ej» och är den som är mest benägen att stanna i Sverige.

I tabell 7.11 redovisas planer rörande utbildning och arbete efter nuvarande sysselsättning endast för de två äldsta kategorierna, då de yngsta utgör en mycket homogen grupp ifråga om nuvarande sysselsättning.

Bland 13–16-åringarna går flertalet i grundskolan. 31 % av dessa, som till allra största delen går på grundskolans högstadium, redovisar inga planer för verksamheten efter grundskolan. »Vet ej» är det vanligaste alternativet följt av gymnasium i Sverige och yrkesskola i Sverige med 24 resp. 23 %. Svaret »vet ej» kan dels uttrycka osäkerhet inför förverkligandet av faktiska framtidsplaner och dels att man för närvarande inte har några bestämda planer för sin framtid. Den näst största gruppen utgöres av yrkesverksamma, av vilka 78 % angett att de ämnar fortsätta arbeta i Sverige. Även för dem som går i yrkesskola är alternativet arbeta i Sverige det vanligaste med 61 %. Övriga grupper är alla mycket små och resultaten för dessa innehåller stora slumpvariationer.

Bland 17–19-åringar utgörs den största gruppen av yrkesverksamma. 79 % av dessa har för avsikt att fortsätta att arbeta i Sverige.

Tabell 7.10. Avsikt att flytta till Finland. Särredovisat efter nuvarande sysselsättning. I procent.

Nuvarande sysselsättning	Avsikt att flytta				Summa	Antal populations-individer
	Ja	Nej	Vet ej	Uppg saknas		
Ännu ej börjat i skolan	5	42	52	1	100	11 851
Förskola	3	40	56	1	100	1 821
Grundskola	3	48	48	1	100	19 729
Realskola	8	45	46	1	100	282
Gymnasium	1	61	38	0	100	437
Fackskola	2	61	37	0	100	253
Yrkesskola	4	59	36	1	100	718
Annan utbildning	5	73	21	1	100	647
Yrkesverksamma	8	50	42	0	100	3 227
Utan sysselsättning	12	57	31	0	100	711
Uppgift saknas	0	2	3	95	100	1 338
Samtliga	5	45	46	4	100	41 126

Tabell 7:11. Framtidsplaner särredovisade efter ålder och nuvarande sysselsättning.

Ålder	Framtidsplaner	Sysselsättning: Yrkesverksam % av 423	Grundskola % av 4 988	Realskola % av 244	Gymnasium % av 166	Fackskola % av 123	Yrkesskola % av 348	Annan utbildn % av 94	Utan sysselsättn % av 149	Uppgift saknas % av 144	Totalt % av 6 679	Antal omnäm-
13–16 år:	Arbeta i Sv	78	11	7	8	32	61	41	32	6	18	1 236
	Gymnasium i Sv	0	24	32	0	3	0	10	0	3	20	1 317
	Fackskola i Sv	0	10	2	0	3	1	4	0	0	8	515
	Yrkesskola i Sv	1	23	23	0	4	6	10	1	3	20	1 310
	Universitet eller högskola i Sv	0	0	2	66	23	1	0	0	0	2	140
	Annan utbildning i Sv	5	3	5	5	1	7	10	17	0	4	257
	Utbildning i Fi	2	0	4	0	0	0	0	0	0	0	26
	Arbeta i Fi	1	0	0	0	0	0	4	3	0	1	34
	Övrigt	0	0	0	0	30	1	0	3	0	0	8
	Vet ej	6	31	27	18	6	22	32	38	3	28	1 859
	Totalt antal omnämnanden											6 702
	Antal individer som angett minst ett alternativ											6 535
		% av 2 810	% av 270	% av 122	% av 372	% av 585		% av 563	% av 354	% av 5 076		
17–19 år:	Arbeta i Sv	79	10	43	65	49		41	3	60		3 062
	Gymnasium i Sv	0	1	7	0	5		0	0	1		44
	Fackskola i Sv	5	0	0	8	3		0	0	1		61
	Yrkesskola i Sv	2	0	7	2	5		2	0	2		105
	Universitet eller högskola i Sv	0	63	7	0	3		1	0	4		209
	Annan utbildning i Sv	3	5	7	11	17		39	0	5		268
	Utbildning i Fi	1	0	0	0	2		0	0	1		37
	Arbeta i Fi	1	0	0	1	0		2	1	1		61
	Övrigt	3	0	3	0	1		17	0	4		187
	Vet ej	13	23	25	16	12		26	3	14		738
	Totalt antal omnämnanden											4 772
	Antal individer som angett minst ett alternativ											4 619

Elever i gymnasiet uppvisar den lägsta siffran för alternativet arbete i Sverige, 10 %. De är däremot naturligtvis den grupp där alternativet universitetsutbildning är dominerande, 66 % planerar att studera på denna nivå. För dem som går på gymnasiet existerar tydligen inte i större omfattning några språksvårigheter som skulle avskräcka från högre studier. Ungefär 1/4 av eleverna i gymnasiet är osäkra om sina planer efter skolan.

För övriga grupper är arbete i Sverige det alternativ som fått flest markeringar, med högsta andelen för dem som nu går i yrkesskola, 65 %. Elever i fackskola och de som är utan sysselsättning är mest osäkra, 25 resp. 26 % har markerat »vet ej»-alternativet. Gruppen utan sysselsättning har jämfört med andra grupper i högre grad angett alternativen annan utbildning och övrigt.

7.7 *Skolutbildning i Sverige och framtidsplaner*

I detta avsnitt redovisas framtidsplanerna ställda mot svårigheter i svensk skola på grund av bristande språkkunskaper i svenska. Avsikt att flytta till Finland redovisas dessutom efter förekomsten av olika former av stödåtgärder i skolan (se tabell 7.12).

Den andel av hela populationen som har för avsikt att flytta till Finland är totalt sett mycket låg, varför skillnader i denna andel mellan olika grupper vid särredovisningar inte heller kan bli särskilt stora. För samtliga åldersklasser gäller dock här att de som angett att de har haft svårigheter att följa med i skolan genomgående i högre grad än övriga har markerat att de tänker återvända till Finland. De är också i samtliga åldersklasser mer osäkra beträffande sina flyttplaner. Man kan notera att denna tendens är lika stark i äldsta åldersgruppen som i övriga grupper trots att 81 % av de som har angett att de haft svårigheter redan är yrkesverksamma.

I tabell 7.13 redovisas flyttningsplanerna för dem som angett att de har svårigheter i skolan efter deltagande i olika former av stödåtgärder.

Något samband mellan deltagande i olika former av stödåtgärder och återflyttningsbenägenheten har ej kunnat konstateras.

Slutligen redovisas i detta avsnitt sambandet mellan svårigheter i skolan på grund av bristande kunskaper i svenska ställd mot planer på utbildning och arbete (tabell 7.14).

Tabell 7.12. Populationsindivider som går eller har gått i svensk skola. Avsikt att flytta till Finland. Indelning i åldersgrupper och särredovisning efter svårigheter att följa med i skolan. I procent.

Ålder	Svårigheter att följa med	Avsikt att flytta					Antal populations-individer
		Ja	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	
7–9 år:	Ja	7	27	65	1	100	1 902
	Nej	3	52	44	1	100	5 657
	Uppgift saknas	3	26	36	35	100	1 217
Samtliga 7–9 år		4	43	47	6	100	8 778
10–12 år:	Ja	5	33	61	1	100	1 815
	Nej	2	54	43	1	100	4 573
	Uppgift saknas	4	28	44	24	100	494
Samtliga 10–12 år		3	46	48	3	100	6 882
13–16 år:	Ja	7	38	55	0	100	1 849
	Nej	2	62	35	1	100	4 523
	Uppgift saknas	0	24	24	52	100	257
Samtliga 13–16 år		3	54	40	3	100	6 629
17–19 år:	Ja	7	47	46	0	100	1 025
	Nej	2	73	25	0	100	1 919
	Uppgift saknas	1	8	11	80	100	402
Samtliga 17–19 år		3	57	30	10	100	3 345

Tabell 7.13. Populationsindivider med svårigheter i skolan p g a bristande kunskaper i svenska redovisade efter avsikt att flytta till Finland. Särredovisning efter deltagande i olika former av stödåtgärder. I procent.

Form av stödåtgärd	Avsikt att flytta					Antal populations-individer
	Ja	Nej	Vet ej	Uppgift sakn	Summa	
Hjälp av tvåspråkig lärare:						
För närvarande	7	34	59	0	100	307
Tidigare	5	39	56	0	100	1 712
Varken nu eller tidigare	7	34	58	1	100	4 345
Uppgift saknas	4	25	64	7	100	231
Totalt	6	35	58	1	100	6 595
Går i hjälpklass:						
För närvarande	5	37	57	1	100	401
Tidigare	4	39	57	0	100	672
Varken nu eller tidigare	7	34	58	1	100	5 308
Uppgift saknas	2	30	62	6	100	206
Totalt	6	35	58	1	100	6 587
Stödundervisning:						
För närvarande	7	29	63	1	100	655
Tidigare	7	37	56	0	100	2 488
Varken nu eller tidigare	6	35	58	1	100	3 161
Uppgift saknas	6	27	66	1	100	323
Totalt	6	35	58	1	100	6 587

För åldersgruppen 7–12 år föreligger skillnader ifråga om alternativen utbildning i Sverige och vet ej. De som har eller har haft svårigheter i skolan anger i lägre omfattning än övriga att de tänker fortsätta sin utbildning i Sverige och är i högre grad osäkra beträffande sina planer.

Även i åldersgruppen 13–16 år är de som har redovisat svårigheter i skolan något mer osäkra, 35 % mot 26 %. Här framgår också mycket klart att fortsatt utbildning i Sverige är mycket vanligare bland dem som ej haft svårigheter i skolan, medan de övriga i högre grad väljer alternativet arbete i Sverige.

För åldersgruppen 17–19 år framträder däremot inga större skillnader. De som har haft svårigheter är fortfarande något mer osäkra, men fördelningen på övriga alternativ är mycket lika för de båda grupperna.

Man kan alltså konstatera att för ungdomarna i denna ålder har svårigheterna i skolan inte längre, såsom för de yngre, någon större betydelse för valet av sysselsättning inom den närmaste framtiden. De i åldersgruppen 17–19 år som haft svårigheter i skolan och fortfarande går kvar i skolan kan antas ha varit i Sverige genomsnittligt längre tid än de yngre och svårigheterna kan därför i många fall tänkas ligga relativt långt tillbaka i tiden.

7.8 *Språkmiljö och framtidsplaner*

I detta avsnitt redovisas endast en tabell (tabell 7.15), vari flyttningsplanerna ställs mot det språk som talas med de närmaste.

Den tendens som kunde förväntas framträder tydligt i samtliga åldersklasser. De som har för avsikt att flytta talar i högre grad finska än svenska med sina närmaste och de som har för avsikt att stanna lever oftare i svenskspråkig miljö än i finskspråkig. I yngsta åldersgruppen lever t ex 4 % av dem som tänkt flytta i en hemmiljö med svenska som vardagsspråk och 89 % i en hemmiljö där det talas enbart eller mest finska, 54 % av dem som inte tänker flytta lever i en hemmiljö där det talas enbart eller mest svenska och 31 % i miljöer där det talas enbart eller mest finska. Andelarna varierar något i olika åldersklasser mest beroende på att andelen finsk- eller svenskspråkig miljö skiftar mellan olika åldersgrupper, men tendensen är hela tiden mycket

Tabell 7.14. Framtidsplaner för populationsindivider som går eller har gått i svensk skola. Särredovisning efter ålder och svårigheter i skolan p g a bristande kunskaper i svenska.

Ålder	Framtidsplaner efter grundskolan	Svårigheter i skolan: Ja % av 3 718	Nej % av 10 232	Uppg sakn % av 1 710	Totalt % av 15 660	Antal nandenomnäm
7–12 år:	Utbildning i Sv	43	66	36	58	9 006
	Utbildning i Fi	1	1	1	1	100
	Arbeta i Sv	18	20	12	18	2 865
	Arbeta i Fi	0	0	0	0	48
	Övrigt	1	0	1	0	65
	Vet ej	50	31	31	36	5 567
	Totalt antal omnämnanden					17 651
	Antal individer som angett minst ett alternativ					14 813
		% av 1 848	% av 4 523	% av 257	% av 6 628	
13–16 år:	Arbeta i Sv	24	16	15	18	1 191
	Gymnasium i Sv	7	26	7	20	1 317
	Fackskola i Sv	5	9	4	8	515
	Yrkesskola i Sv	2	18	17	20	1 306
	Universitet eller högskola i Sv	1	3	0	2	140
	Annan utbildning i Sv	4	4	0	4	257
	Utbildning i Fi	1	0	0	0	27
	Arbeta i Fi	1	0	0	1	35
	Övrigt	0	0	0	0	4
	Vet ej	35	26	12	28	1 855
	Totalt antal omnämnanden					6 647
	Antal individer som angett minst ett alternativ					6 433
		% av 1 024	% av 1 918	% av 403	% av 3 345	
17–19 år	Arbeta i Sv	65	64	12	58	1 942
	Gymnasium i Sv	2	1	0	1	40
	Fackskola i Sv	1	3	0	2	62
	Yrkesskola i Sv	3	3	0	2	78
	Universitet eller högskola i Sv	5	8	2	6	205
	Annan utbildning i Sv	6	8	1	7	221
	Utbildning i Fi	0	0	0	0	8
	Arbeta i Fi	1	1	0	1	26
	Övrigt	3	3	1	3	87
	Vet ej	19	11	6	13	428
	Totalt antal omnämnanden					3 097
	Antal individer som angett minst ett alternativ					3 005

markant.

I samtliga åldersklasser lever också de som är osäkra beträffande sina flyttplaner i mycket högre grad i finskspråkig än svenskspråkig miljö.

7.9 *Nuvarande språkkunskaper och framtidsplaner*

I detta avsnitt redovisas framtidsplanerna i fråga om flyttning till Finland resp. om utbildning och arbete efter nuvarande kunskaper i svenska och finska (se tabeller 7.16 och 7.17).

Det är tydligt att de som har för avsikt att flytta till Finland talar genomsnittligt sämre svenska än de som inte ämnar flytta. Samma markanta tendens återfinns i samtliga åldersklasser, även om kunskapsnivån ökar och skillnaderna minskar med stigande ålder med undantag för den äldsta åldersgruppen. I den äldsta åldersgruppen är skillnaden i språkkunskaper mellan dem som ämnar flytta och inte ämnar flytta återigen

Tabell 7.15. Avsikt att flytta till Finland. Indelning efter ålder och språk med de närmaste. I procent.

Ålder	Avsikt att flytta	Talar: Endast svenska	Mest svenska	Endast finska	Mest finska	Lika mycket finska och svenska	Uppg sakn	Summa	Antal populationsindivider
3–6 år:	Ja	4	0	75	14	7	0	100	588
	Nej	50	4	19	12	15	0	100	5 615
	Vet ej	21	5	42	21	11	0	100	7 202
	Uppgift saknas	10	0	10	6	3	71	100	647
Samtliga 3–6 år		31	4	32	17	12	4	100	14 055
7–9 år:	Ja	7	6	41	31	15	0	100	338
	Nej	48	12	11	12	16	1	100	3 702
	Vet ej	18	10	24	25	23	0	100	4 088
	Uppgift saknas	8	5	4	5	7	71	100	356
Samtliga 7–9 år		31	10	18	19	19	3	100	8 484
10–12 år:	Ja	6	6	28	44	16	0	100	219
	Nej	46	15	8	10	20	1	100	3 209
	Vet ej	20	12	17	24	27	0	100	3 297
	Uppgift saknas	14	5	2	2	11	66	100	192
Samtliga 10–12 år		31	13	13	18	23	2	100	6 916
13–16 år:	Ja	27	0	42	19	12	0	100	209
	Nej	43	12	10	13	22	0	100	3 575
	Vet ej	21	9	23	22	25	0	100	2 723
	Uppgift saknas	20	0	2	5	3	71	100	174
Samtliga 13–16 år		33	10	16	17	22	2	100	6 680
17–19 år:	Ja	4	4	65	23	3	1	100	370
	Nej	39	9	21	13	17	1	100	2 557
	Vet ej	15	5	48	15	17	0	100	1 776
	Uppgift saknas	0	1	1	0	0	98	100	336
Samtliga 17–19 år		25	7	32	14	15	7	100	5 039

mycket stor. I det föregående har påvisats att detta torde bero på de bristande kunskaperna i svenska och den jämförelsevis höga frekvensen för flyttningsplaner som de ungdomar i denna ålder har som varit i Sverige högst några få år.

I tabell 7.17 redovisas planer rörande utbildning och arbete ställda mot förmåga att tala svenska.

Tendensen är exakt densamma i båda de yngsta åldersgrupperna. Ju sämre man talar svenska desto större är osäkerheten. Endast för dem som talar svenska obehindrat har alternativet utbildning i Sverige fått fler markeringar än »vet ej». Utbildning i Sverige är för samtliga grupper ett mycket vanligare alternativ än arbete i Sverige. Sysselsättning i Sverige dominerar liksom tidigare helt över sysselsättning i Finland.

I åldersgruppen 13–16 år framträder den tendens som kunde förväntas. De som talar svenska obehindrat väljer i högre grad studier i gymnasiet och i lägre grad arbete än övriga grupper. De är också liksom inom den yngre åldersgruppen även mindre osäkra beträffande sina planer.

För äldsta åldersgruppen, slutligen, kan man iakttaga att språkkunskaperna inte spelar någon roll för i vilken grad man tänker arbeta i Sverige. Ungefär 65 % i samtliga grupper har markerat detta alternativ. Osäkerheten är här lägre för både gruppen som talar svenska obehindrat och dem som talar tämligen bra. Planer på universitetsutbildning förekommer nästan enbart bland dem som talar svenska obehindrat (ca 7 %).

Tabell 7.16. Avsikt att flytta till Finland. Indelning efter ålder och redovisat efter förmåga att. tala svenska. I procent.

Ålder	Avsikt att flytta	Talar svenska						Antal populations-individer
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	
3–6 år:	Ja	11	18	29	40	2	100	590
	Nej	58	16	14	11	1	100	5 614
	Vet ej	30	18	25	25	2	100	7 204
	Uppgift saknas	13	5	3	6	73	100	648
Samtliga 3–6 år		40	16	20	19	5	100	14 056
7–9 år:	Ja	41	25	27	3	4	100	337
	Nej	80	14	4	1	1	100	3 703
	Vet ej	57	26	13	2	2	100	4 088
	Uppgift saknas	23	4	2	0	71	100	358
Samtliga 7–9 år		65	19	9	2	5	100	8 484
10–12 år:	Ja	68	18	12	0	2	100	217
	Nej	90	7	2	0	1	100	3 210
	Vet ej	75	19	4	1	1	100	3 297
	Uppgift saknas	32	0	2	0	66	100	192
Samtliga 10–12 år		80	13	4	0	3	100	6 916
13–16 år:	Ja	69	23	6	2	0	100	209
	Nej	87	10	2	0	1	100	3 574
	Vet ej	74	19	5	1	1	100	2 722
	Uppgift saknas	28	0	0	0	72	100	174
Samtliga 13–16 år		80	14	3	0	3	100	6 680
17–19 år:	Ja	22	28	31	26	3	100	372
	Nej	76	12	6	5	1	100	2 556
	Vet ej	47	16	25	11	1	100	1 776
	Uppgift saknas	3	0	0	1	96	100	336
Samtliga 17–19 år		57	13	14	8	8	100	5 040

Samma tendenser som gällde för framtidsplaner och förmåga att tala svenska kan förväntas föreligga om man jämför framtidsplaner och förmåga att skriva svenska (tabell 7.18 och 7.19).

Resultaten redovisas här endast för individer över 7 år.

Den förväntade tendensen framträder tydligt. De som har för avsikt att flytta till Finland har sämre förmåga att skriva svenska än de som planerar att stanna. Skillnaden är återigen störst för åldern 17–19 år.

Även ifråga om planer på sysselsättning erhålles samma tendenser vid redovisning efter förmåga att skriva svenska som efter förmåga att tala svenska, vilket framgår av tabell 7.19.

En skillnad jämfört med tabellen för talad svenska är att i åldersgruppen 13–16 år de som skriver svenska tämligen bra här har flera markeringar för alternativet yrkesskola i Sverige än för arbeta i Sverige. I åldersgruppen 17–19 år har de som talar svenska hjälpligt en större andel än övriga grupper för alternativet »övrigt», vilket inte heller gällde tidigare. Osäkerheten för denna grupp är också lägre än för dem som talade svenska hjälpligt. Eftersom skrivkunskaperna »hjälpligt» troligen motsvaras av något bättre talkunskaper är detta inte förvånande.

Närmast skall framtidsplanerna redovisas efter förmåga att tala och skriva finska (tabeller 7.20 och 7.21).

Som man kunde förvänta råder här det motsatta förhållandet mot kunskaper i svenska. De som planerar att flytta till Finland talar bättre finska än de som har för avsikt att stanna. En överväldigande majoritet av dem som ämnar flytta till Finland talar finska obehindrat eller tämligen bra. Sämst kunskaper i finska bland dem som har för avsikt att flytta finner man i åldersgruppen 13–16 år, där ca 12 % inte alls talar finska

Tabell 7.17. Framtidsplaner redovisade mot ålder och förmåga att tala svenska.

Ålder	Framtidsplaner	Talar svenska: Obehindrat % av 5 622	Tämligen bra % av 2 318	Hjälpligt % av 2 780	Inte alls % av 2 645	Uppgsakn % av 691	Totalt % av 14 056	Antal omnämnanden
3–6 år:	Utbildning i Sv	58	37	30	25	11	41	5 695
	Utbildning i Fi	0	1	1	2	1	0	126
	Arbete i Sv	17	7	8	8	5	11	1 572
	Arbete i Fi	0	0	0	1	1	0	30
	Övrigt	0	1	1	2	0	1	114
	Vet ej	39	59	66	68	16	52	7 315
	Totalt antal omnämnanden							14 852
	Antal individer som angett minst ett alternativ							13 216
		% av 11 064	% av 2 579	% av 1 000	% av 165	% av 594	% av 15 402	
7–12 år:	Utbildning i Sv	66	44	35	42	24	59	9 088
	Utbildning i Fi	1	1	1	0	0	0	100
	Arbete i Sv	21	14	16	16	11	19	2 896
	Arbete i Fi	0	0	1	0	0	0	48
	Övrigt	0	0	0	0	0	0	65
	Vet ej	32	54	63	58	1	36	5 620
	Totalt antal omnämnanden							17 817
	Antal individer som angett minst ett alternativ							14 970
		% av 5 341	% av 920	% av 236		% av 183	% av 6 680	
13–16 år:	Arbeta i Sv	16	27	47		17	19	1 236
	Gymnasium i Sv	24	6	2		0	20	1 317
	Fackskola i Sv	9	3	2		2	8	515
	Yrkesskola i Sv	20	20	19		7	20	1 310
	Universitet eller högskola i Sv	3	0	0		0	2	140
	Annan utbildn i Sv	4	3	0		2	4	257
	Utbildning i Fi	0	1	2		0	0	26
	Arbeta i Fi	0	0	0		0	0	34
	Övrigt	0	0	2		0	0	8
	Vet ej	26	40	35		5	28	1 859
	Totalt antal omnämnanden							6 702
	Antal individer som angett minst ett alternativ							6 535
		% av 2 873	% av 667	% av 712	% av 416	% av 371	% av 5 039	
17–19 år:	Arbeta i Sv	64	65	66	65	11	61	3 062
	Gymnasium i Sv	1	0	1	0	0	1	44
	Fackskola i Sv	2	1	0	0	0	1	61
	Yrkesskola i Sv	2	4	1	0	0	21	105
	Universitet eller högskola i Sv	7	1	0	0	1	4	209
	Annan utbildn i Sv	8	2	2	0	0	5	268
	Utbildning i Fi	0	2	1	2	0	1	37
	Arbeta i Fi	0	5	1	2	1	1	61
	Övrigt	3	7	7	1	0	4	187
	Vet ej	13	14	23	28	0	15	738
	Totalt antal omnämnanden							4 772
	Antal individer som angett minst ett alternativ							4 619

Tabell 7.18. Avsikt att flytta till Finland. Indelning efter ålder och redovisat efter förmåga att skriva svenska. I procent.

Ålder	Avsikt att flytta	Skriver svenska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
7–9 år:	Ja	17	23	18	35	7	100	337
	Nej	49	18	10	17	6	100	3 703
	Vet ej	25	23	18	26	8	100	4 088
	Uppg saknas	13	5	1	8	72	100	357
Samtliga 7–9 år		35	20	14	21	10	100	8 484
10–12 år:	Ja	50	28	18	2	2	100	218
	Nej	79	16	4	0	1	100	3 209
	Vet ej	62	27	10	0	1	100	3 297
	Uppg saknas	30	2	2	0	66	100	192
Samtliga 10–12 år		69	21	7	0	3	100	6 916
13–16 år:	Ja	52	33	11	2	2	100	209
	Nej	81	14	3	1	1	100	3 574
	Vet ej	66	22	9	2	1	100	2 722
	Uppg saknas	25	2	0	0	73	100	173
Samtliga 13–16 år		73	17	6	1	3	100	6 680
17–19 år:	Ja	13	26	16	44	11	100	371
	Nej	70	12	9	9	0	100	2 557
	Vet ej	41	14	17	27	1	100	1 776
	Uppg saknas	1	0	1	1	97	100	335
Samtliga 17–19 år		51	13	12	17	7	100	5 040

Tabell 7.19. Framtidsplaner redovisade mot ålder och förmåga att skriva svenska.

Ålder	Framtidsplaner	Skriver svenska: Obehindrat % av 7 690	Tämligen bra % av 3 137	Hjälpligt % av 1 692	Inte alls % av 1 864	Uppg saknas % av 1 017	Totalt % av 15 400	Antal omnämnanden
7–12 år:	Utbildning i Sv	70	53	46	48	38	59	9 088
	Utbildning i Fi	0	1	2	1	0	1	100
	Arbeta i Sv	24	14	17	12	14	19	2 896
	Arbeta i Fi	0	0	0	0	0	0	48
	Övrigt	0	0	1	0	0	0	65
	Vet ej	27	45	53	53	24	36	5 620
	Totalt antal omnämnanden							17 817
	Antal individer som angett minst ett alternativ							14 970

Tabell 7.19. Forts.

Ålder	Framtidsplaner	Skriver svenska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt eller inte alls	Uppg sakn	Totalt	Antal omnämnanden
		% av 4 875	% av 1 147	% av 445	% av 213	% av 6 680	
13–16 år:	Arbeta i Sv	26	20	43	16	18	1 236
	Gymnasium i Sv	25	6	1	10	20	1 317
	Fackskola i Sv	9	4	2	2	8	515
	Yrkesskola i Sv	19	27	18	6	20	1 310
	Universitet eller högskola i Sv	3	1	0	0	2	140
	Annan utbildn i Sv	4	5	1	2	4	257
	Utbildn i Fi	0	1	1	2	0	26
	Arbeta i Fi	0	1	1	0	1	34
	Övrigt	0	0	2	0	0	8
	Vet ej	26	36	36	4	28	1 860
	Totalt antal omnämnanden						6 702
	Antal individer som angett minst ett alternativ						6 535
		% av 2 564	% av 641	% av 594	% av 887	% av 354 / % av 5 039	
17–19 år:	Arbeta i Sv	64	66	67	65	5 / 61	3 062
	Gymnasium i Sv	1	0	1	0	0 / 1	44
	Fackskola i Sv	2	1	1	0	0 / 1	61
	Yrkesskola i Sv	3	2	2	1	0 / 2	105
	Universitet eller högskola i Sv	8	1	0	0	1 / 4	209
	Annan utbildn i Sv	8	4	5	0	0 / 5	268
	Utbildn i Fi	0	2	1	1	0 / 1	37
	Arbeta i Fi	0	3	1	2	1 / 1	61
	Övrigt	3	2	12	3	0 / 4	187
	Vet ej	12	14	15	27	1 / 15	738
	Totalt antal omnämnanden						4 772
	Antal individer som angett minst ett alternativ						4 619

och ca 11 % talar finska endast hjälpligt. Dessa 23 % utgör dock i absoluta tala en mycket liten grupp.

Sambandet mellan förmåga att tala finska och planer på sysselsättning framgår av tabell 7.21.

För de yngsta åldersgrupperna har de med sämre kunskaper i finska även i större utsträckning angett alternativen utbildning i Sverige och arbete i Sverige. Osäkerheten växer med ökade kunskaper i finska. Sambandet är tydligt och ger exakt det omvända förhållandet mot förmågan att tala svenska.

För olika förmåga att tala svenska avviker inte framtidsplanerna för 13–16-åringarna. Samtliga grupper har här ungefär samma andel för de olika alternativen med undantag av gruppen som talar finska obehindrat, där alternativet gymnasium har fått mindre andel markeringar än i övriga grupper och här föredras i mindre utsträckning än arbete och yrkesskola i Sverige. Kunskaperna i svenska är i denna åldersgrupp genomsnittligt bättre än i övriga grupper och det är dessa kunskaper som har betydelse för valet av framtida sysselsättning. Endast för de individer som har goda kunskaper i det ena språket men ej motsvarande kunskaper i det andra kan man alltså förvänta att få ett klart samband mellan kunskaper i finska och planer.

Vi fann tidigare i tabell 7.17 att, för åldersgruppen 17–19 år, olika förmåga att

Tabell 7.20. Avsikt att flytta till Finland. Indelning efter ålder och redovisat efter förmåga att tala finska. I procent.

Ålder	Avsikt att flytta	Talar finska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
3–6 år:	Ja	80	15	1	3	1	100	587
	Nej	35	10	5	49	1	100	5 616
	Vet ej	61	13	4	21	1	100	7 204
	Uppg saknas	15	3	4	7	78	100	647
Samtliga 3–6 år		49	11	5	31	4	100	14 056
7–9 år:	Ja	78	14	3	5	0	100	338
	Nej	31	12	14	43	0	100	3 701
	Vet ej	57	19	9	15	0	100	4 087
	Uppg saknas	12	6	4	7	71	100	358
Samtliga 7–9 år		45	15	11	26	4	100	8 484
10–12 år:	Ja	76	14	8	2	0	100	217
	Nej	28	19	12	40	1	100	3 210
	Vet ej	46	28	8	16	2	100	3 297
	Uppg saknas	11	5	7	16	61	100	193
Samtliga 10–12 år		37	23	10	27	3	100	6 916
13–16 år:	Ja	62	15	11	12	0	100	210
	Nej	30	23	12	35	0	100	3 575
	Vet ej	50	26	9	15	1	100	2 722
	Uppg saknas	5	5	3	17	70	100	174
Samtliga 13–16 år		39	23	11	25	2	100	6 680
17–19 år:	Ja	90	4	2	2	2	100	369
	Nej	47	16	9	27	1	100	2 556
	Vet ej	71	14	4	10	1	100	1 774
	Uppg saknas	3	1	0	0	96	100	336
Samtliga 17–19 år		56	14	6	17	7	100	5 040

Tabell 7.21. Framtidsplaner redovisade efter ålder och förmåga att tala finska.

Ålder	Framtidsplaner efter grundskolan	Talar finska: Obehindrat % av 6 926	Tämligen bra % av 1 614	Hjälpligt % av 637	Inte alls % av 4 344	Uppg saknas % av 535	Totalt % av 14 056	Antal omnämnanden
3–6 år:	Utbildning i Sv	31	37	46	61	6	41	5 695
	Utbildning i Fi	2	1	1	0	0	1	126
	Arbeta i Sv	7	10	15	19	2	11	1 572
	Arbeta i Fi	0	1	0	0	0	0	30
	Övrigt	1	1	1	0	0	1	114
	Vet ej	63	59	48	38	7	52	7 315
	Totalt antal omnämnanden							14 852
	Antal individer som angett minst ett alternativ							13 216
		% av 6 378	% av 2 842	% av 1 611	% av 4 090	% av 480	% av 15 401	
7–12 år:	Utbildning i Sv	49	53	72	78	11	59	9 088
	Utbildning i Fi	1	1	0	0	0	1	100
	Arbeta i Sv	15	17	19	27	7	19	2 896
	Arbeta i Fi	0	0	1	0	0	0	48
	Övrigt	0	0	0	0	1	0	65
	Vet ej	48	43	27	20	11	36	5 620
	Totalt antal omnämnanden							17 817
	Antal individer som angett minst ett alternativ							14 970

Tabell 7.21. Forts.

Ålder	Framtidsplaner	Talar finska: Obehindrat % av 2 581	Tämligen bra % av 1 552	Hjälpligt % av 707	Inte alls % av 1 700	Uppg sakn % av 139	Totalt % av 6 679	Antal omnämnanden
13–16 år:	Arbeta i Sv	21	15	22	18	3	18	1 236
	Gymnasium i Sv	12	24	25	27	0	20	1 317
	Fackskola i Sv	5	9	9	10	3	8	515
	Yrkesskola i Sv	22	20	16	19	0	20	1 310
	Universitet eller högskola i Sv	2	1	2	3	0	2	139
	Annan utbildning i Sv	5	3	4	3	3	4	257
	Utbildning i Fi	1	0	0	0	0	0	26
	Arbeta i Fi	1	0	0	0	0	1	34
	Övrigt	0	0	0	0	0	0	8
	Vet ej	32	30	23	24	3	28	1 859
	Totalt antal omnämnanden							6 702
	Antal individer som angett minst ett alternativ							6 535
		% av 2 807	% av 687	% av 301	% av 877	% av 367	% av 5 039	
17–19 år:	Arbeta i Sv	66	56	62	71	5	61	3 062
	Gymnasium i Sv	1	1	3	1	0	1	44
	Fackskola i Sv	2	0	4	0	0	1	61
	Yrkesskola i Sv	2	1	10	3	0	2	105
	Universitet eller högskola i Sv	3	6	9	5	1	4	209
	Annan utbildning i Sv	4	13	4	5	0	5	268
	Utbildning i Fi	1	0	0	0	0	1	37
	Arbeta i Fi	1	1	1	0	2	1	61
	Övrigt	4	1	0	6	1	4	187
	Vet ej	17	20	9	8	2	15	738
	Totalt antal omnämnanden							4 772
	Antal individer som angett minst ett alternativ							4 619

tala svenska inte medförde skillnader i andelen som planerade att arbeta i Sverige, men att de som talade svenska däremot var mer osäkra än övriga beträffande sina planer och mer sällan hade planer på högre studier. Skillnader i osäkerheten finns även för förmåga att tala finska och går, liksom för de yngsta grupperna, i motsatt riktning mot vad som gällde för förmågan att tala svenska. Med ökade kunskaper i finska (liktydigt med sämre kunskaper i svenska) följer ökad tveksamhet om framtidsplanerna. Här varierar andelen som planerar att arbeta i Sverige något litet men skillnaderna tyder dock inte på något samband mellan kunskaper i finska och framtidsplaner. De som talar finska tämligen bra har i något större utsträckning än övriga angett alternativet annan utbildning.

Slutligen skall i detta avsnitt framtidsplanerna redovisas efter förmåga att skriva finska (tabeller 7.22 och 7.23).

Sambandet är detsamma som för förmåga att tala finska. De som har för avsikt att flytta till Finland behärskar finska i skrift genomsnittligt bättre än dem som inte planerar att flytta. Även för dem som tänker flytta till Finland ligger skrivkunskaperna på en avsevärt lägre nivå än talkunskaperna, med undantag för den äldsta åldersgruppen. Fortfarande med undantag av den äldsta åldersgruppen är deras förmåga att skriva finska också sämre än förmågan att skriva svenska. I åldersgruppen 13–16 år anger

Tabell 7.22. Avsikt att flytta till Finland. Indelning efter ålder och redovisat efter förmåga att skriva finska. I procent.

Ålder	Avsikt att flytta	Skriver finska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
7–9 år:	Ja	3	5	36	55	1	100	337
	Nej	2	2	9	85	2	100	3 702
	Vet ej	1	6	21	69	3	100	4 088
	Uppg saknas	0	1	4	24	71	100	357
Samtliga 7–9 år		1	4	16	74	5	100	8 484
10–12 år:	Ja	8	16	50	24	2	100	218
	Nej	5	5	18	71	1	100	3 209
	Vet ej	8	9	32	49	2	100	3 296
	Uppg saknas	0	2	9	27	62	100	191
Samtliga 10–12 år		7	7	25	58	3	100	6 916
13–16 år:	Ja	48	15	12	25	0	100	210
	Nej	14	9	18	59	0	100	3 575
	Vet ej	25	13	26	34	1	100	2 722
	Uppg saknas	0	2	2	25	71	100	173
Samtliga 13–16 år		19	11	21	47	2	100	6 680
17–19 år:	Ja	85	5	7	2	1	100	370
	Nej	34	8	18	39	1	100	2 557
	Vet ej	59	12	12	16	1	100	1 776
	Uppgift saknas	3	0	1	0	96	100	336
Samtliga 17–19 år		44	9	14	26	7	100	5 040

t. ex. 85 % av dem som tänker flytta att de skriver svenska obehindrat (tabell 7.18) eller tämligen bra, medan 63 % skriver finska obehindrat eller tämligen bra. Motsvarande siffror för åldersgruppen 10–12 år är 78 resp. 24 %.

I tabell 7.23 redovisas planer rörande utbildning och arbete efter förmågan att skriva finska.

Någon lika klar tendens, liknande den som återfanns vid redovisning efter förmåga att skriva svenska och, för de yngre, efter förmåga att tala finska, kan man inte urskilja här. De skillnader som finns är genomgående rätt små och återspeglar sällan ett linjärt samband mellan planer och skrivkunskaper. Dock kan man för åldersgruppen 13–16 år utläsa att de som skriver finska obehindrat i högre grad än övriga väljer alternativet arbete i Sverige och i lägre grad gymnasieutbildning. I åldersgruppen 17–19 år framträder också en viss skillnad ifråga om graden av osäkerhet.

7.10 *Önskemål om undervisning i finska och framtidsplaner*

Av de tidigare avsnitten i detta kapitel har framgått att för dem som har för avsikt att flytta till Finland präglas de nuvarande förhållandena i högre grad av finskspråkighet än för dem som ämnar stanna. De kommer oftare från hem där föräldrarna talar enbart eller mest finska och språket med de närmaste är finska i större utsträckning än för övriga. Deras kunskaper i svenska är sämre och kunskaperna i finska bättre, även om kunskapsnivån i finska, speciellt förmågan att skriva, för vissa åldersgrupper ändå är relativt låg. Här skall närmast studeras i vilken mån även intresset för att lära sig eller upprätthålla kunskaperna i finska avviker för dem som planerar att flytta till Finland.

I tabell 7.24 redovisas först intresset av några timmars undervisning i finska i veckan på skolschemat.

I samtliga åldersgrupper utom 13–16 år föreligger ett starkare intresse för sådan undervisning bland dem som har för avsikt

Tabell 7.23. Framtidsplaner särredovisat efter ålder och förmåga att skriva finska.

Ålder	Framtidsplaner	Skriver finska: Obehindrat % av 7 563	Tämligen bra % av 855	Hjälpligt % av 3 079	Inte alls % av 10 246	Uppg saknas % av 659	Totalt % av 15 402	Antal omnämnanden
7–12 år:	Utbildning i Sv	60	57	54	63	23	59	9 088
	Utbildning i Fi	1	1	11	1	0	1	100
	Arbeta i Sv	26	15	14	21	9	19	2 896
	Arbeta i Fi	1	0	0	0	0	0	48
	Övrigt	0	1	0	0	1	0	65
	Vet ej	29	39	44	35	22	36	5 620
	Totalt antal omnämnanden							17 817
	Antal individer som angett minst ett alternativ							14 970
		% av 1 274	% av 725	% av 1 402	% av 3 122	% av 157	% av 6 680	
13–16 år:	Arbeta i Sv	24	18	16	18	6	19	1 236
	Gymnasium i Sv	10	20	24	23	3	20	1 317
	Fackskola i Sv	5	4	7	10	3	8	515
	Yrkesskola i Sv	21	19	20	20	6	20	1 310
	Universitet eller högskola i Sv	1	4	2	2	0	2	140
	Annan utbildning i Sv	4	7	4	3	3	4	257
	Utbildning i Fi	1	1	0	0	0	0	26
	Arbeta i Fi	2	1	0	0	0	1	34
	Övrigt	1	0	0	0	0	0	8
	Vet ej	33	28	29	26	3	28	1 859
	Totalt antal omnämnanden							6 702
	Antal individer som angett minst ett alternativ							6 535
		% av 2 235	% av 442	% av 703	% av 1 301	% av 358	% av 5 039	
17–19 år:	Arbeta i Sv	65	64	56	71	4	61	3 062
	Gymnasium i Sv	1	1	1	1	0	1	44
	Fackskola i Sv	1	1	4	1	0	1	61
	Yrkesskola i Sv	1	0	7	2	0	2	105
	Universitet eller högskola i Sv	3	9	4	6	1	4	209
	Annan utbildning i Sv	4	10	10	6	0	5	268
	Utbildning i Fi	1	2	0	0	0	1	37
	Arbeta i Fi	2	0	1	0	3	1	61
	Övrigt	5	1	1	4	1	4	187
	Vet ej	19	16	15	10	1	15	738
	Totalt antal omnämnanden							4 772
	Antal individer som angett minst ett alternativ							4 619

att flytta. Största skillnaden finns i åldern 7–9 år där 80 % av dem som skall flytta är intresserade nu eller i framtiden och 32 % av dem som inte skall flytta. Minsta skillnaden återfinns i äldsta åldersgruppen där motsvarande siffror är 17 resp. 6 %. Att motsvarande skillnad inte finns för 13–16-åringarna kan mycket väl bero på slumpvariationen eftersom antalet personer som har för avsikt att flytta till Finland är mycket litet. Tidigare har dock framgått att bland dem som ämnar flytta har just denna ålderskategori de sämsta kunskaperna i finska (tabell 7.20). Det bör dock påpekas att de grupper av individer som ämnar flytta till Finland är förhållandevis små var-

Tabell 7.24. Avsikt att flytta till Finland. Indelning efter ålder och redovisat efter intresse av undervisning i finska på skolschemat. I procent.

Ålder	Avsikt att flytta	Intresserad av sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtiden	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal population-individer
3–6 år:	Ja	12	53	4	17	14	100	588
	Nej	5	27	39	17	12	100	5 615
	Vet ej	8	46	11	21	14	100	7 205
	Uppg saknas	1	9	6	5	79	100	648
Samtliga 3–6 år		6	37	21	19	16	100	14 055
7–9 år:	Ja	54	26	9	5	6	100	336
	Nej	16	16	44	13	11	100	3 703
	Vet ej	27	28	13	16	16	100	4 088
	Uppg saknas	10	4	7	5	74	100	358
Samtliga 7–9 år		23	21	26	14	16	100	8 485
10–12 år:	Ja	66	2	10	10	12	100	220
	Nej	19	5	51	13	12	100	3 210
	Vet ej	41	10	19	16	15	100	3 296
	Uppg saknas	7	2	14	9	69	100	191
Samtliga 10–12 år		31	7	33	14	15	100	6 917
13–16 år:	Ja	37	11	30	17	6	100	209
	Nej	44	15	14	19	8	100	3 574
	Vet ej	15	7	47	18	13	100	2 722
	Uppg saknas	0	2	18	2	78	100	173
Samtliga 13–16 år		11	5	57	15	12	100	6 680
17–19 år:	Ja	6	11	54	15	14	100	369
	Nej	2	4	73	10	11	100	2 557
	Vet ej	3	4	51	18	24	100	1 774
	Uppg saknas	0	0	1	3	96	100	336
Samtliga 17–19 år		3	4	60	12	21	100	5 039

för skattningarna av det absoluta intresset ej i nämnvärd grad påverkas av dessa.

När det gäller frivillig undervisning i finska i skolan men utanför skolschemat finner vi i åldersgrupperna 3–16 år ett större intresse för detta bland dem som ämnar flytta än bland dem som tänker stanna i Sverige. I åldersgruppen 17–19 år är det redovisade intresset lika stort, men gruppen »vet ej» är dock större för dem som ämnar flytta (tabell 7.25).

De som ej vet om de skall flytta redovisar i regel ett intresse som ligger mellan andelen intresserade i de båda övriga grupperna. De är dock oftast något mer osäkra än de övriga även ifråga om sina önskemål.

Av tabell 7.26 finner vi återigen att de som ämnar flytta är mer intresserade av att få undervisning i finska, här i form av kvällskurser i finska. Skillnader kan konstateras i samtliga åldersgrupper utom bland 10–12-åringar. För åldersgrupperna 13–16 och 17–19 år föreligger också en viss skillnad ifråga om andelen »vet ej», som är högre för dem som ämnar flytta.

Man kan notera att det för ca 1/4 av åldersklassen 3–6 år av dem som ämnar flytta har angetts att de i framtiden är intresserade av att deltaga i kvällskurser i finska. Det förefaller rimligt att anta att kvällskurser kan bli aktuella för dessa först om åtskilliga år, och att denna undervisning knappast kan bli aktuell i Sverige om familjen realiserar sina flyttplaner.

I tabell 7.27 redovisas önskemål om lägerkurser i finska i Sverige eller Finland under ferierna.

Samma tendens som tidigare framträder här. De som ämnar flytta är mer intresserade av lägerkurser i finska än övriga.

För den yngsta åldersgruppen redovisas i tabell 7.28 intresset för språkträning i finska i förskolan efter avsikt att flytta till Finland.

Tabell 7.25. Avsikt att flytta till Finland. Indelning efter ålder och redovisat efter intresse av frivillig undervisning i finska i skolan utanför ordinarie skolschemat. I procent.

Ålder	Avsikt att flytta	Intresserad av sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtiden	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
3–6 år:	Ja	2	35	9	19	35	100	588
	Nej	2	18	40	16	24	100	5 615
	Vet ej	3	27	13	23	34	100	7 204
	Uppg saknas	0	4	5	4	87	100	648
Samtliga 3–6 år		3	23	23	19	32	100	14 057
7–9 år:	Ja	22	18	13	9	38	100	335
	Nej	9	12	47	11	21	100	3 701
	Vet ej	15	20	16	14	35	100	4 088
	Uppg saknas	1	7	7	4	81	100	357
Samtliga 7–9 år		12	16	29	12	31	100	8 485
10–12 år:	Ja	16	18	16	8	42	100	219
	Nej	10	6	53	11	20	100	3 209
	Vet ej	17	8	22	16	37	100	3 296
	Uppg saknas	7	5	11	9	68	100	192
Samtliga 10–12 år		14	7	36	13	30	100	6 912
13–16 år:	Ja	25	2	38	12	23	100	209
	Nej	3	4	72	10	11	100	3 573
	Vet ej	6	6	51	17	20	100	2 722
	Uppg saknas	0	2	15	5	78	100	174
Samtliga 13–16 år		5	5	61	12	17	100	6 680
17–19 år:	Ja	3	1	59	18	19	100	370
	Nej	2	3	72	9	14	100	2 556
	Vet ej	4	5	50	15	26	100	1 776
	Uppg saknas	0	0	1	3	96	100	336
Samtliga 17–19 år		3	3	59	11	24	100	5 040

Föräldrarna till dem som uppger avsikt att flytta till Finland är, liksom för övriga undervisningsformer, mer intresserade av språkträning i finska i förskolan än de som inte ämnar flytta.

7.11 *Bakgrundsdata och önskemål om undervisning i finska*

Önskemål om olika former av undervisning i finska skall i detta avsnitt studeras dels efter flyttningsår och dels efter föräldrarnas språk. Vid redovisning efter flyttningsår är vi främst intresserade av att se vilken riktning ett eventuellt samband har. Dels kan man tänka sig att de som relativt nyligen kommit från Finland har ett större intresse för Finland och finska språket än de som bott här längre tid och hunnit anpassa sig till det svenska samhället i högre grad. Dels kan det i stället vara så att intresset för undervisning i finska framträder först när man har bott i Sverige en längre tid och kunskaperna i finska språket kanske börjar trängas undan. För att finna belägg för om något av dessa samband existerar har här de mest föredragna undervisningsformerna i de olika åldrarna valts ut för redovisning. För den yngsta åldersgruppen, 3–6 år, har vi dock valt alternativet språkträning i finska i förskolan som ju för denna grupp är det enda just nu aktuella alternativet. För grupperna 7–12 och 13–16 år redovisas alternativen undervisning i finska på skolschemat och frivillig undervisning i finska och för 17–19-åringarna alternativet kvällskurser (tabeller 7.29–32).

För de yngsta gäller tydligen att ju kortare tid familjen har bott i Sverige desto mer intresserade är föräldrarna av att barnet kan få språkträning i finska i förskola. Ca 28 % av dem som kom 1967 redovisar ett aktuellt intresse för detta och ca 16 % av dem som kom 1963 eller tidigare, vilket är samma

Tabell 7.26. Avsikt att flytta till Finland. Indelning efter ålder och redovisat efter intresse av kvällskurser i finska. I procent.

Ålder	Avsikt att flytta	Intresse av sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtiden	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
3–6 år:	Ja	1	24	15	18	42	100	588
	Nej	1	7	44	18	30	100	5 615
	Vet ej	1	11	19	26	43	100	7 204
	Uppg saknas	0	2	6	5	87	100	647
Samtliga 3–6 år		1	10	28	21	40	100	14 056
7–9 år:	Ja	10	10	21	13	46	100	338
	Nej	2	8	50	12	28	100	3 702
	Vet ej	2	11	20	17	50	100	4 087
	Uppg saknas	0	0	10	2	88	100	358
Samtliga 7–9 år		2	9	33	14	42	100	8 486
10–12 år:	Ja	4	6	26	14	50	100	219
	Nej	2	5	56	11	26	100	3 209
	Vet ej	3	6	28	15	48	100	3 297
	Uppg saknas	0	2	14	9	75	100	191
Samtliga 10–12 år		2	6	41	13	38	100	6 918
13–16 år:	Ja	15	6	41	17	21	100	210
	Nej	2	5	74	8	11	100	3 575
	Vet ej	4	7	53	14	22	100	2 722
	Uppg saknas	2	0	18	2	78	100	173
Samtliga 13–16 år		3	6	63	10	18	100	6 679
17–19 år:	Ja	8	16	46	17	13	100	371
	Nej	2	7	75	8	8	100	2 556
	Vet ej	6	9	54	15	17	100	1 775
	Uppg saknas	0	0	1	3	96	100	336
Samtliga 17–19 år		3	8	60	11	18	100	5 040

andel som för dem som är födda i Sverige.

För åldersgruppen 7–12 år finner man här visserligen inte, som för den yngsta åldersgruppen, en stadigt minskande andel för intresset för undervisning i finska ju längre man varit här, men det totala intresset (nu och i framtiden) ligger dock något högre för dem som kom hit 1964 eller senare än för dem som kom tidigare än 1964. För 13–16-åringarna är det däremot så att intresset i stället tycks öka ju längre man har varit här. Någon tolkning av den motsatta riktningen av sambandet för de äldre och yngre skall här inte ges. Man finner samma förhållande ifråga om frivillig undervisning i finska (tabell 7.31).

I åldersgruppen 7–12 år förefaller fortfarande det totala intresset vara något litet högre för dem som flyttade hit 1964 eller senare och minskande för dem som kom tidigare. För 13–16-åringarna finner man som tidigare att intresset ökar något ju längre man bott i Sverige.

I tabellen framträder ännu ett annat mönster utöver det som förekom för de yngre. Intresset är högst bland de nyinflyttade, minskar sedan för att därefter åter öka. Även om det alltså i vissa fall tycks finnas ett samband mellan flyttningsår och intresse för undervisning i finska varierar sambandets karaktär för de olika åldersgrupperna och någon generell slutsats kan inte dras.

I samtliga tabeller 7.29–7.32 kan man notera att de som är födda i Sverige visserligen ofta är den grupp som har det lägsta intresset för undervisning i finska, men att andelen intresserade dock inte är avsevärt lägre än för gruppen med det lägsta intresset bland de inflyttade.

Bakgrundsvariabeln föräldrarnas språk användes i tabellerna 7.33–37 som redovisningsgrund för samtliga i formuläret upptagna former för undervisning i finska.

För de fyra yngre åldersgrupperna är

Tabell 7.27. Avsikt att flytta till Finland. Indelning efter ålder och intresse för lägerkurser i finska. I procent.

Ålder	Avsikt att flytta	Intresse för sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtiden	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
3–6 år:	Ja	1	29	10	18	42	100	589
	Nej	2	14	40	17	27	100	5 615
	Vet ej	2	21	15	24	38	100	7 204
	Uppg saknas	1	2	6	5	86	100	648
Samtliga 3–6 år		2	17	25	20	36	100	14 055
7–9 år:	Ja	14	16	15	19	36	100	338
	Nej	6	12	46	12	24	100	3 702
	Vet ej	10	16	18	15	41	100	4 088
	Uppg saknas	1	5	6	3	85	100	358
Samtliga 7–9 år		8	13	30	13	36	100	8 485
10–12 år:	Ja	11	22	21	6	40	100	218
	Nej	10	4	51	11	24	100	3 209
	Vet ej	13	5	26	16	40	100	3 298
	Uppg saknas	0	0	11	9	80	100	192
Samtliga 10–12 år		11	5	37	13	34	100	6 916
13–16 år:	Ja	11	8	48	19	14	100	208
	Nej	6	6	66	11	11	100	3 575
	Vet ej	8	5	49	18	20	100	2 722
	Uppg saknas	0	2	20	0	78	100	174
Samtliga 13–16 år		7	6	57	14	16	100	6 679
17–19 år:	Ja	3	2	54	15	26	100	370
	Nej	1	3	76	8	12	100	2 557
	Vet ej	3	5	55	16	21	100	1 776
	Uppg saknas	0	0	1	3	96	100	336
Samtliga 17–19 år		2	3	62	11	22	100	5 040

svarsmönstren mycket lika varandra. I samtliga dessa åldersgrupper anger de, vars ena förälder eller båda föräldrar talar enbart svenska en avsevärt lägre grad av intresse än de övriga. Med undantag av den allra yngsta gruppen gäller också att det största intresset finns i gruppen vars båda föräldrar talar enbart finska.

Beträffande graden av osäkerhet ifråga om intresset gäller i regel att ju mer svenskspråkiga föräldrar desto mindre osäker är man och ju mer finskspråkiga desto mer osäker.

Åldersgruppen 17–19 år avviker från de övriga såtillvida att intresset är avsevärt högre för dem vars båda föräldrar talar finska och svenska obehindrat. Observationerna i denna grupp avser dock ett mycket

Tabell 7.28. Avsikt att flytta till Finland. Indelning efter ålder, 3–6 år, och intresse av språkträning i finska i förskolan. I procent.

Avsikt att flytta	Intresse av sådan undervisning: Ja	Barnet för gammalt	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
Ja	35	2	7	22	34	100	589
Nej	13	1	44	17	25	100	5 614
Vet ej	23	1	17	24	35	100	7 204
Uppgift saknas	3	0	5	5	87	100	648
Samtliga	19	1	26	20	34	100	14 057

Tabell 7.29. Intresse för språkträning i finska i förskolan. Särredovisning efter flyttningsår och ålder, 3–6 år. I procent.

Ålder	Flyttningsår	Intresse av sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtiden	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
3–6 år:	Födda i Sverige	16	1	30	20	33	100	9 376
	1967	28	0	25	19	28	100	516
	1966	26	1	20	25	28	100	1 068
	1965–64	23	2	18	19	38	100	2 656
	1963 eller tidigare	16	4	22	14	44	100	377
	Uppg saknas	20	0	6	48	26	100	66
Samtliga 3–6 år		19	1	26	20	34	100	14 056

litet antal personer och resultatet riskerar innehålla stora slumpvariationer. I övrigt är variationerna i graden av intresse mycket små. De vars båda föräldrar talar enbart svenska har lägre intresse än övriga och har den högsta andelen nej-svar.

Även för undervisningsformen frivillig undervisning i finska i skolan men utanför skolschemat (tabell 7.34) gäller för samtliga åldersgrupper att de vars båda föräldrar talar enbart svenska har ett mycket lägre intresse än övriga. Skillnaderna i andelen intresserade mellan olika kategorier inom varje åldersgrupp är här i övrigt något mindre än vad som var fallet ifråga om den förra undervisningsformen. De som har rent finskspråkiga föräldrar är inte längre markant mer intresserade än övriga.

Tendensen för undervisningsformen kvällskurser (tabell 7.35) är densamma som tidigare i samtliga åldersgrupper. Barn med föräldrar som båda enbart talar svenska är minst intresserade. Mellan övriga grupper är skillnaderna i andelen intresserade ganska små. Som tidigare varierar också osäkerheten i samtliga åldersgrupper på så sätt att de vars båda föräldrar talar enbart svenska har markant lägst andel »vet ej». Även de vars ena förälder talar enbart svenska är också mindre osäkra än de övriga.

Tabell 7.30. Intresse för undervisning i finska på skolschemat. Särredovisning efter inflyttningsår och ålder, 7–16 år. I procent.

Ålder	Inflyttningsår	Intresse för sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtiden	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
7–12 år:	Födda i Sverige	19	12	35	14	20	100	6 732
	1967	32	18	24	21	5	100	423
	1966	33	18	28	11	9	100	957
	1965–64	34	22	20	14	10	100	3 055
	1963–62	28	20	23	13	16	100	1 413
	1961–59	28	12	31	14	15	100	2 251
	1958 eller tidigare	35	4	32	15	14	100	423
	Uppg saknas	36	23	23	9	9	100	148
Samtliga 7–12 år		26	15	30	14	15	100	15 402
13–16 år:	Födda i Sverige	8	4	58	13	17	100	1 622
	1967	5	5	59	19	12	100	183
	1966	7	9	73	7	4	100	371
	1965–64	10	5	56	18	11	100	1 165
	1963–62	13	8	54	17	8	100	633
	1961–59	12	6	51	18	13	100	1 164
	1958 eller tidigare	18	3	50	15	14	100	1 418
	Uppg saknas	3	0	31	6	60	100	122
Samtliga 13–16 år		11	5	57	15	12	100	6 680

Tabell 7.31. Intresse för frivillig undervisning i finska. Särredovisning efter flyttningsår och ålder, 7–16 år. I procent.

Ålder	Flyttningsår	Intresse för sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtiden	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
7–12 år:	Födda i Sverige	11	12	36	13	28	100	6 732
	1967	8	11	25	21	35	100	423
	1966	13	13	31	11	32	100	957
	1965–64	15	15	25	11	34	100	3 055
	1963–62	15	12	28	14	31	100	1 413
	1961–59	13	11	34	13	29	100	2 251
	1958 eller tidigare	12	4	35	14	35	100	423
	Uppg saknas	9	11	18	24	38	100	148
Samtliga 7–12 år		13	12	32	13	30	100	15 402
13–16 år:	Födda i Sverige	4	2	64	9	21	100	1 622
	1967	2	2	57	17	22	100	183
	1966	1	8	79	5	7	100	371
	1965–64	4	4	60	15	17	100	1 165
	1963–62	7	5	56	16	16	100	633
	1961–59	6	4	60	13	17	100	1 164
	1958 eller tidigare	8	7	57	13	15	100	1 418
	Uppg saknas	3	7	50	15	25	100	122
Samtliga 13–16 år		5	5	61	12	17	100	6 680

Intresset för lägerkurser i finska är återigen minst utbrett bland dem som har enbart svenskspråkiga föräldrar. En skillnad mot vad som gällt för de tidigare redovisade undervisningsformerna är att intresset för lägerkurserna genomgående är något större bland de grupper vars båda föräldrar är mer eller mindre tvåspråkiga jämfört med de grupper där båda eller någon av föräldrarna talar enbart finska (tabell 7.36).

De grupper där båda eller enbart en av föräldrarna talar enbart svenska är i mindre utsträckning intresserade av finsk språkträning i förskolan (tabell 7.37) än övriga och är också mindre tveksamma. I övrigt är intresset ungefär lika stort i samtliga grupper.

Som tidigare har nämnts är andelen »uppgift saknas» mycket hög för frågan om önskemål om undervisning i finska. Ett studium av kolumnen »uppgift saknas» i tabellerna 7.33–7.37 visar att denna andel genomgående är avsevärt mycket mindre för gruppen vars båda föräldrar talar enbart svenska. Vi har tidigare konstaterat att en stor del av fallen där uppgift saknas beror på att respondenterna enbart har markerat svar för de alternativ de varit intres-

Tabell 7.32. Intresse för kvällskurser i finska. Särredovisning efter flyttningsår och ålder, 17–19 år. I procent.

Ålder	Flyttningsår	Intresserad av sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtiden	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
17–19 år:	Födda i Sverige	3	3	28	5	61	100	559
	1967	9	8	54	15	14	100	581
	1966	6	10	58	8	18	100	602
	1965–64	1	7	65	14	13	100	1 083
	1963–62	0	6	76	8	10	100	423
	1961–59	2	10	68	13	7	100	515
	1958 eller tidigare	3	9	67	10	11	100	1 232
	Uppg saknas	0	0	70	21	9	100	43
Samtliga 17–19 år		2	8	41	15	34	100	5 038

Tabell 7.33. Intresse för undervisning i finska på skolschemat. Särredovisning efter föräldrarnas språk och ålder. I procent.

Ålder	Föräldrarnas språk	Intresse av sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtid.	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
3–6 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	9	42	19	14	16	100	784
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	8	47	12	20	13	100	2 020
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	8	41	15	18	18	100	4 790
	En förälder talar enbart finska	8	45	10	25	12	100	1 625
	En förälder talar enbart svenska	4	24	40	18	14	100	1 757
	Båda talar enbart finska	9	44	5	32	10	100	687
	Båda talar enbart svenska	2	3	78	14	3	100	1 086
	Uppgift saknas	2	19	20	12	47	100	1 308
Samtliga 3–6 år		6	37	22	19	16	100	14 055
7–9 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	25	12	35	8	20	100	641
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	22	20	20	20	18	100	1 236
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	29	28	16	14	13	100	3 015
	En förälder talar enbart finska	25	33	12	19	11	100	933
	En förälder talar enbart svenska	12	11	59	7	11	100	854
	Båda talar enbart finska	35	29	10	18	8	100	433
	Båda talar enbart svenska	2	2	83	7	6	100	427
	Uppgift saknas	16	12	24	12	36	100	943
Samtliga 7–9 år		23	21	26	14	16	100	8 485
10–12 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	29	7	41	8	15	100	424
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	34	6	32	14	14	100	1 152
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	38	9	23	15	15	100	2 451
	En förälder talar enbart finska	38	8	26	15	13	100	695
	En förälder talar enbart svenska	13	6	59	9	13	100	544
	Båda talar enbart finska	42	9	17	21	11	100	484
	Båda talar enbart svenska	7	0	84	6	3	100	493
	Uppgift saknas	15	7	32	16	30	100	673
Samtliga 10–12 år		31	7	33	14	15	100	6 917
13–16 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	13	7	65	11	4	100	429
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	13	6	51	16	14	100	1 094
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	11	7	52	19	11	100	2 325

Tabell 7.33. Forts.

Ålder	Föräldrarnas språk	Intresse av sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtid.	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populations-individer
	En förälder talar enbart finska	12	4	54	17	13	100	650
	En förälder talar enbart svenska	6	4	73	10	7	100	758
	Båda talar enbart finska	15	6	52	18	9	100	420
	Båda talar enbart svenska	1	0	85	11	3	100	380
	Uppgift saknas	8	3	52	9	28	100	623
Samtliga 13–16 år		11	5	57	15	12	100	6 680
17–19 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	9	19	56	7	9	100	139
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	3	3	67	13	14	100	596
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	5	2	63	12	18	100	1 219
	En förälder talar enbart finska	1	7	64	16	12	100	642
	En förälder talar enbart svenska	1	1	81	9	8	100	313
	Båda talar enbart finska	3	5	52	20	20	100	851
	Båda talar enbart svenska	0	2	87	6	5	100	235
	Uppgift saknas	2	4	41	7	46	100	1 041
Samtliga 17–19 år		3	4	59	13	21	100	5 039

Tabell 7.34. Intresse av frivillig undervisning i finska utanför schemat. Särredovisning efter ålder och föräldrarnas språk. I procent.

Ålder	Föräldrarnas språk	Intresse av sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtiden	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populations-individer
3–6 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	2	29	26	11	32	100	784
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	3	27	19	16	35	100	2 020
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	3	29	14	21	33	100	4 790
	En förälder talar enbart finska	2	22	12	26	37	100	1 625
	En förälder talar enbart svenska	3	20	41	17	19	100	1 757
	Båda talar enbart finska	3	24	8	33	32	100	687
	Båda talar enbart svenska	1	4	77	14	4	100	1 086
	Uppgift saknas	1	7	18	13	61	100	1 308
Samtliga 3–6 år		3	23	23	19	32	100	14 055
7–9 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	19	13	31	14	23	100	641
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	15	21	22	13	30	100	1 236
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	14	18	21	15	32	100	3 015

Tabell 7.34. Forts.

Ålder	Föräldrarnas språk	Intresse av sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtiden	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
	En förälder talar enbart finska	10	21	16	14	39	100	933
	En förälder talar enbart svenska	10	8	60	8	14	100	854
	Båda talar enbart finska	12	14	18	14	42	100	433
	Båda talar enbart svenska	0	2	83	5	10	100	421
	Uppgift saknas	7	13	26	9	45	100	943
Samtliga 7–9 år		12	16	29	12	31	100	8 485
10–12 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	20	4	44	6	26	100	424
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	18	10	35	11	26	100	1 153
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	16	7	27	15	35	100	2 451
	En förälder talar enbart finska	14	10	29	14	33	100	695
	En förälder talar enbart svenska	7	11	58	10	14	100	544
	Båda talar enbart finska	18	6	15	21	40	100	484
	Båda talar enbart svenska	2	1	89	5	3	100	492
	Uppgift saknas	3	4	34	18	41	100	672
Samtliga 10–12 år		14	7	36	13	30	100	6 917
13–16 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	7	6	70	9	8	100	428
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	7	4	57	14	18	100	1 094
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	5	6	56	15	18	100	2 326
	En förälder talar enbart finska	3	4	57	17	19	100	651
	En förälder talar enbart svenska	9	4	74	5	8	100	759
	Båda talar enbart finska	2	6	60	17	15	100	420
	Båda talar enbart svenska	0	1	87	8	4	100	379
	Uppgift saknas	4	4	50	7	35	100	624
Samtliga 13–16 år		5	5	61	12	17	100	6 680
17–19 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	9	0	50	16	25	100	140
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	3	2	66	11	18	100	596
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	4	2	65	8	21	100	1 218
	En förälder talar enbart finska	1	4	66	15	14	100	643
	En förälder talar enbart svenska	1	1	84	4	10	100	313
	Båda talar enbart finska	3	6	51	19	21	100	850
	Båda talar enbart svenska	0	2	86	7	5	100	235
	Uppgift saknas	1	5	38	9	47	100	1 041
Samtliga 17–19 år		3	3	59	11	24	100	5 040

Tabell 7.35. Intresse av kvällskurser i finska. Särredovisning efter ålder och föräldrarnas språk. I procent.

Ålder	Föräldrarnas språk	Intresse av sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtiden	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
3–6 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	0	7	34	12	47	100	784
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	0	8	26	19	47	100	2 020
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	1	14	20	24	41	100	4 790
	En förälder talar enbart finska	1	11	16	28	44	100	1 625
	En förälder talar enbart svenska	0	8	44	21	27	100	1 757
	Båda talar enbart finska	2	16	11	34	37	100	686
	Båda talar enbart svenska	0	2	79	14	5	100	1 086
	Uppgift saknas	0	3	20	14	63	100	1 308
Samtliga 3–6 år		1	10	28	21	40	100	14 056
7–9 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	1	5	39	16	39	100	643
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	1	8	32	16	43	100	1 237
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	3	10	25	16	46	100	3 016
	En förälder talar enbart finska	4	15	18	15	48	100	932
	En förälder talar enbart svenska	0	10	62	9	19	100	854
	Båda talar enbart finska	2	12	8	26	52	100	433
	Båda talar enbart svenska	0	2	83	5	10	100	428
	Uppgift saknas	3	8	29	9	51	100	944
Samtliga 7–9 år		2	9	33	14	42	100	8 486
10–12 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	3	4	54	5	34	100	424
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	1	6	45	12	36	100	1 153
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	2	6	29	16	47	100	2 452
	En förälder talar enbart finska	4	7	35	13	41	100	694
	En förälder talar enbart svenska	2	4	60	9	25	100	545
	Båda talar enbart finska	8	5	23	15	49	100	484
	Båda talar enbart svenska	1	3	88	5	3	100	492
	Uppgift saknas	0	4	40	13	43	100	673
Samtliga 10–12 år		2	5	41	13	39	100	6 918
13–16 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	3	16	64	10	7	100	429
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	4	7	63	9	17	100	1 095
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	2	6	60	12	19	100	2 325

Tabell 7.35. Forts.

Ålder	Föräldrarnas språk	Intresse av sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtiden	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
	En förälder talar enbart finska	3	4	58	14	21	100	650
	En förälder talar enbart svenska	8	2	74	5	11	100	757
	Båda talar enbart finska	5	6	61	14	14	100	420
	Båda talar enbart svenska	0	1	88	7	4	100	378
	Uppgift saknas	1	4	50	9	36	100	624
Samtliga 13–16 år		3	8	60	11	18	100	6 679
17–19 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	3	3	60	12	22	100	138
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	4	6	71	12	7	100	598
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	4	7	66	10	13	100	1 219
	En förälder talar enbart finska	3	12	60	14	11	100	642
	En förälder talar enbart svenska	1	6	84	4	5	100	314
	Båda talar enbart finska	5	9	53	16	17	100	851
	Båda talar enbart svenska	0	5	87	6	2	100	235
	Uppgift saknas	2	8	41	8	41	100	1 040
Samtliga 17–19 år		2	8	41	15	34	100	5 040

Tabell 7.36. Intresse av lägerkurser i finska. Särredovisning efter ålder och föräldrarnas språk. I procent.

Ålder	Föräldrarnas språk	Intresse av sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtiden	Nej	Vet ej ej	Uppg sakn sakn	Summa	Antal populationsindivider
3–6 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	5	22	28	9	36	100	784
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	2	20	21	15	42	100	2 019
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	2	23	16	22	37	100	4 791
	En förälder talar enbart finska	3	18	13	26	40	100	1 625
	En förälder talar enbart svenska	1	17	39	20	23	100	1 757
	Båda talar enbart finska	1	16	11	37	35	100	687
	Båda talar enbart svenska	0	2	78	14	6	100	1 086
	Uppgift saknas	1	5	20	12	62	100	1 308
Samtliga 3–6 år		2	17	25	20	36	100	14 056
7–9 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	10	20	29	16	25	100	643
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	9	14	28	13	36	100	1 237
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	10	15	22	14	39	100	3 016

Tabell 7.36. Forts.

Ålder	Föräldrarnas språk	Intresse av sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtiden	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
	En förälder talar enbart finska	6	17	20	16	41	100	932
	En förälder talar enbart svenska	8	10	54	10	18	100	854
	Båda talar enbart finska	9	10	20	16	45	100	433
	Båda talar enbart svenska	1	5	80	3	11	100	428
	Uppgift saknas	3	10	26	11	50	100	944
Samtliga 7–9 år		8	13	30	13	36	100	8 486
10–12 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	27	4	39	6	24	100	5424
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	12	11	34	13	30	100	1 153
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	12	5	28	15	40	100	2 452
	En förälder talar enbart finska	13	3	35	13	37	100	694
	En förälder talar enbart svenska	5	4	56	10	25	100	545
	En förälder talar enbart svenska	5	4	56	10	25	100	545
	Båda talar enbart finska	11	4	18	20	47	100	484
	Båda talar enbart svenska	3	0	86	9	2	100	492
	Uppgift saknas	5	4	37	12	42	100	673
Samtliga 10–12 år		11	5	37	13	34	100	6 918
13–16 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	12	6	55	20	7	100	429
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	8	11	47	18	16	100	1 095
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	8	5	54	15	18	100	2 325
	En förälder talar enbart finska	7	6	56	16	15	100	650
	En förälder talar enbart svenska	2	2	78	6	12	100	757
	Båda talar enbart finska	5	5	56	20	14	100	420
	Båda talar enbart svenska	1	0	89	8	2	100	378
	Uppgift saknas	3	4	48	10	35	100	624
Samtliga 13–16 år		7	6	57	14	16	100	6 679
17–19 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	3	0	60	9	28	100	138
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	4	5	74	7	10	100	598
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	3	5	64	11	17	100	1 219
	En förälder talar enbart finska	1	3	66	13	17	100	642
	En förälder talar enbart svenska	1	1	84	4	10	100	314
	Båda talar enbart finska	2	4	56	17	20	100	851
	Båda talar enbart svenska	0	2	87	7	4	100	235
	Uppgift saknas	1	1	44	10	44	100	1 040
Samtliga 17–19 år		5	11	38	15	31	100	5 040

Tabell 7.37. Intresse av språkträning i finska i förskolan. Särredovisning efter ålder och föräldrarnas språk, 3–6 år. I procent.

Ålder	Föräldrarnas språk	Intresse av sådan undervisning: Ja	Barnet för gammalt	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
3–6 år:	Båda talar finska och svenska obehindrat	24	2	27	15	32	100	784
	Båda talar finska och svenska åtminstone tämligen bra	17	2	24	16	41	100	2 020
	Båda talar finska och svenska åtminstone hjälpligt	25	1	18	22	34	100	4 790
	En förälder talar enbart finska	22	2	15	25	36	100	1 625
	En förälder talar enbart svenska	14	0	44	20	22	100	1 757
	Båda talar enbart finska	26	0	11	31	32	100	686
	Båda talar enbart svenska	2	0	79	14	5	100	1 086
	Uppgift saknas	8	0	16	16	60	100	1 308
Samtliga 3–6 år		19	1	26	20	34	100	14 056

serade av. Eftersom de svenskspråkiga grupperna till så liten del är intresserade av någon undervisning i finska överhuvudtaget, har inte detta förhållande gällt för svaren från denna grupp och andelen uppgift saknas har därmed också blivit mindre än för övriga grupper.

7.12 *Sysselsättning och önskemål om undervisning i finska (tabeller 7.38–41)*

Sysselsättning och önskemål kommer här endast att redovisas för åldersgruppen 13–19 år. De yngre utgör ifråga om sysselsättning en mycket homogen grupp, varför det är mindre intressant att studera dessa.

Intresset för undervisning i finska på skolschemat är, som man kunde förvänta, större bland de ungdomar som går i skolan,

Tabell 7.38. Intresse av undervisning i finska på skolschemat. Särredovisning efter sysselsättning och ålder, 13–19 år. I procent.

Sysselsättning	Intresse av sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtiden	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
Yrkesverksam	1	3	64	13	19	100	3 233
Grundskola	12	5	57	16	10	100	5 019
Realskola	17	9	47	24	3	100	257
Gymnasium	13	5	64	8	10	100	437
Fackskola	11	5	73	4	7	100	245
Yrkesskola	6	3	62	16	13	100	720
Annan utbildning	3	7	64	15	11	100	551
Utan sysselsättning	2	7	65	15	11	100	712
Uppgift saknas	0	0	8	1	91	100	498
Samtliga 13–19 år	8	5	57	14	16	100	11 672

Anm: Elever i flickskola och på universitet har uteslutits p g a för små frekvenser.

Tabell 7.39. Intresse av frivillig undervisning i finska. Särredovisning efter sysselsättning och ålder, 13–19 år. I procent.

Sysselsättning	Intresse av sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtiden	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
Yrkesverksam	2	4	61	12	21	100	3 233
Grundskola	6	4	61	14	15	100	5 019
Realskola	5	12	58	13	12	100	257
Gymnasium	5	5	70	7	13	100	437
Fackskola	7	4	68	9	12	100	245
Yrkesskola	4	4	67	10	15	100	720
Annan utbildning	2	4	61	11	22	100	551
Utan sysselsättning	1	2	67	15	15	100	712
Uppgift saknas	0	0	8	1	91	100	498
Samtliga 13–19 år	4	4	60	12	20	100	11 672

Anm: Elever i flickskola och på universitet har uteslutits p g a för små frekvenser.

och speciellt då i skolor med mer teoretisk studieinriktning än yrkesskola. Realskoleelever visar det största intresset. Gruppen är dock mycket liten och slumpvariationen här betydande. Vi har dock tidigare sett (tabell 4.29) att elever i realskolan är, bland dem som fortfarande går i skolan, de som i störst utsträckning är finskspråkiga. Man kan anta att det i första hand är dessa som är mest intresserade av att upprätthålla och förbättra sina kunskaper i finska. Detta skulle då medföra att realskoleeleverna visade större intresse än övriga. Elever i grundskola, gymnasium och fackskola har alla ungefär samma intresse för denna undervisningsform, ca 17 %. Gruppen yrkesverksamma är minst intresserade av samtliga grupper, ca 4 %.

Realskoleeleverna är även i fråga om frivillig undervisning i finska de som är mest intresserade. De som går i gymnasium, grundskola och fackskola är, liksom tidigare, också något mer intresserade än övriga.

När det gäller intresse för kvällskurser i finska framträder inte längre den tendensen att skoleleverna skulle vara mer intresserade än de övriga. Några större variationer ifråga om det totala intresset för kvällskur-

Tabell 7.40. Intresse av kvällskurser i finska. Särredovisning efter sysselsättning och ålder, 13–19 år. I procent.

Sysselsättning	Intresse av sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtiden	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
Yrkesverksam	3	7	64	12	14	100	3 233
Grundskola	3	5	64	11	17	100	5 019
Realskola	2	12	59	13	14	100	257
Gymnasium	1	12	73	4	10	100	437
Fackskola	14	4	61	9	12	100	245
Yrkesskola	5	7	68	8	12	100	720
Annan utbildning	5	9	61	11	14	100	551
Utan sysselsättning	2	12	66	9	11	100	712
Uppgift saknas	0	1	9	1	89	100	498
Samtliga 13–19 år	3	7	62	10	18	100	11 672

Anm: Elever i flickskola och på universitet har uteslutits p g a för små frekvenser.

Tabell 7.41. Intresse av lägerkurser i finska. Särredovisning efter sysselsättning och ålder, 13–19 år. I procent.

Sysselsättning	Intresse av sådan undervisning						Antal populations-individer
	Ja, nu	Ja, i framtiden	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	
Yrkesverksam	2	3	66	12	17	100	3 233
Grundskola	7	5	57	16	15	100	5 019
Realskola	5	10	59	17	9	100	257
Gymnasium	3	11	65	9	12	100	437
Fackskola	9	11	61	9	10	100	245
Yrkesskola	5	3	67	11	14	100	720
Annan utbildning	2	5	60	14	19	100	551
Utan sysselsättning	1	3	67	11	18	100	712
Uppgift saknas	0	0	8	1	91	100	498
Samtliga 13–19 år	4	4	60	13	19	100	11 672

Anm: Elever i flickskola och på universitet har uteslutits p g a för små frekvenser.

ser framkommer inte här. Man kan dock notera att eleverna i fackskolan redovisar ett aktuellt intresse i större utsträckning än övriga. I samtliga andra grupper är intresset i framtiden större än intresset för närvarande.

Intresset för lägerkurser är större i någon mån hos skolelever, alltså samma grupp som också föredrog undervisning i finska på skolschemat och frivillig undervisning i skolan mer än de övriga.

Tabell 7.42. Populationsindivider som går eller har gått i svensk skola. Intresse för olika former av undervisning i finska. Redovisning efter svårigheter att följa med i skolan p g a bristande kunskaper i svenska och ålder, 6–9 år. I procent.

Undervisningsform	Intresse för sådan undervisning	Svårighet i skolan			Summa	Antal populations-individer
		Ja	Nej	Uppg saknas		
Undervisning på skolschemat	Ja, nu	33	57	8	100	1 952
	Ja, i framtiden	31	58	11	100	1 856
	Nej	7	86	7	100	2 252
	Vet ej	25	61	14	100	1 208
	Uppg saknas	12	53	35	100	1 510
Frivillig undervisning	Ja, nu	22	70	8	100	1 049
	Ja, i framtiden	26	64	12	100	1 376
	Nej	13	81	6	100	2 468
	Vet ej	24	64	12	100	1 059
	Uppg saknas	26	50	24	100	2 830
Kvällskurser i finska	Ja, nu	33	59	8	100	171
	Ja, i framtiden	30	59	11	100	807
	Nej	11	82	7	100	2 811
	Vet ej	29	61	10	100	1 238
	Uppg saknas	25	54	21	100	3 751
Lägerkurser i finska	Ja, nu	31	63	6	100	694
	Ja, i framtiden	23	66	11	100	1 178
	Nej	14	79	7	100	2 550
	Vet ej	24	65	11	100	1 139
	Uppg saknas	24	52	24	100	3 216
Samtliga 6–9 år		22	64	14	100	8 778

Tabell 7.43. Populationsindivider som går eller har gått i svensk skola. Intresse för olika former av undervisning i finska. Redovisning efter svårigheter att följa med i skolan p g a bristande kunkaper i svenska och ålder, 10–12 år. I procent.

Undervisningsform	Intresse för sådan undervisning	Svårighet i skolan				Antal populations-individer
		Ja	Nej	Uppg sakn	Summa	
Undervisning på skolschemat	Ja, nu	40	56	4	100	2 083
	Ja, i framtiden	36	54	10	100	508
	Nej	15	81	4	100	2 311
	Vet ej	26	65	9	100	956
	Uppg saknas	21	63	16	100	1 024
Frivillig undervisning	Ja, nu	31	63	6	100	909
	Ja, i framtiden	36	55	9	100	506
	Nej	15	81	4	100	2 495
	Vet ej	28	63	9	100	921
	Uppg saknas	35	55	10	100	2 052
Kvällskurser i finska	Ja, nu	52	46	2	100	161
	Ja, i framtiden	34	60	6	100	380
	Nej	17	79	4	100	2 806
	Vet ej	30	60	10	100	877
	Uppg saknas	33	57	10	100	2 657
Lägerkurser i finska	Ja, nu	39	56	5	100	731
	Ja, i framtiden	26	69	5	100	366
	Nej	15	80	5	100	2 539
	Vet ej	27	63	10	100	917
	Uppg saknas	34	56	10	100	2 330
Samtliga 10–12 år		26	67	7	100	6 882

7.13 *Skolsvårigheter i Sverige på grund av bristande kunskaper i svenska och önskemål om undervisning i finska (tabell 7.42–45)*

I detta avsnitt studeras om det finns något samband mellan förekomsten av svårigheter i skolan på grund av bristande kunskaper i svenska och önskemål om undervisning i finska. De som har svårigheter i skolan är i högre grad finskspråkiga än de övriga och om det förhållandet gäller att det främst är de finskspråkiga som är intresserade av undervisning i finska, så kan man här förvänta att svårigheter i skolan också innebär större intresse för undervisning i finska. Det kan dock också förhålla sig så att de som har haft svårigheter i skolan inte är särskilt intresserade av att deltaga i ytterligare undervisning.

I tabellerna redovisas samtliga undervisningsformer för varje åldersgrupp för sig.

Av tabell 7.42 framgår tydligt att de 6–9-åringar som nu eller i framtiden är intresserade av att få undervisning i finska i högre grad än övriga har eller har haft svårigheter i skolan på grund av bristande språkkunskaper, vilket alltså ger det samband som angavs i indelningen till detta avsnitt. Detta förhållande gäller för samtliga undervisningsformer.

Den för de yngre barnen iakttagna tendensen gäller även för 10–12-åringarna. De som är intresserade har i betydligt högre grad haft svårigheter i skolan än de som inte är intresserade av undervisning i finska.

Bilden förändrar sig inte heller för åldersgruppen 13–16 år, även om skillnaderna här i regel är något mindre än för de yngre. Ifråga om kvällskurser i finska avviker visserligen inte de som är intresserade nu från dem som inte är intresserade, men om man tar hänsyn till gruppen »intresserade i framtiden» får man samma förhållande som tidigare, nämligen att de som är intresserade har haft svårigheter i högre grad än de övriga (tabell 7.44).

För åldersgruppen 17–19 år är grupperna som är intresserade av undervisning i finska genomgående mycket små, varför resultaten är osäkra. Tendensen är dock fort-

Tabell 7.44. Populationsindivider som går eller har gått i svensk skola. Intresse för olika former av undervisning i finska. Redovisning efter svårigheter att följa med i skolan p g a bristande kunskaper i svenska och ålder, 13–16 år. I procent.

Undervisningsform	Intresse för sådan undervisning	Svårighet i skolan			Summa	Antal populationsindivider
		Ja	Nej	Uppg sakn		
Undervisning på skolschemat	Ja, nu	37	60	3	100	689
	Ja, i framtiden	38	58	4	100	345
	Nej	23	76	1	100	3 785
	Vet ej	36	61	3	100	1 012
	Uppg saknas	27	53	20	100	798
Frivillig undervisning	Ja, nu	33	63	4	100	344
	Ja, i framtiden	41	55	4	100	309
	Nej	22	77	1	100	4 024
	Vet ej	37	60	3	100	829
	Uppg saknas	37	48	15	100	1 121
Kvällskurser i finska	Ja, nu	21	77	2	100	209
	Ja, i framtiden	40	59	1	100	380
	Nej	24	75	1	100	4 174
	Vet ej	37	59	4	100	689
	Uppg saknas	33	52	15	100	1 177
Lägerkurser i finska	Ja, nu	28	69	3	100	446
	Ja, i framtiden	38	57	5	100	361
	Nej	23	76	1	100	3 803
	Vet ej	36	62	2	100	950
	Uppg saknas	33	51	16	100	1 068
Samtliga 13–16 år		28	68	4	100	6 629

Tabell 7.45. Populationsindivider som går eller har gått i svensk skola. Intresse för olika former av undervisning i finska. Redovisning efter svårigheter att följa med i skolan p g a bristande kunskaper i svenska och ålder, 17–19 år. I procent.

Undervisningsform	Intresse för sådan undervisning	Svårighet i skolan			Summa	Antal populationsindivider
		Ja	Nej	Uppg sakn		
Undervisning på skolschemat	Ja, nu	29	71	0	100	122
	Ja, i framtiden	45	55	0	100	127
	Nej	31	66	3	100	1 959
	Vet ej	46	52	2	100	412
	Uppg saknas	19	34	47	100	726
Frivillig undervisning	Ja, nu	37	59	4	100	96
	Ja, i framtiden	40	60	0	100	108
	Nej	30	68	2	100	1 970
	Vet ej	50	46	4	100	341
	Uppg saknas	22	37	41	100	830
Kvällskurser i finska	Ja, nu	26	70	4	100	100
	Ja, i framtiden	39	60	1	100	279
	Nej	30	68	2	100	2 018
	Vet ej	43	53	4	100	336
	Uppg saknas	22	23	55	100	613
Lägerkurser i finska	Ja, nu	43	57	0	100	61
	Ja, i framtiden	59	41	0	100	128
	Nej	29	69	2	100	2 060
	Vet ej	49	46	5	100	367
	Uppg saknas	19	34	47	100	729
Samtliga 17–19 år		31	57	12	100	3 345

farande i stort sett densamma, dvs. de som är intresserade av undervisning i finska har i större utsträckning redovisat skolsvårigheter på grund av bristande kunskaper i svenska (tabell 7.45).

7.14 *Språkmiljö och önskemål om undervisning i finska*

I detta avsnitt redovisas endast en tabell som rör betydelsen av det språk man talar med sina närmaste för intresset av undervisning i finska på skolschemat (tabell 7.46).

I de fyra yngsta åldersgrupperna förekommer samma tendens. De som talar endast svenska med sina närmaste är i samtliga fall de som är minst intresserade. Skillnaden är oftast mycket stor, i de tre yngsta åldersklasserna t. ex. en skillnad på ca 25 % mellan gruppen som har det lägsta intresset och den därnäst följande gruppen. De som talar endast finska eller mest finska med sina närmaste har genomgående det största intresset för undervisning i finska på skolschemat.

Mönstret för åldersgruppen 17–19 år är däremot inte helt detsamma som tidigare. Skillnaderna är mycket mindre och här är det de som talar lika mycket finska och svenska som har ett något större intresse för undervisningsformen än övriga grupper. De som talar endast svenska med sina närmaste är dock avsevärt mindre osäkra än övriga grupper och andelen ej intresserade är högst för denna grupp, vilket också gäller för övriga åldersgrupper.

7.15 *Nuvarande språkkunskaper och önskemål om undervisning i finska*

7.15.1 Kunskaper i svenska och undervisning i finska

Slutligen skall vi i detta kapitel studera hur populationsindividernas kunskaper i svenska och finska varierar med intresset för de olika undervisningsformerna i finska. De följande tabellerna är uppställda så att man för varje åldersgrupp och undervisningsform skall kunna utläsa språkkunskaperna för de grupper som är intresserade för resp. undervisningsform nu, i framtiden, ej intresserade, osäkra samt för dem som ej lämnat svar.

De fem första tabellerna, en tabell för varje åldersklass, återger sambandet mellan angivna undervisningsformer och förmågan att tala svenska (tabeller 7.47–51).

För samtliga undervisningsformer gäller att de barn i åldern 3–6 år (tabell 7.47) för vars räkning föräldrarna ej är intresserade av någon undervisning i finska har den bästa förmågan att tala svenska. Detta resultat överensstämmer med tidigare framkomna och är inte särskilt förvånande med tanke på att en stor del av dessa är födda i Sverige i enspråkig svensk miljö.

De barn för vilka föräldrarna hyser ett aktuellt intresse för sådan undervisning är så få (med undantag för språkträning i förskolan) att någon statistiskt säkerställd avvikelse med avseende på kunskaper i svenska ej finns.

De grupper där intresse finns för framtiden bildar heller inte något avvikande mönster vad beträffar förmågan att tala svenska.

Av intresse är vidare att konstatera att de grupper som ej lämnat svar på frågan angående intresset för undervisning i finska närmast ansluter sig till det kunskapsmönster som de osäkra, dvs. gruppen »vet ej», uppvisar. Det finns sålunda ej skäl att tro att en stor del av dem som inte har besvarat denna fråga fullständigt skulle vara negativt inställda till de olika alternativen.

De barn för vilka ett aktuellt intresse finns för språkträning i förskolan, den undervisningsform som är speciellt avsedd för denna åldersgrupp, har något sämre förmåga att tala svenska och förmodligen även bättre kunskaper i finska än de övriga barnen.

För elever i grundskoleåldern visar tabellerna 7.48–50 i stort sett samma tendens som för de yngsta barnen. Elever som ej har något intresse för undervisning i finska har även de bästa kunskaperna i svenska. Dock tenderar skillnaderna att minska med ökad ålder. Någon skillnad mellan de olika föreslagna undervisningsformerna i fråga om

Tabell 7.46. Intresse för undervisning i finska på skolschemat. Särredovisning efter språk med närmaste och ålder. I procent.

Ålder	Föräldrarnas språk	Intresse av sådan undervisning: Ja, nu	Ja, i framtiden	Nej	Vet ej	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivder
3–6 år:	Endast svenska	3	19	49	16	13	100	4 399
	Mest svenska	3	49	6	17	15	100	572
	Endast finska	9	51	7	22	11	100	4 551
	Mest finska	7	49	10	20	14	100	2 325
	Lika mycket svenska och finska	11	35	17	22	15	100	1 705
	Uppg saknas	1	5	0	3	91	100	504
Samtliga 3–6 år:		6	37	22	19	16	100	14 055
7–9 år:	Endast svenska	10	10	58	9	13	100	2 587
	Mest svenska	28	17	15	20	20	100	868
	Endast finska	33	34	8	15	10	100	1 514
	Mest finska	34	29	12	13	12	100	1 601
	Lika mycket svenska och finska	23	26	17	19	15	100	1 628
	Uppg saknas	5	2	3	1	89	100	283
Samtliga 7–9 år		23	21	26	14	16	100	8 485
10–12 år:	Endast svenska	12	4	62	10	12	100	2 172
	Mest svenska	37	6	30	12	15	100	900
	Endast finska	44	10	20	14	12	100	894
	Mest finska	43	10	16	17	14	100	1 213
	Lika mycket svenska och finska	38	9	21	17	15	100	1 583
	Uppg saknas	6	3	8	6	77	100	153
Samtliga 10–12 år		31	7	433	14	15	100	6 917
13–16 år:	Endast svenska	5	4	74	9	8	100	2 214
	Mest svenska	11	4	56	20	9	100	684
	Endast finska	15	7	52	15	11	100	1 070
	Mest finska	15	5	49	17	14	100	1 097
	Lika mycket svenska och finska	12	7	48	22	11	100	1 492
	Uppg saknas	0	0	0	0	100	100	122
Samtliga 13–16 år		11	5	57	15	12	100	6 680
17–19 år:	Endast svenska	2	4	80	6	8	100	1 283
	Mest svenska	1	1	55	22	21	100	328
	Endast finska	4	5	56	15	100	20	1 628
	Mest finska	3	3	61	16	17	100	699
	Lika mycket svenska och finska	5	7	57	14	17	100	751
	Uppg saknas	0	0	3	2	95	100	350
Samtliga 17–19 år		3	4	59	13	21	100	5 039

kunskapsmönstret i svenska tycks inte finnas för grundskoleleverna. De som är intresserade av såväl undervisning på schemat, frivillig undervisning, kvällskurser resp. lägerkurser i finska har ungefär likartad förmåga att tala svenska.

I den äldsta åldersgruppen däremot tycks inte något entydigt samband mellan intresse för undervisning i finska och kunskaper i svenska finnas (tabell 7.51). Detta kan bero på att andelen intresserade är så liten vilket medför stor slumpvariation, varigenom eventuella samband inte avslöjas. Dock skall noteras att signifikant lägre kunskaper i svenska har gruppen som är intresserad av kvällskurser i finska än den grupp som inte är det.

Tabell 7.47. Intresse för vissa former av undervisning i finska. Redovisning efter förmåga att tala svenska. 3–6 år. I procent.

Undervisningsform	Intresse	Talar svenska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
På skolschemat	Ja, nu	30	24	23	22	1	100	911
	Ja, i framtiden	29	18	26	25	2	100	5 192
	Nej	72	11	9	6	2	100	3 026
	Vet ej	31	19	21	26	2	100	2 662
	Uppg saknas	36	13	17	13	21	100	2 266
Frivillig undervisning	Ja, nu	43	20	12	25	0	100	354
	Ja, i framtiden	35	20	22	22	1	100	3 163
	Nej	67	12	10	9	2	100	3 296
	Vet ej	30	19	22	27	2	100	2 691
	Uppg saknas	30	16	24	19	11	100	4 551
Kvällskurser	Ja, nu	42	10	10	38	0	100	92
	Ja, i framtiden	30	15	26	27	2	100	1 397
	Nej	62	14	12	10	2	100	3 969
	Vet ej	31	19	23	26	1	100	3 017
	Uppg saknas	32	17	22	19	10	100	5 580
Lägerkurser	Ja, nu	43	15	20	20	2	100	283
	Ja, i framtiden	38	17	22	21	2	100	2 438
	Nej	63	12	12	11	2	100	3 480
	Vet ej	30	19	23	26	2	100	2 783
	Uppg saknas	31	17	23	19	10	100	5 072
Språkträning i förskolan	Ja	32	16	25	26	1	100	2 636
	Barnet för gammalt	47	22	16	12	3	100	138
	Nej	67	13	12	7	1	100	3 716
	Vet ej	35	18	23	23	1	100	2 853
	Uppg saknas	33	20	20	16	11	100	4 713
Samtliga 3–6 år		40	16	20	19	5	100	14 056

Tabell 7.48. Intresse för vissa former av undervisning i finska. Redovisning efter förmåga att tala svenska. 7–9 år. I procent.

Undervisningsform	Intresse	Talar svenska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
På skolschemat	Ja, nu	60	24	12	2	2	100	1 933
	Ja, i framtiden	51	29	16	3	1	100	1 814
	Nej	86	8	4	1	1	100	2 217
	Vet ej	60	25	10	2	3	100	1 169
	Uppg saknas	60	15	3	1	21	100	1 353
Frivillig undervisning	Ja, nu	68	18	11	1	2	100	1 040
	Ja, i framtiden	60	23	12	2	3	100	1 344
	Nej	80	12	6	1	4	100	2 439
	Vet ej	63	21	11	3	2	100	1 046
	Uppg saknas	53	25	9	9	11	100	2 614

Tabell 7.48. Forts.

Undervisningsform	Intresse	Talar svenska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
Kvällskurser	Ja, nu	57	28	10	3	2	100	171
	Ja, i framtiden	55	25	15	3	2	100	785
	Nej	80	11	7	1	1	100	2 775
	Vet ej	60	24	12	3	1	100	1 202
	Uppg saknas	57	24	9	1	9	100	3 548
Lägerkurser	Ja, nu	71	15	10	3	1	100	674
	Ja, i framtiden	63	22	10	3	2	100	1 144
	Nej	78	13	7	1	1	100	2 523
	Vet ej	60	22	14	2	2	100	1 125
	Uppg saknas	56	24	9	1	10	100	3 020
Samtliga 7–9 år		65	19	9	2	5	100	8 484

Tabell 7.49. Intresse för vissa former av undervisning i finska. Redovisning efter förmåga att tala svenska. 10–12 år. I procent.

Undervisningsform	Intresse	Talar svenska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
På skolschemat	Ja, nu	75	19	5	0	1	100	2 122
	Ja, i framtiden	71	24	4	0	1	100	507
	Nej	89	7	1	1	1	100	2 317
	Vet ej	79	15	5	0	1	100	957
	Uppg saknas	77	8	2	0	13	100	1 024
Frivillig undervisning	Ja, nu	78	16	5	0	1	100	934
	Ja, i framtiden	80	15	2	0	3	100	506
	Nej	89	8	1	1	1	100	2 498
	Vet ej	79	13	6	0	2	100	921
	Uppg saknas	72	17	5	0	6	100	2 056
Kvällskurser	Ja, nu	59	27	14	0	0	100	161
	Ja, i framtiden	77	16	6	0	1	100	379
	Nej	87	9	2	1	1	100	2 838
	Vet ej	77	16	4	0	3	100	877
	Uppg saknas	75	16	4	0	5	100	2 661
Lägerkurser	Ja, nu	75	19	4	0	2	100	753
	Ja, i framtiden	75	20	5	0	0	100	367
	Nej	89	8	1	1	1	100	2 548
	Vet ej	79	13	6	0	2	100	916
	Uppg saknas	73	16	4	0	6	100	2 334
Samtliga 10–12 år		80	13	4	0	3	100	6 916

Tabell 7.50. Intresse för vissa former av undervisning i finska. Redovisning efter förmåga att tala svenska. 13–16 år. I procent.

Undervisningsform	Intresse	Talar svenska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
På skolschemat	Ja, nu	81	14	3	1	1	100	693
	Ja, i framtiden	77	17	5	0	1	100	346
	Nej	83	12	3	1	1	100	3 824
	Vet ej	80	16	4	0	0	100	1 011
	Uppg saknas	64	16	2	1	17	100	805
Frivillig undervisning	Ja, nu	85	12	0	0	3	100	344
	Ja, i framtiden	73	17	7	0	3	100	310
	Nej	84	12	2	1	1	100	4 055
	Vet ej	79	16	5	0	0	100	829
	Uppg saknas	68	16	3	1	12	100	1 142
Kvällskurser	Ja, nu	84	14	2	0	0	100	208
	Ja, i framtiden	65	25	3	0	7	100	383
	Nej	84	12	3	1	0	100	4 204
	Vet ej	79	17	4	0	0	100	689
	Uppg saknas	70	14	3	1	12	100	1 194
Lägerkurser	Ja, nu	84	13	1	0	2	100	445
	Ja, i framtiden	79	19	1	0	1	100	361
	Nej	84	12	3	1	0	100	3 834
	Vet ej	75	17	6	0	2	100	950
	Uppg saknas	69	15	3	1	12	100	1 090
Samtliga 13–16 år		80	14	3	0	3	100	6 680

Tabell 7.51. Intresse för vissa former av undervisning i finska. Redovisning efter förmåga att tala svenska. 17–19 år. I procent.

Undervisningsform	Intresse	Talar svenska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
På skolschemat	Ja, nu	73	9	18	0	0	100	144
	Ja, i framtiden	50	23	8	19	x0	100	209
	Nej	67	12	12	8	1	100	2 983
	Vet ej	49	19	19	13	0	100	629
	Uppg saknas	33	12	17	6	32	100	1 075
Frivillig undervisning	Ja, nu	69	21	7	3	0	100	126
	Ja, i framtiden	46	21	15	18	0	100	169
	Nej	68	11	12	8	1	100	2 965
	Vet ej	47	21	22	10	0	100	572
	Uppg saknas	35	12	17	7	29	100	1 205
Kvällskurser	Ja, nu	49	18	28	5	0	100	170
	Ja, i framtiden	47	26	11	14	2	100	388
	Nej	68	12	12	7	1	100	3 052
	Vet ej	52	15	22	11	0	100	537
	Uppg saknas	27	12	16	9	36	100	892

Tabell 7.51. Forts.

Undervisningsform	Intresse	Talar svenska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
Lägerkurser	Ja, nu	55	18	23	4	0	100	95
	Ja, i framtiden	67	20	8	5	0	100	171
	Nej	66	12	12	8	2	100	3 130
	Vet ej	50	20	22	8	0	100	539
	Uppg saknas	33	11	16	10	30	100	1 083
Samtliga 17–19 år		57	13	14	8	8	100	5 040

Tabell 7.52. Intresse för vissa former av undervisning i finska. Redovisning efter förmåga att tala finska. 3–6 år. I procent.

Undervisningsform	Intresse	Talar finska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
På skolschemat	Ja, nu	71	11	3	14	1	100	911
	Ja, i framtiden	63	15	5	17	0	100	5 192
	Nej	21	6	2	71	0	100	3 026
	Vet ej	56	13	6	25	0	100	2 662
	Uppg saknas	40	9	6	23	22	100	2 266
Frivillig undervisning	Ja, nu	56	9	6	28	1	100	354
	Ja, i framtiden	58	12	7	22	1	100	3 163
	Nej	26	8	2	64	0	100	3 296
	Vet ej	56	13	4	27	0	100	2 691
	Uppg saknas	55	13	5	16	11	100	4 551
Kvällskurser	Ja, nu	58	14	5	19	4	100	92
	Ja, i framtiden	65	9	5	20	1	100	1 397
	Nej	31	9	3	57	0	100	3 969
	Vet ej	55	13	6	26	0	100	3 017
	Uppg saknas	55	13	5	18	9	100	5 580
Lägerkurser	Ja, nu	60	12	6	20	2	100	283
	Ja, i framtiden	54	15	7	23	1	100	2 438
	Nej	30	7	3	60	0	100	3 480
	Vet ej	57	12	4	27	0	100	2 783
	Uppg saknas	56	13	4	17	10	100	5 072
Språkträning i förskolan	Ja	62	14	5	19	0	100	2 636
	Barnet för gammalt	79	12	3	3	3	100	138
	Nej	28	8	3	61	0	100	3 716
	Vet ej	54	12	6	28	0	100	2 853
	Uppg saknas	55	13	5	16	11	100	4 713
Samtliga 3–6 år		49	11	5	31	4	100	14 056

Tabell 7.53. Intresse för vissa former av undervisning i finska. Redovisning efter förmåga att tala finska. 7–9 år. I procent.

Undervisnings-form	Intresse	Talar finska					Summa	Antal popu-lations-individer
		Obe-hindrat	Tämligen vbra	Hjälp-ligt	Inte alls	Uppg sakn		
På skolschemat	Ja, nu	61	16	11	11	1	100	1 933
	Ja, i framtiden	61	20	8	11	0	100	1 814
	Nej	21	8	10	60	1	100	2 217
	Vet ej	49	18	15	18	0	100	1 169
	Uppg saknas	33	16	12	20	19	100	1 353
Frivillig undervisning	Ja, nu	50	16	13	20	1	100	1 040
	Ja, i framtiden	50	20	13	16	1	100	1 344
	Nej	30	8	9	52	1	100	2 439
	Vet ej	48	16	16	20	0	100	1 046
	Uppg saknas	52	18	8	12	10	100	2 614
Kvällskurser	Ja, nu	72	15	5	8	0	100	171
	Ja, i framtiden	50	17	12	20	1	100	785
	Nej	31	9	11	49	0	100	2 775
	Vet ej	51	17	13	19	0	100	1 202
	Uppg saknas	51	18	10	13	8	100	3 548
Lägerkurser	Ja, nu	48	22	15	15	0	100	674
	Ja, i framtiden	47	19	12	21	1	100	1 144
	Nej	31	9	11	49	0	100	2 523
	Vet ej	52	16	12	19	1	100	1 125
	Uppg saknas	51	16	9	15	9	100	3 020
Samtliga 7–9 år		45	15	11	26	4	100	8 484

Tabell 7.54. Intresse för vissa former av undervisning i finska. Redovisning efter förmåga att tala finska. 10–12 år. I procent.

Undervisnings-form	Intresse	Talar finska					Summa	Antal popu-lations-individer
		Obe-hindrat	Tämligen bra	Hjälp-ligt	Inte alls	Uppg sakn		
På skolschemat	Ja, nu	48	32	8	10	2	100	2 122
	Ja, i framtiden	51	26	9	13	1	100	507
	Nej	23	14	12	50	1	100	2 317
	Vet ej	43	24	11	20	2	100	957
	Uppg saknas	35	22	10	22	11	100	1 024
Frivillig undervisning	Ja, nu	41	30	14	14	1	100	934
	Ja, i framtiden	45	23	11	21	21	100	506
	framtiden	45	23	11	21	0	100	506
	Nej	25	14	11	49	1	100	2 498
	Vet ej	43	26	9	21	1	100	921
	Uppg saknas	47	28	9	10	6	100	2 056
Kvällskurser	Ja, nu	52	24	8	16	0	100	161
	Ja, i framtiden	39	28	9	24	0	100	379
	Nej	28	16	11	44	1	100	2 838
	Vet ej	42	27	10	19	2	100	877
	Uppg saknas	45	28	9	13	5	100	2 661

Tabell 7.54. Forts.

Undervisningsform	Intresse	Talar finska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
Lägerkurser	Ja, nu	48	32	9	11	0	100	753
	Ja, i framtiden	46	23	14	17	0	100	367
	Nej	27	15	10	47	1	100	2 548
	Vet ej	42	26	10	20	2	100	916
	Uppg saknas	43	27	9	15	5	100	2 334
Samtliga 10–12 år		37	23	10	27	3	100	6 916

7.15.2 Kunskaper i finska och undervisning i finska (tabeller 7.52–60).

För den yngsta åldersgruppen tycks intresset för undervisning i finska samvariera med kunskaper i finska så att de barn vilkas föräldrar är intresserade för sina barns räkning har bättre förmåga att tala finska än de barn vars föräldrar ej redovisar ett dylikt intresse. Detta gäller även för språkträning i finska i förskolan, där ca 60 % av barnen till föräldrar som anger sig vara intresserade, talar finska obehindrat, medan enbart ca 30 % gör det av de barn som har föräldrar vilka ej är intresserade (tabell 7.52).

Sambandet inget intresse för undervisning i finska och, relativt de intresserade, sämre förmåga att tala finska tycks av tabell 7.53

Tabell 7.55. Intresse för vissa former av undervisning i finska. Redovisning efter förmåga att tala finska. 13–16 år. I procent.

Undervisningsform	Intresse	Talar finska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
På skolschemat	Ja, nu	50	31	5	14	0	100	693
	Ja, i framtiden	41	37	11	11	0	100	346
	Nej	36	19	12	33	0	100	3 824
	Vet ej	46	29	8	17	0	100	1 011
	Uppg saknas	34	24	11	15	16	100	805
Frivillig undervisning	Ja, nu	33	28	9	29	1	100	344
	Ja, i framtiden	41	35	10	14	0	100	310
	Nej	36	20	12	32	0	100	4 055
	Vet ej	44	33	0	15	0	100	829
	Uppg saknas	44	23	8	13	12	100	1 142
Kvällskurser	Ja, nu	31	17	2	50	0	100	208
	Ja, i framtiden	35	41	7	16	1	100	383
	Nej	36	21	12	31	0	100	4 204
	Vet ej	47	30	11	12	0	100	689
	Uppg saknas	44	23	8	14	11	100	1 194
Lägerkurser	Ja, nu	37	31	15	16	1	100	445
	Ja, i framtiden	41	34	7	18	0	100	361
	Nej	35	20	12	33	0	100	3 834
	Vet ej	47	30	9	14	0	100	950
	Uppg saknas	43	24	7	14	12	100	1 090
Samtliga 13–16 år		39	23	11	25	2	100	6 680

Tabell 7.56. Intresse för vissa former av undervisning i finska. Redovisning efter förmåga att tala finska. 17–19 år. I procent.

Undervisningsform	Intresse	Talar finska					Summa	Antal populationsindivider
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
På skolschemat	Ja, nu	45	40	6	9	0	100	144
	Ja, i framtiden	54	21	13	12	0	100	209
	Nej	58	11	6	24	1	100	2 983
	Vet ej	62	25	4	8	1	100	629
	Uppg saknas	47	11	4	6	32	100	1 075
Frivillig undervisning	Ja, nu	45	31	14	7	3	100	126
	Ja, i framtiden	54	26	2	16	2	100	169
	Nej	59	12	6	23	0	100	2 965
	Vet ej	66	18	3	13	0	100	572
	Uppg saknas	46	13	6	6	29	100	1 205
Kvällskurser	Ja, nu	46	31	15	2	5	100	170
	Ja, i framtiden	57	22	8	12	1	100	388
	Nej	58	12	6	24	0	100	3 052
	Vet ej	61	23	5	11	0	100	537
	Uppg saknas	47	8	3	3	38	100	892
Lägerkurser	Ja, nu	46	31	10	4	9	100	95
	Ja, i framtiden	46	33	13	8	0	100	171
	Nej	58	12	9	24	0	100	3 130
	Vet ej	66	20	5	9	0	100	539
	Uppg saknas	46	11	6	5	32	100	1 083
Samtliga 17–19 år		56	14	6	17	7	100	5 040

och 7.54 även gälla för elever upp till 12-årsåldern. Men i tabell 7.55, för gruppen 13–16 år, framträder det inte lika tydligt. Studerar man t. ex. alternativet kvällskurser i finska i den sistnämnda tabellen, finner man att de som nu är intresserade tycks kunna tala finska sämre än de som ej är intresserade av kvällskurser i finska. Detta kan tyckas något förvånande eftersom åldersgrupperna 10–12 och 13–16 har uppträtt likartat i tidigare tabeller där kunskaper i finska har ingått som variabel, och även i de sammanhang där eleverna redovisas efter önskemål om undervisning i finska. Det bör dock påpekas att för individer upp till 12 år har föräldrarna redovisat intresse för sina barns räkning, medan de som är 13 år och äldre själva har redovisat sitt eget intresse för resp. undervisningsform i finska.

I ett avseende skiljer sig ja-grupperna från den övriga populationen, något som gäller såväl 10–12-åringar och 13–16-åringar som den äldsta åldersgruppen (se tabell 7.56). Andelen för de barn som eller de barn vars föräldrar är intresserade uppvisar genomgående större andelar för nivåerna talar finska tämligen bra och talar finska hjälpligt. Det verkar sålunda rimligt att tro att de som har medelmåttiga kunskaper i finska i större utsträckning är intresserade för undervisning i finska än de som talar språket obehindrat eller inte alls.

Övriga iakttagelser man kan göra för de äldsta populationsindividerna är att de som är intresserade av undervisning i finska genomgående uppvisar mindre andelar som kan tala finska obehindrat och »inte alls» än de som ej är intresserade. Detta torde vara en återspegling av den äldsta åldersgruppens heterogenitet. En stor del av dessa har ju nyligen kommit till Sverige för att börja arbeta medan andra åter är födda här och uppväxta i enspråkig svensk miljö.

Tabell 7.57. Intresse för vissa former av undervisning i finska. Redovisning efter förmåga att skriva finska. 7–9 år. I procent.

Undervisningsform	Intresse	Skriver finska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
På skolschemat	Ja, nu	2	7	25	64	2	100	1 933
	Ja, i framtiden	1	5	15	77	2	100	1 814
	Nej	1	2	9	86	2	100	2 217
	Vet ej	1	3	16	78	2	100	1 169
	Uppg saknas	2	3	14	59	22	100	1 353
Frivillig undervisning	Ja, nu	2	7	22	66	3	100	1 040
	Ja, i framtiden	0	4	16	77	3	100	1 344
	Nej	2	1	9	86	2	100	2 439
	Vet ej	1	2	16	79	2	100	1 046
	Uppg saknas	2	6	19	61	12	100	2 614
Kvällskurser	Ja, nu	5	2	32	61	0	100	171
	Ja, i framtiden	1	4	14	78	3	100	785
	Nej	1	3	10	84	2	100	2 775
	Vet ej	3	3	17	76	1	100	1 202
	Uppg saknas	1	6	19	64	10	100	3 548
Lägerkurser	Ja, nu	1	7	21	69	2	100	674
	Ja, i framtiden	2	4	13	75	6	100	1 144
	Nej	1	2	10	86	1	100	2 523
	Vet ej	1	3	19	76	1	100	1 125
	Uppg saknas	1	6	19	63	11	100	3 020
Samtliga 7–9 år		1	4	16	74	5	100	8 484

Tabell 7.58. Intresse för vissa former av undervisning i finska. Redovisning efter förmåga att skriva finska. 10–12 år. I procent.

Undervisningsform	Intresse	Skriver finska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
På skolschemat	Ja, nu	6	9	37	46	2	100	2 112
	Ja, i framtiden	5	9	32	53	1	100	507
	Nej	6	6	13	74	1	100	2 317
	Vet ej	12	7	27	52	2	100	957
	Uppg saknas	2	7	25	54	12	100	1 024
Frivillig undervisning	Ja, nu	6	8	30	56	0	100	934
	Ja, i framtiden	4	11	30	55	0	100	506
	Nej	7	5	14	72	2	100	2 498
	Vet ej	12	7	27	52	2	100	921
	Uppg saknas	5	9	35	45	6	100	2 056
Kvällskurser	Ja, nu	24	6	30	40	0	100	161
	Ja, i framtiden	4	13	24	59	0	100	379
	Nej	7	6	16	69	2	100	2 838
	Vet ej	9	6	28	54	3	100	877
	Uppg saknas	4	8	34	49	5	100	2 661

Tabell 7.58. Forts.

Undervisningsform	Intresse	Skriver finska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
Lägerkurser	Ja, nu	10	11	32	47	0	100	753
	Ja, i framtiden	5	14	31	50	0	100	367
	Nej	6	5	16	71	2	100	2 548
	Vet ej	12	5	26	55	2	100	916
	Uppg saknas	4	8	32	50	6	100	2 334
Samtliga 10–12 år		7	7	25	58	3	100	6 916

Ej på någondera av kategorierna torde undervisning i finska utöva någon större dragningskraft.

Likartat mönster för sambandet mellan önskemål om undervisning i finska och förmågan att skriva finska kan ej urskiljas (tabeller 7.57–60). Ett undantag är att grupperna som inte är intresserade av resp. undervisningsform även innehåller den största andelen individer som inte alls kan skriva finska.

Tabell 7.59. Intresse för vissa former av undervisning i finska. Redovisning efter förmåga att skriva finska. 13–16 år. I procent.

Undervisningsform	Intresse	Skriver finska: Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas	Summa	Antal populationsindivider
På skolschemat	Ja, nu	16	11	34	39	0	100	693
	Ja, i framtiden	27	16	29	28	0	100	346
	Nej	20	10	16	54	0	100	3 824
	Vet ej	20	15	25	40	0	100	1 011
	Uppg saknas	14	6	26	38	16	100	805
Frivillig undervisning	Ja, nu	14	6	19	58	3	100	344
	Ja, i framtiden	22	10	37	31	0	100	310
	Nej	19	11	18	52	0	100	4 055
	Vet ej	20	14	25	41	0	100	829
	Uppg saknas	19	11	26	32	12	100	1 142
Kvällskurser	Ja, nu	21	4	17	58	0	100	208
	Ja, i framtiden	23	16	31	29	1	100	383
	Nej	20	10	18	52	0	100	4 204
	Vet ej	18	15	25	42	0	100	689
	Uppg saknas	17	11	26	35	11	100	1 194
Lägerkurser	Ja, nu	19	9	24	45	3	100	445
	Ja, i framtiden	23	13	30	34	0	100	361
	Nej	19	11	17	53	0	100	3 834
	Vet ej	21	13	26	40	0	100	950
	Uppg saknas	17	11	25	35	12	100	1 090
Samtliga 13–16 år		19	11	21	47	2	100	6 680

Tabell 7.60. Intresse för vissa former av undervisning i finska. Redovisning efter förmåga att skriva finska. 17–19 år. I procent.

Undervisningsform	Intresse	Skriver finska					Summa	Antal populationsindivider
		Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg saknas		
På skolschemat	Ja, nu	34	18	27	21	0	100	144
	Ja, i framtiden	42	10	19	24	0	100	209
	Nej	47	8	12	33	0	100	2 983
	Vet ej	51	13	20	15	1	100	629
	Uppg saknas	36	8	12	13	31	100	1 075
Frivillig undervisning	Ja, nu	31	17	24	28	0	100	126
	Ja, i framtiden	44	5	18	31	2	100	169
	Nej	47	8	12	32	1	100	2 965
	Vet ej	54	12	16	18	0	100	572
	Uppg saknas	36	8	16	12	28	100	1 205
Kvällskurser	Ja, nu	39	15	21	20	5	100	170
	Ja, i framtiden	48	13	10	28	1	100	388
	Nej	45	8	13	34	0	100	3 052
	Vet ej	47	11	27	15	0	100	537
	Uppg saknas	38	8	11	6	37	100	892
Lägerkurser	Ja, nu	32	14	27	18	9	100	95
	Ja, i framtiden	36	10	16	18	0	100	171
	Nej	46	8	12	33	1	100	3 130
	Vet ej	54	11	19	16	0	100	539
	Uppg saknas	38	9	11	11	31	100	1 083
Samtliga 17–19 år		44	9	14	26	7	100	5 040

8 Sammanfattning

8.1 *Allmänt om undersökningen*

Statistiska Centralbyråns Utredningsinstitut har på uppdrag av Finsk-svenska Utbildningsrådet under 1968 utfört en enkätundersökning bland i Sverige bosatta finska medborgare i åldrarna 3–19 år.

Undersökningens syfte har varit att kartlägga finsktalande barns och ungdomars språk- och skolsituation. Kartläggningen har avsett omfatta

a språkkunskaper, språkmiljö och utbildningsnivå i Finland före flyttningen till Sverige,

b aktuella språkkunskaper, skolförhållanden och aktuell språkmiljö i Sverige,

c framtidsplaner och utbildningsönskemål samt

d intresse för vissa former av undervisning i finska i Sverige.

Undersökningen omfattar ett urval om 10 000 individer motsvarande en urvalsfraktion om ca 23 %.

Enkäten genomfördes under september–oktober 1968. Det slutliga individbortfallet efter uppföljningsintervjuer blev 3 %.

Två versioner av tvåspråkigt frågeformulär förekom, en version att besvaras av målsmännen till 3–12-åringarna och en version att direkt besvaras av urvalspersonerna i åldern 13–19 år.

Resultatet redovisas i tabeller belysande eventuellt förekommande samband mellan undersökningens variabler och innehållande procenttal som utgör skattningar av andelar i populationen.

8.2 *Populationsindividernas bakgrund och situation i Finland före flyttningen*

I populationen dominerar de yngre barnen. De fem yngsta årsklasserna (3–7-åringarna) utgör vardera ungefär dubbelt så stora andelar av populationen som vardera av de fem äldsta (15–19-åringarna).

Ca 43 % av populationsindividerna är födda i Sverige och ca 55 % i Finland. Immigrationen till Sverige av barn och ungdomar i denna undersökning var störst under 1964–65 och minskade i omfattning under 1966 och 1967.

Huvuddelen av föräldrarna till finländska barn och ungdomar i Sverige talar både finska och svenska åtminstone hjälpligt. Omkring 8 % av föräldrarna är enbart finskspråkiga och ca 7 % kan endast tala svenska.

Av populationen återfinns 1/4 i Stockholms län. Därefter följer Västmanlands län som har omkring 12 % av populationen. Ser man till andelen finska medborgare av samtliga invånare i dessa åldrar har Västmanlands län däremot den största koncentrationen varefter följer i tur och ordning Södermanlands, Stockholms, Älvsborgs, Örebro och Kopparbergs län. Omkring 40 % av individerna bor i landskommuner och 60 %

i städer eller köpingar.

Omkring 1/3 av den del av populationen som har bott i Finland har även gått i skola där. Den senaste skolformen i Finland var i de flesta fall för dessa folkskola (omkring 70 %), varefter skolformerna medborgarskola, mellanskola och »annan skola» följer. Under senare års inflyttning har andelen barn och ungdomar vilka senast gick i folkskola i Finland minskat till förmån för övriga skolformer.

Information från skolmyndigheter i Finland angående skolgång i Sverige har endast i obetydlig omfattning meddelats till de elever som stått i begrepp att flytta. Däremot har finska läromedel medtagits vid flyttningen i något större utsträckning (ca 13 %). Från finskspråkiga hem i Finland kommer 79 %, 15 % kommer från svenskspråkig hemmiljö under det att 4 % av populationens individer är uppvuxna i tvåspråkiga hem i Finland. Som jämförelse kan nämnas att vid 1960 års folkräkning i Finland uppgick den finlandssvenska befolkningen till 7,4 % av landets samtliga invånare.

Av de undersökta barnen och ungdomarna talade drygt hälften finska obehindrat under det att 1/4 inte alls kunde tala finska vid flyttningstillfället. Svenska talades obehindrat av 13 % medan 77 % inte alls kunde tala svenska. Här måste dock observeras att många av barnen flyttade vid så späd ålder att de ännu ej alls hade lärt sig tala.

8.3 *Aktuella kunskaper i svenska och finska*

Med bl. a. hänsyn till det något grova mätinstrument som en postenkät utgör valdes kartläggningen av individernas språkkunskaper att göras så att frågor ställdes angående individernas förmåga att förstå, tala resp. skriva svenska och finska. För vardera av dessa frågor fanns svarsalternativen »obehindrat», »tämligen bra», »hjälpligt» och »inte alls».

Undersökningen visar att den bästa förmågan att förstå, tala och skriva svenska återfinns hos barn 10–16 år gamla, dvs. hos grundskolans mellan- och högstadieelever. Av dessa förstår och talar ca 80 % svenska obehindrat och ca 70 % skriver språket obehindrat. Den äldsta åldersgruppen, ungdomar 17–19 år gamla, består i stor utsträckning av individer som flyttat till Sverige på egen hand för att efter avslutad skolgång i Finland börja arbeta eller skaffa sig långtidspraktik, vilket återspeglas i den lägre nivån på kunskaper i svenska jämfört med ungdomar i grundskoleåldern.

Drygt 40 % av populationen förstår och talar finska obehindrat medan ca 1/4 inte alls gör det. En mycket liten del skriver finska obehindrat utom för åldersgruppen 17–19 år där denna andel är 44 %. Av grundskolans lågstadieelever är det vidare omkring 1/3 av dem som talar finska på sin höjd tämligen bra som inte heller kan tala svenska obehindrat. Motsvarande andel för övriga i populationen är ungefär 10 %.

Undersökningens resultat ger även i viss mån en bild av hur kunskaperna i svenska successivt förbättras med vistelsens längd i Sverige och även den takt med vilken finska språket glöms bort. Omkring 1/4 av de finländska ungdomar som har varit i Sverige ett år talar svenska obehindrat. Efter två års vistelse har andelen stigit till närmare 50 % och efter åtta år till omkring 90 %. Närmare 90 % har motsvarande förmåga att tala finska under första året i Sverige. Efter två år har andelen minskat till knappt 70 % och efter åtta års vistelse i Sverige talar ca 1/3 finska obehindrat. Bland 17–19-åringarna finns det drygt 10 % som efter fyra år i Sverige uppger sig fortfarande inte alls kunna tala svenska, och 1/3 av dem kan inte alls skriva svenska.

8.4 *Språkmiljö i Sverige*

För att utröna vilket »vardagsspråk» populationsindividerna talade ställdes frågor angående språk med närmast anhöriga i Sverige samt språk som talades på fritiden utanför hemmet. Närmare 40 % av populationen talar till övervägande delen svenska med sina närmast anhöriga i Sverige. Ungefär lika stor andel talar till övervägande delen finska. Svenskan dominerar däremot som språk

på fritiden i umgänget med kamrater m. fl. 2/3 av populationen talar till övervägande delen svenska utanför hemmet och ca 15 % talar mest finska.

De som är födda i Finland talar också helt naturligt mer finska med sina närmaste i Sverige. Dock är det närmare 30 % av barn födda i Sverige som till övervägande delen talar finska hemma.

8.5 *Sysselsättning och skolförhållanden – sambandet med språkkunskaper*

8.5.1 Sysselsättning

Huvuddelen av populationen gick i grundskolan. En, i jämförelse med riket i sin helhet, liten andel av 17–19-åringarna gick i gymnasium och fackskola. Drygt 10 % av ungdomarna i den äldsta åldersgruppen var utan sysselsättning, dvs. omkring dubbelt så stor andel som bland svenska totalbefolkningen i dessa åldrar.

De bästa kunskaperna i svenska har elever i gymnasiet och fackskolan, vilket kan bero på att de under förhållandevis lång tid har gått i skola i Sverige, men det kan även vara så att elever med goda kunskaper i svenska i större utsträckning söker sig till gymnasium och fackskola än elever med sämre svenskkunskaper. Yrkesskole- och realskoleeleverna har något sämre förmåga att tala svenska, och sämst förmåga har de som är yrkesverksamma och utan sysselsättning. För kunskaper i finska uppträder det omvända förhållandet, dvs. icke skolelever har bättre kunskaper i finska än skolelever.

8.5.2 Svårigheter i svensk skola

Av de 62 % av populationens individer som går eller har gått i skola i Sverige uppgav ca 25 % att de hade eller hade haft svårigheter i skolan på grund av bristande kunskaper i svenska.

Svårigheter i skolan, utan specificering av orsak, tycks för populationens skolelever vara vanligast i ämnet matematik varpå följer svenska, främmande språk och övriga läsämnen. Rangordnar man ämnena efter den andel som uppger svårigheter på grund av bristande kunskaper i svenska får man en annan ordning. För samtliga åldersgrupper är svårigheter på grund av bristande kunskaper i svenska vanligast just i ämnet svenska. För grundskolans lågstadium beror i ca 80 % av fallen svårigheter i svenska på bristande svenskkunskaper, för mellan- och högstadiet i drygt hälften och för 17–19-åringarna i knappt 40 % av fallen. Därnäst i omfattning har svårigheterna i »övriga läsämnen» ansetts bero på brister i svenskkunskaperna varpå följer ämnena främmande språk och matematik. Denna ordning gäller för samtliga åldersgrupper. Däremot avtar andelen elever som förklarar sina svårigheter med bristande svenskkunskaper för ämnena svenska och främmande språk i äldre åldersgrupper, medan den är ungefär konstant över alla åldrar för matematik och övriga läsämnen.

Ovanstående rangordning stämmer väl överens med det samband som råder mellan angivna svårigheter och förmåga att tala och skriva svenska. Dvs. sämst kunskaper i svenska har elever som redovisat svårigheter i ämnet svenska. På grundskolans lågstadium är det enbart ca 11 % av dessa som obehindrat kan tala svenska och ca 13 % som inte alls kan det. Av 10–16-åringarna med svårigheter i ämnet svenska kan ca 30 % tala svenska obehindrat och andelen är ungefär densamma för de äldsta eleverna.

Av elever på lågstadiet med svårigheter att följa undervisningen i »övriga läsämnen» talar omkring 13 % svenska obehindrat medan över 40 % enbart kan tala språket hjälpligt. För mellan- och lågstadiet är motsvarande andelar omkring 30 resp. 20 % och för elever utanför den obligatoriska skolan 40 resp. 30 %. Något bättre kunskaper i svenska har elever med svårigheter i främmande språk, dvs. främst engelska. Närmast populationens genomsnitt i fråga om kunskaper i svenska ligger de elever som har svårigheter i matematik. Andelarna för dessa är för kategorierna talar svenska obehindrat och talar svenska hjälpligt bland lågstadieeleverna 30 resp. 35 %, bland mellan-

och högstadieeleverna 66 resp. 7 % och bland elever 17–19 år gamla 61 resp. 13 %.

Samma mönster uppträder för förmågan att skriva svenska.

8.5.3 Angivet behov av tvåspråkig lärare

De barn och ungdomar i populationen som går eller har gått i skola i Sverige fick ange om de nu eller tidigare ansåg sig vara i behov av hjälp från lärare som behärskade både finska och svenska. Föräldrar till barn på lågstadiet ansåg i 13 % av fallen att detta behov fanns vid undersökningstillfället och lika stor andel ansåg att detta behov hade funnits tidigare. På mellan- och högstadiet ansågs aktuellt behov föreligga i enbart 3 % av fallen, medan dock 30 % redovisar ett tidigare behov, lika stor andel som elever utanför den obligatoriska skolan, vilka dock inte alls redovisar något aktuellt behov.

Frågor angående de svarandes behov i ett eller annat avseende måste alltid tolkas med försiktighet (behovet kan få karaktär av önskemål) varför ovanstående siffror ej utan vidare får anses mäta det verkliga behovet av tvåspråkiga lärare.

Inom varje åldersgrupp ligger svenskkunskaperna för dem som har ett aktuellt behov av tvåspråkig lärare klart under genomsnittet för samtliga populationens skolelever i resp. åldersgrupp. Dock kan man konstatera att närmare hälften av eleverna på mellan- och högstadiet som anmält ett dylikt behov talar svenska åtminstone tämligen bra. Förmågan att skriva svenska är emellertid för denna kategori betydligt sämre; över hälften av eleverna i samtliga åldersklasser kan på sin höjd skriva svenska hjälpligt.

De elever som har angivit sig ha svårighet att följa undervisningen i vissa ämnen på grund av bristande kunskaper i svenska har naturligt nog även redovisat ett stort behov av hjälp av tvåspråkig lärare. På lågstadiet anser omkring 80 % av föräldrarna till barn med dylika svårigheter att hjälpen skulle behöva sättas in nu. Andelen är ungefär densamma för samtliga ämnen. På mellan- och högstadiet sker dock en förändring i uppfattningen såtillvida att man anser att hjälpen skulle ha satts in tidigare trots att svårigheterna kvarstår. På högstadiet t. ex anser ca 25 % av elever med skolsvårigheter att de nu behöver hjälp av tvåspråkig lärare medan omkring 65 % anser att de skulle ha behövt hjälpen tidigare.

8.5.4 Stödåtgärder från skolans sida

De elever i populationen som hade eller hade haft svårigheter att följa undervisningen i svensk skola på grund av bristande kunskaper i svenska tillfrågades om skolan hade vidtagit vissa åtgärder för deras räkning. Dessa åtgärder var: hjälp av lärare som behärskar både finska och svenska, stödundervisning, placering i hjälpklass samt kvarsittning. En översikt av läget ges i tabell 8.1.

Stödundervisning är den vanligast förekommande stödåtgärden av de här undersökta. Den förekommer vidare i störst utsträckning på grundskolans lågstadium där ca 20 % av dem som redovisar svårigheter i skolarbetet på grund av bristande kunskaper i svenska deltager i sådan undervisning. På högstadiet är det däremot under 10 % av elever med svårigheter på grund av språket som nu får stödundervisning. Dock har närmare hälften av dessa tidigare fått dylik undervisning. I skolformer utanför den obligatoriska skolan (gruppen 17–19 år) tycks de undersökta åtgärderna i det närmaste helt saknas.

Urvalet är för litet för en meningsfull redovisning av i vilken utsträckning de som nu anser sig vara i behov av hjälp från tvåspråkig lärare verkligen får det. Man kan dock konstatera att bland elever på lågstadiet drygt $^1/_5$ av dem som angivit ett tidigare behov och som redovisat svårigheter i skolarbetet även har fått hjälp av tvåspråkig lärare. Motsvarande andelar för övriga skolstadier är omkring $^1/_3$.

Av elever på lågstadiet vars målsmän anser att deras barn tidigare skulle ha varit i behov av hjälp från tvåspråkig lärare har ca 70 % tidigare även erhållit stödundervisning. Motsvarande andelar för de äldre åldersgrupperna är i det närmaste 90 %.

Tabell 8.1. Elever i populationen med svårigheter i skolarbetet p g a bristande kunskaper i svenska indelade i åldersklasser. Särredovisning efter deltagande i skolans stödformer. I procent.

Ålder	Åtgärd	Deltager nu	Deltagit tidigare	Aldrig deltagit +uppg sakn	Summa	Antal populationsindivider per åldersgrupp
6–9 år:	Tvåspråkig lärare	9	14	77	100	1 902
	Stödundervisning	20	25	55	100	»
	Hjälpklass	9	11	80	100	»
	Kvarsittning	3	5	92	100	»
10–12 år:	Tvåspråkig lärare	6	30	64	100	1 814
	Stödundervisning	11	39	50	100	»
	Hjälpklass	8	11	81	100	»
	Kvarsittning	0	16	84	100	»
13–16 år:	Tvåspråkig lärare	2	31	67	100	1 847
	Stödundervisning	6	46	48	100	»
	Hjälpklass	6	10	84	100	»
	Kvarsittning	1	20	79	100	»
17–19 år:	Tvåspråkig lärare	0	32	68	100	1 026
	Stödundervisning	1	40	59	100	»
	Hjälpklass	1	8	91	100	»
	Kvarsittning	0	20	80	100	»
Alla åldrar:	Tvåspråkig lärare	5	26	69	100	6 589
	Stödundervisning	10	37	53	100	»
	Hjälpklass	7	10	83	100	»
	Kvarsittning	1	15	84	100	»

Elever i populationen för vilka skolans stödåtgärder har satts in har betydligt sämre kunskaper i svenska än populationens övriga elever med skolsvårigheter. Av dem som nu får hjälp av tvåspråkig lärare talar 3/4 svenska hjälpligt eller inte alls. Bland dem som deltager i stödundervisning är det ca 40 % som på sin höjd talar svenska hjälpligt. Elever som deltar i stödformerna har däremot enbart något bättre kunskaper i finska än övriga elever med svårigheter i skolarbetet på grund av språket.

8.6 *Planer på flyttning till Finland*

En mycket liten del av populationen (ca 5 %) har redovisat planer på att flytta till Finland. Emellertid har endast drygt 40 % svarat nej på frågan angående flyttning och återstoden, i det närmaste hälften av individerna, är osäkra.

Flyttningsbenägenheten är störst för individer som varit i Sverige kort tid och avtar successivt med längden av vistelsen i Sverige. Detta mönster kan urskiljas i samtliga åldersgrupper men är tydligast för gruppen 17–19 år, där omkring 15 % av dem som varit i landet ett år har för avsikt att återvända. Motsvarande andel är 3 % för dem som varit i Sverige i 6 år.

Barn och ungdomar vars föräldrar är finskspråkiga är mest benägna att flytta till Finland. Andelen individer med dylika flyttningsplaner minskar successivt med ökande svenskspråkighet hos föräldrarna. Man bör hålla i minnet att det för de yngre barnen inte är deras egna självständiga planer som redovisas utan familjens i sin helhet.

De som har för avsikt att flytta har för samtliga åldersgrupper klart sämre kunskaper i svenska. Skillnaderna är tydligast för förskolebarnen och gruppen 17–19 år. I den äldsta gruppen är det omkring 1/4 av dem som ämnar flytta som även talar svenska obehindrat; lika stor andel som inte alls kan tala språket. Bland dem som ämnar stanna i Sverige är dessa andelar ca 1/4 resp. 1/20. Av barn och ungdomar 10–16 år

gamla som planerar att flytta till Finland talar ca 70 % svenska obehindrat, medan 90 % gör det av dem som ej har för avsikt att flytta. Man finner även betydligt bättre kunskaper i finska bland dem som ämnar flytta till Finland än för övriga individer i populationen.

I något större utsträckning ämnar de som har eller har haft svårigheter i svensk skola på grund av bristande kunskaper i svenska flytta till Finland än populationens övriga elever. Skillnaden är ungefär densamma för samtliga åldersgrupper.

8.7 *Planer angående framtida sysselsättning*

I enkäten ställdes även en fråga angående vilka utbildnings- alternativt yrkesverksamhetsplaner man har. För barn i förskoleåldern avsågs verksamheten efter avslutad grundskola, för dem som gick i skola verksamheten efter det att de hade gått ut den aktuella skolan och för äldre icke skolelever verksamheten under de närmaste två åren. Av de svarsalternativ som gavs fick respondenterna välja högst två.

Bland målsmän till barn i förskoleåldern är omkring hälften osäkra angående sina barns sysselsättning efter grundskolan, dvs. man har svarat »vet ej». »Utbildning i Sverige» har valts av ca 40 % och »arbeta i Sverige» av ca 10 %. Utbildning och arbete i Finland har valts av en obetydlig andel av föräldrarna.

Ca 60 % av målsmännen till barn i grundskolans låg- och mellanstadium har valt »utbildning i Sverige» som trolig verksamhet för sina barns räkning. Omkring 1/3 är osäkra och närmare 1/5 tror att deras barn kommer att börja arbeta i Sverige direkt efter grundskolan. Även för denna åldersskategori har alternativen som avser verksamhet i Finland valts i helt obetydlig omfattning.

Omkring 28 % av 13–16-åringarna är osäkra angående den närmaste framtiden. Ca 20 % planerar att börja i gymnasium i Sverige och lika stor andel avser att söka sig till yrkesskolan. Omkring 8 % har för avsikt att välja fackskolan och ca 2 % universitet eller högskola, och ca 18 % planerar att börja arbeta i Sverige. Sysselsättning i Finland planeras enbart av någon procentenhet.

Av 17–19-åringarna väljer drygt 60 % alternativet »arbeta i Sverige» medan 1 % väljer »arbeta i Finland». Alternativet »universitet eller högskola» omfattas av ca 4 % och »annan utbildning» av ca 5 %. Omkring 15 % är osäkra angående sina planer.

Sambandet mellan framtidsplaner och kunskaper i svenska är entydigt för samtliga åldersgrupper såtillvida att de som väljer »utbildning i Sverige» har bättre förmåga att tala och skriva svenska än övriga av populationens individer. För barn 3–12 år gamla är det vidare så att ju sämre man talar svenska desto större är osäkerheten angående framtiden.

De ungdomar 13–16 år gamla som talar svenska obehindrat väljer i störst utsträckning »gymnasium i Sverige» (ca 24 %) varefter följer »yrkesskola i Sverige» (ca 20 %), »arbeta i Sverige» (ca 16 %) och »fackskola i Sverige» (ca 9 %). Därefter följer »universitet» och »annan utbildning» med vardera omkring 4 %. Av dem som högst hjälpligt kan tala svenska i denna åldersgrupp väljer närmare hälften (ca 47 %) att börja arbeta i Sverige. Omkring 19 % avser att söka sig till yrkesskola i Sverige varefter följer gymnasium och fackskola i Sverige med vardera 2 %. Lika stor andel har för avsikt att fortsätta sin utbildning i Finland.

För 17–19-åringarna tycks gälla att planer på att fortsätta arbeta i Sverige är lika aktuella oavsett kunskaperna i svenska (ca 65 %). Däremot är det enbart de som talar svenska obehindrat eller tämligen bra som har för avsikt att fortsätta sin utbildning i Sverige.

För barn i åldrarna 7–12 år som har eller har haft svårigheter i skolan på grund av bristande kunskaper i svenska har målsmännen i mindre omfattning än för övriga elever i åldersgruppen angivit »utbildning i Sverige» som mest aktuell sysselsättning efter avslutandet av nuvarande skola. Detta

förhållande gäller även för högstadieeleverna. För elever 17–19 år gamla finns däremot inte denna skillnad.

8.8 *Önskemål om undervisning i finska*

Intervjupersonerna tillfrågades om sina önskemål ifråga om vissa former för undervisning i finska. Följande undervisningsformer specificerades: undervisning i finska på skolschemat, frivillig undervisning i finska i skolan men utanför skolschemat, kvällskurser i finska, lägerkurser i finska samt för åldersgruppen 3–6 år även språkträning i finska i förskolan.

8.8.1 Åldersgruppernas önskemål om undervisning i finska

Ca 1/5 av föräldrarna till barn i 3–6-årsåldern angav att de för sina barns räkning var intresserade av språkträning i finska i förskolan, den enda undervisningsform som kan komma ifråga för denna åldersgrupp. För samtliga övriga alternativ fanns även möjlighet att ange att man var intresserad av undervisning i framtiden. 37 % av föräldrarna till barnen i denna åldersgrupp var i framtiden intresserade av undervisning i finska på skolschemat. Framtida intresse av frivillig undervisning av finska i skolan angavs av 23 %, lägerkurser i finska av 17 % och slutligen kvällskurser i finska av 10 %.

Den mest föredragna undervisningsformen för 7–9-åringar var undervisning i finska på skolschemat med 23 % som var intresserade nu och 21 % i framtiden. Därefter följde frivillig undervisning i skolan med 12 resp. 16 %, lägerkurser med 8 resp. 13 % och slutligen kvällskurser med 2 resp. 9 %.

Rangordningen är densamma för 10–12-åringar men tyngdpunkten ligger här med undantag av kvällskurser mera på det aktuella intresset än på framtida intresse, t. ex. för undervisning på skolschemat 31 % som är intresserade nu och 7 % i framtiden.

För de två äldsta åldersgrupperna avtar intresset för undervisning i finska betydligt. Undervisning i finska på skolschemat är dock fortfarande det mest föredragna alternativet bland 13–16-åringar, 11 % är intresserade nu och 5 % i framtiden. Därnäst i ordningen kommer här lägerkurser med 7 resp. 6 %, frivillig undervisning i skolan med vardera 5 % och kvällskurser med 3 resp. 6 %.

Bland 17–19-åringarna sjunker intresset ytterligare något. Här föredrar man i något högre grad kvällskurser (3 resp. 8 %) framför andra undervisningsformer, vilket är naturligt med tanke på att en stor del av denna grupp inte längre går i skolan. För övriga undervisningsformer är intresset ungefär jämnt fördelat med ca 3 % vardera för aktuellt och framtida intresse.

8.8.2 Avsikt att flytta till Finland och önskemål om undervisning i finska

De som har angett att de planerar att flytta till Finland har ett betydligt större intresse av undervisning i finska. Denna grupp utgör dock endast 5 % av populationsindividerna.

För undervisningsformen undervisning på skolschemat finner man detta samband i samtliga åldersgrupper utom 13–16-åringar, och mest markant bland 7–9-åringar där 80 % av dem som har för avsikt att flytta är intresserade nu eller i framtiden och 32 % av dem som inte skall flytta.

När det gäller frivillig undervisning i skolan finner man i åldersgrupperna 3–16 år ett större intresse bland dem som ämnar flytta än bland dem som ämnar stanna.

För kvällskurser och lägerkurser gäller i samtliga åldersgrupper att de som planerar att flytta är mera intresserade av undervisning i finska än övriga.

8.8.3 Föräldrarnas språk och önskemål om undervisning i finska

Undervisning i finska på skolschemat var den mest föredragna undervisningsformen för de fyra yngsta åldersgrupperna, 3–16 år. För åldersgruppen 3–6 år finns här det lägsta intresset bland dem vars båda

föräldrar talar enbart svenska med 2 % som är intresserade nu och 3 % i framtiden. Motsvarande andelar för dem vars ena förälder talar enbart svenska är 4 resp. 24 %. Andelarna för övriga former av tvåspråkighet bland föräldrarna är ungefär lika stora med ca 8 % på aktuellt intresse och 45 % på framtida intresse.

Bland 7–9-åringar är de vars båda föräldrar talar enbart finska mer intresserade av undervisning i skolan än övriga, 35 % för aktuellt och 29 % för framtida intresse. De, vars båda föräldrar talar enbart svenska har fortfarande det lägsta intresset, med vardera 2 %.

Samma mönster som för 7–9-åringar återfinns bland 10–12-åringar och 13–16-åringar. I de fall föräldrarna till barnen i åldern 10–12 år talar enbart finska redovisas det största intresset med 42 resp. 9 % och det lägsta med 7 resp. 0 % i de fall föräldrarna är enbart svenskspråkiga. Motsvarande för åldersgruppen 13–16 år är 1 resp. 0 % ifråga om lägsta intresse och 15 resp. 6 % ifråga om största intresset.

För åldersgruppen 17–19 år återfinns det lägsta intresset för undervisning i finska i skolan fortfarande bland dem vars föräldrar talar enbart svenska. Variationerna i graden av intresse mellan övriga grupper är mycket små.

Beträffande graden av osäkerhet ifråga om intresset (andelen »vet ej»-svar) gäller i regel att ju mer svenskspråkiga föräldrarna är desto mindre osäker är man och ju mer finskspråkiga desto mer osäker.

Genomgående för även övriga undervisningsformer gäller att de vars båda föräldrar talar enbart svenska är mindre intresserade än övriga. Skillnaderna i andelen intresserade mellan övriga grupper är dock mindre och de som har rent finskspråkiga föräldrar är inte markant mer intresserade än övriga.

8.8.4 Samband mellan önskemål om undervisning i finska och språkkunskaper

De som nu eller i framtiden har intresse för undervisning i finska har i regel sämre kunskaper i svenska än övriga. Detta samband gäller för samtliga undervisningsformer och åldersgrupperna 3–16 år. För 17–19-åringar tycks däremot inget samband föreligga.

Skillnaderna i svenskkunskaper mellan intresserade och inte intresserade är ungefär desamma för samtliga undervisningsformer, men tenderar att utjämnas med stigande ålder. Andelen lågstadieelever, som nu är intresserade av undervisning i finska på skolschemat och som obehindrat talar svenska är t. ex. ca 60 % och motsvarande andel bland dem som ej är intresserade är ca 86 %.

Analoga andelar för gruppen 13–16 år är 81 resp. 83 %.

Ett ännu mera markerat samband finner man för kunskaper i finska och intresse för undervisning i finska på skolschemat. De som är intresserade av undervisning i finska på skolschemat har i betydande grad bättre kunskaper i finska. Ca 71 % av gruppen intresserade bland förskolebarnen talar finska obehindrat medan enbart 21 % bland dem som ej är intresserade talar obehindrat finska. Motsvarande andelar är för lågstadiebarnen 61 resp. 21 %, för barnen på mellanstadiet 48 resp. 23 %, för ungdomar 13–16 år gamla 50 resp. 36 %. För 17–19-åringar saknas motsvarande skillnader här liksom ifråga om svenskkunskaper.

Likartat samband finns även, i åldersgrupperna 3–12 år, för undervisningsformerna frivillig undervisning, kvällskurser, lägerkurser och språkträning i förskolan.

8.8.5 Samband mellan önskemål om undervisning i finska och skolsvårigheter

Som tidigare har konstaterats är elever med svårigheter i skolan på grund av bristande kunskaper i svenska i högre grad finskspråkiga än övriga elever i populationen. I föregående avsnitt fann vi även att de mer finskspråkiga hyser det största intresset för undervisning i finska. Man kan därför förvänta att elever med svårighet i skolan är mer intresserade av sådan undervisning. Undersökningsresultaten tycks verifiera detta antagande.

Bilaga 1 Teknisk rapport

avseende språkundersökningen bland finländska barn och ungdomar i Sverige

1 *Bakgrund och syfte*

1.1 Inledning

I denna rapport redovisas en undersökning som Statistiska Centralbyråns utredningsinstitut utfört på uppdrag av Finsk-svenska utbildningsrådet under 1968.

Undersökningen har genomförts i två etapper, dels i form av en totalräkning av antalet finländska barn och ungdomar i Sverige och dels i form av en enkätundersökning bland dessa. Undersökningen har haft till syfte att belysa omfattningen och arten av språksvårigheter som uppstår vid emigration från Finland till Sverige samt ge underlag för förslag till åtgärder främst inom skolväsendets ram, för att överbrygga dessa svårigheter. Enkätundersökningens resultat har även avsetts ge ledning vid utbildningsrådets prövning av alternativa åtgärder för att tillgodose eventuellt intresse av undervisning i finska för bevarandet av kontakter med det finska språket och kulturen hos den från Finland inflyttade befolkningen.

1.2 Undersökningens allmänna uppläggning

Undersökningen genomfördes i två etapper. Etapp 1 omfattade en totalräkning av antalet finska medborgare födda 1949–65 kyrkobokförda i Sverige den 1.12.1967. Redovisning skedde efter län, kommun och ålder. I denna etapp genomfördes även en provundersökning omfattande ca 300 personer vars syfte främst var att testa det frågeformulär som avsågs komma till användning i den efterkommande enkätundersökningen. Etapp 1 avslutades i juni 1968.

Etapp 2 utgjordes av en enkätundersökning. Denna omfattade 10 000 personer från den i etapp 1 kartlagda populationen om ca 43 000 personer. Undersökningen genomfördes under september–november 1968 och omfattade även en uppföljning med intervjuer av ett suburval bland dem som ej svarat i enkäten. Materialet granskades och bearbetades under oktober 1968–januari 1969, och resultatet föreligger nu i form av ca 300 tabeller.

1.3 Undersökningsvariabler

För att kartläggningen av språksvårigheter i den angivna kategorin skulle kunna bli så fullständig som möjligt krävdes en ingående kännedom om den språkliga bakgrunden, nuvarande språkmiljö samt sysselsättningsförhållanden. Mot denna bakgrund skulle man bl. a. belysa nuvarande kunskaper i finska och svenska, önskemål om undervisning i finska språket och svårigheter i skolan på grund av bristande kunskaper i svenska.

Undersökningen kan sägas huvudsakligen omfatta följande variabler:

1) Ålder
2) Kön

3) Bostadsort
4) Nuvarande sysselsättning
5) Födelseland
6) Flyttningsår till Sverige
7) Språk i hem, skola och kommun i Finland
8) Skolutbildning i Finland
9) Information från skolmyndighet i Finland i samband med flyttningen
10) Medtagande av finska läroböcker vid flyttningen
11) Förmåga att före flyttningen tala finska resp. svenska
12) Föräldrarnas språkkunskaper i finska och svenska
13) Förmåga att förstå, tala och skriva finska resp. svenska
14) Språk med närmast anhöriga i Sverige
15) Språk i skolan eller på arbetet
16) Språk på fritiden
17) Stödåtgärder från svensk skola i form av hjälp av tvåspråkig lärare, stödundervisning, placering i hjälpklass eller kvarsittning
18) Svårigheter att på grund av bristande kunskaper i svenska följa undervisning i svensk skola
19) Nuvarande eller tidigare behov av tvåspråkig lärare
20) Planer angående återflyttning till Finland
21) Planer angående utbildning och/eller yrkesverksamhet
22) Önskemål om undervisning i finska språket

2 *Etapp 1, totalräkning och provundersökning för etapp 2*

2.1 Totalräkningen

Syfte

Totalräkningen hade följande syften.

1) Räkna antalet finska medborgare 3–19 år gamla per kommun och åldersklass för planering av åtgärder på det regionala och lokala planet.

2) Skapa ett register som kunde användas som urvalsram i en ev. enkätundersökning.

Genomförande och resultat

Samtliga i Sverige kyrkobokförda finska medborgare födda 1949–1965 utvaldes från länsstyrelsernas kameralband, vilket var uppdaterat per den 1.12.1967. Från detta datum var sålunda även adressuppgifterna aktuella. Personerna sorterades därefter efter län, kommun och personnummer (i åldersordning), varpå 6 gummerade etiketter per individ skrevs ut. Varje etikett i det sålunda uppgjorda registret innehöll följande uppgifter:

Personnummer
Namn
Adress
Län
Kommun
Församling
Ordningsnummer i registret (användes som identifikationsbegrepp i undersökningen).

Från detta register framställdes en tabell där individerna var fördelade efter kommuntillhörighet och födelseår. Dessutom gjordes en sammanfattning per län. Dessa tabeller levererades i mitten på maj månad.

Totala antalet finska medborgare födda 1949–1965 befanns vara 43 724.

2.2 Provundersökningen

Syfte

Provundersökningens syfte omfattade följande moment:

1) Test av enkätundersökningens frågeformulär
2) Samla erfarenhetsdata inför administrationen av enkätundersökningen
3) Inhämta information om bortfallssituationen vid enkätundersökningen.

Formulärprovet syftade till att utröna om frågorna över huvudtaget gick att besvara, och om frågor och svarsalternativ var tillräckligt entydiga och fullständiga. Avslöjande av brister i dessa avseenden väntades främst ske i form av utelämnade svar och tillskrivna kommentarer. En speciell faktor

i denna undersökning var att formuläret skulle göras tvåspråkigt.

Eftersom undersökningspopulationen utgjordes av finska medborgare fanns det anledning att inhämta erfarenheter angående flyttningsfrekvensen. För bedömning av kostnaderna för huvudundersökningen skulle omfattningen av upprättandet av adresserna i urvalet skattas.

Informationen angående bortfallet skulle bl. a. ge underlag för bedömning av omfatttningen av en ev. uppföljning av huvudundersökningens enkätbortfall.

Provundersökningens planering

Population och urvalsram. Undersökningspopulationen utgjordes av de i populationsbeskrivningen framtagna individerna. Som urvalsram användes det därvid även upprättade etikettregistret.

Urval. Då det utifrån provundersökningens syften ej förelåg starka skäl att göra ett riksrepresentativt urval från *hela* populationen, valdes för att uppnå administrativ enkelhet enbart fyra län. Urvalet drogs systematiskt från etikettregistret enligt tabell 1.

Mätinstrument. Efter ett utkast som gjorts av Finsk-svenska utbildningsrådet i samarbete med skolöverstyrelsen utarbetades ett frågeformulär av utredningsinstitutet. Formuläret gjordes tvåspråkigt med finska som huvudtext och svensk text med mindre stil under den finska texten. Två versioner utarbetades, en version avseende barn i åldrarna 3–12 år som skulle besvaras av barnets målsman, och en version till 13–19-åringarna som skulle besvaras av urvalspersonerna själva. Fullständig innehållsmässig överensstämmelse mellan versionerna eftersträvades.

Tabell 1.

	Antal individer i pop (N)	Antal individer i urvalet (n)	Urvalsfraktion $\left(\frac{n}{N}\right)$
Stockholms län	11 156	85	$\frac{1}{131}$
Älvsborgs län	3 462	72	$\frac{1}{48}$
Västmanlands län	5 161	85	$\frac{1}{61}$
Norrbottens län	1 412	77	$\frac{1}{18}$
Totalt		319	

Tabell 2.

	Datum
1:a utsändningen	13.5
1:a påminnelsen	27.5
2:a »	4.6
3:e »	10.6

Provundersökningens genomförande

Vid utsändningen av enkäten användes ett kuvert med en påtryckt uppmaning om att ej eftersända försändelsen utan i förekommande fall sända tillbaka kuvertet till statistiska centralbyrån med adressatens nya adress noterad. Detta förfarande användes för att få en uppfattning om flyttningsfrekvenser i populationen.

Utsändningen av enkätformulären och påminnelsebrev skedde enligt tabell 2.

Vid avräkningen inför 3:e påminnelsen uttogs 18 individer för att i stället för att få den 3:e påminnelsen bli intervjuade av utredningsinstitutets lokalombud. 6 finskspråkiga lokalombud deltog jämte ett lokalombud som använde tolk. 4 intervjuer skulle erhållas vid besök och övriga per telefon. Intervjuerna skulle vara avslutade den 17.6 Fältarbetet gav följande resultat.

Tabell 3.

	Antal	%
Bruttourval	319	
Utflyttade till Finland	6	
Numera svenska medborgare	2	
Nettourval	311	
Svar	282	90,7
Bortfall	29	9,3

Utvärdering av provundersökningens resultat i samband med planering av huvudundersökningen

Definition av undersökningspopulationen. Då andelen födda i Sverige i populationen blev oväntat stor tog utredningsinstitutet upp en diskussion angående möjligheten att utesluta denna kategori ur undersökningspopulationen. Det kunde nämligen förväntas att denna grupp skulle ge ett större bortfall än den från Finland inflyttade gruppen, vilket i sin tur avsevärt skulle fördyra undersökningen genom en mer omfattande bortfallsuppföljning, och eventuellt även öka felnivån. Utbildningsrådet ansåg dock att även de i Sverige födda borde ingå i undersökningen trots de nackdelar detta kunde tänkas medföra.

Mätinstrumentet. Vissa frågor i provundersökningen föranledde ett mycket högt partiellt bortfall. Detta berodde främst på att individer var födda i Sverige och formuläret därför ej passade för denna kategori. Utan att frågan ställdes uppgav ca 30 % av de tillfrågade att urvalspersonen var född i Sverige.

Anmärkningsvärt låg svarsfrekvens noterades även på frågan angående önskemål om undervisning i finska. För närmare redogörelse av de enskilda frågornas svarsfrekvens hänvisas till utredningsinstitutets preliminära rapport angående etapp 1, juni 1968.

Omfattande förändringar av formuläret visade sig sålunda nödvändiga i en huvudundersökning med hänsyn till gruppen födda i Sverige. Vidare visade erfarenheterna från provundersökningen att speciella påpekanden behövdes då det gällde svar angående de allra yngstas förmåga att tala, läsa och skriva resp. språk. För att öka svarsfrekvensen krävdes en omarbetning av frågan om önskemål om undervisning i finska. Frågan om anledningen till flyttningen till Sverige borde strykas helt då vissa alternativ hade givit mycket låg svarsfrekvens. Frågan om när man ev skulle återvända till Finland gav dålig differentiering varför antalet svarsalternativ kunde skäras ner.

Aktualisering av adresser. Av de 319 individerna i provundersökningen hade 39 flyttat till ny adress. 5 av dessa hade återvänt till Finland. Av de 12 personer som ej hade uppgift om ny adress på det returnerade kuvertet gick 8 att spåra per telefon via pastorsämbeten, försäkringskassor m. fl. myndigheter. Den genomsnittliga tidsåtgången för varje individ som spårades på detta vis var ca 20 minuter.

Efter provundersökningens resultat kunde det förväntas att vid en enkätundersökning i september 1968 aktuella adressuppgifter genom det ursprungliga registret eller genom uppgifter från postverket skulle saknas för ca 10 procent av urvalet. För att adresskompletteringen ej skulle fördröja undersökningen skulle detta moment kräva ingående planering och förberedelser, som i hög grad underlättades då provundersökningen dels hade gett en skattning av antalet individer som skulle bli föremål för efterforskningar, dels information om tidsåtgången för en dylik efterforskning.

Bortfallssituationen. Provundersökningen utvisade att enkätundersökningens individbortfall kunde förväntas uppgå till ca 10 %. Denna uppgift kom främst till användning vid planeringen av bortfallsuppföljningen med intervjuer i huvudundersökningen.

3 *Etapp 2, huvudundersökningen*

3.1 Syfte

Enkätundersökningen syftade främst till en kartläggning av de språksvårigheter som förekommer bland finskspråkiga barn och ungdomar i Sverige, huvudsakligen i form av svårigheter att följa med i undervisningen i skolan på grund av bristande kunskaper i svenska. Vidare skulle undersökningen beskriva ev samband mellan nuvarande kunskaper i svenska och finska och olika bakgrundsvariabler såsom födelseland, flytt-

ningsår till Sverige, föräldrarnas språkkunskaper, m. m. Undersökningen skulle även ge underlag för planering i Finland för den återvändande delen av finska medborgare i Sverige, varvid variabler såsom nuvarande sysselsättning och planer angående utbildning och yrkesverksamhet var väsentliga.

Slutligen skulle undersökningen även utröna intresset för olika former av undervisning i finska språket med tanke på bevarandet av kontakterna med finsk kultur och finsktalande släkt och vänner.

3.2 Urvals- och estimationsförfaranden

Målpopulation, undersökningspopulation och undersökningsstratum

Utbildningsrådets huvudsakliga sakproblem är sålunda att föreslå åtgärder för att undanröja språkproblem för finskspråkiga barn och ungdomar i Sverige nu och i framtiden. Undersökningen skall bidra med ett statistiskt material som underlag för att lösa detta problem. Resultatet av undersökningen skall således beröra en viss grupp som kan benämnas *målpopulation* och som inte är entydigt avgränsad i tiden. Den population som man mot denna bakgrund vill undersöka är i Sverige bosatta *finsktalande* barn och ungdomar födda 1949–1965. Denna population kallas i fortsättningen undersökningspopulation.

Det har inte varit möjligt att direkt studera undersökningspopulationen då det ej finns något register över samtliga finsktalande i här aktuella åldrar som kan användas som urvalsram. Det har sålunda varit nödvändigt att utifrån en alternativ individförteckning definiera ett undersökningsstratum som skulle studeras. Förhållandet kan principiellt åskådliggöras med följande figur:

Den grå ytan utgörs av undersökningsstratumet. Bristande överensstämmelse mellan undersökningspopulation och urvalsram leder till täckningsfel av två slag.

a Undertäckning = de individer som vi vill studera men inte kan, ty de tillhör ej urvalsramen; (se vidare avsnitt 4.2.2).

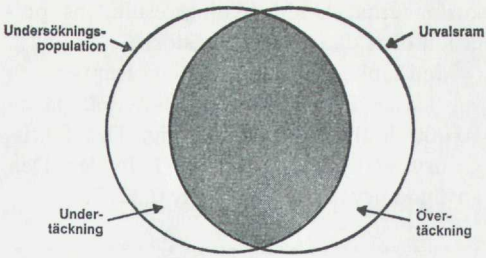

Figur 1.

b Övertäckning = de individer som ingår i urvalsramen, men som vi inte är intresserade av att studera.

Den urvalsram som varit tillgänglig ger upphov till övertäckning av följande orsaker:

1) Då ramen utgörs av finska medborgare finns det i denna individer som är helt svenskspråkiga. Storleken av denna grupp kan uppskattas genom enkätsvaren.

2) Eftersom urvalsramen hänför sig till förhållanden från den 1.12.1967 och undersökningens fältarbete genomfördes under hösten 1968 har denna tidsförskjutning givit upphov till en viss övertäckning av följande kategorier:

a Emigranter

b Avlidna

En skattning av storleken av dessa grupper kunde erhållas som en biprodukt till enkätundersökningen.

Urvalsram

Den urvalsram som varit tillgänglig utgjordes av den i etapp 1 framtagna etikettlistan över i Sverige kyrkobokförda finska medborgare den 1.12.1967 födda åren 1949–65. Dock ingick provundersökningens 319 individer ej i urvalsramen. Dessutom uteslöts av undersökningstekniska skäl de individer som var finska medborgare 1.12. 1967, men var svenska medborgare vid undersökningstidpunkten.

Urvalsstorlek

Urvalets storlek betingas främst av kravet på undersökningsresultatets precision samt

kostnaderna. Undersökningsresultatens precision ökar då urvalet görs större.

Med tanke på de redovisningsgrupper som var aktuella ansågs en urvalsstorlek på ca 10 000 individer vara lämplig. Det faktiska urvalet uppgick till 9 997 individer. Den använda urvalsfraktionen var 0,2303.

Urvalsförfarande

Individerna i urvalsramen var sorterade per kommun och inom kommun i åldersordning. Urvalet drogs systematiskt varigenom det kom att bli proportionellt med avseende på dessa indelningsgrunder. Detta innebär en garanti för att även kommuner med få populationsindivider blir representerade i urvalet med samma urvalsfraktion som övriga kommuner.

Estimationsförfarande

Variablerna i denna undersökning är av kvalitativ natur. Resultatet av undersökningen redovisas i s. k. korstabeller som innehåller skattningar dels av totaler i undersökningspopulationen och dels av procenttal.

Vi inför följande beteckningar:

f = den använda urvalsfraktionen, dvs $f = 0{,}2303$.

N_i = antal individer i undersökningspopulationen som tillhör en viss redovisningsgrupp i.

M_{ij} = antal individer i undersökningspopulationen som tillhör redovisningsgruppen i och som har en viss egenskap j.

n = antalet individer i nettourvalet ($n = 9576$, se avsnitt 3.5.4)

n_i = antal individer i nettourvalet som tillhör redovisningsgruppen i.

m_{ij} = antal individer i nettourvalet som tillhör redovisningsgruppen i och som har egenskapen j.

Korstabellernas uppräknade tal är skattningar av talen N_i och M_{ij} med följande estimatorer:

$\hat{M}_{ij} = m_{ij} \cdot \frac{1}{f}$ där $\frac{1}{f}$ är »vikten per individ och

$\hat{N}_i = n_i \cdot \frac{1}{f}$ Dessa estimatorers varians skattas med $\frac{1-f}{f^2} n \cdot \frac{y}{n}\left(1 - \frac{y}{n}\right)$ där $y = m_{ij}$ resp. n_i.

Undersökningspopulationens procenttal $p_{ij} = \frac{M_{ij}}{N_i} \cdot 100$ dvs procenten individer med en viss egenskap j i redovisningsgruppen i skattas med $p_{ij} = \frac{m_{ij}}{n_i} \cdot 100$

Denna estimators varians skattas med

$$\text{Var}\,(p_{ij}) = (1-f) \cdot \frac{p_{ij}\,(100 - p_{ij})}{n_i}$$

Variansestimatorerna torde ofta ge en överskattning av variansen av den anledningen att urvalet är draget systematiskt med ramen ordnad i kommun- och åldersordning. Variansestimatorerna tar nämligen inte hänsyn till de precisionsvinster som kan tänkas föreligga tack vare att urvalsförfarandet kan betraktas som en form av proportionellt stratifierat urval med avseende på kommun och ålder. Å andra sidan tar estimatorerna inte heller hänsyn till de precisionsförluster som hänger samman med att somliga observationer utgörs av suburvalsenheter i enkätbortfallet. Detta torde dock inte diskvalificera estimatorn som en i denna undersökning lämplig estimator för variansskattningar.

3.3 Mätinstrumentet

Enkätformuläret utgjordes av en omarbetning av provundersökningens formulär. Förändringarna omfattade främst de moment som berörts i avsnitt 2.2.4.2. Det trycktes i A5-format för att göras mer lätthanterligt, med svensk text på vänstersidorna och motsvarande finsk text på högersidorna. Finska texten var dessutom grön till skillnad mot den svenska som var svart. Formuläret utarbetades i två versioner; en som riktade sig till målsmännen för barn födda 1956–65 (vitt formulär), och en version att besvaras av urvalspersonen själv till dem som var födda 1949–55 (gult formulär). Fullständig innehållsmässig överensstämmelse eftersträvades mellan de båda versionerna, så att bearbetningen gemensamt kunde ske för de två grupperna.

3.4 Insamlingsförfarande

Undersökningen planerades genomföras som en postenkät med fyra insamlingsomgångar, dvs. en första utsändning samt därefter tre påminnelser. Bland dem som efter tredje påminnelsen fortfarande inte hade svarat drogs ett suburval för intervju per telefon eller besök av utredningsinstitutets lokalombud. Detta suburvals storlek var beroende av enkätbortfallets storlek, dock maximerat av kostnadsskäl till 280 individer.

3.5 Undersökningens genomförande

Utsändning av enkäten

Enkäten sändes ut första gången den 23.9. 1968. Försändelsen innehöll förutom formulär även ett tvåspråkigt följebrev jämte ett svarskuvert. En gummerad etikett med bl. a. namn och adress fästes på formuläret varför fönsterkuvert användes vid utsändningen. På detta kuvert fanns en tryckt uppmaning att i de fall adressaten ej fanns på den angivna adressen ej eftersända försändelsen, vilken i stället skulle returneras till utredningsinstitutet. Avsikten med detta förfarande var att skapa möjlighet att aktualisera registret samt förhindra att försändelserna blev liggande utan att nå adressaten. Om den nya adressen var känd skulle den antecknas på kuvertet.

De inkomna returerna behandlades på särskilt sätt som närmare beskrivs i avsnitt 3.5.2. För att den förnyade utsändningen med upprättade adresser skulle ske enligt samma mönster som utsändningen av huvuddelen, samlades returerna upp i fyra olika omgångar, R 1–R 4.

Utsändningarna skedde enligt följande tidsschema.

Vid varje påminnelse utsändes ett nytt formulär men två olika typer av följebrev användes; en typ för första och andra påminnelsen och en annan typ för tredje påminnelsen. Vid de tre första insamlingsomgångarna användes lösenkuvert som svarskuvert, medan vid tredje påminnelsen ett frankerat svarskuvert användes för att öka benägenheten att svara.

	Första utsändn	Påminnelser 1:a	2:a	3:e
Ordinarie utsändn	23.9	1.10	9.10	17.10
R 1	2.10	10.10	18.10	26.10
R 2	18.10	24.10	30.10	5.11
R 3	9.10	17.10	25.10	1.11
R 4*	25.10			

* Utsändningarna skedde kontinuerligt fr o m den 25.10 allteftesom adressuppgifter kom in. Påminnelser med 1 veckas intervall.

Aktualisering av adressuppgifter

Av de returförsändelser som inkom till utredningsinstitutet hade somliga uppgifter om ny bostadsadress, medan andra saknade sådana. De behandlades i fyra omgångar enligt följande:

A Returer med uppgift om ny adress (R 1)

Adressen på formulärets etikett och på registerkortet ändrades och registerkorten överfördes till särskilt register. Förnyad utsändning ägde rum den 2.10. enligt schemat i 4.3.1.

B Returer utan uppgift om ny adress (R2)

Registerkorten för dessa överfördes till ett särskilt register. För att erhålla uppgifter från mantalsskrivningen av senare datum överfördes individernas identifikationsdata till hålkort, varefter dessa matchades i datamaskin mot Registret över totalbefolkningen i Sverige (RTB), som statistiska centralbyrån har tillgång till. RTB:s mantalsskrivningsuppgifter var aktuella från juli 1968, och dessa skrevs ut på lista varefter formulär sändes ut till de individer för vilka nya adresser hade framkommit. 530 individer matchades mot RTB, men gav endast 120 nya adressuppgifter. Detta torde innebära att eftersläpningen i flyttningsanmälan till pastorsämbetet är betydande.

C Returer med uppgift om ny adress (R3)

De returer med uppgift om nya adresser som inkom efter det att R1 hade sänts ut

på nytt rättades och samlades upp i omgång R3 och utsändes på nytt den 9.10.

D Returer utan ny adress från R2 (R4)

Individer i omgång R2 som efter komplettering från RTB fortfarande saknade aktuell adress samlades till en särskild omgång, R4. För att komplettera dessa personers adresser, sändes till berörda pastorsämbeten ett brev med förfrågan om den aktuella adressen. Utsändningen till pastorsämbeten gjordes den 22.10. 415 förfrågningar utsändes varav 395 kom in besvarade. Bland dessa svar återfanns 209 nya uppgifter. Formuläret sändes ut till urvalspersonerna elltefter-som nya adressuppgifter erhölls.

För de 186 individer för vilka fortfarande aktuell adressuppgift saknades, gjordes efterforskningar per telefon hos de allmänna försäkringskassorna. Därigenom erhölls ytterligare uppgifter för 89 individer. Sålunda återstod 97 individer för vilka inga nya adressuppgifter kunde erhållas.

Enkätbortfallets uppföljning

Bland de personer som en vecka efter 3:e påminnelsens utsändning inte besvarat enkäten gjordes ett suburval i två etapper. Suburvalet gjordes vid två tillfällen från olika urvalsramar eftersom returregistren sänts ut senare än den ordinarie utsändningen. Första suburvalet (I) drogs bland de ej inkomna svaren från ordinarie utsändningen. Det andra suburvalet (II) drogs bland den återstående delen av de fyra returomgångarna.

Urvalet var systematiskt med dragning av var 5:e individ. Urvalsfraktionen var sålunda 0,2 (20 %), och antal individer och fältarbetstid enligt följande:

	Tidpunkt för urval	Fältarbetstid	Antal individer i suburvalet
Suburval I	25.10	28.10—15.11	190
Suburval II	8.11	11.11—15.11	93
			283

60 av utredningsinstitutets lokalombud deltog i uppföljningen. I första hand skulle kontakt tas per telefon för att om möjligt även göra intervjun per telefon. Om detta icke var lämpligt hade lokalombuden till uppgift att erbjuda sig att göra ett besök för att intervju skulle komma till stånd. För de urvalspersoner som saknade telefon skulle besök göras direkt. Om språkproblem uppstod fanns 8 finsktalande lokalombud till hands att överta intervjun. Inte i något fall behövde denna utväg tillgripas, utan intervjuerna gick i allmänhet att få direkt, i något enstaka fall med hjälp av en tolkande familjemedlem.

Frågorna ställdes ordagrant enligt formuläret till målsman resp. urvalspersonen. Några speciella problem vid intervjuerna har lokalombuden ej rapporterat, utan undersökningens frågor bedömdes i allmänhet som »lätta».

Redovisning av svarsindivider och bortfallsindivider

Felet i en statistisk undersökning på grund av bortfall måste studeras för varje redovisningsgrupp och variabel för sig. Bortfallet består nämligen dels av individer som ej alls medverkat i undersökningen (individbortfall) och dels av individer som utelämnat svar på vissa frågor (frågebortfall eller partiellt bortfall). Som ett grovt kvalitetsmått ur bortfallssynpunkt brukar dock individbortfallet användas.

Postenkätens resultat. Urvalets 9 997 individer fördelade sig efter postenkäten på följande vis:

Faktiskt urval		9 997	
Ej i urvalsramen:		80	
svenska medborgare	80		
Bruttourval		9 917	
Ej i undersöknings-populationen		206	
avlidna	2		
utflyttade till Finland	172		
utflyttade övrigt	32		
Nettourval		9 711	
Bortfall i enkäten		1 551	(16,0 %)

å kommunen skrivna	81	(0,8 %)	
svårt sjuka	6	(0,1 %)	
inkomna blanka formulär	44	(0,5 %)	
Ej svar	1 416	(14,6 %)	
Övrigt	4	(0 %)	
Svar i enkäten		8 160	(84,0 %)

Å kommunen skrivna är sådana individer som är skrivna på en viss kommun, men för vilka övriga uppgifter saknas. Efter någon tid brukar dessa personer överföras till bok över obefintliga.

Intervjuuppföljningens resultat. Bland de 1 416 individer som ej svarat på enkäten drogs ett suburval på sammanlagt 283 individer att ingå i intervjuuppföljningen.

Dessa fördelade sig enligt följande:

Bruttoavtal		283	
Ej undersökningspopulationen:		27	
utflyttade till Finland	26		
utflyttade övrigt	1		
Nettourval		256	
Bortfall i uppföljningen		31	(12,1 %)
på sjukhus	1	(0,3 %)	
ej anträffade	18	(7,0 %)	
vägrare	5	(2,0 %)	
ej inkomna svar, trots ip:s löfte att medverka	7	(2,7 %)	
Svar i uppföljningen		225	(87,9 %)
genomförda intervjuer	180		
svar under fältarbetstiden	45		

Sammanfattande bortfallsredovisning. Vid sammanställning av enkätens resultat och resultatet av bortfallsuppföljningen fick varje individ i uppföljningen vikten 5 eftersom urvalsfraktionen i suburvalet var 0,2. Undersökningsresultat kan sammanfattas på följande vis:

Faktiskt urval		9 997	
Ej urvalsramen:			
svenska medborgare	80		
Bruttourval		9 917	
Ej i undersökningspopulationen:		341	
avlidna	2		
utflyttade till Finland	302		
utflyttade övrigt	37		
Nettourval		9 576	
Bortfall		290	(3,0 %)
å kommunen skrivna	81	(0,9 %)	
svårt sjuka	11	(0,1 %)	
ej anträffade	90	(0,9 %)	
vägrare	104	(1,1 %)	
övrigt	4	(0 %)	
Antal observationer		9 286	(97,0 %)

Individbortfallet slutade sålunda på 3 % vilket i jämförelse med andra likartade undersökningar får anses vara ett gott resultat. Dessutom torde den relativt stora gruppen å kommunen skrivna jämte ej anträffade till stor del bestå av individer som återvänt till Finland, dvs. de skulle definitionsmässigt ej tillhöra undersökningspopulationen.

3.6 Bearbetning

Granskning och kodning

Formulären granskades alltefter som de kom in. Detta arbete omfattade en kontroll av att svar förekom på de frågor som var aktuella för urvalspersonen. För närmare detaljer i detta avseende hänvisas till granskningsinstruktionen, (bilaga 2).

Vidare har genom granskningen otillåtna dubbelmarkeringar eliminerats. Vissa kompletteringar av svarsmarkeringar har även förekommit utifrån de tillskrivna kommentarer som den svarande har gjort. Vid granskningen har även överflödiga svarsmarkeringar strukits.

Frågan angående föräldrarnas kunskaper i svenska resp. finska (fråga nr 8 i det gula formuläret) har omkodats och den nya koden har tillskrivits i stanskolumn 77 på korttyp 1. Kodningen har skett enligt följande:

9 = Ett eller fler delsvar på fråga 8 saknas

1 = Både fadern och modern talar obehindrat finska och svenska

2 = Både fadern och modern talar obehindrat eller tämligen bra finska och svenska

3 = Endera fadern eller modern talar inte alls svenska

4 = Endera fadern eller modern talar inte alls finska

5 = Både fadern och modern talar inte alls svenska

6 = Både fadern och modern talar inte alls finska

7 = Övrigt

Granskarna var instruerade att gå igenom denna kodförteckning uppifrån och ner tills de stötte på det alternativ som passade för frågans besvarande.

Detta kodningsförfarande innebär att man kan skilja ut grupper av familjer: familjer som har två olika grader av tvåspråkiga föräldrar (1 och 2), familjer där ena förälder är finskspråkig (3), familjer där ena föräldern är finskspråkig (3), familjer där ena föräldern är svenskspråkig (4), familjer där båda föräldrarna är finskspråkiga (5), familjer där båda föräldrarna är svenskspråkiga (6) samt en grupp familjer med övriga språkförhållanden (7).

Komplettering av enkätsvaren

Formulär som saknade svar på frågan angående önskemål om undervisning i finska kompletterades beträffande denna fråga genom förnyad utsändning till urvalspersonerna. Utsändningen gjordes den 15.11. Totalt kompletterades 726 formulär, 292 med svensk text och 434 med finsk text. Påminnelser sändes ej ut och den 29.11 hade 451 eller 62,1 % av kompletteringarna inkommit.

Stansning

Svaren överfördes till två hålkort per individ med den hålkortsdisposition som framgår av formuläret (stanskolumnerna står angivna i sidornas högermarginal). Därutöver förekommer följande uppgifter:

Kol. 1 = Korttyp 1 resp. 2

Kol. 2–10 = Personnummer innehållande födelseår, födelsemånad, födelsedag och födelsenummer utan kontrollsiffra

Kol. 11–12 = länskod

Kol. 13–14 = kommunkod

Kol. 15–16 = församlingskod

Kol. 17–21 = löpande nummer (identifikationsbegrepp i undersökningen)

I kort 2 stansades dessutom:

Kol. 30–33 Dag och månad då formuläret kom in

Kol. 34 Om adressändring hade gjorts stansades en etta, i övrigt lämnades kolumnen blank

Kol. 76–80 Vikttal (se avsnitt 3.2.5)

För detaljer i stansarbetet hänvisas till stansinstruktionen.

Kontrollprogram

Materialet kördes i utredningsinstitutets standardprogram för EDB avseende logiska kontroller. De kontrollfunktioner som genomfördes omfattade:

a Att stans, dvs. markering, förekom i de kolumner som var aktuella för personen i fråga,

b att stanskolumnerna innehöll enbart valida tecken,

c att stans ej förekom i kolumner som ej var aktuella för personen i fråga, och

d att kodningen av föräldrarnas språksituation (kol. 77 i kort 1, se avsnitt 4.3.4) var rätt gjord.

Omkring 330 fel hittades och rättades.

4 *Osäkerheten i undersökningsresultaten*

I tabellbilagan redovisas skattningar av populationsvärden. Då en skattning ej överensstämmer med motsvarande värde i undersökningspopoulationen säges skattningen ha ett visst fel.

4.1 En sammanställning av olika typer av fel

Allmänt sett kan följande feltyper förekomma: undertäckningsfel, urvalsfel, bortfallsfel, mätsituationsfel, mätinstrumentfel och bearbetningsfel.

Med *undertäckningsfel* menas det fel i en skattning som kan uppkomma genom att

urvalsramen inte helt täcker undersökningspopulationen;

med *urvalsfel* menas det fel i en skattning som kan uppkomma genom att endast ett urval studeras;

med *bortfallsfel* menas det fel i en skattning som kan uppkomma på grund av att en eller flera uppgifter saknas för en eller flera individer i nettourvalet;

med *mätsituationsfel* menas det fel i en skattning som kan uppkomma på grund av bristande kontroll över mätsituationen;

med *mätinstrumentfel* menas det fel i en skattning som kan uppkomma på grund av brister i mätinstrumentet; och

med *bearbetningsfel* menas det fel i en skattning som kan uppkomma vid det manuella och maskinella handhavandet av det insamlade materialet.

4.2 Felets sannolika omfattning

Konfidensintervall

För att få en uppfattning om felets sannolika omfattning för resp. skattning användes den statistiska teorin. Varje skattning antages ha en viss slumpfördelning, som beror på samtliga i avsnitt 4.1 nämnda feltyper. Den s. k. standardavvikelsen, som definieras som kvadratroten ur skattningens varians (och som kan beräknas för varje skattning, se avsnitt 3.2.5) uppskattar slumpvariationens storlek i denna fördelning. Om medelvärdet i slumpfördelningen ej överensstämmer med motsvarande populationsvärde säges skattningen ha ett systematiskt fel.

Felets sannolika omfattning kan anges genom ett konfidensintervall, som anger gränserna innanför vilka populationsvärdet ligger med en viss sannolikhet. Ett 95 %:s konfidensintervall beräknas som skattningen $\pm$ 2 gånger standardavvikelsen för skattningen.

Redovisningen av undersökningen sker i form av ca 300 s. k. korstabeller, som innehåller skattningar av antal resp. procenttal av individer i undersökningspopulationen med vissa egenskaper. Procenttalen är så gott som genomgående beräknade på radsummor, vilket innebär att varje tabellrad är att betrakta som en redovisningsgrupp. Radvariabler (y) kan alltså betraktas som bakgrundsvariabler, medan kolumnvariabler (x) kan betraktas som undersökningsvariabler.

Fingerat exempel på beräkning av konfidensintervall för procenttal med hjälp av variansformeln i avsnitt 3.2.5:

Antag att en tabell visar att det i nettourvalet finns 600 individer som tillhör redovisningsgruppen »personer i åldern 13–16 år som talar lika mycket finska och svenska med sina närmaste». Ifrågavarande radsumma är sålunda 600. Tabellens kolumnvariabel är »förmåga att skriva svenska». Det konstateras nu att 60 % av individerna uppger sig skriva svenska obehindrat. Ett 95 %:s konfidensintervall beräknas nu med hjälp av variansformeln i avsnitt 3.2.5 på följande sätt:

$$P_{ij} \pm 2\sqrt{1(-f)\cdot\frac{P_{ij}\,(100-P_{ij})}{n_i}} =$$

$$= 60 \pm 2\sqrt{0{,}7697\cdot\frac{60\,(100-60)}{600}} =$$

$$= 60 \pm 3{,}6$$

Det 95 %:iga konfidensintervallet blir sålunda 56,4–63,6 %.

Detta innebär att andelen individer som uppger sig obehindrat skriva svenska bland undersökningsstratumets13–16-åringar som talar lika mycket finska som svenska med sina närmaste ligger med 95 % sannolikhet mellan 56,4 % och 63,6 % om inget systematiskt fel föreligger.

Exemplet visar att antalet individer i nettourvalet som tillhör den aktuella redovisningsgruppen är av avgörande betydelse för konfidensintervallets bredd. Hade man i ovanstående exempel enbart haft 200 individer i redovisningsgruppen hade precisionen blivit $\pm$ 6,2 %, dvs. populationens värde hade med 95 % sannolikhet legat i intervallet 53,8–66,2 % om inget systematiskt fel förelegat. Exemplet slut.

Några beräkningar av tabellresultatens precision har ej begärts av utbildningsrådet. För att underlätta dylika beräkningar med-

följer som bilaga (bilaga 4) till denna rapport en tabell över slumpfel vid olika procenttal och urvalsstorlekar. Det är endast uttrycket

$\sqrt{\frac{P\,(100-P)}{n}}$, där P = procenttal och n = urvalsstorlek som är angivet i tabellen. För beräkning av standardavvikelsen för en total måste tabellvärdet multipliceras med

$$\sqrt{\frac{1-f}{f}} \cdot n \cdot \frac{1}{100} - \sqrt{\frac{1-0{,}2303}{0{,}2303}} \cdot 95{,}76 = 365$$

(se avsnitt 3.2.5).

Eftersom tabellmaterialet innehåller antal individer uppräknade till undersökningsstratumsnivå, måste de absoluta talen multipliceras med faktorn 0,2303 (urvalsfraktionen) för att antal personer per redovisningsgrupp i urvalet skall erhållas.

Om ett systematiskt fel förekommer minskas sannolikheten för att konfidensintervallet omsluter populationsvärdet.

I kommande avsnitt diskuteras riskerna för systematiska fel i anslutning till feltyperna i avsnitt 4.1.

Undertäckningsfel

Den urvalsram som varit tillgänglig utgöres av vid undersökningstidpunkten finska medborgare kyrkobokförda i Sverige den 1.12. 1967 födda 1949–1965. Denna ram ger upphov till undertäckning av följande slag:

A Begränsningen till finska medborgare

Då ramen utgörs enbart av finska medborgare uppstår undertäckning, eftersom det existerar finsktalande barn och ungdomar som är *svenska* medborgare och som kan vara i behov av de stödåtgärder som utbildningsrådet ämnar föreslå. Begränsningen till finska medborgare gjordes av kostnadsskäl, främst på grund av att det hade fordrats ett 35–40 gånger så stort urval för att erhålla samma antal individer med »språkproblem» om urvalet hade gjorts bland samtliga i Sverige kyrkobokförda individer. Dessutom hade mätinstrumentet komplicerats avsevärt.

B Tidsförskjutningen

En viss undertäckning har uppkommit genom den fördröjning som förekommer mellan bosättning på ny ort och anmälan till pastorsämbetet för kyrkobokföring. Av större betydelse är dock den undertäckning som har uppstått till följd av att urvalsramen hänför sig till förhållanden den 1.12.1967, medan undersökningen genomfördes under september–november 1968. Detta innebär att de finska medborgare i aktuella åldrar som inflyttat till Sverige från december 1967 till hösten 1968 ej kommit med i undersökningen. Detta har ej gått att undvika då en komplettering av urvalsramen inför huvudundersökningen ställde sig alltför kostsam.

I första hand är det viktigt att observera att förekomsten av undertäckning leder till underskattning av totaler i undersökningspopulationen eftersom det i avsnitt 3.2.5 beskrivna uppräkningsförfarandet endast innebär en uppräkning till undersökningsstratums värden. Sålunda gäller att i och med att gruppen finsktalande svenska medborgare ej finns med i undersökningsstratumet uppstår en viss underskattning av t. ex. antalet finsktalande ungdomar med svårigheter i skolan på grund av bristande kunskaper i svenska.

De systematiska felen i procenttalen på grund av begränsningen till finska medborgare torde vara försumbara.

Systematiska fel i procenttal till följd av tidsförskjutningen förutsätter att de nyinflyttade finska medborgarna skiljer sig med avseende på undersökningens variabler gentemot dem som fanns i landet i december 1967. En av undersökningens viktigaste variabler är förmåga att förstå, tala och skriva svenska och de senast inflyttade individerna torde avvika åtminstone för denna variabel från undersökningsstratumets individer.

Då undertäckningen på grund av tidsförskjutningen torde vara liten i relation till undersökningspopulationens storlek, kan man dock antaga att något större systematiskt fel i skattningar av procenttalen ej uppkommer på grund av tidsförskjutningen.

Urvalsfel

Genom att studera ett urval av individer i stället för hela populationen införes en viss osäkerhet i resultaten av undersökningen. I stället för att mäta populationens parametrar *skattas* dessa med hjälp av urvalets resultat.

Det urvalsförfarande som tillämpats i denna undersökning är ett sannolikhetsurval, dvs. urvalssannolikheten för varje individ är känd. Vidare är den estimator som använts sådan att något systematiskt fel icke införes.

Bortfallsfel

I avsnitt 4.1 angavs bortfallet av observationer som en felkälla i undersökningen. Det har tidigare framhållits vikten av att studera bortfallets storlek för varje tabell och variabel för sig och ej enbart se till individbortfallet.

Bortfallet kan sägas ha snedvridande inverkan på resultatet om bortfallsindividernas fördelning med avseende på de aktuella variablerna avviker från fördelningen för urvalet i övrigt. För att avgöra detta skulle sålunda ingående vetskap om bortfallsindividerna krävas. Förutom kännedom om bortfallsorsaken för individbortfallet äger vi inte denna kunskap.

Skulle å andra sidan fördelningen för den aktuella variabeln för bortfallet ej avvika gentemot urvalet i övrigt, ger bortfallet inte upphov till något systematiskt fel.

Antag att vi studerar tabell nr 10 i tabellplanen av den 11.12.1968 och att tabellen med skattade populationstotaler för åldersgruppen 7–12 år har det utseende som framgår av tabell 10 a.

I anslutning till denna tabell erhålles en tabell med procenttal, beräknade med radsummorna som bastal (tabell 10 b).

Tabellen ger t. ex. att 40 % av 7–12-åringarna som skriver finska obehindrat även talar svenska obehindrat. Bortfallet för variablerna skriver finska och talar svenska återfinns i raden resp. kolumnen uppgift saknas.

Tabellens procenttal är skattningar av populationsstorheter där även bortfallsindivider ingår i det bastal som procenttalen är beräknade på. Ofta är man intresserad av en redovisning baserad enbart på svarsindividerna.

En redovisning baserad endast på svarsindividerna i tabell 10 a får följande utseen-

Till en redovisning baserad enbart på svarsindividerna hör en bedömning om hur kunskap om bortfallsindividernas variabelvärden skulle kunna ändra skattningarna i tabell 10 c. En sådan bedömning baserar sig på antaganden om avvikelser i bortfallsindividernas fördelning från svarsindividernas fördelning.

Exempel: Tabell 10 c anger att bland svarsindividerna gäller att av dem som obehindrat talar finska talar 45 % obehindrat svenska.

Antag att av de 60 individer som svarat »obehindrat» på variabel X och för vilka uppgift saknas på variabel Y skulle 30 ha svarat »obehindrat» på denna variabel. (Om ingen skillnad i fördelningen föreligger mellan svars- och bortfallsindivider hade anta-

Tabell 10 a. Skattade populationstotaler.

		Talar sv (X)					
(Y) Ålder	Skriver fi	Obehindrat	Täml bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg. sakn	Summa
7—12	Obehindrat	160	80	80	40	40	400
	Täml bra	300	150	0	0	50	500
	Hjälpligt	300	150	25	0	25	500
	Inte alls	800	100	0	0	100	1 000
	Uppg sakn	60	60	0	0	80	200
	Summa	1 620	540	105	40	295	2 600

Tabell 10 b.

(Y) Ålder	Skriver fi	Talar sv (X) Obehindrat	Täml bra	Hjälpligt	Inte alls	Uppg sakn	Summa
7—12	Obehindrat	40	20	20	10	10	100
	Täml bra	60	30	0	0	10	100
	Hjälpligt	60	30	5	0	5	100
	Inte alls	80	10	0	0	10	100
	Uppg sakn	30	30	0	0	40	100
	Summa	62	21	4	2	11	100

let varit ca 6).

Antag att av de 80 personer för vilka uppgift saknas för båda variablerna skulle 20 ha svarat »obehindrat» på såväl X som Y. (Om ingen skillnad i fördelningen föreligger mellan svars- och bortfallsindividerna hade antalet varit 6).

Antag att av de 200 individer för vilka uppgift saknas för variabel Y skulle 100 ha svarat »obehindrat» på denna variabel. (Om ingen skillnad i fördelningen föreligger mellan svars- och bortfallsindivider hade antalet varit ca 35).

Antag att av de 40 individer som svarat »obehindrat» på variabel Y men för vilka uppgift saknas på variabel X skulle 30 ha svarat »obehindrat» på denna variabel. (Om ingen skillnad i fördelning föreligger mellan svars- och bortfallsindivider hade antalet varit ca 18).

Utifrån dessa antaganden kan en korrigerad skattning beräknas och den blir

$$100 \cdot \frac{160 + 30 + 20 + 30}{400 + 100} = 48$$

Den korrigerade skattningen skiljer sig alltså 3 procentenheter från den icke korrigerade om ovanstående antaganden om bortfallet görs. Exemplet slut.

I exemplet har bara en uppsättning antaganden gjorts. Det är lämpligt att göra flera uppsättningar med rimliga antaganden om bortfallsindividernas fördelning vid en detaljerad bedömning av bortfallets effekt på en skattning.

Det har framgått ovan att de tabeller med skattningar av procenttal som levereras är av typ tabell 10 b. Om tabeller av typ tabell 10 c önskas kan sådana tabeller köras fram.

Slutligen skall rent allmänt nämnas att bortfallet för variablerna »stödåtgärder från svensk skola» och »svårigheter att på grund av bristande kunskaper i svenska följa undervisning i svensk skola» kan ge upphov till systematiska fel. Det kan nämligen finnas en tendens att hellre avstå från att svara än att t. ex. uppge att man har gått om resp. att man har svårigheter i matematik. Detta skulle ge en systematisk underskattning av andelen kvarsittare resp. elever med svårigheter i matematik bland undersökningsstratumets individer. Som framgått av räkneexemplet måste dock storleken av det-

Tabell 10 c.

(Y) Ålder	Skriver fi	Talar sv (X) Obehindrat	Täml bra	Hjälpligt	Inte alls	Summa
7—12	Obehindrat	45	22	22	11	100
	Täml bra	67	33	0	0	100
	Hjälpligt	63	32	5	0	100
	Inte alls	89	11	0	0	100
	Summa	70	24	4	2	100

ta eventuella fel bedömas för varje tabell för sig där dessa variabler förekommer.

I övrigt kan utredningsinstitutet inte finna någon grund att misstänka att bortfallet skall ha givit upphov till stora systematiska felskattningar.

Mätinstrumentfel

Som tidigare har påpekats uppstår problem i samband med mätningen av främst förskolebarnens förmåga att förstå, läsa och skriva. I anvisningarna står angivet att t. ex. frågan om förmåga att skriva finska skall besvaras även om barnet överhuvudtaget ännu ej har lärt sig skriva. I detta exempel skulle sålunda alternativet »icke alls» väljas.

Mer problematiskt har det kanske dock varit för målsman att t. ex. redovisa en helt svenskspråkig treårings förmåga att tala svenska. I allmänhet torde svaren ha redovisat de faktiska kunskaperna, men man kan inte utesluta möjligheten att några föräldrar besvarat frågan utifrån barnets kunskaper *för sin ålder*. Detta ger risk för överskattning av variabeln förmåga att tala svenska. Problemet reduceras dock i allmänhet då man i tabeller även har med åldersvariabeln och intresset ej torde koncentreras på den yngsta gruppen. Denna risk för överskattning av kunskaperna föreligger för frågorna 1, 3 och 14 i den vita versionen av formuläret.

Risk för fel av denna typ kan även tänkas föreligga för frågorna 21, 23, 24, 25 och 26 i det vita formuläret (även för motsvarande frågor i det gula). Felet kan tänkas bestå i att de svarande har en tendens att medvetet eller omedvetet »ta chansen» att förklara sina svårigheter i skolan med bristande kunskaper i svenska, och att man därigenom får en överskattning av denna anledning till svårigheter i skolan.

Mätsituationsfel

Någon anledning att misstänka bristande kontroll över mätsituationen finns knappast i denna undersökning. Fel i detta hänseende skulle t. ex. kunna tänkas uppstå om formuläret ifylldes av fel person, eller avseende fel person, eller att anvisningarna i annat avseende var oklart utformade. De lokalombud som utfört intervjuerna har heller ej rapporterat några svårigheter.

Bearbetningsfel

I avsnitt 3.6.1 och 3.6.4 har redogjorts för de manuella och maskinella kontrollåtgärder som vidtagits för att eliminera fel som kan tänkas uppstå vid handhavandet av datamaterialet. De fel i bearbetningen som uppstått har därvid rättats och även genomförda rättningar har kontrollerats ytterligare en gång. Det finns sålunda ingen anledning att misstänka att några systematiska fel av denna typ vidlåder resultaten.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis vill Ui lägga följande synpunkter på osäkerheten i undersökningsresultaten:

1 Överskattning av kunskaper i svenska samt underskattning av svårigheter i skolan kan förekomma på grund av att de senast inflyttade jämte finsktalande svenska medborgare ej är med i undersökningen.

2 Underskattning av stödåtgärder från svensk skola och svårigheter att följa med undervisning kan förekomma genom förekomsten av bortfall för dessa variabler.

3 Överskattning för grupper i förskoleåldern vad gäller kunskaper i finska och svenska kan förekomma till följd av att barnets målsman uppger kunskaper »för barnets ålder».

4 Överskattning av antalet individer som har svårigheter att följa med undervisningen på grund av bristande kunskaper i svenska kan förekomma genom att frågan inbjuder till just denna förklaring av svårigheterna.

5 Underskattning av totaler förekommer på grund av undertäckningen.

6 Allmänt bedömer Ui att det 95 %-iga konfidensintervallet beräknat enligt avsnitt 4.2.1 är ett lämpligt mått på osäkerheten i en skattning. Särskild försiktighet bör iakttagas vid skattningar som beröres av påpekandena 1–5.

Bilaga 2 a

SCB

STATISTISKA CENTRALBYRÅN
Produktionsfilialen
Box 902
701 22 ÖREBRO 1

Till målsman för:
Alla mainitun LAPSEN holhoojalle:

P 0853

SPRÅKUNDERSÖKNINGEN BLAND FINSKA MEDBORGARE I SVERIGE

Detta enkätformulär är tvåspråkigt med svensk text tryckt med svart och finsk text med grönt. Ni får svara på vilket språk Ni vill.

TUTKIMUS RUOTSISSA ASUVIEN SUOMEN KANSALAISTEN KIELITAIDOSTA

Tämä kyselykaavake on kaksikielinen. Sen ruotsinkielinen osa on painettu mustalla ja suomenkielinen osa vihreällä. Voitte itse valita, millä kielellä haluatte vastata.

ANVISNINGAR

FRÅGORNA AVSER BARNET SOM STÅR ANGIVET PÅ FÖRSTA SIDAN!

VEM BESVARAR FRÅGORNA?

Det är viktigt att frågorna BESVARAS AV MÅLSMAN till ovan angivna barn. I denna undersökning är målsman den anhörig hos vilken barnet bor i Sverige.

HUR BESVARAS FRÅGORNA?

De allra flesta frågorna besvaras genom att sätta kryss ([x]) i rutan för det svarsalternativ Ni väljer.

BARN UNDER SKOLÅLDERN.

Om barnet är i förskoleåldern är Ert svar lika viktigt för oss. Vi vet däremot att några frågor kan verka en smula underliga om barnet ännu inte har hunnit lära sig att läsa och skriva. Vi ber Er dock överse med detta och ändå besvara dessa frågor med det lämpligaste svarsalternativet.

VART SKALL FORMULÄRET SÄNDAS?

När Ni fyllt i formuläret lägger Ni det bara i bifogat svarskuvert. Detta behöver Ni inte frankera utan bara lägga på brevlådan.

HEMLIGT!

De uppgifter Ni lämnar är skyddade av sekretesslagen och kommer enbart att ingå i statistiska sammanställningar och tabeller.

SCB

STATISTISKA CENTRALBYRÅN
Produktionsfilialen
Box 902
701 22 ÖREBRO 1

Till målsman för:
Alla mainitun LAPSEN holhoojalle:

P 0853

SPRÅKUNDERSÖKNINGEN BLAND FINSKA MEDBORGARE I SVERIGE

Detta enkätformulär är tvåspråkigt med svensk text tryckt med svart och finsk text med grönt. Ni får svara på vilket språk Ni vill.

TUTKIMUS RUOTSISSA ASUVIEN SUOMEN KANSALAISTEN KIELITAIDOSTA

Tämä kyselykaavake on kaksikielinen. Sen ruotsinkielinen osa on painettu mustalla ja suomenkielinen osa vihreällä. Voitte itse valita, millä kielellä haluatte vastata.

OHJEITA

KYSYMYKSET TARKOITTAVAT LASTA, JONKA NIMI ON MERKITTY ENSIMMÄISELLE SIVULLE!

KUKA VASTAA KYSYMYKSIIN?

On tärkeää, että YLLÄ MAINITUN LAPSEN HOLHOOJA vastaa kysymyksiin. Tässä tutkimuksessa tarkoitetaan holhoojalla sitä omaista, jonka luona lapsi asuu Ruotsissa.

KUINKA KYSYMYKSIIN VASTATAAN?

Useimpiin kysymyksiin vastataan merkitsemällä rasti ([x]) siihen ruutuun, joka vastaa valitsemaanne vaihtoehtoa.

LAPSET, JOTKA EIVÄT VIELÄ OLE EHTINEET KOULUIKÄÄN.

Vastauksenne on meille tärkeä, vaikka lapsi ei vielä olisikaan kouluiässä. Olemme tosin tietoisia siitä, että muutamat kysymykset voivat tuntua oudoilta, ellei lapsi vielä ole ehtinyt oppia lukemaan ja kirjoittamaan. Tästä huolimatta pyydämme Teitä ystävällisesti vastaamaan näihinkin kysymyksiin parhaiten soveltuvalla vaihtoehdolla.

MIHIN KAAVAKE LÄHETETÄÄN?

Kun olette täyttänyt kaavakkeen, sulkekaa se oheiseen vastauskuoreen. Sitä postittaessanne ette tarvitse postimerkkiä - pudottakaa se vain lähimpään postilaatikkoon.

TIEDOT OVAT SALAISIA!

Laki asiakirjojen salaisina pitämisestä turvaa antamienne tietojen pysymisen salaisina. Niitä tullaan käyttämään yksinomaan tilastojen ja taulukkojen laatimiseen.

1. BARNETS kunskaper i svenska

a. Förstår BARNET svenska?

1 ☐ Obehindrat 2 ☐ Tämligen bra 3 ☐ Hjälpligt 4 ☐ Inte alls 22

b. Talar BARNET svenska?

1 ☐ Obehindrat 2 ☐ Tämligen bra 3 ☐ Hjälpligt 4 ☐ Inte alls 23

c. Skriver BARNET svenska?

1 ☐ Obehindrat 2 ☐ Tämligen bra 3 ☐ Hjälpligt 4 ☐ Inte alls 24

---

2. Hur är BARNETS kunskaper i svenska i följande situationer?

	Ja	Nej		
Kan BARNET läsa en tidning på svenska?	1 ☐	2 ☐		25
Kan BARNET läsa en bok på svenska?	1 ☐	2 ☐		26
Kan BARNET förstå ett radio- eller TV-program på svenska (barnprogram, underhållningsprogram, nyhetsprogram m m)?	1 ☐	2 ☐		27
Kan BARNET följa undervisning på svenska?	1 ☐	2 ☐	3 ☐ Har ej börjat skolan	28

3. BARNETS kunskaper i finska

a. Förstår BARNET finska?

1 ☐ Obehindrat 2 ☐ Tämligen bra 3 ☐ Hjälpligt 4 ☐ Inte alls 29

b. Talar BARNET finska?

1 ☐ Obehindrat 2 ☐ Tämligen bra 3 ☐ Hjälpligt 4 ☐ Inte alls 30

c. Skriver BARNET finska?

1 ☐ Obehindrat 2 ☐ Tämligen bra 3 ☐ Hjälpligt 4 ☐ Inte alls 31

---

4. Hur är BARNETS kunskaper i finska i följande situationer?

	Ja	Nej		
Kan BARNET läsa en tidning på finska?	1 ☐	2 ☐		32
Kan BARNET läsa en bok på finska?	1 ☐	2 ☐		33
Kan BARNET förstå ett radio- eller TV-program på finska (barnprogram, underhållningsprogram, nyhetsprogram m m)?	1 ☐	2 ☐		34
Kan BARNET följa undervisning på finska?	1 ☐	2 ☐	3 ☐ Har ej börjat skolan	35

1. LAPSEN ruotsin kielen taito

a. Ymmärtääkö LAPSI ruotsia?

1 ☐ Sujuvasti 2 ☐ Jokseenkin hyvin 3 ☐ Välttävästi 4 ☐ Ei ollenkaan 22

b. Puhuuko LAPSI ruotsia?

1 ☐ Sujuvasti 2 ☐ Jokseenkin hyvin 3 ☐ Välttävästi 4 ☐ Ei ollenkaan 23

c. Kirjoittaako LAPSI ruotsia?

1 ☐ Sujuvasti 2 ☐ Jokseenkin hyvin 3 ☐ Välttävästi 4 ☐ Ei ollenkaan 24

---

2. Minkälainen on LAPSEN ruotsin kielen taito seuraavissa tilanteissa?

	Kyllä	Ei	
Osaako LAPSI lukea ruotsinkielistä sanomalehteä?	1 ☐	2 ☐	25
Osaako LAPSI lukea ruotsinkielistä kirjaa?	1 ☐	2 ☐	26
Ymmärtääkö LAPSI ruotsinkielisiä radio- tai TV-ohjelmia (esim. lasten ohjelmia, viihdeohjelmia, uutislähetyksiä)?	1 ☐	2 ☐	27
Pystyykö LAPSI seuraamaan ruotsinkielistä opetusta?	1 ☐	2 ☐ 3 ☐	Ei ole aloittanut koulunkäyntiä 28

3. LAPSEN suomen kielen taito

a. Ymmärtääkö LAPSI suomea?

1 ☐ Sujuvasti 2 ☐ Jokseenkin hyvin 3 ☐ Välttävästi 4 ☐ Ei ollenkaan 29

b. Puhuuko LAPSI suomea?

1 ☐ Sujuvasti 2 ☐ Jokseenkin hyvin 3 ☐ Välttävästi 4 ☐ Ei ollenkaan 30

c. Kirjoittaako LAPSI suomea?

1 ☐ Sujuvasti 2 ☐ Jokseenkin hyvin 3 ☐ Välttävästi 4 ☐ Ei ollenkaan 31

---

4. Minkälainen on LAPSEN suomen kielen taito seuraavissa tilanteissa?

	Kyllä	Ei	
Osaako LAPSI lukea suomenkielistä sanomalehteä?	1 ☐	2 ☐	32
Osaako LAPSI lukea suomenkielistä kirjaa?	1 ☐	2 ☐	33
Ymmärtääkö LAPSI suomenkielisiä radio- tai TV-ohjelmia (esim. lasten ohjelmia, viihdeohjelmia, uutislähetyksiä)?	1 ☐	2 ☐	34
Pystyykö LAPSI seuraamaan suomenkielistä opetusta?	1 ☐	2 ☐ 3 ☐	Ei ole aloittanut koulunkäyntiä 35

5. På vilket språk talar BARNET med sina närmaste (far, mor, syskon osv) i Sverige?

1 ☐ Endast svenska
2 ☐ Mest svenska
3 ☐ Endast finska 36
4 ☐ Mest finska
5 ☐ Lika mycket finska och svenska

---

6. Vilket språk talar BARNET på sin fritid utanför hemmet?

1 ☐ Endast svenska
2 ☐ Mest svenska
3 ☐ Endast finska 38
4 ☐ Mest finska
5 ☐ Lika mycket finska och svenska

7. BARNETS föräldrars kunskaper i finska och svenska

	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	
BARNETS fader talar finska	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	39
BARNETS fader talar svenska	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	40
BARNETS moder talar finska	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	41
BARNETS moder talar svenska	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	42

---

8. Vad är BARNETS nuvarande sysselsättning?
(OBS! Ange även klass (årskurs) i förekommande fall!)

08 ☐ Har ännu ej börjat skolan
09 ☐ Går i förskola 43-44
11 ☐ Går i grundskola (folkskola) klass 45
12 ☐ Går i realskola klass .....
13 ☐ Går i flickskola klass .....
18 ☐ Går i annan skola, ange vilken ..... klass .....

5. Mitä kieltä LAPSI puhuu omaistensa (isän, äidin, sisarusten jne.) kanssa Ruotsissa?

1 ☐ Ainoastaan ruotsia
2 ☐ Enimmäkseen ruotsia
3 ☐ Ainoastaan suomea 36
4 ☐ Enimmäkseen suomea
5 ☐ Yhtä paljon suomea kuin ruotsia

---

6. Mitä kieltä LAPSI puhuu vapaa-aikanaan kodin ulkopuolella?

1 ☐ Ainoastaan ruotsia
2 ☐ Enimmäkseen ruotsia
3 ☐ Ainoastaan suomea 38
4 ☐ Enimmäkseen suomea
5 ☐ Yhtä paljon suomea kuin ruotsia

7. LAPSEN vanhempien suomen ja ruotsin kielen taito

	Sujuvasti	Jokseenkin hyvin	Välttävästi	Ei ollenkaan	
LAPSEN isä puhuu suomea	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	39
LAPSEN isä puhuu ruotsia	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	40
LAPSEN äiti puhuu suomea	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	41
LAPSEN äiti puhuu ruotsia	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	42

---

8. Mitä LAPSI nykyään tekee?
(HUOM! Merkitkää myös luokka (vuosikurssi), jos LAPSI käy koulua!)

08 ☐ Ei ole vielä aloittanut koulunkäyntiä
09 ☐ Käy leikkikoulua (esikoulua) 43-44
11 ☐ Käy peruskoulua (kansakoulua) luokka 45
12 ☐ Käy keskikoulua (realskola) luokka .....
13 ☐ Käy tyttökoulua luokka .....
18 ☐ Käy muuta koulua, mitä ..... luokka .....

9. Vilka är planerna för BARNET sedan BARNET gått ut grundskolan?

1 ☐ BARNET skall fortsätta sin utbildning i Sverige

2 ☐ BARNET skall fortsätta sin utbildning i Finland

3 ☐ BARNET skall börja arbeta i Sverige 46-47

4 ☐ BARNET skall börja arbeta i Finland

5 ☐ Övrigt

6 ☐ Vet ej

10. Denna fråga gäller Era eventuella önskemål om undervisning i finska för BARNETS räkning för att bl a upprätthålla kontakten med släkt och vänner i Finland och/eller för en eventuell framtida flyttning och bosättning i Finland.

Är Ni för BARNETS räkning för närvarande intresserad av någon eller några av nedanstående undervisningsformer i finska utan att den ordinarie utbildningen blir eftersatt?

a. Några timmars undervisning i finska i veckan på skolschemat	1 ☐	Intresserad nu	2 ☐	Intresserad när barnet blivit större	3 ☐	Ej intresserad	4 ☐	Vet ej	52
b. Frivillig undervisning i finska några timmar i veckan genom skolans försorg, men utanför det ordinarie skolschemat	1 ☐	Intresserad nu	2 ☐	Intresserad när barnet blivit större	3 ☐	Ej intresserad	4 ☐	Vet ej	53
c. Kvällskurser i finska	1 ☐	Intresserad nu	2 ☐	Intresserad när barnet blivit större	3 ☐	Ej intresserad	4 ☐	Vet ej	54
d. Lägerkurser med undervisning i finska som anordnas under ferietid i Sverige eller Finland under ledning av finska lärare och ungdomsledare	1 ☐	Intresserad nu	2 ☐	Intresserad när barnet blivit större	3 ☐	Ej intresserad	4 ☐	Vet ej	55
e. Språkträning i finska i förskolan	1 ☐	Intresserad	2 ☐	Barnet är för gammalt	3 ☐	Ej intresserad	4 ☐	Vet ej	56

9. Mitkä ovat suunniltelmanne LAPSEN käytyä peruskoulun?

1 ☐ LAPSI aikoo jatkaa koulutustaan Ruotsissa

2 ☐ LAPSI aikoo jatkaa koulutustaan Suomessa

3 ☐ LAPSI aikoo työhön Ruotsissa 46-47

4 ☐ LAPSI aikoo työhön Suomessa

5 ☐ Muita suunnitelmia

6 ☐ En tiedä

10. Tämä kysymys koskee mahdollisia toivomuksianne suomen kielen opetuksen suhteen, jonka tarkoituksena olisi helpottaa LAPSEN mahdollisuuksia ylläpitää yhteyksiä Suomessa asuviin sukulaisiin ja tuttaviin sekä/tai helpottaa tulevaisuudessa mahdollisesti suunnittelemaanne muuttoa Suomeen.

Haluaisitteko, että LAPSI saisi opetusta suomen kielessä yhdellä tai useammalla alla mainituista tavoista edellyttäen, että LAPSEN varsinainen koulunkäynti ei siitä kärsi?

a.	Muutama viikkotunti suomea lukujärjestyksen puitteissa	1 ☐	Kiinnostunut saamaan opetusta nyt	2 ☐	Kiinnostunut opetuksesta, kun lapsi on vanhempi	3 ☐	Ei kiinnostunut	4 ☐	En tiedä 52
b.	Muutama viikkotunti vapaaehtoista opetusta koulun toimesta, mutta varsinaisen lukujärjestyksen ulkopuolella	1 ☐	Kiinnostunut saamaan opetusta nyt	2 ☐	Kiinnostunut opetuksesta, kun lapsi on vanhempi	3 ☐	Ei kiinnostunut	4 ☐	En tiedä 53
c.	Iltakursseilla	1 ☐	Kiinnostunut saamaan opetusta nyt	2 ☐	Kiinnostunut opetuksesta, kun lapsi on vanhempi	3 ☐	Ei kiinnostunut	4 ☐	En tiedä 54
d.	Loma-aikana Ruotsissa tai Suomessa suomalaisen opettajan ja nuoriso-ohjaajan johdolla järjästettävillä leirikursseilla	1 ☐	Kiinnostunut saamaan opetusta nyt	2 ☐	Kiinnostunut opetuksesta, kun lapsi on vanhempi	3 ☐	Ei kiinnostunut	4 ☐	En tiedä 55
e.	Leikkikoulussa annettavasta kielen harjoituksesta	1 ☐	Kiinnostunut	2 ☐	Lapsi on jo liian vanha	3 ☐	Ei kiinnostunut	4 ☐	En tiedä 56

11. Skall BARNET flytta till Finland och bosätta sig där?

1 ☐ Ja, inom de närmaste 2-3 åren

2 ☐ Ja, men ej inom närmaste 2-3 åren

3 ☐ Nej

4 ☐ Vet ej

57

---

12. I vilket land föddes BARNET?

1 ☐ Finland

2 ☐ Sverige

3 ☐ Annat land, ange vilket .....

58

Om BARNET ej är fött i Finland och/eller om BARNET ej varit bosatt i Finland fortsätt direkt på sid 23.

Frågorna 13-19 på sidorna 17-21 besvaras endast om BARNET är fött i Finland och/eller om BARNET varit bosatt i Finland!

13. Vilket år flyttade BARNET till Sverige (senaste flyttningsår)?

19.....

59-60

---

14. a. Kunde BARNET före flyttningen till Sverige tala finska?

1 ☐ Obehindrat 2 ☐ Tämligen bra 3 ☐ Hjälpligt 4 ☐ Inte alls 61

b. Kunde BARNET före flyttningen till Sverige tala svenska?

1 ☐ Obehindrat 2 ☐ Tämligen bra 3 ☐ Hjälpligt 4 ☐ Inte alls 62

---

15. Vilket språk talades där BARNET bodde i Finland?

	Finska	Svenska	Både finska och svenska	
I BARNETS hem	1 ☐	2 ☐	3 ☐	63
I BARNETS hemkommun	1 ☐	2 ☐	3 ☐	64
I BARNETS skola (om BARNET gick i skola i Finland)	1 ☐	2 ☐	3 ☐	65

11. Aikooko LAPSI muuttaa Suomeen asumaan?

1 ☐ Kyllä, lähimpien 2-3 vuoden aikana

2 ☐ Kyllä, mutta ei lähimpien 2-3 vuoden aikana 57

3 ☐ Ei

4 ☐ En tiedä

---

12. Missä maassa LAPSI on syntynyt?

1 ☐ Suomessa

2 ☐ Ruotsissa 58

3 ☐ Muussa maassa, missä .....

Jos LAPSI ei ole syntynyt Suomessa eikä asunut Suomessa, vastatkaa vasta sivulla 24 oleviin kysymyksiin.

Kysymykset 13-19 sivuilla 18-22 ainoastaan niille, jotka vastaavat Suomessa syntynyttä tai Suomessa asunutta LASTA koskeviin kysymyksiin!

13. Minä vuonna LAPSI muutti Ruotsiin (viimeinen muuttovuosi)?

19 59-60

---

14. a. Osasiko LAPSI puhua suomea ennen muuttoa Ruotsiin?

1 ☐ Sujuvasti 2 ☐ Jokseenkin hyvin 3 ☐ Välttävästi 4 ☐ Ei ollenkaan 61

b. Osasiko LAPSI puhua ruotsia ennen muuttoa Ruotsiin?

1 ☐ Sujuvasti 2 ☐ Jokseenkin hyvin 3 ☐ Välttävästi 4 ☐ Ei ollenkaan 62

---

15. Mitä kieltä puhuttiin LAPSEN kotiseudulla Suomessa?

	Suomea	Ruotsia	Sekä suomea että ruotsia	
LAPSEN kodissa	1 ☐	2 ☐	3 ☐	63
LAPSEN kotikunnassa	1 ☐	2 ☐	3 ☐	64
LAPSEN koulussa (jos LAPSI kävi koulua Suomessa)	1 ☐	2 ☐	3 ☐	65

16. Har BARNET gått i skola i Finland?

1 ☐ Ja 66

2 ☐ Nej ⟶ fortsätt direkt på sid 23

Frågorna 17-19 på sidorna 19-21 besvaras endast om BARNET gått i skola i Finland!

17. I vilken skola gick BARNET senast i Finland?

1 ☐ Folkskola senast i klass 67

2 ☐ Medborgarskola senast i klass 68

3 ☐ Mellanskola senast i klass .....

4 ☐ Annan skola, ange vilken .....
..... senast i klass .....

18. Fick Ni information från skolmyndighet (skolstyrelsen, skolinspektör, skoldirektion, rektor eller lärare) i Finland om frågor rörande svensk skolgång?

1 ☐ Ja

69

2 ☐ Nej

---

19. Fick BARNET från skolan i Finland ta med sig finska läroböcker eller annat finskt studiematerial vid flyttningen till Sverige?

1 ☐ Ja

2 ☐ Nej 70

3 ☐ Vet ej

Om BARNET går i skola i Sverige fortsätt på nästa sida!
Om BARNET däremot ej har börjat skolan i Sverige går Ni direkt till sid 33!

16. Onko LAPSI käynyt koulua Suomessa?

1 ☐ Kyllä

2 ☐ Ei ——→ vastatkaa vasta sivulla 24 oleviin kysymyksiin

66

Kysymykset 17-19 sivuilla 20-22 ainoastaan niille, jotka vastaavat Suomessa koulua käynyttä LASTA koskeviin kysymyksiin!

17. Mitä koulua LAPSI kävi viimeksi Suomessa?

1 ☐ Kansakoulua viimeksi ..... luokalla 67

2 ☐ Kansalaiskoulua viimeksi ..... luokalla 68

3 ☐ Keskikoulua viimeksi ..... luokalla

4 ☐ Muuta koulua, mitä .....

..... viimeksi ..... luokalla

18. Saitteko ruotsalaista koulunkäyntiä koskevia tietoja ja neuvoja Suomen kouluviranomaisilta (kouluhallitukselta, kansakouluntarkastajalta, koulun johtokunnalta, rehtorilta tai opettajalta) ennen muuttoa Ruotsiin?

1 ☐ Kyllä

2 ☐ Ei

69

---

19. Saiko LAPSI koulustaan Suomessa mukaansa suomalaisia oppikirjoja tai muuta suomalaista oppiaineistoa muuttaessaan Ruotsiin?

1 ☐ Kyllä

2 ☐ Ei

3 ☐ En tiedä

70

Jos LAPSI käy koulua Ruotsissa, siirtykää seuraavalla sivulla oleviin kysymyksiin! Ellei LAPSI vielä ole aloittanut koulunkäyntiään, vastatkaa suoraan sivulle 34!

Frågorna 20 - 26 på sidorna 23 - 31 besvaras endast om BARNET går i skola i Sverige!

20. Anser Ni att BARNET för närvarande behöver eller tidigare skulle ha behövt hjälp i skolarbetet av lärare som kan tala både finska och svenska?

1 ☐ Ja, för närvarande

2 ☐ Ej nu, men tidigare

3 ☐ Nej

4 ☐ Vet ej

71

---

21. Har eller har BARNET haft svårigheter att följa med undervisningen i svensk skola på grund av bristande kunskaper i svenska?

1 ☐ Nej ⟶ fortsätt direkt med fråga 23

2 ☐ Ja

72

Om ja på fråga 21:

22. Vad har skolan vidtagit för åtgärder för att hjälpa BARNET?

a. Får BARNET nu eller har BARNET tidigare fått hjälp av tvåspråkig lärare i svensk skola?

1 ☐ Ja, för närvarande

2 ☐ Ja, tidigare

4 ☐ Nej, varken nu eller tidigare

73

b. Får BARNET nu eller har BARNET tidigare fått stödundervisning i svensk skola?

1 ☐ Ja, för närvarande

2 ☐ Ja, tidigare

4 ☐ Nej, varken nu eller tidigare

74

Kysymykset 20-26 sivuilla 24-32 ainoastaan niille, jotka vastaavat Ruotsissa koulua käyvää LASTA koskeviin kysymyksiin!

20. Tarvitseeko LAPSI mielestänne tällä hetkellä tai olisiko Lapsi aikaisemmin tarvinnut koulutyössä apua opettajalta, joka hallitsee sekä suomea että ruotsia?

1 ☐ Kyllä, nyt

2 ☐ Ei nyt, mutta aikaisemmin

3 ☐ Ei

4 ☐ En tiedä

71

---

21. Onko LAPSELLA nyt tai onko LAPSELLA aikaisemmin ollut heikosta ruotsin kielen taidosta johtuvia vaikeuksia seurata opetusta ruotsalaisessa koulussa?

1 ☐ Ei ⟶ vastatkaa suoraan kysymykseen 23

2 ☐ Kyllä

72

Jos vastaus kysymykseen 21 on kyllä:

22. Mihin toimenpiteisiin koulu on ryhtynyt auttaakseen LASTA?

a. Saako LAPSI nyt tai onko LAPSI aikaisemmin saanut kaksikielisen opettajan apua ruotsalaisessa koulussa?

1 ☐ Kyllä, nyt

2 ☐ Kyllä, aikaisemmin

4 ☐ Ei nyt eikä aikaisemminkaan

73

b. Saako LAPSI nyt tai onko LAPSI aikaisemmin saanut tukiopetusta ruotsalaisessa koulussa?

1 ☐ Kyllä, nyt

2 ☐ Kyllä, aikaisemmin

4 ☐ Ei nyt eikä aikaisemminkaan

74

c. Går BARNET nu eller har BARNET tidigare gått i hjälpklass i svensk skola?

1 ☐ Ja, för närvarande

2 ☐ Ja, tidigare 75

4 ☐ Nej, varken nu eller tidigare

d. Går BARNET nu om eller har BARNET tidigare gått om någon årskurs i svensk skola?

1 ☐ Ja, för närvarande

2 ☐ Ja, tidigare 76

4 ☐ Nej, varken nu eller tidigare

☐2☐ 1
2-21

23. a. Har BARNET för närvarande svårighet att följa med undervisningen i matematik?

1 ☐ Ja 2 ☐ Nej 22

b. Om Ja: Beror svårigheterna på bristande kunskaper i svenska?

1 ☐ Ja 2 ☐ Nej 3 ☐ Vet ej 23

---

24. a. Har BARNET för närvarande svårighet att följa med undervisningen i svenska?

1 ☐ Ja 2 ☐ Nej 24

b. Om Ja: Beror svårigheterna på att BARNET fortfarande är finskspråkigt och ännu inte hunnit lära sig svenska?

1 ☐ Ja 2 ☐ Nej 3 ☐ Vet ej 25

c. Käykö LAPSI nyt tai onko LAPSI aikaisemmin käynyt apuluokkaa ruotsalaisessa koulussa?

1 ☐ Kyllä, nyt

2 ☐ Kyllä, aikaisemmin 75

4 ☐ Ei nyt eikä aikaisemminkaan

d. Onko LAPSI nyt tai aikaisemmin jäänyt luokalle ruotsalaisessa koulussa?

1 ☐ Kyllä, tänä vuonna

2 ☐ Kyllä, aikaisemmin 76

4 ☐ Ei nyt eikä aikaisemminkaan

☐2☐ 1
2-21

23. a. Onka LAPSELLA nyt vaikeuksia seurata opetusta matematiikassa?

1 ☐ Kyllä 2 ☐ Ei 22

b. Jos vastaus on "kyllä": Johtuvatko vaikeudet heikosta ruotsin kielen taidosta?

1 ☐ Kyllä 2 ☐ Ei 3 ☐ En tiedä 23

---

24. a. Onko LAPSELLA nyt vaikeuksia seurata opetusta ruotsin kielessä?

1 ☐ Kyllä 2 ☐ Ei 24

b. Jos vastaus on "kyllä": Johtuvatko vaikeudet siitä, että LAPSI on suomenkielinen eikä vielä ole ehtinyt oppia ruotsia?

1 ☐ Kyllä 2 ☐ Ei 3 ☐ En tiedä 25

25. a. Har BARNET för närvarande svårighet att följa med undervisningen i engelska?

1 ☐ Ja 2 ☐ Nej 3 ☐ Har ej börjat med engelska 26

b. Om Ja: Beror svårigheterna på bristande kunskaper i svenska?

1 ☐ Ja 2 ☐ Nej 3 ☐ Vet ej 27

---

26. a. Har BARNET för närvarande svårighet att följa med undervisningen i något annat läsämne?

1 ☐ Ja 2 ☐ Nej 28

b. Om Ja: Beror svårigheterna på bristande kunskaper i svenska?

1 ☐ Ja 2 ☐ Nej 3 ☐ Vet ej 29

INNAN NI SÄNDER IN FORMULÄRET BER VI ER VARA VÄNLIG OCH SE EFTER ATT NI HAR BESVARAT SAMTLIGA FRÅGOR SOM ÄR AKTUELLA FÖR ERT BARNS SITUATION.

ANVÄND SVARSKUVERTET - DET BEHÖVER NI INTE FRANKERA!

TILL SIST - ETT HJÄRTLIGT TACK FÖR ER VÄRDEFULLA MEDVERKAN!

25. a. Onko LAPSELLA nyt vaikeuksia seurata opetusta englannin kielessä?

1 ☐ Kyllä 2 ☐ Ei 3 ☐ Ei ole alkanut lukea englantia 26

b. Jos vastaus on "kyllä": Johtuvatko vaikeudet heikosta ruotsin kielen taidosta?

1 ☐ Kyllä 2 ☐ Ei 3 ☐ En tiedä 27

---

26. a. Onko LAPSELLA nyt vaikeuksia seurata opetusta jossakin muussa lukuaineessa?

1 ☐ Kyllä 2 ☐ Ei 28

b. Jos vastaus on "kyllä": Johtuvatko vaikeudet heikosta ruotsin kielen taidosta?

1 ☐ Kyllä 2 ☐ Ei 3 ☐ En tiedä 29

PYYDÄMME TEITÄ - ENNEN KUIN LÄHETÄTTE MEILLE VASTAUKSENNE - YSTÄVÄLLISESTI TARKISTAMAAN, ETTÄ OLETTE VASTANNUT KAIKKIIN KYSYMIKSIIN, JOIHIN SISÄLLÖN KANNALTA PYSTYTTE VASTAAMAAN!

KÄYTTÄKÄÄ VASTAUSKUORTA - SIIHEN ETTE TARVITSE POSTIMERKKIÄ!

JA LOPUKSI - SYDÄMELLINEN KIITOS ARVOKKAASTA AVUSTANNE!.

Bilaga 2 b

SCB

STATISTISKA CENTRALBYRÅN
Produktionsfilialen
Box 902
701 22 ÖREBRO 1

P 0853

SPRÅKUNDERSÖKNINGEN BLAND FINSKA MEDBORGARE I SVERIGE

Detta enkätformulär är tvåspråkigt med svensk text tryckt med svart och finsk text med grönt. Ni får svara på vilket språk Ni vill.

TUTKIMUS RUOTSISSA ASUVIEN SUOMEN KANSALAISTEN KIELITAIDOSTA

Tämä kyselykaavake on kaksikielinen. Sen ruotsinkielinen osa on painettu mustalla ja suomenkielinen osa vihreällä. Voitte itse valita, millä kielellä haluatte vastata.

ANVISNINGAR

VEM BESVARAR FRÅGORNA?

Det är mycket viktigt att formuläret fylls i av den person som är angiven på första sidan.

HUR BESVARAS FRÅGORNA?

De allra flesta frågorna besvaras genom att sätta kryss ([x]) i rutan för det svarsalternativ Ni väljer.

VART SKALL FORMULÄRET SÄNDAS?

När Ni fyllt i formuläret lägger Ni det bara i bifogat svarskuvert. Detta behöver Ni inte frankera utan bara lägga på brevlådan.

HEMLIGT!

De uppgifter Ni lämnar är skyddade av sekretesslagen och kommer enbart att ingå i statistiska sammanställningar och tabeller.

SCB

STATISTISKA CENTRALBYRÅN
Produktionsfilialen
Box 902
701 22 ÖREBRO 1

P. 0853

SPRÅKUNDERSÖKNINGEN BLAND FINSKA MEDBORGARE I SVERIGE

Detta enkätformulär är tvåspråkigt med svensk text tryckt med svart och finsk text med grönt. Ni får svara på vilket språk Ni vill.

TUTKIMUS RUOTSISSA ASUVIEN SUOMEN KANSALAISTEN KIELITAIDOSTA

Tämä kyselykaavake on kaksikielinen. Sen ruotsinkielinen osa on painettu mustalla ja suomenkielinen osa vihreällä. Voitte itse valita, millä kielellä haluatte vastata.

OHJEITA

KUKA VASTAA KYSYMYKSIIN?

On hyvin tärkeää, että henkilö, jonka nimi on merkitty ensimmäiselle sivulle, vastaa kysymyksiin.

KUINKA KYSYMYKSIIN VASTATAAN?

Useimpiin kysymyksiin vastataan siten, että merkitsette rastin (☒) sitä vaihtoehtoa vastaavaan ruutuun, jonka valitsette.

MIHIN KAAVAKE LÄHETETÄÄN?

Kun olette täyttänyt kaavakkeen, sulkekaa se oheiseen vastauskuoreen. Sitä postittaessanne ette tarvitse postimerkkiä - pudottakaa se vain lähimpään postilaatikkoon.

TIEDOT OVAT SALAISIA!

Laki asiakirjojen salaisina pitämisestä turvaa antamienna tietojen pysymisen salaisina. Niitä tullaan käyttämään yksinomaan tilastojen ja taulukkojen laatimiseen.

- 3 -

1. Era kunskaper i svenska

a. Förstår Ni svenska?

1 ☐ Obehindrat 2 ☐ Tämligen bra 3 ☐ Hjälpligt 4 ☐ Inte alls 22

b. Talar Ni svenska?

1 ☐ Obehindrat 2 ☐ Tämligen bra 3 ☐ Hjälpligt 4 ☐ Inte alls 23

c. Skriver Ni svenska?

1 ☐ Obehindrat 2 ☐ Tämligen bra 3 ☐ Hjälpligt 4 ☐ Inte alls 24

---

2. Hur är Era kunskaper i svenska i följande situationer?

	Ja	Nej	
Kan Ni läsa en tidning på svenska?	1 ☐	2 ☐	25
Kan Ni läsa en bok på svenska?	1 ☐	2 ☐	26
Kan Ni förstå ett radio- eller TV-program på svenska (teaterpjäs, underhållningsprogram, nyhetsprogram m m)?	1 ☐	2 ☐	27
Kan Ni följa undervisning på svenska?	1 ☐	2 ☐	28

- 5 -

3. Era kunskaper i finska

a. Förstår Ni finska?

1 ☐ Obehindrat 2 ☐ Tämligen bra 3 ☐ Hjälpligt 4 ☐ Inte alls 29

b. Talar Ni finska?

1 ☐ Obehindrat 2 ☐ Tämligen bra 3 ☐ Hjälpligt 4 ☐ Inte alls 30

c. Skriver Ni finska?

1 ☐ Obehindrat 2 ☐ Tämligen bra 3 ☐ Hjälpligt 4 ☐ Inte alls 31

---

4. Hur är Era kunskaper i finska i följande situationer?

	Ja	Nej	
Kan Ni läsa en tidning på finska?	1 ☐	2 ☐	32
Kan Ni läsa en bok på finska?	1 ☐	2 ☐	33
Kan Ni förstå ett radio- eller TV-program på finska (teaterpjäs, underhållningsprogram, nyhetsprogram m m)?	1 ☐	2 ☐	34
Kan Ni följa undervisning på finska?	1 ☐	2 ☐	35

1. Ruotsin kielen taitonne

a. Ymmärrättekö ruotsia?

1 ☐ Sujuvasti 2 ☐ Jokseenkin hyvin 3 ☐ Välttävästi 4 ☐ Ei ollenkaan 22

b. Puhutteko ruotsia?

1 ☐ Sujuvasti 2 ☐ Jokseenkin hyvin 3 ☐ Välttävästi 4 ☐ Ei ollenkaan 23

c. Kirjoitatteko ruotsia?

1 ☐ Sujuvasti 2 ☐ Jokseenkin hyvin 3 ☐ Välttävästi 4 ☐ Ei ollenkann 24

---

2. Minkälainen on ruotsin kielen taitonne seuraavissa tilanteissa?

	Kyllä	Ei	
Osaatteko lukea ruotsinkielistä sanomalehteä?	1 ☐	2 ☐	25
Osaatteko lukea ruotsinkielistä kirjaa?	1 ☐	2 ☐	26
Ymmärrättekö ruotsinkielisiä radio- tai TV-ohjelmia (esim. näytelmiä, viihdeohjelmaa, uutislähetyksiä)?	1 ☐	2 ☐	27
Pystyttekö seuraamaan ruotsinkielistä opetusta?	1 ☐	2 ☐	28

3. Suomen kielen taitonne

a. Ymmärrättekö suomea?

1 ☐ Sujuvasti 2 ☐ Jokseenkin hyvin 3 ☐ Välttävästi 4 ☐ Ei ollenkaan 29

b. Puhutteko suomea?

1 ☐ Sujuvasti 2 ☐ Jokseenkin hyvin 3 ☐ Välttävästi 4 ☐ Ei ollenkaan 30

c. Kirjoitatteko suomea?

1 ☐ Sujuvasti 2 ☐ Jokseenkin hyvin 3 ☐ Välttävästi 4 ☐ Ei ollenkaan 31

---

4. Minkälainen on suomen kielen taitonne seuraavissa tilanteissa?

	Kyllä	Ei	
Osaatteko lukea suomenkielistä sanomalehteä?	1 ☐	2 ☐	32
Osaatteko lukea suomenkielistä kirjaa?	1 ☐	2 ☐	33
Ymmärrättekö suomenkielisiä radio- tai TV-ohjelmia (esim. näytelmiä, viihdeohjelmaa, uutislähetyksiä)?	1 ☐	2 ☐	34
Pystyttekö seuraamaan suomenkielistä opetusta?	1 ☐	2 ☐	35

- 7 -

5. På vilket språk talar Ni med Era närmaste (far, mor, syskon osv) i Sverige?

1 ☐ Endast svenska
2 ☐ Mest svenska
3 ☐ Endast finska 36
4 ☐ Mest finska
5 ☐ Lika mycket finska och svenska

---

6. Vilket språk talar Ni i skolan eller på arbetet?

1 ☐ Endast svenska
2 ☐ Mest svenska
3 ☐ Endast finska 37
4 ☐ Mest finska
5 ☐ Lika mycket finska och svenska

- 9 -

7. Vilket språk talar Ni på fritiden?

1 ☐ Endast svenska
2 ☐ Mest svenska
3 ☐ Endast finska 38
4 ☐ Mest finska
5 ☐ Lika mycket finska och svenska

---

8. Era föräldrars kunskaper i finska och svenska

	Obehindrat	Tämligen bra	Hjälpligt	Inte alls	
Fadern talar finska	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	39
Fadern talar svenska	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	40
Modern talar finska	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	41
Modern talar svenska	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	42

5. Mitä kieltä puhutte omaistenne (isän, äidin, sisarusten jne) kanssa Ruotsissa?

1 ☐ Ainoastaan ruotsia
2 ☐ Enimmäkseen ruotsia
3 ☐ Ainoastaan suomea 36
4 ☐ Enimmäkseen suomea
5 ☐ Yhtä paljon suomea kuin ruotsia

---

6. Mitä kieltä puhutte koulussanne tai työssänne?

1 ☐ Ainoastaan ruotsia
2 ☐ Enimmäkseen ruotsia
3 ☐ Ainoastaan suomea 37
4 ☐ Enimmäkseen suomea
5 ☐ Yhtä paljon suomea kuin ruotsia

7. Mitä kieltä puhutte vapaa-aikoina?

1 ☐ Ainoastaan ruotsia
2 ☐ Enimmäkseen ruotsia
3 ☐ Ainoastaan suomea 38
4 ☐ Enimmäkseen suomea
5 ☐ Yhtä paljon suomea kuin ruotsia

---

8. Vanhempienne suomen ja ruotsin kielen taito

	Sujuvasti	Jokseenkin hyvin	Välttävästi	Ei ollenkaan	
Isä puhuu suomea	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	39
Isä puhuu ruotsia	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	40
Äiti puhuu suomea	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	41
Äiti puhuu ruotsia	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	42

9. Vad är Er nuvarande sysselsättning?
(OBS! Ange även klass (årskurs) i förekommande fall!)

10 ☐ Är yrkesverksam

11 ☐ Går i grundskola (folkskola) klass .....

12 ☐ Går i realskola klass 43-44

13 ☐ Går i flickskola klass 45

14 ☐ Går i gymnasium klass .....

15 ☐ Går i fackskola

16 ☐ Går i yrkesskola

17 ☐ Går på universitet eller högskola

18 ☐ Annan utbildning, ange vilken .....

19 ☐ Är utan sysselsättning

10. Vilka är Era planer sedan Ni gått ut Er nuvarande skola, eller om Ni är yrkesverksam för de närmaste två åren?

10 ☐ Skall börja/fortsätta arbeta i Sverige

11 ☐ Skall i första hand söka till gymnasium i Sverige

12 ☐ Skall i första hand söka till fackskola i Sverige

13 ☐ Skall i första hand söka till yrkesskola i Sverige 48-51

14 ☐ Skall i första hand söka till universitet eller högskola i Sverige

15 ☐ Skall börja annan utbildning i Sverige, ange vad .....

16 ☐ Skall fortsätta utbildningen i Finland

17 ☐ Skall börja arbeta i Finland

18 ☐ Övrigt

19 ☐ Vet ej

9. Mitä nykyään teette?
(Huom! Merkitkää myös luokka (vuosikurssi), jos käytte koulua!)

10 ☐ Olen työssä

11 ☐ Käyn peruskoulua (kansakoulua) luokka .....

12 ☐ Käyn keskikoulua (realskola) luokka 43-44

13 ☐ Käyn tyttökoulua luokka 45

14 ☐ Käyn lukiota luokka .....

15 ☐ Käyn erikoiskoulua (fackskola)

16 ☐ Käyn ammattikoulua (yrkesskola)

17 ☐ Opiskelen yliopistossa tai korkeakoulussa

18 ☐ Opiskelen muussa oppilaitoksessa, missä .....

19 ☐ En ole työssä enkä opiskele

10. Mätkä ovat suunnitelmanne nykyisen koulutusvaiheenne päätyttyä?
Jos olette työssä, mitkä ovat suunnitelmanne kahden lähivuoden aikana?

10 ☐ Aion työhön/aion jatkaa työtäni Ruotsissa

11 ☐ Aion ensi sijassa pyrkiä lukioon Ruotsissa

12 ☐ Aion ensi sijassa pyrkiä erikoiskouluun (fackskola) Ruotsissa

13 ☐ Aion ensi sijassa pyrkiä ammattikouluun (yrkesskola) Ruotsissa 48-51

14 ☐ Aion ensi sijassa pyrkiä yliopistoon tai korkeakouluun Ruotsissa

15 ☐ Aion pyrkiä muuhun koulutukseen Ruotsissa, mihin .....

16 ☐ Aion jatkaa koulutustani Suomessa

17 ☐ Aion pyrkiä työhön Suomessa

18 ☐ Muita suunnitelmia .....

19 ☐ En tiedä

11. Denna fråga gäller Era eventuella önskemål om undervisning i finska för att bl a upprätthålla kontakten med släkt och vänner i Finland och/eller för en eventuell framtida flyttning och bosättning i Finland.

Är Ni för närvarande intresserad av någon eller några av nedanstående undervisningsformer i finska utan att den ordinarie utbildningen blir eftersatt?

a. Några timmars undervisning i finska i veckan på skolschemat	1 ☐	Intresserad av undervisning nu	2 ☐	Intresserad av undervisning i framtiden	3 ☐	Ej intresserad	4 ☐	Vet ej
b. Frivillig undervisning i finska några timmar i veckan genom skolans försorg, men utanför det ordinarie skolschemat	1 ☐	Intresserad av undervisning nu	2 ☐	Intresserad av undervisning i framtiden	3 ☐	Ej intresserad	4 ☐	Vet ej
c. Kvällskurser i finska	1 ☐	Intresserad av undervisning nu	2 ☐	Intresserad av undervisning i framtiden	3 ☐	Ej intresserad	4 ☐	Vet ej
d. Lägerkurser med undervisning i finska som anordnas under ferietid i Sverige eller Finland under ledning av finska lärare och ungdomsledare	1 ☐	Intresserad av undervisning nu	2 ☐	Intresserad av undervisning i framtiden	3 ☐	Ej intresserad	4 ☐	Vet ej

12. Skall Ni flytta till Finland och bosätta Er där?

1 ☐ Ja, inom de närmaste 2-3 åren

2 ☐ Ja, men ej inom de närmaste 2-3 åren

3 ☐ Nej

4 ☐ Vet ej

57

---

13. I vilket land är Ni född?

1 ☐ Finland

2 ☐ Sverige

3 ☐ Annat land, ange vilket .....

58

Om Ni ej är född i Finland och/eller om Ni ej varit bosatt i Finland fortsätt direkt på sid 25.

11. Tämä kysymys koskee mahdollisia toivomuksianne saada opetusta suomen kielessä, jotta mm. voisitte säilyttää yhteydet Suomessa asuviin sukulaisiin ja tuttaviin ja/tai jotta tulevaisuudessa mahdollisesti suunnittelemanne muutto Suomeen näin helpottuisi.

Oletteko tällä hetkellä kiinnostunut saamaan opetusta suomen kielessä yhdellä tai useammalla alla mainituista tavoista edellyttäen, että varsinainen koulunkäyntinne ei siitä kärsi?

a. Muutama viikkotunti suomea lukujärjestyksen puitteissa	1 ☐	Kiinnostunut saamaan opetusta nyt	2 ☐	Kiinnostunut saamaan opetusta vastaisuudessa	3 ☐	Ei kiinnostunut	4 ☐	En tiedä 52
b. Muutama viikkotunti vapaaehtoista opetusta koulun toimesta, mutta varsinaisen lukujärjestyksen ulkopuolella	1 ☐	Kiinnostunut saamaan opetusta nyt	2 ☐	Kiinnostunut saamaan opetusta vastaisuudessa	3 ☐	Ei kiinnostunut	4 ☐	En tiedä 53
c. Iltakursseilla	1 ☐	Kiinnostunut saamaan opetusta nyt	2 ☐	Kiinnostunut saamaan opetusta vastaisuudessa	3 ☐	Ei kiinnostunut	4 ☐	En tiedä 54
d. Loma-aikana Ruotsissa tai Suomessa suomalaisen opettajan ja nuorisoohjaajan johdolla järjestettävillä leirikurseilla	1 ☐	Kiinnostunut saamaan opetusta nyt	2 ☐	Kiinnostunut saamaan opetusta vastaisuudessa	3 ☐	Ei kiinnostunut	4 ☐	En tiedä 55

12. Aiotteko muuttaa Suomeen asumaan?

1 ☐ Kyllä, lähimpien 2-3 vuoden aikana

2 ☐ Kyllä, mutta en lähimpien 2-3 vuoden aikana 57

3 ☐ En

4 ☐ En tiedä

13. Missä maassa olette syntynyt?

1 ☐ Suomessa

2 ☐ Ruotsissa 58

3 ☐ Muussa maassa, missä .....

Ellette ole syntynyt Suomessa ja/tai asunut Suomessa, vastatkaa vasta sivulla 26 oleviin kysymyksiin.

Frågorna 14 - 20 på sidorna 19 - 23 besvaras endast om Ni är född i Finland och/eller om Ni varit bosatt i Finland!

14. Vilket år flyttade Ni till Sverige (senaste flyttningsår)?

19..... 59-60

15. a. Kunde Ni före flyttningen till Sverige tala finska?

1 ☐ Obehindrat 2 ☐ Tämligen bra 3 ☐ Hjälpligt 4 ☐ Inte alls 61

b. Kunde Ni före flyttningen till Sverige tala svenska?

1 ☐ Obehindrat 2 ☐ Tämligen bra 3 ☐ Hjälpligt 4 ☐ Inte alls 62

16. Vilket språk talades där Ni bodde i Finland?

	Finska	Svenska	Både finska och svenska	
I Ert hem	1 ☐	2 ☐	3 ☐	63
I Er hemkommun	1 ☐	2 ☐	3 ☐	64
I Er skola (om Ni gick i skola i Finland)	1 ☐	2 ☐	3 ☐	65

17. Har Ni gått i skola i Finland?

1 ☐ Ja 66

2 ☐ Nej ⟶ fortsätt direkt på sid 25

Frågorna 18 - 20 på sidorna 21 - 23 besvaras endast om Ni har gått i skola i Finland!

18. I vilken skola gick Ni senast i Finland?

1 ☐ Folkskola senast i klass 67

2 ☐ Medborgarskola senast i klass .....

3 ☐ Mellanskola senast i klass 68

4 ☐ Annan skola, ange vilken .....
..... senast i klass .....

Kysymykset 14 - 20 sivuilla 20 - 24 vain Suomessa syntyneille ja/tai Suomessa asuneille henkilöille!

14. Minä vuonna muutitte Ruotsiin (viimeinen muuttovuosi)?

19 59-60

---

15. a. Osasitteko puhua suomea ennen muuttoanne Ruotsiin?

1 ☐ Sujuvasti 2 ☐ Jokseenkin hyvin 3 ☐ Välttävästi 4 ☐ Ei ollenkaan 61

b. Osasitteko puhua ruotsia ennen muuttoanne Ruotsiin?

1 ☐ Sujuvasti 2 ☐ Jokseenkin hyvin 3 ☐ Välttävästi 4 ☐ Ei ollenkaan 62

---

16. Mitä kieltä puhuttiin kotiseudullanne Suomessa?

	Suomea	Ruotsia	Sekä suomea että ruotsia	
Kodissanne	1 ☐	2 ☐	3 ☐	63
Kotikunnassanne	1 ☐	2 ☐	3 ☐	64
Koulussanne (jos kävitte koulua Suomessa)	1 ☐	2 ☐	3 ☐	65

17. Oletteko käynyt koulua Suomessa?

1 ☐ Kyllä

2 ☐ Ei ⟶ vastatkaa vasta sivulla 26 oleviin kysymyksiin 66

Kysymykset 18 - 20 sivuilla 22 - 24 vain Suomessa koulua käyneille!

---

18. Mitä koulua kävitte viimeksi Suomessa?

1 ☐ Kansakoulua viimeksi ..... luokalla 67

2 ☐ Kansalaiskoulua viimeksi ..... luokalla

3 ☐ Keskikoulua viimeksi ..... luokalla 68

4 ☐ Muuta koulua, mitä .....

..... viimeksi ..... luokalla

19. Fick Ni eller Era föräldrar före flyttningen till Sverige information från skolmyndighet (skolstyrelsen, skolinspektör, skoldirektion, rektor eller lärare) i Finland om frågor rörande svensk skolgång?

1 ☐ Ja

2 ☐ Nej 69

3 ☐ Vet ej

---

20. Fick Ni från skolan i Finland ta med Er finska läroböcker eller annat finskt studiematerial vid flyttningen till Sverige?

1 ☐ Ja

2 ☐ Nej 70

3 ☐ Vet ej

Om Ni går eller har gått i skola i Sverige, fortsätt på nästa sida! Om Ni däremot ej har gått i skola i Sverige, gå direkt till **sid** 35.

Frågorna 21 - 27 på sidorna 25 - 33 besvaras endast om Ni går eller har gått i skola i Sverige!

21. Anser Ni att Ni för närvarande behöver eller tidigare skulle ha behövt hjälp i skolarbetet av lärare som kan tala både finska och svenska?

1 ☐ Ja, för närvarande

2 ☐ Ej nu, men tidigare 71

3 ☐ Nej

4 ☐ Vet ej

---

22. Har eller har Ni haft svårigheter att följa med undervisningen i svensk skola på grund av bristande kunskaper i svenska?

1 ☐ Nej ⟶ fortsätt direkt med fråga 24 72

2 ☐ Ja

19. Saitteko Te itse tai vanhempanne ruotsalaista koulunkäyntiä koskevia neuvoja ja tietoja Suomen kouluviranomaisilta (kouluhallitukselta, kansakouluntarkastajalta, koulun johtokunnalta, rehtorilta tai opettajalta) ennen muuttoanne Ruotsiin?

1 ☐ Kyllä

2 ☐ Ei 69

3 ☐ En tiedä

---

20. Antoiko koulunne Suomessa suomalaisia oppikirjoja tai muuta suomalaista opintoaineistoa mukaanne muuttaessanne Ruotsiin?

1 ☐ Kyllä

2 ☐ Ei 70

3 ☐ En tiedä

Jos käytte tai olette käynyt koulua Ruotsissa, vastatkaa seuraavalla sivulla oleviin kysymyksiin! Ellette ole käynyt koulua Ruotsissa, vastatkaa suoraan sivulla **36** oleviin kysymyksiin.

Vastatkaa kysymyksiin 21 - 27 sivuilla 26 - 34 ainoastaan, jos käyttę tai olette käynyt koulua Ruotsissa!

21. Tarvitsetteko mielestänne nyt tai olisitteko aikaisemmin tarvinnut koulutyössänne apua opettajalta, joka hallitsee sekä suomea että ruotsia?

1 ☐ Kyllä, nyt

2 ☐ Ei nyt, mutta aikaisemmin 71

3 ☐ Ei

4 ☐ En tiedä

---

22. Onko Teillä nyt tai onko Teillä ollut aikaisemmin ruotsalaisessa koulussa sellaisia vaikeuksia seurata opetusta, jotka johtuvat heikosta ruotsin kielen taidosta?

1 ☐ Ei ——→ vastatkaa vasta kysymykseen 24 72

2 ☐ Kyllä

Om ja på fråga 22:

23. Vad har skolan vidtagit för åtgärder för att hjälpa Er?

a. Får Ni nu eller har Ni tidigare fått hjälp av tvåspråkig lärare i svensk skola?

1 ☐ Ja, för närvarande

2 ☐ Ja, tidigare 73

4 ☐ Nej, varken nu eller tidigare

b. Får Ni nu eller har Ni tidigare fått stödundervisning i svensk skola?

1 ☐ Ja, för närvarande

2 ☐ Ja, tidigare 74

4 ☐ Nej, varken nu eller tidigare

c. Går Ni nu eller har Ni tidigare gått i hjälpklass i svensk skola?

1 ☐ Ja, för närvarande

2 ☐ Ja, tidigare 75

4 ☐ Nej, varken nu eller tidigare

d. Går Ni nu om eller har Ni tidigare gått om någon årskurs i svensk skola?

1 ☐ Ja, för närvarande

2 ☐ Ja, tidigare 76

4 ☐ Nej, varken nu eller tidigare

Jos vastaus kysymykseen 22 on "kyllä":

23. Mihin toimenpiteisiin koulu on ryhtynyt auttaakseen Teitä?

a. Saatteko nyt tai oletteko aikaisemmin saanut apua kaksikieliseltä opettajalta ruotsalaisessa koulussa?

1 ☐ Kyllä, saan nyt

2 ☐ Kyllä, aikaisemmin 73

4 ☐ Ei nyt eikä aikaisemminkaan

b. Saatteko nyt tai oletteko aikaisemmin saanut tukiopetusta ruotsalaisessa koulussa?

1 ☐ Kyllä, saan nyt

2 ☐ Kyllä, aikaisemmin 74

4 ☐ Ei nyt eikä aikaisemminkaan

c. Oletteko nyt tai oletteko aikaisemmin ollut apuluokalla ruotsalaisessa koulussa?

1 ☐ Kyllä, nyt

2 ☐ Kyllä, aikaisemmin 75

4 ☐ Ei nyt eikä aikaisemminkaan

d. Oletteko jäänyt luokalle nyt tai aikaisemmin ruotsalaisessa koulussa?

1 ☐ Kyllä, tänä vuonna

2 ☐ Kyllä, aikaisemmin 76

4 ☐ Ei nyt eikä aikaisemminkaan

2 1

2-21

24. a. Har Ni för närvarande svårighet att följa med undervisningen i matematik?

1 ☐ Ja 2 ☐ Nej 22

b. Om Ja: Beror svårigheterna på bristande kunskaper i svenska?

1 ☐ Ja 2 ☐ Nej 3 ☐ Vet ej 23

---

25. a. Har Ni för närvarande svårighet att följa med undervisningen i svenska?

1 ☐ Ja 2 ☐ Nej 24

b. Om Ja: Beror svårigheterna på att Ni ännu inte har hunnit lära Er svenska?

1 ☐ Ja 2 ☐ Nej 3 ☐ Vet ej 25

26. a. Har Ni för närvarande svårighet att följa med undervisningen i främmande språk (engelska, tyska, franska)?

1 ☐ Ja 2 ☐ Nej 26

b. Om Ja: Beror svårigheterna på bristande kunskaper i svenska?

1 ☐ Ja 2 ☐ Nej 3 ☐ Vet ej 27

---

27. a. Har Ni för närvarande svårighet att följa med undervisningen i något annat läsämne?

1 ☐ Ja 2 ☐ Nej 28

b. Om Ja: Beror svårigheterna på bristande kunskaper i svenska?

1 ☐ Ja 2 ☐ Nej 3 ☐ Vet ej 29

2 1

2-21

24. a. Onko Teillä nyt vaikeuksia seurata opetusta matematiikassa?

1 ☐ Kyllä 2 ☐ Ei 22

b. Jos vastaus on "kyllä": Johtuvatko vaikeudet heikosta ruotsin kielen taidosta?

1 ☐ Kyllä 2 ☐ Ei 3 ☐ En tiedä 23

---

25. a. Onko Teillä nyt vaikeuksia seurata opetusta ruotsin kielessä?

1 ☐ Kyllä 2 ☐ Ei 24

b. Jos vastaus on "kyllä": Johtuvatko vaikeudet siitä, että ette vielä ole ehtinyt oppia ruotsia?

1 ☐ Kyllä 2 ☐ Ei 3 ☐ En tiedä 25

26. a. Onko Teillä nyt vaikeuksia seurata opetusta vieraissa kielissä (esim. englanti, saksa, ranska)?

1 ☐ Kyllä 2 ☐ Ei 26

b. Jos vastaus on "kyllä": johtuvatko vaikeudet heikosta ruotsin kielen taidosta?

1 ☐ Kyllä 2 ☐ Ei 3 ☐ En tiedä 27

---

27. a. Onko Teillä nyt vaikeuksia seurata opetusta jossakin muussa lukuaineessa?

1 ☐ Kyllä 2 ☐ Ei 28

b. Jos vastaus on "kyllä": Johtuvatko vaikeudet heikosta ruotsin kielen taidosta?

1 ☐ Kyllä 2 ☐ Ei 3 ☐ En tiedä 29

INNAN NI SÄNDER IN FORMULÄRET BER VI ER VARA VÄNLIG OCH SE EFTER ATT NI HAR BESVARAT SAMTLIGA FRÅGOR SOM ÄR AKTUELLA FÖR ER SITUATION.

ANVÄND SVARSKUVERTET - DET BEHÖVER NI INTE FRANKERA!

TILL SIST - ETT HJÄRTLIGT TACK FÖR ER VÄRDEFULLA MEDVERKAN!

PYYDÄMME TEITÄ - ENNEN KUIN LÄHETÄTTE MEILLE VASTAUKSENNE - YSTÄVÄLLISESTI TARKISTAMAAN, ETTÄ OLETTE VASTANNUT KAIKKIIN KYSYMYKSIIN, JOIHIN SISÄLLÖN KANNALTA VOITTE VASTATA.

KÄYTTÄKÄÄ VASTAUSKUORTA - SIIHEN ETTE TARVITSE POSTIMERKKIÄ!

JA LOPUKSI - SYDÄMELLINEN KIITOS ARVOKKAASTA AVUSTANNE!

KUNGL. BIBL.
21 AUG 1970
STOCKHOLM

Nordisk udredningsserie (Nu) 1970

Kronologisk förteckning

1. Samordnad utbyggnadsplanering inom Nordel.
2. Uddannelses- og forskningsspørgsmål.
3. Prøveløsladelse.
4. La coopération internordique en matiéres économiques et culturlelles.
5. Nordisk gränsregion miljövård och urbanisering.

Statens offentliga utredningar 1970

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Grundlagberedningen. 1. Riksdagsgrupperna • Regeringsbildningen. [16] 2. Ersättare för riksdagsledamöterna. [17]
3. Allmänna val på våren? [27]
Svensk FN-lag. [19]
Militära straff och disciplinmedel. [31]
Polisen i samhället. [32]
Hemförsäljning. [35]
Revision av vattenlagen. [40]

Försvarsdepartementet

Värnpliktstjänstgöringens civila meritvärde. [12]

Socialdepartementet

Livsmedelsstadgekommittén. 1. Ny livsmedelsstadga m.m. Del I. Förslag och motiv. [6] 2. Ny livsmedelsstadga m.m. Del. II. Bilagor. [7]
Folktandvårdens utbyggande och reglering. [11]

Kommunikationsdepartementet

Snöskoter — fordonet och föraren. [9]
Körkort och körkortsregistering. [26]

Finansdepartementet

Upphandling av byggnader. Del 2. Administrationen. [18]
Understödsföreningar. [23]
Aspirationer, möjligheter och skattemoral. [25]
Tjänstgöringsbetyg. [28]
Decentralisering av statlig verksamhet. [29]
Stordriftsfördelar inom industriproduktionen. [30]
Kilometerbeskattning. [36]
Översyn av vissa punktskatter. [37]
Förtrolig företagsinformation och börshandel. [38]

Utbildningsdepartementet

Om stat och kyrka. [2]
Yrkesutbildningsberedningen. 1. Reformerad lärarutbildning. [4] 2. Yrkesteknisk högskoleutbildning. [8]
Fria läromedel. [10]
Kompetensutredningen V. Behörighet, meritvärdering, studieprognos. Specialundersökningar av kompetensfrågor. [20] (Utkommer senare.) VI. Vägar till högre utbildning. [21]
Pedagogisk utbildning och forskning. [22]
Sexualkunskapen på grundskolans låg- och mellanstadier. [39]
Språkundersökning bland finländska barn och ungdomar i Sverige. [44]

Jordbruksdepartementet

Statligt stöd till fiskehamnar. [5]

Handelsdepartementet

Rationell bensinhandel. [24]

Inrikesdepartementet

Expertgruppen för regional utredningsverksamhet (ERU) 1. Balanserad regional utveckling. [3] 2. Urbaniseringen i Sverige. Bilagedel I till Balanserad regional utveckling. [14] 3. Regionalekonomisk utveckling. Bilagedel II till Balanserad regional utveckling. [15]
Medel för styrning av byggnadsverksamheten. [33]
Svenska folkets inkomster. [34] (Utkommer senare.)
Ungdom — Bostad. [43]

Civildepartementet

Barns utemiljö. [1]

Industridepartementet

Sveriges energiförsörjning. Energipolitik och organisation. [13]
Samarbetsutredningen. 1. Företag och Samhälle. Del 1. Förslag med motiv samt bilagor. [41] 2. Företag och Samhälle. Del 2. Hearings med företrädare för samhällsorgan, företag, löntagarorganisationer, politiska partier m. fl. [42]

Anm. Siffrorna inom klammer betecknar utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.

K L Beckmans Tryckerier AB 1970 ALLF 107 2 008

KUNGL. BIBL.
1 AUG 1970
STOCKHOLM